

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА НОВОЇ ТА НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ АМЕРИКАНІСТИКИ

АМЕРИКАНСЬКА ІСТОРІЯ ТА ПОЛІТИКА

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

2025 – № 20

ЖУРНАЛ ВИДАЄТЬСЯ ЗА ПІДТРИМКИ
«УКРАЇНСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ АМЕРИКАНІСТИКИ»

**Американська історія та політика: науковий журнал. –
№ 20. – К.: ТОВ «Видавництво “Юстон”», 2025. – 159 с.**

ISSN 2521-1706

УДК 94+32

*Висвітлюються історія США, Канади, країн Латинської Америки,
Карибського басейну, їхня зовнішня та внутрішня політика, міжамериканські
відносини, етнокультурні та соціальні процеси.*

Редакційна колегія

Машевський О. П. д-р іст. наук, проф. (КНУ імені Тараса Шевченка) (*голова редколегії*)
Таран М. А. к.і.н., доц. (КНУ імені Тараса Шевченка) (*заступник голови редколегії*)
Сухобокова О. О. к.і.н., доц. (КНУ імені Тараса Шевченка) (*відповідальний секретар*)
Кошелєв А.О. доктор філос. (історія), ас. (КНУ імені Тараса Шевченка) (*техн. редактор*)
Банті Р. д-р філософії (історія), (Міністерство освіти Ізраїлю, Єрусалим, Ізраїль)
Біленький С. доктор філософії (історія), доц. (Університет Торонто, Канада)
Вакарчук К. В. канд. політ. наук, доц. (Одеський національний університет імені І.І. Мечникова).
Гасимли М. Джафар огли д-р іст. наук, проф. (Бакинський Державний Університет, Азербайджан)
Глебов С. В. канд. політ. наук, доц. (Одеський національний університет імені І.І. Мечникова).
Голдсміт Б. д-р філос. (політ. наук), проф. (Австралійський національний університет, Австралія).
Дубовик В. А. канд. політ. наук, доц. (Одеський національний університет імені І.І. Мечникова).
Зихович Д. доктор філософії (історія), доц. (Університет Альберти, Канада)
Йокубаускас В. д-р гуманітарних наук (історія), старший наук. співроб. (Клайпедський
університет, Литовська Республіка)
Купчик О. Р. к.і.н., доц. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Кожокару Л. Д. д-р іст. наук, проф. (Державний університет Молдови, Кишинів, Молдова)
Коларж П. д-р габілітований (історія), проф. (Університет м. Констанц, ФРН)
Лимар М.Ю., канд. політ. наук, доц. (Чорноморський національний університет ім.Петра Могили)
Малько В. д-р габілітований (історія), (Каліфорнійський університет, Фресно, США)
Мацієвський Ю. В. д-р політ. наук, проф. (Національний університет «Острозька Академія»)
Мотиль О. доктор філософії (історія), проф. (Університет Раджерз, Ньюарк, США).
Перга Т. Ю. к.і.н., ст. наук. співроб. Технічний університет Берліну (Німеччина)
Потехін О. В. д-р іст. наук, проф. (ДУ «Інститут всевітньої історії НАН України»)
Рижов С. М. к.і.н., доц. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Сава-Чайка Е. к.і.н., доц. (Вища школа міжнародних відносин і американістики, Польща)
Шевчук О. В. д-р політ. наук, проф. (Чорноморський національний університет ім. Петра Могили)
Юшкевич В. В. к.і.н., доц. (Київський інститут Національної гвардії України)

*Рекомендовано до друку Вченою радою історичного факультету Київського
національного університету імені Тараса Шевченка (протокол №4 від 27 листопада 2025 р.)*

**Науковий журнал «Американська історія та політика» включений до переліку
фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних
робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук за спеціальністю
«історичні науки» (Наказ МОН України від 17.03.2020 № 409).**

Рецензенти:

Космина В. Г. д-р іст. наук, проф. (Таврійський національний університет імені
В. Вернадського); Срібняк І. В. д-р іст. наук, проф. (Київський столичний університет імені
Бориса Грінченка); Худолій А. О. д-р. політ. наук., проф. (Національний університет
«Острозька академія»)

Адреса редакційної колегії:

01601, Київ, вул. Володимирська, 60, Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
історичний факультет, кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн. Тел. (044) 239 34 24,
066 360 00 80; e-mail: americanist2016@gmail.com ; olegmashev@ukr.net

Засновник: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Видавець: історичний
факультет, кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн. Періодичність – двічі на рік.
*Свідоцтво про державну реєстрацію КВ 21927-11827 Р, видане Міністерством юстиції
України 12.03.2016 р*

**TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV
FACULTY OF HISTORY
DEPARTMENT OF MODERN AND CONTEMPORARY HISTORY
OF FOREIGN COUNTRIES
UKRAINIAN ASSOCIATION OF AMERICAN STUDIES**

AMERICAN HISTORY & POLITICS

ACADEMIC JOURNAL

2025 – № 20

**THE JOURNAL IS PUBLISHED BY SUPPORT
«UKRAINIAN ASSOCIATION OF AMERICAN STUDIES»**

American history and politics: academic journal. – № 20. – K.: Yuston Publishing House LLC, 2025. – 159 p.

ISSN 2521-1706

UDK 94+32

The Journal highlights history of USA, Canada, Latin America, Caribbean, their domestic and foreign policy, Inter-American relations, ethnocultural and social processes.

Editorial board

Mashevskiy O. Dr.habil. (History), Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv) (Chairman of Editorial Board)

Taran M. Ph.D. (History), Associate Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv) (Deputy Chairman of Editorial Board)

Sukhobokova O. Ph.D. (History), Associate Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv) (Executive Secretary)

Kosheliev A. Ph.D.(History), Assist.Prof. (Taras Shevchenko National University of Kyiv) (Technical Ed.)

Banti R. Ph.D (History), (Ministry of Education of Israel, Israel)

Bilenky S. PhD (History), Associate Professor, (University of Toronto, USA)

Cojocaru L. Dr.habil. (History), Professor (State University of Moldova, Moldova)

Dubovyk V. Ph.D. (Political Sciences), Associate Professor (Odessa Mechnikov National University, Ukraine)

Gasimli M. Jafar oglu Dr.habil. (History), Professor (Baku State University, Azerbaijan)

Glebov S. Ph.D. (Political Sciences), Associate Professor (Odessa Mechnikov National University, Ukraine)

Goldsmith B. Dr.habil. (Political Sciences), Professor (Australian National University, Australia)

Jokubauskas V. Ph.D.(History), Senior Research Fellow (Klaipeda University, The Republic of Lithuania)

Kolarz P. Dr. habil. (History), Professor (University of Konstanz, The Federal Republic of Germany)

Kupchyk O. Ph.D. (History), Associate Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine)

Lymar M. Ph.D. (Political Sciences), Associate Professor (Petro Mohyla Black Sea National University, Ukraine)

Malko V. Dr. habil. (History), (University of California, Fresno, USA)

Matsiyevskiy Yu. Dr.habil. (Political Sciences), Professor (The National University of Ostroh Academy, Ukraine)

Motyl A. Dr.habil. (History), Professor (Rutgers University, USA)

Perga T. Ph.D. (History), Senior Research Fellow (Technical University of Berlin, The Federal Republic of Germany)

Potiekhin O. Dr.habil. (History), Professor, Chief Researcher (Institute of World History NASU, Ukraine)

Ryzhov S. Ph.D. (History), Associate Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine)

Sawa-Czajka E. Ph.D. (History), Associate Professor (The Academy of International Relations and American Studies, Poland)

Shevchuk O. Dr.habil. (Political Sciences), Professor (Petro Mohyla Black Sea National University, Ukraine)

Vakarchuk K. Ph.D. (Political Sciences), Associate Professor (Odessa Mechnikov National University, Ukraine)

Zychowicz J. Ph.D (Political Science), Associate Professor (University of Alberta, Canada)

Yushkevych V. Ph.D. (History), (Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine, Ukraine)

Recommended to publishing by the Academic Council of faculty of history Taras Shevchenko National University of Kyiv (Protocol № 4 of November 27, 2025)

Reviewers: Kosmyna V. G. Sc. D. (History), Professor (V.I. Vernadsky Taurida National University); Sribniak I. V. Dr. habil. (History), Professor (Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University); Khudoliy Sc. D. (Political Sciences) Professor (Ostroh Academy National University).

Editorial address: 01601, Kyiv, Volodymyrska Str., 60, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Faculty of History, Department of Modern and Contemporary History of Foreign Countries, Phone: (044) 239 34 24, e-mail: americanist2016@gmail.com ; olegmashev@ukr.net. Founder: Taras Shevchenko National University of Kyiv. Frequency of scientific journal – two times a year.

State registration certificate KB 21927-11827 P, issued by the Ministry of Justice of Ukraine 03.12.2016.

ЗМІСТ

<i>ІСТОРИЯ США</i>	
Світлана Боева. Від винаходу до промислового зростання: витoki промислової могутності США (кінець XVIII – остання третина XIX ст.)	7
Олександр Чванов. Поширення баптистського руху в британських колоніях Північної Америки (XVII – середина XVIII століття)	18
<i>США ТА УКРАЇНА</i>	
Юрій Мацієвський, Андрій Трофимов. Між підтримкою та обмеженнями: стратегічні дилеми української політики США в період адміністрації Джо Байдена	26
Олександр Потехін. Політичний реалізм в США як ідеологія заперечення підтримки України під час російсько-української війни	38
<i>ІСТОРИЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США</i>	
Максим Гардус. Ефективність економічних санкцій: порівняльний аналіз реалістичного, ліберального та конструктивістського підходів у міжнародних відносинах	51
Назарій Луценко. Взаємні репрезентації США та Великої Британії: політичні наративи, популярна культура та конфлікти ідентичностей (2017–2021 рр.)	64
Олександра Котляр. Проєкт ООН у стратегії американського міжнародного лідерства: внесок Державного департаменту США (1939–1945 рр.)	75
Світлана Пик. Вплив особистості президента на ухвалення зовнішньополітичних рішень у США	85
<i>ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА</i>	
Катерина Вакарчук, Володимир Дубовик. Міграційна стратегія адміністрації Д. Трампа щодо країн Латинської Америки	97
<i>УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА</i>	
Олег Купчик. Життя та діяльність українців у Бразилії на початку XX ст. (за матеріалами газети «Рада»)	106
Галина Парасюк. Український національний музей – серце України у Чикаго	125
Наталія Пошивайло-Таулер. Становлення та розвиток українського шкільництва в штаті Вікторія, Австралія, та в Новій Зеландії (1947–2025 рр.)	140
<i>НАУКОВА ХРОНІКА</i>	
Артем Кошелєв. Постколоніальні підходи до вивчення минулого США: ревізія ролі афроамериканців та корінних народів у сучасних дослідженнях американських університетів	153

CONTENTS

<i>HISTORY OF THE UNITED STATES</i>	
Svitlana Boyeva. From invention to industrial growth: The origins of U.S. industrial power (late 18 th – last third of the 19 th century)	7
Oleksandr Chvanov. Spread of the Baptist movement in the British colonies of North America (17 th – mid-18 th century)	18
<i>USA AND UKRAINE</i>	
Yuriy Matsiyevsky, Andriy Trofymov. Between support and restriction: Strategic dilemmas of U.S. policy toward Ukraine during the Biden administration	26
Oleksandr Potiekhin. Political realism in the United States as an ideology of denial of support for Ukraine during the Russian-Ukrainian war	38
<i>HISTORY OF U.S. FOREIGN POLICY</i>	
Gardus Maksym. The effectiveness of economic sanctions: A comparative analysis of realist, liberal and constructivist approaches in international relations	51
Nazarii Lutsenko. Mutual representations of the USA and Great Britain: Political narratives, popular culture, and identity conflicts (2017–2021)	64
Oleksandra Kotliar. The UN project in the strategy of American international leadership: The contribution of the U.S. Department of State (1939–1945)	75
Svitlana Pyk. President’s personality and the U.S. foreign policy decision-making	85
<i>LATIN AMERICA</i>	
Kateryna Vakarchuk, Volodymyr Dubovyk. Migration strategy of Donald Trump’s administrations towards Latin America	97
<i>UKRAINIAN DIASPORA</i>	
Oleh Kupchyk. Life and activities of Ukrainians in Brazil in the early 20 th century (based on materials from the newspaper “Rada”)	106
Halyna Parasiuk. Ukrainian national museum – the heart of Ukraine in Chicago	125
Nataliya Poshyvaylo-Towler. Formation and development of Ukrainian community schooling in the State of Victoria, Australia and in New Zealand (1947–2025)	140
<i>AMERICAN STUDIES CHRONICLES</i>	
Artem Kosheliev. Postcolonial approaches to the study of the U.S. past: Revision of the role of African Americans and Indigenous peoples in contemporary research at American universities	153

УДК 94: [330.341.424:330.341.1] (73) «179/187»

Svitlana Boyeva,

Ph. D. (History), Associate Professor,
NTUU Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute,
Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5354-8112>

FROM INVENTION TO INDUSTRIAL GROWTH: THE ORIGINS OF U.S. INDUSTRIAL POWER (LATE 18TH – LAST THIRD OF THE 19TH CENTURY)

Abstract. *At the turn of the two millennia, the United States emerged as a leading global economic power. The study of the origins and dynamics of U.S. industrial development in the late 18th–19th centuries enhances understanding of modern economic systems and serves as an important basis for effective national economic restructuring and post-war reconstruction after the Russian full-scale invasion launched on February 24, 2022.*

The purpose of the article is to examine the origins and key factors behind the formation and growth of U.S. economic power from the late 18th to the 19th centuries within the context of global economic development and industrialization, drawing on a critical analysis of recent American primary and secondary sources. The study addresses the prerequisites, stages, and consequences of the Industrial Revolution, explores structural economic transformations and the development of American scientific and engineering thought, and generalizes the historical experience of market economy formation using the United States as a case study.

The methodology of the research is based on the critical analysis of the recent American historical sources and scientific literature, as well as on the application of civilizational, problem-chronological, systemic, regional, interdisciplinary approaches to the study of the evolution of economic history. The fundamental principles of the article include historicism, objectivity, scientificity, and the unity of positive and normative aspects of science. For the analytical examination of the problem, comparative, systemic-synergistic, historical-genetic, and comparative-statistical methods are used, along with methods of periodization and the approach of social positivism, understood as the consideration of socio-economic phenomena amenable to reform and improvement.

The novelty of the study lies in a comprehensive reinterpretation of the formation and development of U.S. economic power within the broader context of the global civilizational process. The article analyzes qualitative changes brought about by industrialization as a key factor in the emergence of a developed domestic market and assesses the role of American scientific and engineering thought and technological innovation in economic growth, based on a wide range of American primary and secondary sources.

The article concludes that the accelerated economic development following the Civil War (1861–1865) transformed the United States into a powerful industrial-agrarian country by the end of the 19th century. This transformation resulted from a combination of factors, including the radical character of the Civil War, favorable natural and geographical conditions, active technological adoption, mass immigration, extensive settlement of the Wild West, rapid infrastructure development that ensured domestic market integration, and a successful foreign economic policy.

Key words: *abolitionism, protectionism, free-trade, Homestead Act, market economy, Monroe Doctrine, doctrine of «open doors and equal opportunities».*

Problem statement. The decisive factor in the creation of an independent and developed domestic market of each country is industrialization. The industrial revolution and the subsequent long process of development of the productive forces of society on the basis of machine production became an important stage on the way to the formation of industrial capital. As a result of a number of factors, there was a transition from a predominantly agrarian economy to an industrial one, at the same time the agrarian society was transformed into an industrial one. The first wave of industrialization began in England in the 60s of the 18th century and lasted almost 100 years. In the first half of the 19th century, industrialization spread to the countries of Europe and America, acquired a general character. As a result of radical changes in production and society, historians call this period the Industrial Revolution.

A new wave of industrialization unfolded from the second half of the 19th century and lasted until the beginning of the 20th century. The radical nature of the changes that took place at this time gives researchers reason to interpret it as the Second Industrial Revolution. Due to the fact that the changes affected not just equipment in certain industries, but production technology in many areas, it was called a Technological Revolution. At this stage, the standardization of parts, assemblies, mechanisms, conveyor and flow method of production made it possible to significantly increase labor productivity and obtain unprecedented growth rates. Mass production is becoming a characteristic economic feature of the new industrial revolution.

If during the First Industrial Revolution production was based on empirical knowledge and experiments, then during the Second Industrial Revolution the economy developed mainly on the basis of scientific achievements. In this regard, it seems important to comprehend qualitative changes, analyze the results of the development of domestic scientific thought, the introduction of advanced technologies on the example of the most powerful economy in the world — the United States.

The next millennium is characterized by the unfolding of a new wave of the Industrial Revolution, which researchers call the Third Industrial Revolution. As in previous waves of industrial development, it occurs in industry, energy, transportation, communications and people's daily lives. Its feature is a radical change not only in the main key technologies, but also in the very principles of their construction. This explains the growing interest of researchers in the theoretical problems of industrial society. In the conditions of the modern Ukrainian economy, certain development problems inherent in the period of the First and Second Industrial Revolutions have not yet been solved.

Analysis of recent research and publications. The source base of the study consists of the provisions of the national normative documents of the United States, which reflect the main directions of the political, socio-economic development of the country [5; 11], official statistical data of the U.S. Bureau of Economic Analysis (BEA) and the United States Census Bureau [21], as well as foreign encyclopedic publications Encyclopedia Britannica [4; 7; 9] and others [19], materials of American periodicals.

A significant contribution to solving this problem was the fundamental research «US History» (ed. S. Waskiewicz) [13; 22]. Origins and characteristic features of the growth of the country's economic power at the end of the 18th – 19th centuries in the context of the development of the world economy is most deeply revealed in the works

«History of the American Economy» (G. M. Walton & H. Rockoff) [10], «American History from Pre-Columbian to the New Millennium» [8; 20].

The works of American authors M. J. Anderson [2], R. A. Buchanan [4], H. Diner [6], D. P. O'Mahony [17] are devoted to certain aspects of the problem, in particular, population growth, processes of immigration in the United States in the period under consideration. A thorough analysis of the achievements of American scientific thought and the features of the Industrial Revolution is contained in the works of R. B. Brooks [3], M. Kelly [15], P. J. Kiger [16], F. Zakaria [23] and others. But despite the large number of publications on this issue, the issues of understanding the causes of the industrial revolution and industrialization, the role of institutions in this process, remain debatable.

The main text of the article. On July 4, 1776 the «Declaration of Independence» proclaimed the creation of a new state – the United States of America. The formation of an independent state consisting of 13 states in 1776 in the U.S. contributed to economic growth and the creation of conditions for an industrial revolution. Here it took place at the latest among the most developed countries of the world, at a time when capitalist relations had already been established on the European continent. The immediate economic results of the War of Independence (1775 – 1783) can be defined as follows:

1. A bourgeois-democratic system was established in the country. This was reflected in the Constitution (1787) [5], the democratic agrarian law (1783 – 1784), which contributed to the formation of a capitalist-type farm, the successful development of agriculture in the American way.
2. The obstacles that Great Britain put up to the development of industry and trade were eliminated.
3. Conditions were created for the formation of a single domestic market, the emergence of the American nation.
4. The independent United States established direct economic ties with the world economic market.

The main directions of economic development were defined: the North, Center, and then the West developed on the basis of large-scale industry and farming, that is, in the capitalist way. Instead, the South expanded plantation based on slave labor. Thus, two systems were formed: capitalist and slave-owning. This became apparent immediately after the end of the war. T. Jefferson's amendment to the Constitution, which condemned the slave trade, was rejected. The agrarian issue remained half resolved: the land beyond the Alleghany was sold in large plots and at a high price, the inhabitants of the South resolutely prevented railway construction, seeing it as a threat to their well-being and political positions.

The process of primary accumulation of capital in the United States took place in a peculiar way. The expropriation of land from the indigenous population - Indians, the excitement around land speculation, mass slave trade, slavery of black and white «bonded servants» – these are its main features. Thus, the process of formation of a market economy in the United States had the following features:

- The first bourgeois-democratic revolution in the country took place in the form of a war of liberation;
- The sources of the original accumulation of capital, in addition to the traditional ones, were profits from the sale and use of lands seized from the aborigines, slave trade, non-equivalent trade with the indigenous population (Indians);

- The labor market was formed mainly due to immigration and, to a lesser extent, due to the process of bankruptcy of small producers, farmers and artisans.

These and many other features of the historical development of the colonies influenced the nature of the industrial revolution. Its scale and comparable speed are due to a series of reasons, among which it is possible to determine: 1) complete domination of the bourgeoisie in the northern states and the absence of feudal restrictions there; 2) the absence of guild restrictions that restrained mechanization in Europe; 3) the late development of capitalism, which made it possible to use and enrich the advanced English technical experience; 4) an advantageous geopolitical position, skillfully used to profit from the wars that raged in Europe. For example, during the Napoleonic Wars, the U.S. enriched itself by supplying the warring parties with weapons, food and other goods.

American historiography divides the process of the Industrial Revolution into two phases: the first phase of the industrial revolution (1750 – 1850) commencing in England and then spreading to Continental Europe and North America and the second phase (1850 – 1914) commencing in America and then spreading to Europe. This revolution spread to the US around 1820 and sustained for the next 50 years [12].

The material base for the Industrial Revolution, following the example of Great Britain, was the manufactory organization of the cotton industry. After 50 years, as a result of the introduction of new inventions and technical improvements, cotton consumption by US factories increased more than 22 times.

The industrial revolution in the United States was accompanied by the development of river shipping and the construction of large canals. The American R. Fulton built the world's first wheeled steamer, which in 1807 made its first voyage on the Hudson River. For twenty years, more than 200 steamships have already run along these routes [10, p. 150, 20]. In 1860, more than 1000 steamers sailed on the Mississippi and Ohio rivers alone. In 1825, the Erie Canal with a length of 584 km was put into operation. It connected the Hudson River with the Great Lakes and provided a connection between New York and the lakeside cities - Buffalo, Detroit, Chicago. In addition to Erie, an extensive network of other canals was built, the use of which eventually became economically inefficient due to the advent of railways [20].

Railways played an important role in the process of industrialization of the country. From 1830 to 1850, there was a 300-fold extension of the railway track. In the mid-1820s, the first freight railroads appeared along the Erie Canal and industrial centers. In 1830, regular passenger traffic began on the Baltimore and Ohio Railroad. Railroad mileage rose from 35000 miles in 1865 to over 163000 in 1890, almost a fivefold increase [1]. With the advent of the transcontinental railroad in 1869 in Promontor, Utah, and the standardization of railroad width in the 1880s, the railroad became the dominant mode of transportation for both people and goods [15].

The mechanization of transport led to the rapid development of metallurgy and the mining industry. During the first half of the 19th century, iron production in the United States increased 12-fold, while coal production increased several dozen times. By the end of the century, the United States had surpassed Great Britain in iron and steel production and provided more than a quarter of the world's supply of pig iron [9]. Its own mechanical engineering arose. Agricultural engineering produced the most advanced seeders, threshing machines and hay mowers at that time.

In the re-equipment of industry, domestic engineering thought played an important role. The beginning of the American Industrial Revolution is often associated with

Samuel Slater, who in 1790 opened the first industrial factory in the United States, borrowing much of its design from the British model. One of the first to develop a cotton gin (short for «engine», 1793) that separated seeds from short-fiber cotton was Eli Whitney. As a result, this cotton variety in the new lands of the Old Southwest could now be processed 50 times more efficiently than was possible by hand [8]. In 1804, Oliver Evans invented the high-pressure steam engine, which powered ships, sawmills, flour mills, printing houses, as well as textile factories [20].

In 1831, Cyrus McCormick invented a horse-drawn grain harvester, which allowed a farmer to use a scythe to harvest five times more crops per day than by hand. His company had become the largest manufacturer of agricultural machinery in the world by 1851. In 1837, blacksmith John Deere made the first steel riding plow, with which farmers easily cultivated sticky prairie soil [7]. In 1831, Cyrus McCormick invented a horse-drawn reaper for harvesting grain, which allowed farmers to harvest five times more grain per day with a scythe than they could by hand. The invention of the process of processing natural rubber derived from the sap of rubber trees (vulcanization) in 1839 is associated with the name of the American Charles Goodyear. This invention prevented rubber products from melting at moderately high temperatures and made rubber a useful material for goods such as tires [19]. Another famous American inventor, Samuel F. B. Morse, in 1844 first invented the electric telegraph and Morse code, which allowed people to communicate instantly over long distances [4].

In 1844, Richard Howe in the United States developed a rotary printing press that could print more than 20,000 copies per hour [18]. A real revolution in the production of clothing was carried out by Elias Howe. In 1846, he created the sewing machine, thanks to which factories were able to reach new levels of production, and housewives could create clothes for the family in much less time [15]. Also were invented turret (1854), grinding (1865), milling (1867) machines, Kheirem's combined threshing machine, and many others, which marked the beginning of the development of new industries: armed sewing, electrical, etc.

The process of converting cast iron into steel, similar to Bessemer's, was developed in the early 1850s. by American businessman William Kelly, but applied for a patent only in 1857, after Bessemer received a patent in Great Britain [19].

In 1876, when the U.S. celebrated its 100th anniversary, the telephone was introduced by a number of inventors, including Alexander Graham Bell and Thomas Edison [4]. In 1878, former journalist and customs inspector Christopher Latham Scholes, equipped the typewriter with a QWERTY keyboard. The arrangement of its letters helped to slow down the movement of printers' fingers and prevent typewriters from jamming. Mark Twain's novel «Life on the Mississippi» (1883) may have been the first literary work written on a typewriter with this keyboard [16].

In 1879, Thomas Edison, building on work done mainly by a British inventor, patented the world's first practical incandescent light bulb [4]. To power his invention, he quickly began to contribute to the development of the electrical grid in New York. Among his other inventions during the Second Industrial Revolution, we can mention the phonograph, the movie camera and alkaline batteries.

The Home Insurance building in Chicago, erected in 1885 according to the project of engineer and architect William Le Baron, was the first modern skyscraper with a metal frame. This marked the beginning of the construction of tall office buildings and towers in city centers across the country [16]. In 1895 traveling salesman King Gillette had the

idea to create a razor with a tiny disposable metal blade, for which he received a patent in 1904. The blade was created by engineer William Emery, who studied at the Massachusetts Institute of Technology.

Thanks to Henry Ford's pioneering use of the assembly line in the manufacturing process, American industry has undergone changes again. This contributed to the development of another innovation – in 1885 the car was first invented by the German Karl Benz. Public transport also experienced rapid development – electric trams appeared, and in 1897 the first US subway was built in Boston [15]. Thus, the main technological achievements of the Second Industrial Revolution can be considered:

In the 1870s: automatic signals, air brakes, and swivel hitches on railroads; the Bessemer and then open-hearth process in steel mills; the telephone, electric lighting, and typewriter. In the 1880s: elevator and structural steel for buildings, which led to the appearance of the first skyscrapers. In the 1890s: the phonograph and motion pictures; the electric generator, which contributed to the creation of modern household items such as refrigerators and washing machines, and gradually replaced water and steam engines; and the internal combustion engine, which made possible the creation of the first automobiles and the first flight of an airplane by the Wright brothers in 1903 [19].

The rapid growth of industry, and therefore of the urban population, increased the demand for agricultural products. A branch specialization of agriculture arose. The new states of the West, the northern and central states turned into bread factories. Highly productive animal husbandry was practiced here. The nature of production in the South was changing. In connection with the industrial revolution of the 18th century the cotton industry developed, the need for cotton grew. Hence the problem of the future of the Western lands arose: their transformation into slave-owning plantations or free farms.

One of the main contradictions of American society – the question of Western lands – acquired acute political importance in the middle of the 19th century. The agrarian question turned into a problem of complex relations between the North and the South (abolitionism). The slave-owning plantation South was the main base of the cotton industry. The famous expression «Cotton King» in the mouths of Americans had a very deep meaning. The inhabitants of the South, realizing the importance of cotton in the economic situation, dictated their will to the federal government. It is only necessary to say that out of the first 16 presidents of the United States, 11 were representatives of the interests of the South.

The North and the South brought together common interests in the fight against democratic movements, common profit on cotton speculation. The appropriated results of slave production in the form of capital were invested in industrial enterprises, contributing to their growth.

Despite the complexity of the cotton problem (it is worth mentioning the loans of Great Britain to the inhabitants of the South, associated with the supply of cotton), the development of capitalism required a sharp increase in the domestic market, an influx of labor, and the transition of the industrial bourgeoisie of the North to the path of abolitionism. There were other reasons that pushed the North to fight for the abolition of slavery. Of great importance were the negative attitude of the inhabitants of the South to railway construction, various customs policies (protectionism and free trade), and, finally, the dominance of New York banks. Only war could unravel this Gordian knot of contradictions, and the inhabitants of the South began it. Long before the war, they suffered an economic defeat. The Civil War took on the character of a bourgeois-

democratic revolution. Its decisive force turned out to be farmers and the working class. As a result, all obstacles to rapid development were removed.

The American path of development of capitalism in agriculture finally won. After the war, slavery was abolished. And without slavery, plantation farming became meaningless. In 1862, the Homestead Act on Land Plots was passed. Every U.S. citizen over the age of 21, as well as an immigrant, acquired the right to receive 160 acres of land almost for free, paying \$10 [11].

The land went to small farmers. The West was settled for 30 years, immigration from Europe increased sharply. By 1890, 14 million people had entered the country, and the U.S. population had increased from 31 million in 1860 to 63 million in 1890 and 76 million in 1900 [2, p. 106; 17; 21, p. 6, 22]. In 1850, foreign nationals made up 9.7 percent of America's population; by 1890, the figure was 14.7 percent [6].

So, after the Civil War in the United States, as a result of a radical solution to the agrarian issue, high-commodity, mechanized farms became the main suppliers of agricultural products to the world market, favorable conditions were created for the development of agriculture and the development of large land areas.

There have also been changes in the political sphere. Power passed into the hands of the industrial bourgeoisie of the North. It retained the semi-slave position of blacks and reconciled with the planters.

American industry, having received a capacious domestic market, by the 70s of the 19th century came in second place after Great Britain in terms of industrial production, and by the 80s – for the first. Until the 1890s the United States overtook Great Britain in terms of industrial production [23, p. 46], and at the beginning of the 20th century, per capita incomes in the United States were twice as high as in Germany and France, and 50% higher than in Great Britain. The United States is now the largest economy in the world [3]. This was facilitated by the transition to extremely strict customs protectionism. The process of concentration of industry, especially in mechanical engineering, including transport, is developing rapidly. The machine park was significantly reconstructed.

In 1859, retired railroad conductor Edwin L. Drake, made the landmark discovery of an underground liquid oil field in Titusville, Pennsylvania. In 1870, the oil refining industry turned into one of the leading sectors of the economy, which became a significant reason for the rapid industrial growth of America in the second half of the 19th and early 20th century [19].

For the first time, the United States demonstrated the process of transforming monopolies from an embryonic state into a full-fledged organism. Thus, in 1879, the Standard Oil Company monopolized nearly 95 percent of all oil refining businesses in the country, as well as 90 percent of all the refining businesses in the world [13]. While in 1861 there were only three millionaires in the country, in the last half of the 19th century there were more than 3,800. The industrial groups of the Morgans, Rockefellers, Carnegies, Vanderbilts, Harrimans and others dominated in the US economy.

The driving motives of the foreign economic expansion of the United States are changing. The rapid pace of industrialization of the United States, the growth of the economic power of the financial oligarchy and trusts contributed to a significant increase in the share of industrial goods and capital in the country's exports. From 1860 to 1880, the export of goods increased almost 3 times. Since the bank interest on securities was small, shareholders began to look for its use outside the country.

The first half of the 19th century passed in continuous territorial conquests and acquisitions. The Monroe Doctrine («America for Americans») led to gross interference in the affairs of Latin American countries, attempts to turn the Caribbean Sea into its own internal sea, and the subordination of the Caribbean countries. In the 1860s – 70s territorial expansion took place not only on the American continent. It covered the regions of the Pacific Ocean, Asia, and the Far East. Military expeditions were directed to Japan (1853), Taiwan (1867), Korea (1871). These expeditions aimed to open areas for trade, create coal bases and ports. In 1898, the Hawaiian Islands were seized, in 1899 – Cuba, Guam, the Philippines, the United States captured the Isthmus of Panama and completed the construction of the Panama Canal, which became an important strategic object, connecting the Atlantic and Pacific oceans.

The ground was being prepared for a broad colonial expansion into China, and the doctrine of «open doors and equal opportunities» was being developed. In the early 1870s, the transition to the monopolistic stage of capitalism began.

Conclusions. Thus, at the end of the 19th century as a result of the industrial revolution, industrialization, advances in engineering and outstanding technological innovations, significant structural shifts have occurred in the US economy. From an agrarian country, the United States is turning into an industrial-agrarian state. If by the mid – 80s of the 19th century the country ranked only fourth in the world in terms of industrial production, and agriculture gave the main profit to the state, then after the end of the Civil war, the United States came out on top in the world in terms of industrial and agricultural production, became the leader of the world economy.

One of the leading factors in the growth of the economic power of the U.S. at the end of the 18th – 19th centuries. was the radical nature of the Civil War of 1861 – 1865, as a result of which favorable conditions for capitalist economic activity arose, which the bourgeois-democratic revolutions in European countries could not provide: the rapid creation of the labor market was facilitated by the emancipation of slaves, and agriculture in the United States was capitalized by the massive sale of state land in small plots.

An important role was played by historical and geographical factors – remoteness from Europe and proximity to South America and the territories of the Far East, as well as favorable natural and geographical conditions for the accelerated development of production: a fertile climate, huge areas of fertile lands, a powerful raw material base, a wealth of forest and water resources. A radical solution to the agrarian issue in the United States after the Civil War created favorable conditions for the development of agriculture. The development of free lands, the development of the Wild West made it possible to create new high-commodity, mechanized farms, which, based on the advanced technical base, became the basis for the growth of agricultural production.

Innovations and technological progress were important driving forces for the development of industry and other sectors of the economy; science, government support for the economy were significantly developed. U.S. leadership was achieved through the hard work of millions of workers, especially immigrant workers. A huge influx of immigrants from Europe and other parts of the world provided the U.S. with labor for a growing economy. In the United States, the process of concentration of production and capital accelerated, monopolies in the form of trusts began to play a leading role in the country's economy.

The foreign policy of the state greatly contributed to economic growth: complete freedom for the import of foreign capital, which was supported by a high rate of profit

and attracted European, especially English capital; high customs tariffs on the import of finished products. The United States has raised its status in the international arena by conquering new markets for its products.

List of sources and literature:

1. A Classification of American Wealth. History and Genealogy of the Wealthy Families of America [Electronic Resource] // Internet Archive Wayback Machine. – 2023, May 1. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/ynpzae4a>.
2. Anderson M. J. The American Census: A Social History / M J. Anderson. – New Yale: University Press, 2015. – 344 p.
3. Brooks R. B. The Industrial Revolution in America [Electronic Resource] / R. B. Brooks // History of Massachusetts Blog. – 2018, April 11. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/4m8x38b6>.
4. Buchanan R. A. History of Technology. The Industrial Revolution (1750–1900) [Electronic Resource] / R. A. Buchanan // Encyclopædia Britannica, Inc. – 2025, September, 24. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/3d3hek8p>.
5. The Constitution of the United States of America [Electronic Resource] // United States Senate. – 1994. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/mr3jd64u>.
6. Diner H. Immigration and Migration by History Resources. The Rise of Industrial America, 1877 – 1900 [Electronic Resource] / H. Diner // The Gilder Lehrman Institute of American History. – 2019, January 4. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/5dwxuer6>.
7. Duignan B. Inventors and Inventions of the Industrial Revolution [Electronic Resource] / B. Duignan // Encyclopædia Britannica, Inc. – 2025. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/48b5t28y>.
8. Economic Growth and the Early Industrial Revolution [Electronic Resource] // American History from Pre-Columbian to the New Millennium the Independence. – 2025. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/5n6envem>.
9. Gopnik A. Industrialization of the U.S. Economy. The Growth of Industry [Electronic Resource] / A. Gopnik, O. Handlin // Encyclopædia Britannica. – 2025. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/4s38797t>.
10. History of the American Economy [Electronic Resource] / Ed. Walton G. M., Rockoff H. // South-Western, Cengage Learning, Twelfth Edition. – 2014. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/yhmbxrfm>.
11. Homestead Act, 1862 [Electronic Resource] // National Archives in Washington, DC. – 2022, June 7. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/2c4ctf6j>.
12. Industrial Revolution in America: Causes and Impacts of the U.S. Industrial Revolution [Electronic Resource] // Blogmedia.testbook.com. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/4y8nz9dd>.
13. Industrialization and the Rise of Big Business. 1870–1900 [Electronic Resource] // U.S. History / Ed. Waskiewicz S. – Houston, Texas: OpenStax College, Rice University. – 2014. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/4u2r4pbn>
14. Immigration to the United States, 1851–1900 [Electronic Resource] // Library of the U.S. Congress. – 2025. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/3ptpcxks>.
15. Kelly M. Significant Eras of the American Industrial Revolution [Electronic Resource]. /M. Kelly // Thought Co. – 2019, July 2. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/5846efyp>.
14. Kiger P. J. 8 Groundbreaking Inventions from the Second Industrial Revolution: [Electronic Resource] / P. J. Kiger // History. – 2025, May 28. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/d79p94dk>.
15. O'Mahony D. P. Lost But Not Forgotten: The U.S. Census of 1890 / D. P. O'Mahony // Government Publications Review. – 1991, Jul–Aug. – № 18 (4). – P. 331–337.
16. The Industrial Revolution [Electronic Resource] // Science and Technology. Engineering / California State University. – 2024. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/393wjpak>.
17. The Second Phase of the Industrial Revolution: 1850–1940 [Electronic Resource] // Encyclopedia.com. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/2p9snbtm>.
18. The Rise of American Industry [Electronic Resource] // American History from Pre-Columbian to the New Millennium. – 2019, December 27. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/3rjwexee>.
19. United States. Census Office. 11th census [Electronic Resource] // Library of Michigan University: 1890. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/549cmtpn>.
20. United States Population Chart [Electronic Resource] // U.S. History / Ed. Waskiewicz S. – Houston, Texas: OpenStax College, Rice University. – 2014. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/5h4fjw7p>.

21. Zakaria F. *From Wealth to Power: The Unusual Origins of America's World Role* [Electronic Resource] / F. Zakaria. – Princeton UP. –1999. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/4e3ruyrw>.

References:

1. *A Classification of American Wealth. History and Genealogy of the Wealthy Families of America. (2023, May 1)*. Internet Archive Wayback Machine. <https://tinyurl.com/ynpzae4a>. [In English].
2. Anderson, M. J. (2015). *The American Census: A Social History*. New Yale University Press. [In English].
3. Brooks, R. B. (2018, April 11). *The Industrial Revolution in America*. History of Massachusetts Blog. <https://tinyurl.com/4m8x38b6>. [In English].
4. Buchanan, R. A. (2025, September 24). *History of Technology. The Industrial Revolution (1750–1900)*. Encyclopædia Britannica, Inc. <https://tinyurl.com/3d3hek8p>. [In English].
5. *Constitution of the United States*. (1994). U.S. Constitution-Senate Publication. <https://tinyurl.com/mr3jd64u>. [In English].
6. Diner, H. (2019, January 4). *Immigration and Migration by History Resources. The Rise of Industrial America, 1877–1900*. The Gilder Lehrman Institute of American History. <https://tinyurl.com/5dwxuer6>. [In English].
7. Duignan, B. (2025). *Inventors and Inventions of the Industrial Revolution*. Encyclopædia Britannica, Inc. <https://tinyurl.com/48b5t28y>. [In English].
8. *Economic Growth and the Early Industrial Revolution. (2025)*. American History from Pre-Columbian to the New Millennium. <https://tinyurl.com/5n6envem>. [In English].
9. Gopnik, A., & Handlin, O. (2025). *Industrialization of the U.S. Economy. The Growth of Industry*. Encyclopædia Britannica. <https://tinyurl.com/4s38797t>. [In English].
10. Walton, G. M., & Rockoff, H. (Eds.). (2014). *History of the American Economy*. South-Western, Cengage Learning. <https://tinyurl.com/yhmhxrfr>. [In English].
11. *Homestead Act, 1862*. (2022, June 7). National Archives in Washington, DC. <https://tinyurl.com/2c4ctf6j>. [In English].
12. *Industrial Revolution in America: Causes and Impacts of the U.S. Industrial Revolution*. (n.d.). Blogmedia.testbook. <https://tinyurl.com/4y8nz9dd>. [In English].
13. *Industrialization and the Rise of Big Business, 1870–1900*. (2014). In Waskiewicz, S. (Ed.), *US History*. OpenStax College, Rice University <https://tinyurl.com/4u2r4pbn>. [In English].
14. *Immigration to the United States, 1851–1900*. (2025). Library of Congress. Washington, DC. <https://tinyurl.com/3ptpcxks>. [In English].
15. Kelly, M. (2019, July 2). *Significant Eras of the American Industrial Revolution*. ThoughtCo. <https://tinyurl.com/5846efyp>. [In English].
14. Kiger, P. J. (2025, May 28). *8 Groundbreaking Inventions from the Second Industrial Revolution*. History. <https://tinyurl.com/d79p94dk>. [In English].
15. O'Mahony, D. P. (1991). *Lost But Not Forgotten: The U.S. Census of 1890*. *Government Publications Review*, 18 (4), 332–337 [In English].
16. *The Industrial Revolution*. (2024). Science and Technology. Engineering. California State University. <https://tinyurl.com/393wjpak>. [In English].
17. *The Second Phase of the Industrial Revolution: 1850–1940*. (2019). Encyclopedia.com. <https://tinyurl.com/2p9snbtm>. [In English].
18. *The Rise of American Industry*. (2019, December 27). American History from Pre-Columbian to the New Millennium. <https://tinyurl.com/3rjwexee>. [In English].
19. *United States. Census Office. 11th census, 1890*. (1890). Library of Michigan University. <https://tinyurl.com/549cmtpn>. [In English].
20. *United States Population Chart*. (2014). In S. Waskiewicz (Ed.), *U.S. History*. OpenStax College, Rice University. <https://tinyurl.com/5h4fjw7p>. [In English].
21. Zakaria, F. (1999). *From Wealth to Power: The Unusual Origins of America's World Role*. Princeton UP. <https://tinyurl.com/4e3ruyrw>. [In English].

Світлана Босва, кандидат історичних наук, доцент, Національний технічний Університет України «Київський Політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського», м. Київ, Україна

ВІД ВИНАХОДУ ДО ПРОМИСЛОВОГО ЗРОСТАННЯ: ВИТОКИ ПРОМИСЛОВОЇ МОГУТНОСТІ США (КІНЕЦЬ XVIII – ОСТАННЯ ТРЕТИНА XIX СТ.)

***Анотація.** На рубежі двох тисячоліть Сполучені Штати Америки утвердилися як провідна економічна потуга у світі. Дослідження витоків та динаміки промислового розвитку США наприкінці XVIII – XIX ст. сприяє глибшому розумінню закономірностей функціонування сучасних економічних систем і слугує важливою передумовою для ефективної перебудови національної економіки та її відбудови після завершення повномасштабної війни, розпочатої Російською Федерацією 24 лютого 2022 року.*

***Метою статті** є з'ясування витоків і ключових чинників формування та зростання економічної могутності США наприкінці XVIII – XIX ст. у контексті світового економічного розвитку й індустріалізації на основі критичного аналізу новітніх американських первинних та вторинних джерел. У дослідженні розглянуто передумови, етапи та наслідки промислової революції; проаналізовано структурні трансформації економіки та розвиток американської науково-інженерної думки; а також, узагальнено історичний досвід становлення ринкової економіки на прикладі США.*

***Методологія дослідження** ґрунтується на критичному аналізі сучасних американських історичних джерел і наукової літератури, а також на застосуванні цивілізаційного, проблемно-хронологічного, системного, регіонального та міждисциплінарного підходів до вивчення еволюції економічної історії. Основоположними у роботі є принципами історизму, об'єктивності, науковості та єдності позитивного та нормативного аспектів науки. Для наукового осмислення проблеми використано порівняльний, системно-синергетичний, історико-генетичний, порівняльно-статистичний методи, а також методи періодизації й соціального позитивізму як підходу до осмислення соціально-економічних явищ, що піддаються реформуванню та вдосконаленню.*

***Новизна дослідження** полягає у комплексному переосмисленні процесів формування та розвитку економічної могутності США у ширшому контексті глобального цивілізаційного розвитку. У статті проаналізовано якісні зміни, зумовлені індустріалізацією як ключовим чинником становлення розвиненого внутрішнього ринку, а також оцінено роль американської науково-інженерної думки та технологічних інновацій у забезпеченні економічного зростання на основі широкого кола американських джерел.*

***Автор** доходить висновку, що прискорений економічний розвиток після Громадянської війни (1861 – 1865) перетворив США наприкінці XIX ст. на потужну індустріально-аграрну державу. Це було зумовлено сукупністю чинників, зокрема радикальним характером Громадянської війни, сприятливими природно-географічними умовами, активним упровадженням технологічних інновацій, масовою імміграцією, інтенсивним освоєнням Дикого Заходу, швидким розвитком інфраструктури, що забезпечило інтеграцію внутрішнього ринку, а також успішною зовнішньоекономічною політикою держави.*

***Ключові слова:** аболіціонізм, протекціонізм, фритредерство, Гомстед – акт, ринкова економіка, доктрина Монро, доктрина «відкритих дверей і рівних можливостей».*

Надійшла до редколегії: 18.09.2025

ПОШИРЕННЯ БАПТИСТСЬКОГО РУХУ В БРИТАНСЬКИХ КОЛОНІЯХ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ (XVII – СЕРЕДИНА XVIII СТОЛІТТЯ)

***Анотація.** Перші баптистські громади виникли в складному релігійному середовищі, позначеному міграційними процесами, ідеологічною різноманітністю та конкуруючими моделями стосунків між церквою і державою.*

***Метою даної статті** є аналіз раннього етапу поширення баптистського руху в британських колоніях Північної Америки від початку XVII ст. до середини XVIII ст., зокрема процесу формування перших баптистських громад та чинників їх адаптації до колоніального середовища.*

***Методологія дослідження** ґрунтується на комплексному підході, що дозволяє системно розглядати релігійні, соціальні та політичні чинники поширення баптизму. Використано історико-генетичний метод для відстеження еволюції баптистських громад, проблемно-хронологічний метод для систематизації ключових періодів розвитку руху в різних колоніях, а також порівняльний метод для зіставлення регіональних особливостей адаптації баптистських ідей до колоніального середовища.*

***Наукова новизна статті** полягає в комплексному аналізі регіональних особливостей поширення баптизму в колоніальній Америці та систематизації факторів трансформації руху від переслідуваної меншини до впливової конфесії. Особлива увага приділяється теологічній доктрині хрещення віруючих через занурення як центральному маркеру баптистської ідентичності та ролі «Першого великого пробудження» у прискоренні зростання руху.*

***Висновки.** Роджер Вільямс заклав організаційний фундамент руху у 1638 році. Регіональні відмінності визначали різні траєкторії розвитку: переслідування у Массачусетсі не зупинили інституціоналізацію, тоді як толерантна політика Пенсільванії створила умови для консолідації. До початку Війни за незалежність баптисти заклали підґрунтя для їхнього впливу на формування конституційних принципів релігійної свободи.*

***Ключові слова:** баптизм, британські колонії, Роджер Вільямс, Перше Велике Пробудження, колоніальна Америка, релігійна свобода, Філадельфійська асоціація.*

***Постановка проблеми.** Дослідження раннього етапу поширення баптистського руху в британських колоніях Північної Америки становить важливу наукову проблему для розуміння процесів релігійної диференціації та формування принципів релігійної свободи на американському континенті. Попри значну роль баптистів у становленні американської релігійної культури та конституційних гарантій свободи совісті, питання їх ранньої історії в колоніальний період залишається недостатньо вивченим у вітчизняній історіографії. В умовах зростаючої уваги до питань релігійної свободи та відокремлення церкви від держави вивчення історичного досвіду баптистського руху набуває особливої*

актуальності для розуміння генези фундаментальних демократичних принципів, що також впливає на сучасну дискусію про роль релігії в суспільному житті.

Метою статті є аналіз раннього етапу поширення баптистського руху в британських колоніях Північної Америки від початку XVII ст. до середини XVIII ст., зокрема процесу формування перших баптистських громад, регіональної специфіки їхнього розвитку та чинників адаптації до колоніального середовища.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Історіографія баптистського руху в колоніальній Америці охоплює значний перелік англомовних досліджень, що висвітлюють різні аспекти проблеми. До фундаментальних праць належить монографія Леона Макбета [10], яка надає всебічний огляд історії баптизму від його європейських витоків до сучасності, приділяючи значну увагу колоніальному періоду. Роберт Торбет [11] аналізує інституційний розвиток баптистських громад, зосереджуючись на організаційних структурах та міжцерковних зв'язках. Дослідник баптистської історії Майлз Фішер [4] розглядає ключові постаті раннього американського баптизму, зокрема Роджера Вільямса та Джона Кларка, простежуючи їхній вплив на формування ідентичності руху. Особливої уваги заслуговує збірник джерел «Баптистське життя та думка, 1600–1980», підготовлений Вільямом Бракні [2], який містить первинні матеріали, включаючи сповідання віри, церковні протоколи та полемічні твори. Томас Кідд та Баррі Ганкінс [5] переглядають традиційні інтерпретації, пропонуючи нову періодизацію та підкреслюючи роль соціальних факторів у розвитку руху.

Значний внесок у вивчення теологічних аспектів баптизму належить дослідженням первинних джерел XVII–XVIII століть. Майкл Гейкін [8] аналізує еволюцію баптистської еклезиології, зокрема концепцію церкви як «огороженого саду», сформульовану Бенджаміном Кічем. Дослідження організаційних структур баптистського руху представлене в статті про Філадельфійську асоціацію [9], що відстежує формування моделі міжцерковної кооперації, яка не порушувала конгрегаціональної автономії. Первинні джерела, що відображають теологічні дискусії колоніального періоду, є предметом окремої уваги. Лондонське баптистське сповідання віри 1644 року [1] є ключовим документом для розуміння ідеологічних основ, які баптистські імігранти принесли до Нового Світу. Памфлет Т. М. Шанафелта «Захист християнського хрещення» [6] та праця Енн Даттон «Короткі нотатки про хрещення» [7] демонструють характер полемічних творів середини XVIII століття, в яких систематизувалася аргументація на користь хрещення віруючих через занурення.

Попри значні досягнення англомовної історіографії, у вітчизняній науці бракує спеціалізованих досліджень, присвячених ранньому етапу баптистського руху в британських колоніях. Ця стаття має на меті частково заповнити цю прогалину, запропонувавши комплексний аналіз процесів формування та розвитку баптистських громад у колоніальний період з урахуванням регіональної специфіки та теологічного підґрунтя.

Виклад основного матеріалу. Поширення баптизму до британських колоній у Північній Америці. На ранніх етапах колонізації Америки баптистська присутність була малопомітною. Протягом сімнадцятого століття послідовники цієї релігійної течії створили незначну кількість громад на новій території. Переважна більшість перших американських баптистів були британськими

іммігрантами, при цьому значна частина з них прийняла баптистські переконання ще перебуваючи в Англії або Уельсі.

Ідеологічна основа баптистського руху, яку іммігранти привезли з Європи, була сформульована у Лондонському баптистському сповіданні віри 1644 року: «Ми не можемо не говорити про те, що ми бачили і чули» (Дії 4:20) [1]. Ця теологічна декларація підкреслювала центральне значення особистого релігійного свідчення та обов'язок проповіді Євангелія. У заключній частині Сповідання віри – ключового віросповідального документа англійських баптистів баптисти заявляли про свою рішучість продовжувати релігійну практику незалежно від ставлення світської влади: «Якщо ми виявимо, що магістрати не схилиються захищати нас... ми все одно повинні продовжувати разом у християнському спілкуванні, не сміючи відмовитися від нашої практики, але йти в послуху Христі у сповіданні та проголошенні цієї віри... не вважаючи наше майно, землі, дружин, чоловіків, дітей, батьків, матерів, братів, сестер, і навіть наші власні життя дорогими для нас, щоб ми могли завершити наш шлях з радістю» [1]. Ці принципи релігійної стійкості та жертвності стали фундаментом для баптистської діяльності у Новому Світі.

Вільям Г. Бракні, дослідник теології з Темпльського університету, наголошує на важливості освітніх ініціатив того часу: «Коли бристольські баптисти наприкінці XVII століття заснували академію, це сприяло формуванню освіченого духовенства як частини баптистської ідентичності» [2, с. 35]. Цей розвиток освітньої інфраструктури в Європі створив підґрунтя для підготовленого духовенства, яке згодом перенесло баптистські ідеї на американський континент. Міграція баптистів до Нового Світу у XVII столітті супроводжувалася перенесенням традицій англійського релігійного інакомислення, зокрема фундаментального принципу відокремлення церковної та державної юрисдикції, що категорично відкидало концепцію офіційної державної церкви.

Серед видатних постатей раннього американського баптизму виокремлюється Роджер Вільямс, теолог і релігійний реформатор. На момент його прибуття, континент був мало колонізований. Американський дослідник баптистської історії Едвард Б. Коелописує ситуацію того періоду: «На час прибуття Роджера Вільямса до Америки там існували лише дві значущі колонії: одна в Джеймстауні, Вірджинія, заснована в 1607 році кавалерами або роялістами з Англії, які принесли свої англіканські форми поклоніння до Нового Світу, і друга в Салемі, Массачусетс» [3, с. 32]. Прибуття Роджера Вільямса до Бостона в 1631 році позначило критичний момент у розвитку американського баптизму. Його подальша діяльність у Род-Айленді привела до створення першої організованої баптистської церкви в Провіденсі в 1639 році. Формування цієї громади відбулося через ритуал взаємного хрещення: спочатку Єзекіль Голліман здійснив обряд хрещення Вільямса, після чого останній охрестив десятьох послідовників [4, с. 25]. Виникнення цієї конгрегації відбувалося в складних умовах, оскільки англіканська церква вже встановила міцні інституційні позиції в колоніальному суспільстві.

Географічне поширення баптистського руху продовжилося із заснуванням церкви в Ньюпорті, організованої англійським лікарем та проповідником Джоном Кларком приблизно до 1644 року. Ця громада стала другим важливим центром баптистської активності в регіоні, сприяючи консолідації руху, заснувавши міцне підґрунтя для розширення та формування перших баптистських громад.

Формування перших баптистських громад у колоніях. Вивчення процесу формування ранніх баптистських громад на території британських колоній вимагає систематичного аналізу регіональної динаміки, що визначала умови виникнення та експансії цих релігійних спільнот. До середини XVIII століття баптистський рух вступив у фазу інтенсивного демографічного та географічного розширення, стимульованого хвилями релігійного відродження.

Аналіз треба розпочати з Массачусетса, де офіційна політика щодо баптистів характеризувалася особливою жорсткістю. Історичні джерела фіксують, що баптисти в одному бостонському молитовному домі «одного ранку прийшли на богослужіння, побачили, що передні двері були грубо прибиті цвяхами». Проте жодне з цих різноманітних перешкод не змогло зупинити зростаючий баптистський рух, і в 1681 році Генеральний суд Массачусетсу визнав, що не може зупинити цього, надавши «офіційний дозвіл баптистам зустрічатися публічно» [5]. Історичні джерела документують системний характер репресивних заходів: «Політика колонії Массачусетської затоки щодо баптистів полягала у вигнанні, переслідуванні або навіть повному винищенні; тому до 1664 року не було організовано жодної баптистської церкви в колоніях за межами Провіденса та Ньюпорта» [3, с. 39]. Така практика була зумовлена прагненням пуританської еліти зберегти монополію на релігійну сферу колоніального життя.

Проте навіть ці обмежувальні заходи не змогли зупинити поступовий процес формування баптистських громад, які демонстрували значну стійкість. Спроби інституціоналізації баптистських громад у Массачусетсі систематично зустрічались з активною протидією з боку колоніальної адміністрації. Показовим прикладом такого протистояння стала діяльність Томаса Гулда, американського баптистського проповідника, який поєднував релігійне служіння з фермерською працею та вагонобудівництвом. У 1665 році він організував церковну громаду в Бостоні, що викликало негативну реакцію місцевої влади, яка розглядала цю інституцію як загрозу встановленому порядку. Згадуючи масштаби переслідувань: «Пастор Томас Гулд і його дев'ять членів перебували під постійними атаками магістратів і громадян; усі вони в різний час були ув'язнені, оштрафовані або піддані тілесним покаранням, але, попри ці гноблення, церква продовжувала зростати, і до 1671 року її членство досягло 21 особи» [3, с. 39]. Ця громада продемонструвала модель стійкості, яка стала орієнтиром для інших баптистських спільнот у регіоні, надихаючи їх до організаційної консолідації попри репресивний контекст.

Центральним питанням, що визначило відмінність баптистів від інших протестантських деномінацій у колоніях, було вчення про хрещення віруючих через повне занурення у воду. Ця практика ставала предметом інтенсивних теологічних дискусій та полемічних творів. Баптистські проповідники та богослови середини XVIII століття активно захищали доктрину хрещення через занурення, спираючись на етимологічний аналіз грецького терміну «βαπτίζω» (baptizo) та свідчення ранньохристиянських джерел.

У памфлеті «Захист християнського хрещення», який поширювався між баптистських громад колоній, автор Т. М. Шанафелт систематизував аргументацію провідних реформаторів на підтримку практики занурення. Він цитував Жана Кальвіна: «Слово baptizo означає занурювати, свідчить що занурення було практикою давньої церкви», а також Мартіна Лютера: «Термін хрещення походить від грецького слова baptizo, занурювати... І хоча цей звичай здається покинутим

багатьма, тим не менше вони повинні бути повністю занурені і негайно витягнуті знову, бо етимологія слова вимагає цього» [6]. Ці свідчення європейських реформаторів використовувалися колоніальними баптистами для легітимації своєї практики перед обличчям критики з боку пресвітеріан та конгрегаціоналістів. Памфлет також містив думку церковного історика, професора Йоганна Августа Вільгельма Неандера, який підкреслював символічне значення обряду: «Ця форма була найбільш придатною, щоб позначити те, що Христос мав намір зробити об'єктом споглядання для християн, — занурення всієї людини в дух нового життя. У подвійному акті занурення та виходу з води Павло вказує на Христа мертвого і Христа воскреслого, негативний і позитивний аспект християнського життя» [6]. Така інтерпретація надавала хрещенню глибокого есхатологічного змісту, пов'язуючи ритуальну практику з центральними доктринами христології.

Баптистська теологія хрещення у колоніальний період також підкреслювала його заповітний характер. Англійська баптистка Енн Даттон у своїй праці «Короткі нотатки про хрещення» (1746), доступній в колоніях, формулювала: «Хрещення є печаткою завіту благодаті, в якому охрещена особа сповідує прийняти Бога в Христі як свого Бога і віддає себе, щоб бути одним з Його народу» [7]. Це відображало розуміння хрещення не просто як символічного акту, але як публічного сповідання віри та входження до заповітної спільноти. Таке розуміння обряду посилювало значення особистого рішення та свідомого прийняття віри, що стало теологічним обґрунтуванням відкидання практики хрещення немовлят.

Пенсільванія та Нью-Джерсі забезпечили значно сприятливіші умови для розвитку баптистських громад. Це пояснювалось політикою релігійної толерантності, яку практикували квакери. «Товариство друзів», офіційна назва квакерської спільноти, виникло в Англії протягом XVII століття під керівництвом Джорджа Фокса. Ідеологічна платформа квакерів ґрунтувалася на принципах свободи релігійних переконань та егалітарності перед Богом, при цьому вони категорично відкидали традиційні церковні ієрархічні структури та формалізовані обряди.

У колоніях, де квакери володіли значним політичним впливом, їхня толерантна політика створила середовище, сприятливе для вільного розвитку баптистських громад. Окрім Нової Англії, Філадельфія трансформувалася в потужний центр баптистського руху, де до 1688 року функціонували дві організовані церкви [3, с. 40]. Ці конгрегації стали організаційним ядром для подальшої регіональної експансії баптистського руху, забезпечуючи інфраструктурну базу для його інституційного зміцнення.

Формування Філадельфійської баптистської асоціації 27 липня 1707 року ознаменувало новий етап американського баптизму. П'ять невеликих баптистських церков об'єдналися для взаємної підтримки та співпраці, створивши модель міжцерковної кооперації, яка не порушувала автономії окремих громад [9]. Це стало прецедентом для подальшого розвитку асоціаційних структур у колоніях. Толерантне середовище Пенсільванії дозволяло баптистським проповідникам відкрито викладати свою теологію хрещення та церковного устрою, що сприяло розвитку руху та формуванню їх доктрини.

У південних колоніях початкова фаза баптистської інституціоналізації розпочалася в Південній Кароліні, тоді як у Вірджинії та Північній Кароліні процес формування громад мав сповільнений характер. Наприкінці століття спостерігалася трансформація правового статусу баптистів. Статут Вільгельма та Марії, у

1691 році, запровадив певні юридичні гарантії для баптистів у Массачусетсі. Історичні джерела характеризують обмежений характер цих змін: «Цей статут дав баптистам юридичний статус і обмежені свободи, хоча вони все ще мусили сплачувати ненависний податок на підтримку державної церкви, що залишалося джерелом їхнього обурення» [3, с. 39]. Ці законодавчі нововведення були початковим етапом у процесі легалізації баптистських громад у колоніях, проте досягнення повної релігійної свободи відбулося лише після війни за незалежність.

Варто також згадати про вплив Першого Великого Пробудження 1730–1760-х років – масштабного релігійного відродження, що характеризувалося емоційною проповіддю, масовими зборами та закликами до особистого навернення, – який значно прискорив зростання баптистського руху, сприяючи його зміцненню та географічній експансії. Релігійне відродження створило сприятливі умови для баптистської проповіді, оскільки наголос пробудження на особистому наверненні та емоційному релігійному досвіді значною мірою збігався з баптистськими теологічними принципами. Велике Пробудження не обмежувалося суто релігійною сферою, але також сприяло формуванню нових суспільних діячів, які поєднували духовне життя з активною громадянською позицією. Прикладом такого впливу є діяльність Гермонда Гасбенда, одного з лідерів руху регуляторів у Північній Кароліні 1760-х рр., який організував протести проти урядування колоніальної адміністрації. Як зазначається у збірнику документів «Велике Пробудження: Документи, що ілюструють кризу та її наслідки»: «Гасбэнд, натхненний духовним досвідом Великого Пробудження, пов'язував свої релігійні переконання з боротьбою проти соціальної та політичної несправедливості» [12, с. 637].

У праці «Зауваження про релігію» (близько 1750 р.) він описував духовні переживання періоду пробудження. Згодом приєднався до квакерів, де продовжив свою діяльність, протестуючи проти британської колоніальної політики, а пізніше взяв участь у повстанні через податок на віскі в Пенсільванії [12, с. 637]. Ця діяльність демонструє, як Велике Пробудження формувало не лише релігійні, а й суспільно-політичні настрої серед колоністів, надихаючи їх на боротьбу і підготувавши ідеологічне підґрунтя для революційних подій кінця XVIII століття. До початку Війни за незалежність баптисти були присутні у всіх регіонах колоній, заклавши підґрунтя для їхнього подальшого впливу на американську релігійну та політичну культуру, зокрема на формування конституційних принципів відокремлення церкви від держави та свободи віросповідання.

Висновки. Дослідження раннього етапу поширення баптистського руху в британських колоніях Північної Америки дозволяє зробити наступні висновки. По-перше, формування перших баптистських громад стало результатом перенесення європейських релігійних ідей, сформульованих у Лондонському сповіданні віри 1644 року, на американський континент, де вони адаптувалися до специфічних умов колоніального суспільства. Діяльність Роджера Вільямса та заснування церкви в Провіденсі в 1638 році заклали організаційний фундамент руху, демонструючи можливість реалізації принципів релігійної автономії в умовах, коли домінуючі конфесії прагнули встановити монополію на релігійну сферу.

По-друге, регіональні відмінності у ставленні колоніальної влади визначали різні траєкторії розвитку баптистських громад. У Массачусетсі систематичні переслідування не змогли зупинити рух, що свідчило про високий рівень релігійної стійкості баптистів та їхню здатність зберігати організаційну структуру навіть в

умовах репресій. Натомість толерантна політика Пенсільванії створила сприятливі умови для організаційної консолідації, що призвело до формування Філадельфійської асоціації в 1707 році – першої міжцерковної структури, яка не порушувала конгрегаціональної автономії. Ця модель організації продемонструвала можливість балансу між автономією окремих громад та необхідністю міжцерковної співпраці, що стало важливим ґрунтом для подальшого розвитку баптистського руху в Америці.

По-третє, теологічна доктрина хрещення через занурення стала особливістю баптистської ідентичності, відокремлюючи рух від інших протестантських деномінацій колоніального періоду. Полемічні твори середини XVIII століття, такі як памфлети Т. М. Шанафелта та праці Енн Даттон, демонструють систематичне формування баптистської позиції з посиленням на етимологічний аналіз грецького терміну «βαπτίζω» та свідчення європейських реформаторів, включаючи Кальвіна та Лютера. Це свідчить про інтелектуальну зрілість колоніального баптизму та його здатність до богословської самопрезентації на рівні, що міг конкурувати з теологічними аргументами інших деномінацій.

Список використаних джерел та літератури:

1. A Confession of Faith of Seven Congregations or Churches of Christ in London (1644; 2nd ed. 1646) [Electronic Resource] // Reformed Reader. – N. d. – Mode to Access: <https://www.reformedreader.org/ccc/h.htm>.
2. Brackney W. H. Baptist Life and Thought, 1600–1980: A Source Book / William H. Brackney. – Valley Forge, PA: Judson Press, 1983. – 448 p.
3. Cole E. B. The Baptist Heritage / Edward B. Cole. – Elgin, Ill.: D. C. Cook Pub. Co., 1976. – 205 p.
4. Fisher M. M. A Short History of the Baptist Denomination / Miles Mark Fisher. – Nashville, Tenn: Sunday school publishing board, 1933. – 188 p.
5. Kidd T. S., Hankins B. Baptists in America: A History [Electronic Resource] / Thomas S. Kidd, Barry Hankins. – Oxford: Oxford University Press, 2015. – Mode to Access: <https://reviews.history.ac.uk/review/1940>.
6. Shanafelt T. M. A Defense of Christian Baptism: [pamphlet] / T. M. Shanafelt // ABHS (American Baptist Historical Society, Atlanta, GA, USA). – Pamphlets Collection. – Box 43. – Vol. 22.
7. Dutton A. Brief Hints Concerning Baptism: Of the Subject, Mode, and End of this Solemn Ordinance [Electronic Resource] / Anne Dutton // Nonconformist Women Writers 1650–1850. – N. d. – Mode to Access: <https://surl.li/ugqpeb>.
8. Haykin M. A. G. The 18th Century Great Commission Resurgence [Electronic Resource] / M. A. G. Haykin // Baptist Messenger of Oklahoma. – 2013, November 7. – Mode to Access: <https://surl.li/alztlr>.
9. Historical Basis for Baptist Cooperation – The Philadelphia Association [Electronic Resource] // Servants and Heralds. – 2021, November 16. – Mode to Access: <https://surl.li/tbnsak>.
10. McBeth L. The Baptist Heritage / Leon McBeth. – Nashville, Tenn.: Broadman Press, 1987. – 850 p.
11. Torbet R. G. A History of the Baptists / Robert G. Torbet. – Philadelphia: Judson Press, 1950. – 538 p.
12. The Great Awakening: Documents Illustrating the Crisis and its Consequences / Comp. by A. Heimert, P. Miller. – Indianapolis : Bobbs-Merrill, 1967. – 663 p.

References:

1. *A Confession of Faith of Seven Congregations or Churches of Christ in London*. (1646). Reformed Reader. <https://www.reformedreader.org/ccc/h.htm>. [In English].
2. Brackney, W. H. (1983). *Baptist Life and Thought, 1600–1980: A Source Book*. Judson Press. [In English].
3. Cole, E. B. (1976). *The Baptist Heritage*. D. C. Cook Pub. Co. [In English].
4. Fisher, M. M. (1933). *A Short History of the Baptist Denomination*. Sunday School Publishing Board. [In English].

5. Kidd, T. S., & Hankins, B. (2015). *Baptists in America: A History*. Oxford University Press. <https://reviews.history.ac.uk/review/1940>. [In English].
6. Shanafelt, T. M. (n.d.). *A Defense of Christian Baptism* [Pamphlet]. American Baptist Historical Society, Pamphlets Collection, Box 43, Vol. 22. ABHS, Atlanta, GA, USA. [In English].
7. Dutton, A. (1746). *Brief Hints Concerning Baptism: Of the Subject, Mode, and End of this Solemn Ordinance*. Nonconformist Women Writers 1650–1850. <https://surl.li/ugqpeb>. [In English].
8. Haykin, M. A. G. (2013, November 7). *The 18th Century Great Commission Resurgence*. Baptist Messenger of Oklahoma. <https://surl.li/alztlr>. [In English].
9. *Historical Basis for Baptist Cooperation – The Philadelphia Association*. (2021, November 16). Servants and Heralds. <https://surl.li/tbnsak>. [In English].
10. McBeth, L. (1987). *The Baptist Heritage*. Broadman Press. [In English].
11. Torbet, R. G. (1950). *A History of the Baptists*. Judson Press. [In English].
12. Heimert, A., & Miller, P. (Eds.). (1967). *The Great Awakening: Documents Illustrating the Crisis and Its Consequences*. Bobbs-Merrill. [In English].

Oleksandr Chvanov, Master's student, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

SPREAD OF THE BAPTIST MOVEMENT IN THE BRITISH COLONIES OF NORTH AMERICA (17th – MID-18th CENTURY)

***Abstract.** Early Baptist communities emerged in a complex religious landscape marked by migration, ideological diversity, and competing models of church–state relations. Understanding these early developments provides valuable insight into the origins of religious pluralism in colonial America.*

The purpose of the article is to analyze the early stage of the Baptist movement's spread in the British colonies of North America from the early 17th century to the mid-18th century, specifically examining the formation of the first Baptist congregations and the factors that shaped their adaptation to the colonial environment.

The research methodology is based on a comprehensive approach that allows for the systematic examination of religious, social, and political factors in the spread of the Baptist movement. The historical-genetic method is employed to trace the evolution of Baptist congregations, the problem-chronological method is used for the systematization of key periods of the movement's development in different colonies, and the comparative method is applied to contrast regional peculiarities in the adaptation of Baptist ideas to the colonial environment.

The scientific novelty of the article lies in conducting a comprehensive analysis of regional peculiarities in the spread of the Baptist movement in colonial America and the systematization of the factors that contributed to the movement's transformation from a persecuted minority to an influential denomination. Special attention is devoted to the theological doctrine of believers' baptism through immersion as a central marker of Baptist identity and the role of the First Great Awakening in accelerating the movement's growth.

Conclusions. Roger Williams laid the organizational foundation of the movement in 1638. Regional differences determined various trajectories of development: persecutions in Massachusetts did not halt institutionalization, while Pennsylvania's tolerant policy created conditions for consolidation. By the beginning of the War of Independence, Baptists had laid the groundwork for their influence on the formation of constitutional principles of religious freedom.

***Key words:** baptism, British colonies, Roger Williams, First Great Awakening, colonial America, religious freedom, Philadelphia Association.*

Надійшла до редколегії: 13.08.2025

США ТА УКРАЇНА

УДК 327:355/359(73:477)(100)

Юрій Мацієвський,

доктор політичних наук, професор,
Національний університет «Острозька академія»,
м. Острог, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9637-0572>

Андрій Трофимов,

магістр політології, аналітик ГО «Зміст»,
м. Полтава, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-9533-7710>

МІЖ ПІДТРИМКОЮ ТА ОБМЕЖЕННЯМИ: СТРАТЕГІЧНІ ДИЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ США В ПЕРІОД АДМІНІСТРАЦІЇ ДЖ. БАЙДЕНА

***Анотація.** Чому адміністрація Дж. Байдена так повільно і непослідовно надавала допомогу Україні з початку війни? Ми стверджуємо, що така непослідовність визначалася низкою суперечностей, або дилем, серед яких, крім домінування «московського фактора» – пріоритетності РФ серед інших пострадянських країн, були відстоювання демократичних цінностей та недопущення ядерної конфронтації з РФ, підтримка суверенітету України та недопущення поразки РФ у війні.*

***Метою** статті є реконструкція української політики Дж. Байдена крізь призму перелічених дилем.*

***Методологія.** Ми використовуємо метод вивчення окремого випадку, зокрема ретроспективний аналіз рішень адміністрації Дж.Байдена щодо України крізь призму внутрішньополітичних змін у США. Такий підхід дозволяє пролити світло на мотиви адміністрації Дж. Байдена в обмеженому наданні військової та фінансової допомоги після повномасштабного вторгнення.*

***Наукова новизна дослідження** полягає у використанні нових даних і пояснень, що проливають світло на непослідовність української політики Дж. Байдена у період 2021 – 2024 років.*

***Висновки.** Наш аналіз свідчить, що політика стримування РФ, яку адміністрація Байдена реалізувала в руслі «балансування загроз», мала на меті виснаження РФ, але й також і України. У війні на виснаження Україна опинилася у гіршій позиції ніж РФ, що дало підстави адміністрації Трампа вимагати більших поступок від України на шляху припинення війни. Тим часом офіційні заяви та запевнення у безумовній підтримці Києва не відповідали діям, на що зокрема, вказують обсяги військової та фінансової допомоги Україні.*

***Ключові слова:** США, Україна, зовнішня політика, адміністрація Джо. Байдена, російсько-українська війна, допомога.*

***Постановка проблеми.** З початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну стало зрозуміло, що ставлення до Києва як до союзника, партнера чи «задвірка Росії» з боку США не було однозначним. Публічно адміністрація Дж. Байдена заявляла про безумовну підтримку суверенітету України, потребу відстоювання демократичних цінностей та збереження стабільності в регіоні. На практиці, однак,*

військова та фінансова підтримка надавалися повільно і так, щоб уникнути ескалації з Москвою. Така роздвоєність була характерною для усіх адміністрацій США після розпаду СРСР, яку американський дослідник Юджин Фішел пояснює «московським фактором» – пріоритетним значенням РФ над іншими пострадянськими країнами [1]. Ця роздвоєність виразно проявилася під час президентства Джозефа Байдена на фоні внутрішньополітичної дискусії у США з приводу постачання військової та фінансової допомоги Україні.

Головне питання в адміністрації Дж. Байдена полягало у тому, чи Україна не має програти та, чи повинна вона перемогти. Відсутність єдності між партіями та окремими політиками в Конгресі зумовили сприйняття української дилеми як частини політичної гри всередині країни, що породило ревізійністський дискурс про роль Вашингтону в міжнародній політиці. З іншого боку у частини політиків та експертів США залишилося традиційне уявлення про пострадянський простір як сферу інтересів Москви. Це спричинило кризу прийняття рішень щодо важливих викликів на міжнародній арені. Відтак, у цій роботі ми стверджуємо, що причини обмеженої й непослідовної підтримки України адміністрацією Дж. Байдена зумовлені низкою внутрішніх та зовнішньополітичних дилем. З'ясування впливу цих дилем також допоможе зрозуміти причини радикальної зміни української політики США з приходом Д. Трампа.

Аналіз досліджень та публікацій. Вироблення зовнішньої політики США відбувається у дискусіях між реалістами та ідеалістами. Зокрема Джон Міршаймер, Стівен Пайфер, Самуель Чарап, Девід Гербст і багато інших теоретиків та експертів висловлюють різні, інколи протилежні оцінки причин та можливих шляхів закінчення російсько-української війни. В консервативному (реалістичному) дискурсі домінує думка, яку найчіткіше сформулював американський теоретик міжнародних відносин Дж. Міршаймер. Він стверджує, що розширення НАТО на схід після розпаду Радянського Союзу розглядалося Росією – а радше Путіним та його командою – як екзистенційна загроза їхній «легітимній сфері інтересів» на пострадянському просторі [21]. Однак ще у 1993 р. Міршаймер стверджував, що Україні варто дати можливість зберегти ядерну зброю, що було б гарантією відвернення конфронтації з РФ [20]. На жаль, адміністрація Клінтона цього заклик не почула і змусила Україну передати РФ увесь арсенал ядерної зброї та засобів її доставки.

Теза Дж. Міршаймера про спровокований НАТО напад РФ на Україну відображає спрощений реалістичний погляд на дії РФ [18]. Я. Дуткевич та Я. Смоленський демонструють недостатність знань Міршаймера про історію російсько-українських стосунків, поверхнєве або вибіркєве використання джерел та однобоке розуміння причин російсько-української війни [8]. Тим часом спрощений реалістичний підхід домінує в середовищі політиків та експертів. Так, наприклад експерт «Rand Corporation» Самуель Чарап з початку війни переконує, що Україна не зможе перемогти у «війні, яку неможливо виграти» й тому їй потрібно шукати дипломатичні шляхи припинення протистояння. В одній з публікацій він пропонує варіант «Корейського сценарію», коли сторони перебувають у стані війни, але зберігають умови перемир'я. Такий погляд все ж це не дає чіткого розуміння того, як мають виглядати кордони, та яким чином забезпечити дотримання умов перемир'я [4].

Протилежний погляд обстоюють політики та експерти, які поділяють ідеалістичну перспективу міжнародних відносин. Головним у цьому підході є наголос на дотриманні міжнародних угод, зокрема повага до суверенітету і непорушності кордонів. Представники цього підходу причини війни вбачають в агресивній природі путінського режиму та обстоюють перемогу України, збільшення її підтримки та покарання агресора. Так, колишній посол США в Україні, а нині старший директор Євразійського центру «Атлантичної ради» Джон Гербст неодноразово критикував адміністрацію Байдена за відсутність цілісної політики підтримки України. Також він зауважив, що «ревізіоністський Кремль... прагне нав'язати системну зміну через пряму агресію. І це критичний виклик, який хвилює Сполучені Штати. Якщо ми визначаємо проблему у такий спосіб, то 55 млрд доларів економічної та військової допомоги, які ми щорічно надаємо Україні, не є такою надзвичайною кількістю іноземної допомоги» [2].

Інший експосол США в Україні С. Пайфер послідовно виступає за євроатлантичну інтеграцію України. Він наголошує, що «Сполучені Штати вже давно визначили стабільну і безпечну Європу як ключовий національний інтерес, і цю мету, природно, поділяють європейські члени НАТО. Стає дедалі очевиднішим, що це неможливо без стабільної й безпечної України» [24].

Проаналізована література вказує на перевагу спрощеного, реалістичного підходу, який був присутній навіть у середовищі демократів та адміністрації Байдена. Цей реалізм є базовим (by default) підходом, який у різні періоди коливався від одноосібного (unilateral) до колективного, але він так і не вийшов за межі спрощених оцінок ризиків і не став «рефлексивним реалізмом» [19].

Метою даного дослідження є реконструкція політики президента США Дж. Байдена щодо України крізь призму перелічених дилем.

Виклад основного матеріалу. У жовтні 2021 р. Дж. Байден провів зустріч з керівниками розвідок, які доповіли йому про план вторгнення РФ в Україну. Ключове питання, яке стало причиною зустрічі, було таке: «Як забезпечити міжнародний порядок, заснований на правилах, проти країни з надзвичайним ядерним потенціалом, не вступаючи у Третю світову війну?» Учасник зустрічі — радник президента США з національної безпеки, генерал Марк Міллі відповідь сформулював у чотирьох пунктах: не допустити кінетичного конфлікту між збройними силами США та НАТО з Росією, стримувати війну в географічних межах України, зміцнити й зберегти єдність НАТО і надати Україні сили та засоби для боротьби [12]. Перемоги України у цих цілях не було. Відповідь Міллі відображає домінуючу у неореалізмі стратегію стримування, зокрема концепцію «балансу загроз». Поняття «баланс загроз», запропонував американський теоретик неореалізму Стівен Волт [30]. Баланс загроз виходить з того, що держави передусім оцінюють те, як змінюється регіональний, а не глобальний баланс сил. Такий погляд є характерним як для російського, так і для американського керівництва. Вашингтон намагався збалансувати вплив Кремля у Східній Європі спостерігаючи за процесами готовності завдати військовий удар по Києву та надаючи обмежену допомогу для стримування агресивного гравця, сформувавши проукраїнську коаліцію на противагу Росії. Стимування Москви та підтримка України на практиці означали «не дати Україні програти, але й не дати перемогти». Відсутність артикульованої стратегії щодо України та РФ, стали предметом критики як у США, так і за їх межами.

Логіку дій Росії у США сприймали дзеркально, виходячи з того, що імператив керівництва РФ базується на стримуванні розширення НАТО. У результаті адміністрація Байдена дотримувалася підходу м'якого стримування Кремля, і м'якої підтримки Києва задля створення своєрідної пастки для обмеження дій Росії [13].

Варто пам'ятати й те, що Дж. Байден був віце-президентом в адміністрації Барака Обами, коли Росія анексувала Крим. Підхід тодішнього президента також базувався на обережному та стриманому застосуванні американської сили, що передбачав відмову від різких дій, про що він сказав у своєму інтерв'ю Джеффри Голдбергу [11]. Дж. Байден в момент окупації Криму Росією запевняв Обаму в тому, що Москва має заплатити за агресію дуже високу ціну, але президент не хотів здійснювати рішучі кроки в цьому напрямку. На збільшення летальної допомоги він також не вплинув. Обама категорично відкинув цю ідею, і відрядивши Байдена до Києва, наказав не надавати надмірних обіцянок українському уряду. Тоді ж Байден почав спонукати українських політиків подолати корупцію, просувати реформування енергетики, що показало не бажання США вступати у конфронтацію з РФ. У статті з «The New York Times» наводяться фрагменти мемуарів Дж. Байдена. В одному з них він згадує, що Україна дала йому шанс виконати дитячу обіцянку змінити світ на краще, а також допомогти стримати путінську агресію [27]. Аргументація в його мемуарах виглядає перекиданням відповідальності на свого керівника, попри те, що на посаді президента Дж. Байден продовжував діяти в рідчій політиці Б. Обами – використання України як лінії фронту з РФ, надаючи їй обмежену військову і голосну дипломатичну підтримку.

Коли РФ стягувала війська для вторгнення в Україну, на пресконференції 19 січня 2022 р. Дж. Байден вкотре заявив, що Росія нападе, але припустив, що «незначне вторгнення» РФ може викликати іншу реакцію, ніж повномасштабне вторгнення [17]. Ця неоднозначна заява викликала занепокоєння у союзників США та в Україні, які побоювалися, що вона може бути витлумачена як зелене світло для обмеженої російської агресії. У відповідь Президент В. Зеленський заявив, що не існує «незначних вторгнень» і що будь-яке порушення суверенітету України має отримати рішучу відповідь [32].

Інший приклад інструментального використання України у війні з РФ наводить американський журналіст-розслідувач Боб Вудворд. У жовтні 2022 року, коли після звільнення Харківщини командування ЗСУ планувало рух на Херсон, Дж. Байден отримав дані розвідок про ймовірне використання росіянами ядерної зброї задля зупинки українського прориву. Щоб відвернути росіян від використання ядерної зброї Дж. Байден зобов'язав підлеглих різними каналами донести небезпеку цього кроку. 21 жовтня у телефонній розмові з Шойгу Ллойд Остін ствердив: «Ми подбали про те, щоб не робити певних речей. Є певні речі, які ми не надали українцям. Є певні обмеження, які ми наклали на те, як вони можуть використовувати те, що ми їм надали, і ми не втручалися безпосередньо в конфлікт проти ваших сил. Якби ви це зробили, всі ці обмеження, всі ці обмеження, які ми наклали на себе, були б переглянуті» [31, с. 139].

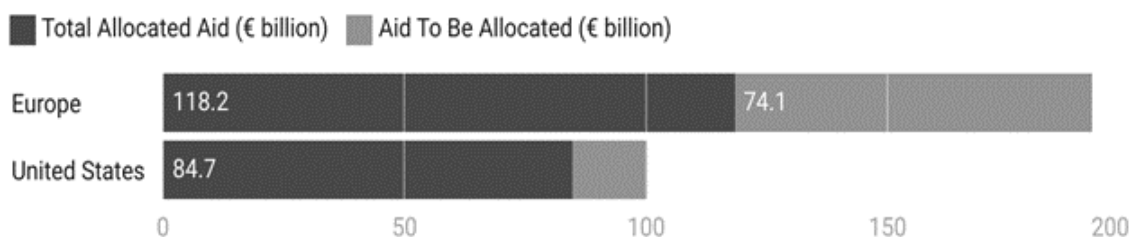
Згодом в одній з розмов з радником з національної безпеки Джейком Салліваном Дж. Байден визнав: «Якщо ми повністю досягнемо успіху у витісненні Росії з України, ми зіткнемося з дуже великою ймовірністю ядерного застосування,

тому що Путін не дасть себе вигнати з України, не зламавши печатку на тактичній ядерній зброї. Тож ми застрягли. Занадто великий успіх – це ядерна зброя, занадто малий успіх – це якийсь невизначений результат» [31, с. 147]. У підсумку українська армія сповільнила наступ, що дозволило 30-тисячному російському угрупованню вийти з Херсона. Ядерна ескалація була відвернута.

Підхід Дж. Байдена до України можна окреслити формулою: «не дати Україні програти, але й не дати перемогти». Колишній керівник ЦРУ Ральф Гофф у інтерв'ю «The Times» підтвердив цю стратегію й зазначив, що за належного забезпечення українці розбили б російську армію. Р. Гофф стверджує, що «Вони (адміністрація Дж. Байдена) дозволили В. Путіну і його брязканню ядерною зброєю обдурити себе. Тому вони дали українцям зброю, але вони ніколи не давали їм достатньо, щоб перемогти. Вони давали їм тільки достатньо, щоб стікати кров'ю» [3].

Підхід Байдена також започаткував внутрішню дискусію про те, хто має платити більше – США чи ЄС, і хто насправді надав більше допомоги під час каденції Дж. Байдена. Наведені нижче дані демонструють відмінності в декларованій і наданій допомозі Києву від партнерів зі США та Європи. Цей момент є важливим, адже адміністрація Байдена, а тепер і Трампа, заявляє про безапеляційну підтримку України у війні з Росією.

Рис.1. Державна підтримка України: ЄС та США, млрд євро [14]:

За даними «Трекера підтримки України» («Ukraine Support Tracker») Кільського інституту, з 24 січня 2022 р. по 31 серпня 2024 р. європейські донори виділили 118,2 млрд євро на безпекову, економічну та гуманітарну допомогу Україні, тоді як Сполучені Штати надали 84,7 млрд євро. Запланована допомога від держав ЄС становить 74,1 млрд, а США зупинилися на 15,4 млрд євро. Ці дані демонструють загальне небажання США інвестувати у нову війну, після їх виходу з Афганістану та зменшення присутності на Близькому Сході [15]. Тим часом ЄС поступово нарощував підтримку, особливо Польща, країни Балтії, Фінляндія, Норвегія, Швеція й Данія, де Росію розглядають як загрозу їхній безпеці.

Варто також відзначити, що дилема підтримки пов'язана з дилемою уникнення ескалації, адже з початку війни адміністрація США задекларувала це як один з пріоритетів. З іншого боку, відсутність чітко визначеної стратегії щодо України та нерішучість адміністрації США у таких ключових питаннях, як ленд-ліз чи стабільне фінансування, підривали довіру Києва до США як стратегічного партнера. Це вносило напругу у двосторонні відносини.

До повномасштабного нападу Росії на Україну, доктрина Дж. Байдена передбачала: продовження боротьби з пандемією COVID-19, збереження першості

американської економіки у світі, особливо щодо китайської економіки; поживлення трансатлантичних відносин [26]. Дж. Байден був рішучо налаштований на повернення США головної ролі у європейських процесах, бо через конфліктну дипломатію свого попередника Дональда Трампа із союзниками потрібно було налагоджувати відносини майже наново. У своїй промові перед співробітниками Державного департаменту Дж. Байден підтвердив свою позицію щодо взаємодії зі світом: «Ми відновимо наші альянси та знову будемо взаємодіяти зі світом, але не для того, щоб відповідати на вчорашні виклики, а для сьогоднішніх і завтрашніх» [28]. Президент також достроково призупинив наказ про виведення військ з Німеччини та відрядив двох своїх найвищих посланців до Японії й Південної Кореї для того, щоб відновити довіру союзників і зібрати сили для протистояння Китаю [23].

Одним з елементів української стратегії адміністрації Дж. Байдена було переконання про те, що час працює на Україну. Так відбиття першого вторгнення показало, що суспільство всередині країни й західна підтримка ззовні вселяють впевненість у тому, що Україна зможе вести тривалу війну на виснаження Росії. Оскільки ситуація здавалася сприятливою для Києва, у Вашингтоні вважали, що Україна може погодитися на не розширення ескалації, включно з обмеженням ракетних ударів у глибокій території РФ. Сама думка про можливість застосування далекобійного озброєння лякала аналітиків й американських політиків, які взяли курс на стримування амбіцій Кремля в Україні, а не за її межами.

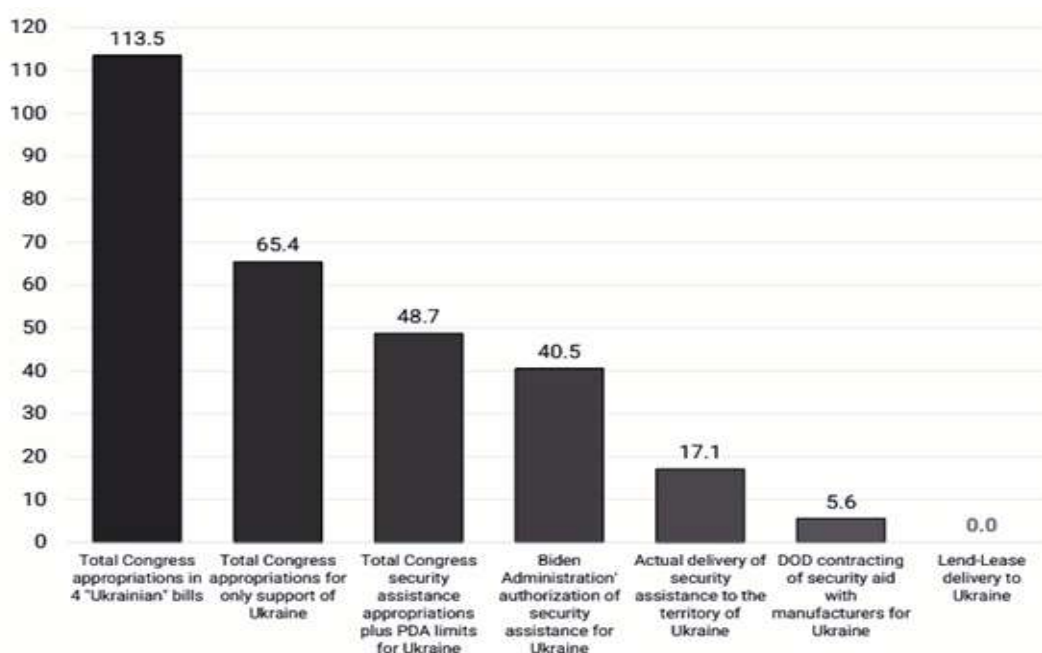
Генерал армії Сполучених Штатів Крістофер Каволі 11 квітня 2024 року висловився про те, що Росія просувається швидшими темпами, ніж припускали у початкових оцінках, відповідно її збройні сили наразі більші, ніж до війни [7]. В цій ситуації Україна не може собі дозволити вести довготривалу війну, їй слід перейти в наступ, але це буде трактуватися як дії спрямовані на ескалацію та спричинить тяжкі людські втрати. Попри це США довгий час не давали згоди на використання американської зброї в глибокій території Росії й лише наприкінці свого президентства Дж. Байден це дозволив [10]. Держсекретар Ентоні Блінкен залишив можливим варіант адаптувати свою позицію стосовно ударів американською зброєю на розсуд керівництва України. Байдену довелося коригувати свою позицію в цьому питанні беручи до уваги внутрішньополітичну ситуацію у США та думки лідерів країн НАТО. Великобританія дозволила використовувати свою зброю по військових цілях на території РФ, на відміну від Франції та Німеччини. Страх ядерної ескалації, пояснює нерішучість з дозволом на використання далекобійних ракет [25].

Така непослідовність викликала критику проукраїнських республіканців — М. Маккола, М. Роджерса та М. Тернера. Постулат президента-демократа про підтримку України «стільки, скільки буде потрібно» є невдалим, вважали вони. Республіканці в Палаті представників вимагали, щоб Дж. Байден оприлюднив чіткий план перемоги та швидше надавав зброю Києву, щоб змінити ситуацію на полі бою на користь українців. Затримка та вагання коштували життя та американських грошей. Шлях до перемоги, на їхню думку, вимагатиме трьох кроків: якнайшвидшого надання критично важливого озброєння Україні, посилення санкцій проти режиму Путіна і переведення заморожених російських активів в Україну. Для цього потрібен тиск з боку республіканців у Конгресі та двопартійний консенсус. Чітка стратегія забезпечить можливість досягти

необхідних успіхів на полі бою, щоб змусити Путіна сісти за стіл переговорів. Якщо Київ не буде вести переговори з позиції сили, миру не може бути [22].

Критика невизначеної політики відображена в аналітичному звіті Андрія Ілларіонова – старшого аналітика з питань Росії та Європи у консервативному Центрі безпекової політики. Його дослідження показує розподіл безпекової допомоги з лютого 2022 по липень 2023 року у розрізі чотирьох «українських» законів, схвалених Конгресом; усіх виділених конгресом коштів на допомогу Україні; усієї допомоги Конгресу включаючи ліміти; коштів, визначених адміністрацією Дж. Байдена для України; реальної кількості наданої допомоги; контрактів з американськими оборонними підприємствами для вироблення озброєння Україні та допомоги по ленд-лізу [11].

Рис. 2. Розподіл безпекової допомоги США для України, 24 лютого 2022 р. – 1 липня 2023 р. (у млрд доларів США) [13]:

До липня 2023 року Конгрес погодив безпекову допомогу Україні на суму 113,5 млрд доларів, а адміністрація Дж. Байдена схвалила лише 40,5 млрд. З них за цей період в Україну прийшло лише 17,1 млрд доларів. Разом з тим, так і не запрацював ленд-ліз, який Дж. Байден підписав 9 травня 2022 р. З позиції Конгресу США, надання безпекової допомоги означає схвалення законопроектів про фінансування, законодавче уточнення існуючих каналів надання допомоги, а також створення нових. З погляду адміністрації Дж. Байдена, надання безпекової допомоги Україні – це впровадження виконавчих наказів, через які реалізуються повноваження, надані адміністрації Конгресом. На думку України, надання військової допомоги – це фактичне постачання до країни товарів оборонного призначення, а також фактичне надання послуг державним органам та їхнім представникам, насамперед Збройним силам України.

Зменшення підтримки України помітне також у порівнянні обсягів безпекової допомоги, які США надають іншим країнам (див. рис. 3.).

Рис. 3. Найбільші щорічні отримувачі безпекової допомоги США (у мільярдах доларів США у цінах 2022 року) [13]:

Recipients	Year	U.S. security assistance
South Vietnam	1973	17.47
South Vietnam	1972	14.03
Israel	1979	13.54
Afghanistan	2011	13.52
France	1952	13.08
Afghanistan	2012	12.36
Israel	1974	12.27
France	1951	12.24
Ukraine	2022	11.10
South Vietnam	1971	10.86
South Vietnam	1969	9.82
South Vietnam	1970	9.31
Afghanistan	2010	9.13
Afghanistan	2013	8.99
Afghanistan	2008	8.52
South Vietnam	1968	8.33
Afghanistan	2009	8.17
Iraq	2006	7.82
Afghanistan	2015	7.56
Israel	1976	7.16
Afghanistan	2014	6.08
Ukraine	2023	6.01
Poland	2003	5.99
Iraq	2008	5.98
Afghanistan	2018	5.82

За обсягом річної безпекової допомоги у 2022 році США надали Україні 11,1 млрд доларів, що ставить її на дев'яте місце у списку найбільших річних реципієнтів (після Франції у 1951 р. та перед Південним В'єтнамом у 1971 р.), а з 6,0 млрд доларів за перші шість місяців 2023 року – на 22 місце (після Афганістану у 2014 р. та перед Польщею у 2003 р.). Дані показують, що підтримка поступово знижувалася в усіх країнах з кожним роком, але в Україні, яка стала жертвою агресії, цей спад становив 5,1 млрд доларів за один рік.

Україна фактично опинилася у пастці хибної логіки 46-го президента США і його адміністрації, адже не програш у війні став гранд-стратегією, яка базувалася на постулаті уникнення ядерної ескалації з РФ. Україна не отримала допомоги через інструмент ленд-лізу, а ті кошти, які були проголосовані Конгресом, виділялися дуже повільно. Адміністрація Дж. Байдена не була готова діяти рішуче та постійно відтягувала критично важливі рішення для підвищення української обороноздатності.

Слід поглянути й на сприйняття українськими громадянами американського лідерства. На Рис. 4 наведені результати опитування інституту Gallup за листопад 2024 р. про сприйняття українцями ролі різних країн у потенційних мирних переговорах.

Рис. 4. Думки українців щодо країн, які б відігравали значну, другорядну або взагалі не повинні відігравати жодної ролі в потенційних мирних переговорах між Україною та РФ [29]:

	A significant role	A minor role	No role at all	DK/Refused
The European Union countries	70%	9%	11%	11%
United Kingdom	63%	11%	11%	15%
The United States under a Harris presidency	54%	12%	14%	21%
The United States under a Trump presidency	49%	16%	19%	16%
Türkiye	43%	22%	18%	16%

Більшість респондентів воліло бачити країни Європейського Союзу (70%) і Сполучене Королівство (63%) у потенційних мирних переговорах. За участь США у випадку перемоги Дональда Трампа виступили менше половини опитаних українців [29]. Ці дані свідчать про втрату Сполученими Штатами посередницької та лідерської позиції в Європі та у сприйнятті українців. У Києві та Брюсселі це зрозуміли та почали діяти у напрямі перегляду тристоронніх відносин, у яких американська присутність була вирішальною впродовж останніх вісімдесяти років.

Висновки. Політика адміністрації Дж. Байдена щодо України мала непослідовний та інструментальний характер, що ми пояснюємо низкою дилем. Одним із ключових викликів була необхідність підтримувати Київ та прагненням Вашингтона уникнути прямої конфронтації з РФ. У цих умовах Білий дім обрав тактику обмеженої підтримки, надаючи допомогу, яка дозволяла Україні продовжувати опір агресії Росії, але без радикальної зміни балансу сил на полі бою та в регіоні.

Ще одним аспектом непослідовної політики адміністрації Байдена щодо України була відсутність чіткої довгострокової стратегії. Політичний курс коливався між бажанням не допустити поразки України та прагненням уникнути ескалації, що створювало труднощі в його реалізації. Така непослідовність позначилося на відносинах з європейськими партнерами та самим Києвом, адже рівень очікувань щодо підтримки США в Україні був вищим, ніж реально надана допомога. У цих умовах українська дипломатія зробила ставку на збільшення співпраці з європейськими партнерами, особливо після приходу до влади Дональда Трампа та зміни його позиції щодо України та війни загалом. Україна стає частиною безпекового простору ЄС, який адміністрація Д. Трампа не бажає підтримувати.

Отже, політика адміністрації Байдена призвела до більшого виснаження України, ніж РФ, чим скористалася нова адміністрація Трампа, змушуючи Україну до значних поступок. Згодом вона сигналізувала про ймовірний вихід з переговорів, що посилювало дипломатичну та воєнну позицію РФ і відтягнуло закінчення війни.

Список використаних джерел і літератури:

1. Фішел Ю. М. Московський фактор. Політика США щодо України та Кремль / Ю. М. Фішел; пер. з англ. М. Піцик. – Харків: Віват, 2023. – 352 с.

2. Atlantic Council. Stepping into Focus: Africa, BRICS, and the War in Ukraine [Electronic Resource] // Atlantic Council. – 2023, June 28. – Mode to Access: <https://surl.li/wrgjod>.
3. Brown L. Ex-CIA Chief: We Gave Ukraine Enough Weapons to Bleed, Not to Win [Electronic Resource] / L. Brown. // The Times. – n.d. – Mode to Access: <https://surl.li/yzxzea>.
4. Charap S. An Unwinnable War: Washington Needs an Endgame in Ukraine [Electronic Resource] / S. Charap // Foreign Affairs. – 2023, June 5. – Mode to Access: <https://surl.lu/cammwp>.
5. Dress B. U.S. General Says Russian Army has Grown by 15 percent since Pre-Ukraine War [Electronic Resource] / B. Dress // The Hill. – 2024, November 4. – Mode to Access: <https://surl.li/hmxwfi>.
6. Dutkiewicz J. Epistemic Superimposition: The War in Ukraine and the Poverty of Expertise in International Relations Theory [Electronic Resource] / J. Dutkiewicz, J. Smolenski // Journal of International Relations and Development. – 2023. – Mode to Access: <https://cutt.ly/TwTfBuMQ>.
7. Entous A. Biden Allows Ukraine to Strike Russia with Long-range U.S. Missiles [Electronic Resource] / A. Entous, E. Schmitt, J. E. Barnes // The New York Times. – 2024, November 17. – Mode to Access: <https://surl.li/xolnjb>.
8. Goldberg J. The Obama Doctrine [Electronic Resource] / J. Goldberg // The Atlantic. – 2016, April. – Mode to Access: <https://surl.li/yfskjw>.
9. Harris S. Road to War: U.S. Struggled to Convince Allies, and Zelensky, of Risk of Invasion [Electronic Resource] / S. Harris, K. DeYoung, I. Khurshudyan // The Washington Post. – 2022, August 16. – Mode to Access: <https://surl.li/ajyymb>.
10. Hirsh M. The Biden Administration is Quietly Shifting its Strategy in Ukraine. [Electronic Resource] / M. Hirsh // Politico. – 2023, December 27. – Mode to Access: <https://surl.li/ievkgz>.
11. Illarionov A. Five Numbers to Remember about U.S. Aid to Ukraine [Electronic Resource] / A. Illarionov // Center for Security Policy. – 2023, July 18. – Mode to Access: <https://surl.li/kynmce>.
12. Kiel Institute. Ukraine Support Tracker – A Database of Military, Financial and Humanitarian Aid to Ukraine [Electronic Resource] / Kiel Institute // – N.d. – Mode to Access: <https://surl.li/zueqlz>.
13. Kristian B. The GOP Split on Ukraine Aid Isn't Really About Ukraine. [Electronic Resource] / B. Kristian // Reason.com. – 2023, January 5. – Mode to Access: <https://surl.li/cvfrff>.
14. Mankoff J. The Realist Case for Ukraine. [Electronic Resource] / J. Mankoff // Foreign Policy Research Institute. – 2023, January. – Mode to Access: <https://surl.li/jmsiar>.
15. Matsiyevsky Y. The U.S. and the International Political System: What Model for the Future? [Electronic Resource] / Y. Matsiyevsky // Наукові записки НАУКМА. – 2003. – Mode to Access: <https://surl.li/mzwbiv>.
16. Mearsheimer J. J. The Case for a Ukrainian Nuclear Deterrent / J. J. Mearsheimer // Foreign Affairs. – 1993. – № 72 (3). – P. 50–66. DOI: <https://doi.org/10.2307/20045622>.
17. Mearsheimer J. J. Why the Ukraine Crisis is the West's Fault: The Liberal Delusions that Provoked Putin [Electronic Resource] / J. J. Mearsheimer // Foreign Affairs. – 2014. – Mode to Access: <https://surl.li/lmkcii>.
18. McCaul M. Proposed Plan for Victory in Ukraine [Electronic Resource] / M. McCaul, M. Rogers, M. Turner // Committee on Foreign Affairs. – N.d. – Mode to Access: <https://surl.li/zxbgco>.
19. Picula B. The Biden Doctrine and the War in Ukraine / B. Picula, D. Luša // Teorija in praksa. – 2022. – Vol. 59. – № 4. – P. 969–988. DOI: <https://doi.org/10.51936/tip.59.4.969-988>.
20. Pifer S. For a Secure and Stable Europe, Put Ukraine on a Definitive Path to NATO [Electronic Resource] / S. Pifer // Brookings. – 2023, December 13. – Mode to Access: <https://surl.li/bcjknc>.
21. Sanger D. E. From Allies and Advisers, Pressure Grows on Biden to Allow Attacks on Russian Territory [Electronic Resource] / D. E. Sanger // The New York Times. – 2024, May 29. – Mode to Access: <https://surl.li/rbkbbk>.
22. Slaughter A.-M. It's Time to Get Honest about the Biden Doctrine [Electronic Resource] / A.-M. Slaughter // The New York Times. – 2021, November 12. – Mode to Access: <https://surl.li/unsops>.
23. Thrush G. What Joe Biden Actually Did in Ukraine [Electronic Resource] / G. Thrush, K. P. Vogel // The New York Times. – 2019, November 10. – Mode to Access: <https://surl.li/lgozds>.
24. The White House. Remarks by President Biden on America's Place in the World [Electronic Resource] // The White House. – 2021, February 4. – Mode to Access: <https://surl.li/mjkkip>.
25. Vigers B. Half of Ukrainians Want Quick, Negotiated End to War [Electronic Resource] / B. Vigers // Gallup. – 2023, December 5. – Mode to Access: <https://surl.li/nbsrjs>.

26. Walt S. M. Alliance Formation and the Balance of World Power / S. M. Walt // International Security. – 1985. – Vol. 9. – № 4. – P. 3–43. DOI: <https://doi.org/10.2307/2538540>.
27. Woodward B. (2024). War / B. Woodward. – New York: Simon & Schuster – 448 p.
28. Zelenskyy V. (2022, January 20). We Want to Remind the Great Powers that there Are No Minor Incursions and Small Nations... [Post] / V. Zelenskyy // X. <https://surl.li/wmhsyl>.

References:

1. Fischel, Yu. M. (2023). *The Moscow Factor: U.S. Policy Towards Sovereign Ukraine and the Kremlin* (M. Pitsyk, Trans.). Vivat. [In English].
2. Atlantic Council. (2023, June 28). *Stepping Into Focus: Africa, BRICS, and the War in Ukraine*. <https://surl.li/wrgjod>. [In English].
3. Brown, L. (n.d.). *Ex-CIA Chief: We Gave Ukraine Enough Weapons to Bleed, Not to Win*. The Times. <https://surl.li/yzxzea>. [In English].
4. Charap, S. (2023, June 5). *An Unwinnable War: Washington Needs an Endgame in Ukraine*. Foreign Affairs. <https://surl.li/cammwp>. [In English].
5. Dress, B. (2024, November 4). *U.S. General Says Russian Army Has Grown by 15 Percent Since Pre-Ukraine War*. The Hill. <https://surl.li/hmxwfi>. [In English].
6. Dutkiewicz, J., & Smolenski, J. (2023). *Epistemic Superimposition: The War in Ukraine and the Poverty of Expertise in International Relations Theory*. Journal of International Relations and Development. <https://cutt.ly/TwTfBuMQ>. [In English].
7. Entous, A., Schmitt, E., & Barnes, J. E. (2024, November 17). *Biden Allows Ukraine to Strike Russia with Long-Range U.S. Missiles*. The New York Times. <https://surl.li/xolnjb>. [In English].
8. Goldberg, J. (2016, April). *The Obama Doctrine*. The Atlantic. <https://surl.li/yfskjw>. [In English].
9. Harris, S., DeYoung, K., & Khurshudyan, I. (2022, August 16). *Road to War: U.S. Struggled to Convince Allies, and Zelensky, of Risk of Invasion*. The Washington Post. <https://surl.li/ajyvmb>. [In English].
10. Hirsh, M. (2023, December 27). *The Biden Administration is Quietly Shifting Its Strategy in Ukraine*. Politico. <https://surl.li/ievkgz>. [In English].
11. Illarionov, A. (2023, July 18). *Five Numbers to Remember About U.S. Aid to Ukraine*. Center for Security Policy. <https://surl.li/kynmce>. [In English].
12. Kiel Institute. (n.d.). *Ukraine support tracker – A database of military, financial and humanitarian aid to Ukraine*. <https://surl.li/zueqlz>. [In English].
13. Kristian, B. (2023, January 5). *The GOP Split on Ukraine Aid Isn't Really About Ukraine*. Reason.com. <https://surl.li/cvfrff>. [In English].
14. Mankoff, J. (2023, January). *The Realist Case for Ukraine*. Foreign Policy Research Institute. <https://surl.li/jmsiar>. [In English].
15. Matsiyevsky, Y. (2003). The U.S. and the International Political System: What Model for the Future? *Scientific notes of NaUKMA*, 21, 19–30. <https://surl.li/mzwbiv>. [In English].
16. Mearsheimer, J. J. (2014). Why the Ukraine Crisis is the West's Fault: The Liberal Delusions that Provoked Putin. *Foreign Affairs*, 93 (5), 77–89. <https://surl.li/lmkcii>. [In English].
17. Mearsheimer, J. J. (1993). The Case for a Ukrainian Nuclear Deterrent. *Foreign Affairs*, 72 (3), 50–59. <https://doi.org/10.2307/20045622>. [In English].
18. McCaul, M., Rogers, M., & Turner, M. (n.d.). *Proposed Plan for Victory in Ukraine*. Committee on Foreign Affairs. <https://surl.li/zxbgco>. [In English].
19. Picula, B., & Lusa, D. (2022). The Biden Doctrine and the War in Ukraine. *Teorija in praksa*, 59 (4), 969–988. <https://doi.org/10.51936/tip.59.4.969-988>. [In English].
20. Pifer, S. (2023, December 13). *For a Secure and Stable Europe, Put Ukraine on a Definitive Path to NATO*. Brookings. <https://surl.li/bcjnkc>. [In English].
21. Sanger, D. E. (2024, May 29). *From Allies and Advisers, Pressure Grows on Biden to Allow Attacks on Russian Territory: President Biden is Weighing Fear*. The New York Times. <https://surl.li/rbkbkb>. [In English].
22. Slaughter, A.-M. (2021, November 12). *It's Time to Get Honest About the Biden Doctrine*. The New York Times. <https://surl.li/unsops>. [In English].
23. Thrush, G., & Vogel, K. P. (2019, November 10). *What Joe Biden Actually Did in Ukraine*. The New York Times. <https://surl.li/lgozds>. [In English].

24. The White House. (2021, February 4). *Remarks by President Biden on America's Place in the World*. <https://surl.li/mjkkip>. [In English].
25. Vigers, B. (2023, December 5). *Half of Ukrainians Want Quick, Negotiated End to War*. Gallup. <https://surl.li/nbsrjs>. [In English].
26. Walt, S. M. (1985). Alliance Formation and the Balance of World Power. *International Security*, 9 (4), 3–43. <https://doi.org/10.2307/2538540>. [In English].
27. Woodward, B. (2024). *War*. Simon & Schuster. [In English].
28. Zelenskyy, V. [@ZelenskyyUa]. (2022, January 20). *We Want to Remind the Great Powers that there Are no Minor incursions and Small Nations. Just as there Are... X*. <https://surl.li/wmhsyl>. [In English].

Yuriy Matsiyevsky, Ph. D. (Political Science), Professor, The National University of Ostroh Academy, Ostroh, Ukraine

Andriy Trofymov, Master of Political Science, Analyst at NGO «Zmist», Poltava, Ukraine

BETWEEN SUPPORT AND RESTRICTION: STRATEGIC DILEMMAS OF U.S. POLICY TOWARD UKRAINE DURING THE BIDEN ADMINISTRATION

***Abstract.** Why has the Biden administration responded with hesitation and inconsistency in its assistance to Ukraine since the onset of the war? This article argues that such inconsistency has been shaped by a set of strategic dilemmas. These include the prioritization of relations with Russia over other post-Soviet states the so-called ‘Moscow factor’ as well as competing imperatives: the promotion of democratic values while avoiding a direct nuclear confrontation with Russia, and support for Ukraine’s sovereignty alongside efforts to prevent a decisive Russian defeat.*

The aim of this article is to reconstruct President Joe Biden’s Ukraine policy through the lens of these strategic tensions. It also examines how debates within the U.S. political establishment shaped the formula of “not letting Ukraine lose, but not letting it win,” and why this approach eroded trust in Washington as a strategic partner and contributed to the later policy shift under the Trump administration.

Methodology. The study employs a case study approach, specifically a retrospective analysis of the Biden administration’s Ukraine-related decisions in the context of domestic political changes in the United States. This methodological framework makes it possible to clarify the motives behind the administration’s restrained military and financial assistance following Russia’s full-scale invasion.

The scientific novelty of the study lies in its use of newly available data and recent findings that shed light on the internal contradictions of U.S. policy toward Ukraine during the period from 2021 to 2024.

Conclusion. The analysis demonstrates that the Biden administration’s policy of containing the Russian Federation, pursued within a broader strategy of ‘threat balancing’, aimed at exhausting Russia but also inadvertently contributed to the attrition of Ukraine. In this prolonged conflict, Ukraine found itself in a less favorable position, which subsequently allowed the Trump administration to demand greater concessions from Kyiv in efforts to end the war. At the same time, official statements and assurances of unconditional support for Ukraine were not matched by corresponding actions, as reflected in the scale and timing of military and financial assistance.

Key words: USA, Ukraine, foreign policy, Biden administration, Russian-Ukrainian war, aid.

Надійшла до редколегії: 02.09.2025

ПОЛІТИЧНИЙ РЕАЛІЗМ В США ЯК ІДЕОЛОГІЯ ЗАПЕРЕЧЕННЯ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

***Анотація.** У статті проаналізовано роль політичного реалізму у формуванні дискусій у США щодо підтримки України під час російської агресії, а також окреслено ключові реалістичні наративи, за допомогою яких обґрунтовується опозиція наданню допомоги Києву.*

***Метою статті** є аналіз поглядів американських авторів, які ідентифікують себе як політичних реалістів, та оцінка внутрішньої узгодженості й емпіричної обґрунтованості їхніх аргументів, що подають підтримку України як таку, що нібито суперечить національним інтересам США.*

***Методологія дослідження** ґрунтується на поєднанні історіографічного аналізу та порівняльного методу. Історіографічний аналіз дозволив оцінити доробок американських авторів – політичних реалістів, які аналізують політику США щодо України під час російсько-української війни. Порівняльний метод застосовано для пошуку відповіді на питання: якою мірою політика адміністрації Д. Трампа відповідає догмам політичного реалізму.*

***Наукова новизна дослідження.** Вперше в українській історіографії здійснено комплексний аналіз поглядів американських авторів, які заперечують необхідність надання допомоги Україні під час російської агресії.*

***Висновки.** Опоненти допомоги Україні під час російської агресії ідентифікують себе як політичних реалістів. Аналіз їхніх поглядів у діапазоні від апологетів «російської величі» до новоявлених ізоляціоністів об'єднує нездатність побачити реальність такою, якою вона дійсно є, невідповідність штучно створених догматичних конструкцій реаліям сучасного світу. Втім було б несправедливо усіх тих, хто вважає себе реалістами (у смислі – на противагу ідеалістам), зараховувати до категорії «недрузів України». Умовно можна визначити таких «проукраїнських» реалістів як продовжувачів «лінії З. Бжезінського». В адміністрації Трампа та серед його МАГА-прихильників таких немає. У політиці США щодо російсько-української війни Д. Трамп зарекомендував себе як «неандертальський» політреаліст.*

***Ключові слова:** США, політичний реалізм, адміністрація Д. Трампа, російсько-українська війна.*

***Постановка проблеми.** Відразу зазначимо, що в процесі пошуку поглядів, які тією чи іншою мірою вплинули на ставлення політикуму США до російської агресії проти України та безпосередньо стосуються дій та мотивів вашингтонської адміністрації, автором свідомо ігнорувались багаточисельні дописи, які відверто фальсифікують факти щодо історії російсько-українських відносин, причин, перебігу та перспектив російського вторгнення в Україну [4]. Залишимо їх контрпропагандистам. При цьому слід визнати, що дописи подібного штибу справляють вплив на значну частину американської аудиторії (переважно МАГА-республіканців), завдяки поширенню протрамповськими ЗМІ. Нема імунітету проти*

сфальшованих «фактів» й в багатьох високопосадовців адміністрації Д. Трампа, зокрема, у керівництві розвідувального співтовариства США.

Аналіз досліджень та публікацій. Опоненти будь-якій допомозі Україні з боку Вашингтону під час російської агресії ідентифікують себе як політичних реалістів. Докладний аналіз поглядів представників різних розгалужень цієї школи: класичних, наступальних та оборонних реалістів, неореалістів та ін. наведений у монографії автора [3, с. 29–49]. Тут варто підкреслити, що політичний реалізм – це надзвичайно розмите поняття. Як стверджує сучасний класичний політреаліст Джонатан Кіршнер, «реалізм не є теорією – це відправна точка, філософська диспозиція, підхід, пов'язаний із сузір'ям теорій, що впливають із набору спільних припущень. Таким чином, за цією традицією можна розробити різноманітні контрастні, навіть конкуруючі теорії... реалісти часто не погоджуються один з одним щодо різних аспектів як теорії, так і щодо їх практичних наслідків...» [12].

Методологічну неспроможність правих (Генрі Кіссінджер, Ніколас Гвоздев), центристських (Джон Мершаймер, Стефен Волт) та лівих (Стефен Коен) апологетів реалізму зрозуміти причини і перебіг російсько-української війни ще на її початку розкрив американський дослідник українського походження, професор Ратгерівського університету Олександр Мотиль. Як справедливо стверджує О. Мотиль, «коли йдеться про російсько-український конфлікт, важливим є не протиставлення реалізму та ідеалізму, а розрив між теорією реалізму та емпіричним знанням, напрацьованим у сфері українознавчих студій. Для багатьох фахівців з України коментарі реалістів щодо російсько-української війни виглядають настільки відірваними від реальності, що справляють враження сюрреалістичних» [22]. Мотиль визначає низку причин разючої нерелевантності реалізму до сучасного українського контексту. По-перше, у своїх пошуках «першопричин» війни реалісти повністю ігнорують той факт, що Україна і Росія після розпаду СРСР рухалися у діаметрально протилежних напрямках. Україна відкидала авторитаризм президентів Леоніда Кучми та Віктора Януковича (Майдани 2004 та 2013–2014 рр.), а путінська Росія утверджувала свій авторитаризм, аж до сковзання до фашизму. По-друге, зосереджуючись на інтересах, реалісти воліють не враховувати ідеологію, культуру та панівні в державі та суспільстві цінності. Неоімперська ідеологія Путіна, його рішучість зробити Росію «великою», переконання, що всі російськомовні є росіянами, яких має агресивно «захищати» російська держава, а також його віра в те, що Україна є штучною державою, яка не має права на існування, становлять невід'ємну частину російського курсу на авторитаризм та відродження імперії. Звідси народився міф про «українську екзистенційну загрозу» Росії, яку слід знищити за будь-яку ціну. По-третє, не знаходить підтвердження базова теза реалізму, згідно якої правлячі еліти діють раціонально на захист так званих національних інтересів. Путін виглядає одержимим у прагненні виграти війну з Україною, безвідносно до її важких наслідків для власної країни. Нарешті, «війна поставила перед реалістами завдання пояснення й вироблення політики, до якого вони виявилися абсолютно неготовими. Лише одиниці серед них могли читати російською; можу припустити, що українську не знав ніхто. Кількість реалістів, які мали б адекватне розуміння української історії, політики, культури чи економіки, можна було б перерахувати на пальцях однієї руки – якщо взагалі вони існують», – пише Мотиль [22, с. 79].

З огляду на вище окреслене, метою статті є комплексний аналіз поглядів американських авторів, які заперечують необхідність надання допомоги Україні під час російської агресії.

Виклад основного матеріалу. Зосередимося на працях, присвячених позиції Вашингтону під час російсько-української війни, які в американському політикумі сприймаються більшою чи меншою мірою як «респектабельні», хоча, за об'єктивної оцінки, вони такими і не є. Назвемо мінімальний перелік спільних засад (тобто, маркерів) ворожих до України під час війни політреалістів:

- Росія є великою державою, а великі держави завжди визначали й визначатимуть долю інших – середніх та малих країн;
- Росія історично завжди була оточена ворогами, тому її піклування про власну безпеку є цілком виправданими та мають підтримуватися іншими державами;
- Росія має бути умиротворена шляхом інтеграції у систему міжнародної (європейської та світової) безпеки як держави-лідера, а її національні інтереси, як їх розуміє Москва (тобто, забаганки), мають бути забезпечені;
- підтримка України Сполученими Штатами під час повномасштабної агресії Росії суперечить національним інтересам США, була помилкою, а Україну слід було примусити відразу капітулювати;
- підтримання балансу сил провідних світових потуг не вимагає від США гарантій виконання союзницьких домовленостей у рамках НАТО та ін., а дружні відносини з союзниками, зокрема тими, хто підтримує Україну, – це марнотратство;
- світовий американський ліберальний порядок, міжнародне право, міжнародні організації та режими – все це фікції, яких Сполученим Штатам треба якнайскоріше позбутися.

Найбільш авторитетним з прихильників політреалізму аналітиком безумовно був і залишається Генрі Кіссінджер, блискучий історик дипломатії, теоретик та практик міжнародних відносин, здатний до деякого корегування власних поглядів, який помер 29 листопада 2023 року у віці 100 років. Погляди Г. Кіссінджера подекуди суперечили реалістичної ортодоксії. У травні 2023 року Г. Кіссінджер закликав до досягнення міцного миру в Європі за допомогою двох проривів, які, на його думку, має зробити Захід. Перший – це прийняття України до НАТО як засіб стримування (?! – *О. П.*) нашої держави, а також водночас її захисту. Друге – домовленість Європи про зближення з Росією, щоб створити європейцям стабільний східний кордон [15]. Якщо перша рекомендація може розцінюватися як проукраїнська, то друга відображає серйозну ваду у сприйнятті реального стану речей видатним політреалістом, адже на той час вже вирувала російсько-українська повномасштабна війна. Слід також нагадати, що міфічне «наближення України до членства в НАТО» (якого у дійсності не відбувалося) висувалося Московією як важлива, якщо не головна, причина агресії. До згаданого інтерв'ю журналу «The Economist» у травні 2023 р. протягом десятиліть Г. Кіссінджер був категоричним опонентом запрошення України до Альянсу, оскільки це «суперечило позиції Москви», й прихильником нейтрального статусу України [6].

За словами Г. Кіссінджера, він зустрічався з Путіним приблизно раз на рік протягом десь 15 років «для суто академічних стратегічних дискусій». З цих зустрічей у нього сформувалося враження, що базові переконання Путіна «були своєрідною містичною вірою в російську історію» [27]. «Щоб зрозуміти Путіна,

треба читати Достоевського, а не «Майн Кампф» [8]. Він «подібний героям Достоевського ... з амбівалентністю та нездійсненими прагненнями, але не відданий владі абстрактно, а цілком здатний використовувати владу... надмірно у стосунках з Україною», вважав аналітик [8].

«Дехто каже, що Росія порушила міжнародне право, анексувавши Крим, тому їй потрібно ще раз завдати уроків «холодної війни»... Якщо вони зазнають невдачі в цьому процесі, це буде ціна, яку їм доведеться заплатити, і, певним чином, це можливість відновити світовий порядок. Моя школа думки належить до меншості: Росія – це величезна країна, яка переживає велику внутрішню травму пошуку ідентичності. Військовим агресіям треба протистояти. Але Росії потрібне відчуття, що вона залишається великою. Ми, ймовірно, виграємо нову «холодну війну», але наші державні діячі повинні усвідомити межі свого інтересу» [8]. На ділі, обмеживши свій інтерес щодо допомоги Україні, США та їх союзники у прагненні уникнути другої «холодної війни» довели справу до гарячої європейської війни, по суті проігнорували анексію Криму та вторгнення на український Донбас 2014 р.

У грудні 2022 року Г. Кіссінджер висловив щире стурбованість долею РФ: «Для деяких бажаним результатом є ослаблення Росії після війни. Я з цим не погоджуюся..., оскільки попри всю свою схильність до насильства, Росія робила вирішальний внесок у глобальну рівновагу та баланс сил протягом понад половини тисячоліття. Її історична роль не повинна применшуватися, бо у разі розпаду РФ величезна територія може перетворитися на «спірний вакуум» [14]. Водночас на 11-му місяці повномасштабної війни він заявив, що Україна має повернути собі анексовані РФ території [11]. Раніше того ж року Г. Кіссінджер опинився під вогнем критики після заяви на економічному форумі в Давосі, що Україна повинна відмовитися від частини своєї території, щоб укласти мир з Росією. У відеозверненні президент України Володимир Зеленський відхилив пропозиції Г. Кіссінджера, доречно порівнявши їх зі спробами умиротворити нацистську Німеччину в Мюнхені 1938 року [11].

Хоча Г. Кіссінджер не залишив праць, присвячених проблемам російсько-української війни, й жалівся на те, що його погляди відносяться до меншості у політикумі та академічних колах, насправді патріарх політреалізму справляв і продовжує справляти величезний ідеологічний вплив на формування політики Вашингтону. Справу Г. Кіссінджера продовжує геополітик Грем Аллісон, який має авторитет одного з провідних американських аналітиків в царині міжнародної безпеки, служив у Міністерстві оборони США, Державному департаменті та ЦРУ або консультував ці державні органи, засновник школи (факультету) управління ім. Дж.Кеннеді Гарвардського університету, Центру Бельфер та ін., який викладає в Гарварді понад 40 років. Прихильник визнання розподілу світу на сфери впливу, Г. Аллісон писав: «З точки зору американських інтересів та цінностей, наслідки зростання... могутності Росії порівняно зі Сполученими Штатами є недобрими. Як велика держава, Росія може використати свою силу, щоб... заблокувати членство України в НАТО... Україні доведеться пережити втрату Криму, оскільки країни «ближнього зарубіжжя» РФ мають навчитися бути більш боягузливими та більш шанобливими до Кремля» [5]. І далі: «Не тільки ядерна війна є неприпустимим варіантом; навіть звичайна війна, яка може перерости в ядерну, несе ризик загальної катастрофи. Тому міжнародну конкуренцію необхідно пом'якшувати обережністю, обмеженнями та ретельним розрахунком ризиків. Для країни, яка

накопичила довгий список зв'язків з країнами, які можуть мати або уявляти, що мають, карт-бланш від Вашингтону, це створює велику проблему. Існує тонка межа між заспокоєнням союзника та заохоченням його керівництва до необдуманих дій» [5]. У такий спосіб Сполучені Штати разом з союзниками своєю обережністю заохотили до «необдуманих дій» – війни путінську РФ.

Деніел Фрід віддає належне політиці Кіссінджера-Ніксона свого часу й порівнює професора з З. Бжезінським, що, на його погляд, дозволяє краще зрозуміти Кіссінджера та його роль в історії: «Кіссінджер і Бжезінський уособлювали дві версії реалізму. Реалізм Кіссінджера базувався на повазі до сили як такої, і він, як правило, поступався їй. Реалізм Бжезінського визнавав довгострокову силу людських прагнень як до національної, так і до особистої свободи. Протягом багатьох років здавалося, що аргументи Кіссінджера брали гору, і його підхід досі знаходить відгук серед сучасних скептиків щодо могутності США та їхніх цінностей. Але підхід Бжезінського – підтримка прав людини та національних прагнень перед обличчям радянського комунізму – виявився пророчим і врешті ефективним ... Відкидання основоположних принципів США як «моралізаторських і повчальних» та сприйняття сили як єдиного інструменту зовнішньої політики може відповідати цинічному і транзакційному темпераменту сучасності» [7]. За умови, якщо вважати сучасною архаїзацію зовнішньої політики США адміністрацією Трампа та її войовничий дилетантизм.

Надзвичайно активним пропагандистом антиукраїнських поглядів залишається живий класик політреалізму, почесний професор Чикагського університету Джон Мершаймер. Не минає тижня, коли б цей адепт тези «Україна неминуче програє війну з Росією, отже у її інтересах капітулювати найскоріше», не з'явився з новим розлогим інтерв'ю в ЗМІ [19].

У серпні 2024 р. Мершаймер оприлюднив програмну статтю «Хто спричинив війну в Україні?» з метою «надати ключові моменти на користь точки зору, відповідно якій Путін вторгся в Україну 2022 р. не тому, що він був імперіалістом й прагнув зробити Україну частиною великої Росії, а головним чином через розширення НАТО та зусилля Заходу зробити Україну західним оплотом на кордоні з Росією» [21]. Політика Заходу, зокрема США, з початку російсько-української війни 2014 р. жодним чином не відповідала стратегії створення «західного оплоту», оскільки такої стратегії не існувало в природі (радимо пошукати хоча б натяк на неї, наприклад у архівах самітів НАТО або Стратегіях національної безпеки США – улюблений прийом Мершаймера, який жонглює словами Путіна у спробі виправдати дії агресора). Дійсно, багаторазово лунали ні до чого не зобов'язуючі декларації про право України у невизначеній перспективі приєднатися до Альянсу або її рух до ЄС. Але від них до створення «оплоту» завжди – до початку повномасштабного вторгнення в Україну та згодом – залишалася нездоланна прірва. Вражає цілковите ігнорування професором-«реалістом» саме реальних дій Заходу та путінської РФ, опора суто на слова.

Розглянемо сім догм Мершаймера, які він висуває на підтвердження своєї тези про провину Заходу у російській агресії та виправдання агресора.

По-перше, вважає він, «немає жодних доказів того, що до 24 лютого 2022 року Путін хотів завоювати Україну та включити її до складу Росії... Путін [ніколи не] написав чи сказав те, що свідчить про його намір завоювати Україну» [21]. Немає сенсу наводити тут дива словесної еквілібристики, евфемізмів, до яких

багаторазово вдавався диктатор у пошуку неіснуючих «доказів» необхідності приєднання «братерського» народу. Засліплений власною догмою професор не бачить ані анексії Криму, ані вторгнення російських військ на український Донбас, ані створення, визнання, згодом приєднання «республік»-сателітів, ані підтримки «п'ятої колони» в Україні. Отак, Путін не збирався, не збирався та раптом напав.

По-друге, пише професор, «немає жодних доказів того, що Путін готував маріонетковий уряд для України, плекав проросійських лідерів у Києві чи вживав будь-яких політичних заходів, які б дозволили окупувати всю країну та зрештою інтегрувати її до складу Росії» [21]. Він виявляє невігластво щодо українських реалій, але задаємося питанням: російські війська намагалися окупувати Київ з метою залишити при владі законно обрану владу чи щоб посадити маріонетковий уряд, готовий слухняно виконувати волю Кремля?

По-третє, «у Путіна не було достатньої кількості військ, щоб завоювати Україну» [21]. Але це з'ясувалося пізніше, тільки після провалу російського «бліцкригу». Вторгнення ЗС РФ розпочалося внаслідок неадекватної оцінки здатності України дати відсіч ворогу, яку, до речі, підтримували більшість західних експертів (жодний з них згодом не змінив рід занять через професійну непридатність) [16]. За розрахунками московських стратегів, «київський режим» мав швидко впасти під ударами з декількох напрямків, після чого не було б потреби «завойовувати всю територію України».

По-четверте, «за кілька місяців до початку війни Путін намагався знайти дипломатичне вирішення кризи, що назривала» [21]. Криза назривала через накопичення військ РФ на кордонах України протягом року до цього. 17 грудня 2021 року Путін надіслав листа президенту Дж. Байдену та генеральному секретарю НАТО Є. Столтенбергу, з вимогою письмових гарантій того, що: 1) Україна ніколи не вступить до НАТО, 2) жодна наступальна зброя не буде розміщена поблизу кордонів Росії, та 3) війська та зброя НАТО, розміщені у Східній Європі з 1997 року, будуть виведені. Тобто це був ультиматум щодо обмеження дієздатності НАТО у Східній Європі, виконання якого призвело б до кризи аж до розпаду Альянсу. Такі нереалістичні забаганки, звичайно, відкинуті Заходом, мали на меті виправдати майбутнє вторгнення РФ й треба охарактеризувати як антидипломатію. Путін не «намагався уникнути війни», як стверджує Мершаймер, а цілеспрямовано торував шлях до неї.

По-п'яте, «одразу після початку війни Росія звернулася до України з пропозицією розпочати переговори щодо припинення війни та вироблення угоди між двома країнами» [21]. Нам добре відомий зміст цієї пропозиції – повна та беззастережна капітуляція України. Професор повторює тут дурницю про відведення військ агресора з-під Києва як неспростовний «жест доброї волі Путіна», а не результат розгрому російського збройного наступу.

По-шосте, «якщо не враховувати Україну, немає жодних доказів того, що Путін розглядав можливість завоювання будь-яких інших країн Східної Європи». Україну аж ніяк не можна, як пропонує Мершаймер, «не враховувати»: «по ділам вашим судитиму». У будь-якого дослідника, який бачить реальність, немає сумнівів, що агресор не зупиниться на завойованому. Як писав Майк Помпео, «Прийняття незаконного захоплення Росією земель у Донецьку та Луганську стане сигналом для диктаторів у всьому світі, що насильство окупається... Дехто стверджуватиме, що Україна має просто погодитися на умови Путіна заради миру.

Але як людина, яка вела переговори віч-на-віч з диктаторами від Пхеньяна до Москви, я знаю, що умиротворення лише розпалює їхній апетит, перефразовуючи Вінстона Черчилля, це схоже на те, як годувати крокодила, сподіваючись, що тебе з'їдять останнім. Якщо Америка головуватиме на переговорах, які призведуть до перемоги Путіна, ми не закінчимо цю війну – ми гарантуємо наступну» [23].

По-сьоме, «майже ніхто на Заході не стверджував, що Путін мав імперські амбіції з моменту приходу до влади у 2000 році до початку української кризи 22 лютого 2014 року. У цей момент він раптово став імперським агресором» [21]. Сліпота Мершаймера вражає, він ігнорує мюнхенську промову Путіна 2007 р., шестиденну війну проти Грузії, Сирію, Придністров'я, Південну Осетію, Абхазію, кінець-кінцем «гібридну війну» проти України, яка розпочалася набагато років раніше за анексію АР Крим та вторгнення на український Донбас. Імперські амбіції провідники Росії мали завжди. Це до речі, підтверджує сам професор: «Не можна заперечувати, що Путін головний у цій історії або що він привів Росію до війни, але... майже будь-який інший російський лідер діяв би так само» [21].

Згодом Мершаймер наводить три «аргументи» на користь того, що НАТО винне у нападі Росії на Україну, які не заслуговують уваги, оскільки базуються на міфі про «наближення Києва до членства в НАТО» (вигадане в Кремлі). Як він пише: «Росія завжди розглядала Україну в НАТО як екзистенційну загрозу, якої потрібно запобігти будь-якою ціною. Ця логіка є рушійною силою війни в Україні... [Путін] не зацікавлений у завоюванні всієї України та включенні її до складу великої Росії» [21].

Природа поглядів Мершаймера стає зрозумілою з його висновків після тригодинної бесіди з Александром Дугіним наприкінці 2024 р.: «Дугін – найвідоміший публічний інтелектуал у Росії, якого часто називають «мозком Путіна». Він багато писав про міжнародну політику та має добре сформовані теорії про те, як влаштований світ. Не дивно, що він твердо дотримується своїх поглядів на війну в Україні та всілякі інші теми. Немає сумнівів, що він на Заході сприймається як суперечливим мислитель. Він блискучий мислитель, і його праці ще довго матимуть вплив як всередині, так і за межами Росії» [18]. Про якість поглядів імперця-шарлатана Дугіна добре відомо, цікаво, що у Мершаймера відсутня несумісність з «блискучим мислителем» путінізму у баченні світу та війни РФ проти України [3, с. 77–91].

Звернемося до праці ще одного живого класика політреалізму Стефена Волта, професора Центру Бельфер Гарвардського університету, який відстоює тезу про фундаментальну асиметрію інтересів РФ та Заходу у російсько-українській війні. Звичайно, величезна перевага у цих змаганнях щодо інтересів знаходиться, за Волтом, на боці Росії. «Найголовніше: Путін розумів, що доля України для Росії важливіша, ніж для Заходу. Зверніть увагу: для Росії вона аж ніяк не важливіша, ніж для українців, які йдуть на величезні жертви, щоб захистити свою країну. Але Путін має перевагу над головними прихильниками України, коли йдеться про готовність нести витрати та ризикувати. Він має перевагу не тому, що західні лідери слабкі, малодушні чи боягузливі, а тому, що політична приналежність великої країни по сусідству з Росією завжди мала більше значення для Москви, ніж для народів на відстані...» [26]. Тут Волту властива геополітична вузькоколібість, мовляв, визначальною є територіальна близькість, можливо, колись так і було, але не у світі XXI ст. Вочевидь, він припускається помилки, коли ідентифікує інтереси

російського режиму та народу цієї країни, хоча й правильно оцінює масштаби досягнень кремлівських маніпуляторів. І далі – цинічна іронія на адресу України: «... українці та їхні найгучніші прихильники на Заході доклали неймовірних зусиль, щоб пов'язати долю своєї країни з багатьма питаннями, які її не стосуються. Якщо ви їх послухаєте, то російський контроль над Кримом чи будь-якою частиною Донбасу буде смертельним ударом по «міжнародному порядку, заснованому на правилах», запрошенням Китаю захопити Тайвань, благом для автократів у всьому світі, катастрофічним провалом демократії та ознакою того, що ядерний шантаж – це легко, і що Путін може використати його, щоб доправити свою армію аж до Ла-Маншу. Прихильники жорсткої лінії на Заході наводять такі аргументи, щоб представити долю України такою ж важливою для нас [США], як і для Росії, але така тактика залякування не витримує навіть побіжного розгляду. Майбутнє 21-го століття не буде визначатися тим, хто зрештою контролюватиме території, за які вони зараз воюють, – Київ чи Москва». Іронічна аргументація Волта більш витончена, ніж в догматика Мершаймера, але вона виявляє свою неспроможність «навіть за побічного розгляду». За словесними конструкціями ховається надзвичайно проста рекомендація: США не мають своїх інтересів у російсько-українській війні, тому треба «не піддаватися залякуванню», спокійно спостерігати як агресор перемагає у війні на виснаження, адже у нього більший інтерес, а з цим нічого не поробиш.

Звичайно, центральним для нас залишається питання: чи є політреалістом Трамп? Мершаймер довго ухилявся від прямої відповіді на нього, але на початку вересня 2025 р. не витримав: «Президент Трамп поводить нерозумно у зовнішньополітичному плані – заганяє Індію та Росію в обійми Китаю та спричиняє значне зближення між Китаєм, Росією, Іраном та Північною Кореєю. На додачу до цього, він, здається, готується застосувати силу, щоб домогтися зміни режиму у Венесуелі, який навряд чи є загрозою для Сполучених Штатів. Адміністрація Трампа потрапила в глибоку яму і копає ще глибше» [17]. Справжній політреаліст, на думку професора, так поводити себе не може, бо насамперед піклується про сприятливий для себе «баланс сил».

Набагато ближчою та зрозумілою Мершаймеру є позиція Трампа в «українській кризі». Коментуючи заяви Трампа про російсько-українську війну від 24 вересня 2025 р. Мершаймер повторює свою заявлену тезу: «Україна програє війну, і ні Україна, ні Захід не можуть врятувати ситуацію». Тому, на його думку, «не дивно, що Трамп нічого не сказав про те, як Україна може зупинити хвилю [російського наступу], не кажучи вже про перемогу над Росією, бо немає жодної чарівної формули. Україна приречена» [20]. Професор вважає абсурдом слова президента про Росію як «паперового тигра» у військовому сенсі, який «безцільно воює вже три з половиною роки» та задається риторичним питанням: «якщо це паперовий тигр, що борсається, то чому Україна, Європа та Сполучені Штати не змогли перемогти Росію?» [20]. Відповідь на це питання проста: тому що ані Європа, ані США ніколи не мали перемогу України за власну мету у війні. Мершаймер глузує, прикидаючись, що йому це невідомо. Догматика політреалізму примушує його ставити на перемогу Росії.

Вищезгадану оцінку Трампом російського потенціалу Мершаймер пояснює не більше, ніж особливостями його стилю, як «коливання повітря», яке не заслуговує уваги. Важливим для реаліста є те, що президент перекладає усю відповідальність

за війну на Україну й Європу та дистанціює від неї США. Він цитує слова Трампа: «Я думаю, що Україна, за підтримки Європейського Союзу, має можливість боротися і повернути всю Україну в її первісному вигляді... Ми продовжуватимемо постачати зброю НАТО, щоб НАТО робило з нею все, що хоче. Удачі всім!» [20]. Президент тут чітко відокремлює США від НАТО, покладаючи увесь тягар подальшого ведення війни на європейських членів Альянсу, при тому, що їхня здатність його самостійно витримати, залишається досить невизначеною.

«Трамп, по суті, робить усе можливе, щоб вмити руки у політиці щодо України». Мершаймер щиро бажає президенту успіху у цій справі, але не впевнений в кінцевому результаті: «Чи вдасться йому це зрештою – це вже інше питання, оскільки тиск на нього, щоб він щось зробив, неодмінно зростатиме, коли стан України на полі бою продовжуватиме погіршуватися» [20]. Песимізм є суттєвою рисою політреалізму, особливо його adeptів, засліплених «історичною величчю» РФ або її ядерним шантажем [2].

Інший провідний політреаліст Стефен Волт виявляє гнучкість: якщо політика президента призведе до потрібних йому результатів (у чому в Волта великі сумніви), то він реаліст, якщо ні, то ні [25]. Розгорнуту аргументацію на користь того, що Трамп не має жодного стосунку до політреалізму, наводить Джонатан Кіршнер, який залучив до неї авторитет «батьків-засновників» реалізму, таких як Н. Мак'явеллі, К. Клаузевіц, Дж. Кеннан та інші. На думку Кіршнера, «З реалістичної точки зору, в національних інтересах Америки жити у світі, де агресивні загарбницькі війни амбітних авторитарних держав зазнають невдачі, а не успіху. Ще краще, якщо можна прискорити цю невдачу відносно низькою ціною, і якщо це ще більше зближить союзників. Саме так сталося з моменту вторгнення Росії у 2022 році – тому прикро, що прихильники Трампа сприйняли його очевидне прагнення завершити війну на умовах Росії як акт реалістичної стриманості, а не чисту дурість» [13]. Справа у специфіці сприйняття Трампом національних інтересів США, він не тільки ідентифікує їх у своїй уяві із особистими, але вважає інтереси країни підпорядкованими досягненню власного успіху, ще однієї епохальної «перемоги» [1].

Реалізм часто асоціюється з жорсткістю, здатністю висловлювати тверду позицію супротивнику, розумінням ціни погроз як засобу тиску на нього. Поведінка Трампа повністю суперечить цим аксіомам. На думку Кіршнера, він не є реалістом, оскільки «реаліст не хотів б підривати одну з найбільших переваг, якими США давно користуються як світова держава, – надзвичайно теплі стосунки зі своїми найближчими сусідами. Трамп прямо говорив про використання тактики примусу проти союзника, щоб домогтися поглинання Гренландії... та перетворення Канади на 51 штат США. Такі розмови мають значення – у поганому сенсі – формуючи міжнародні очікування щодо американських намірів на шкоду інтересам США. Розмови – це дешева справа, яка часто може мати зворотний ефект» [13]. Отже, за Кіршнером, безвідповідальний базика, будівельник ефемерних конструктів, яким безперечно зарекомендував себе Трамп, не може вважатися реалістом. І в цьому Кіршнер має рацію.

У свою чергу, чимало авторів стверджують, що Трамп – затятий реаліст, нехай примітивний, а його реалізм називають «неандертальським» [24]. Радикальним чином пропонує припинити усі суперечки щодо «реалізму» Трампа у надзвичайно простий спосіб: винайти унікальний «новий реалізм», властивий лише

сьогоденному господарю Білого дому, Лайл Голдстін, фахівець з російської та китайської стратегії з університету Брауна [9]. «Нова зовнішня політика Трампа схиляється до визнання сфер впливу, відходу від колишнього інтервенціонізму та потенційного уникнення майбутніх конфліктів між великими державами ... якщо до цього ставитися стримано та чітко. Досить очевидно, що друга адміністрація Трампа дотримується певної форми реалізму у зовнішній політиці, але яким чином це робиться, залишається дискусійною темою. Ознаки попередньо вказують на стратегію розподілу «сфер впливу» в дусі «реалполітик» (Кіссінджер безсмертний! – *О.П.*), і це може бути позитивним для глобального миру та стабільності» [9]. Задекларована відмова від інтервенціонізму виглядає непереконливою у трампівській практиці. Нагадаємо про визначення зовнішньополітичної доктрини Трампа, надане віцепрезидентом Джей Ді Венсом 25 червня 2025 р. в Огайо: «Перше, ви чітко формулюєте американський інтерес, у цьому випадку – що Іран не може мати ядерної зброї. По-друге, ви намагаєтеся агресивно дипломатичними засобами вирішити цю проблему. І, по-третє, коли ви не можете вирішити її дипломатичним шляхом, ви використовуєте переважну військову силу, а потім тікаєте звідти, перш ніж це перетвориться на затяжний конфлікт» [10]. Не може не вражати антиісторизм Голдстіна, адже саме розподіл на сфери впливу, який неодмінно породжує імперське прагнення до їх ревізії на власну користь, геополітичні змагання призвели до двох світових війн.

Висновки. Опоненти допомозі Україні під час російської агресії ідентифікують себе як політичних реалістів. Але було б несправедливо усіх тих, хто вважає себе реалістами (у сенсі – на противагу ідеалістам), зараховувати до категорії «недругів України». Умовно можна визначити «проукраїнських» політичних реалістів як продовжувачів «лінії З. Бжезінського». В адміністрації Трампа та серед його МАГА-прихильників таких немає. У політиці США щодо російсько-української війни Трамп зарекомендував себе саме як «неандертальський» політреаліст.

Підсумувати цю розвідку доцільно словами О. Мотиля: «Мегаломанія реалізму має застерігати політиків від надмірного спирання на «теорію всього», яка хизується всезнанням, не маючи жодних емпіричних підстав. Теорія має інформувати та просвітлювати; вона повинна пропонувати нові способи бачення та розуміння (чого позбавлений політреалізм. – *О. П.*). Проте вона може бути корисною лише тоді, коли ґрунтується на фактичних даних (якими нехтують реалісти. – *О. П.*). Припущення про реальність (якими керуються політреалісти. – *О. П.*) не можуть переважати знання про реальність» [22, р. 84]. Зараз багато хто обґрунтовано вважають, що політика адміністрації Д. Трампа щодо російсько-української війни базується не на ретельному вивченні та аналізі фактів, а на бульбашці власних хибних догматичних уявлень про те як влаштований та функціонує сучасний світ. Підстав сподіватися на те, що в якійсь момент вона лусне та Вашингтон принципово змінить свою політику (щонайменше до виборів у Конгрес 2026 року) недостатньо. З іншого боку, той беззаперечний факт, що громадська думка в США у більшості є на українському боці, не надає підстав для оптимізму, оскільки питання зовнішньої політики навряд чи будуть серед пріоритетних мотивів електоральної поведінки, хіба що відбудуться міжнародні катастрофи, на кшталт втягування США у світову війну.

Список використаних джерел та літератури:

1. Потехін О. Світовий порядок за Ф. Д. Рузвельтом та його руйнація / Олександр Потехін // Проблеми всесвітньої історії. – 2025. – № 2 (30). – С. 70–103. DOI: <http://doi.org/10.46869/2707-6776-2025-30-5>.
2. Потехін О. Ядерний шантаж під час російсько-української війни / Олександр Потехін // *Historia localis. Historia globalis.* – Київ: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАНУ, Інститут історії України НАНУ, 2024. – С. 571–585.
3. Потехін О., Клименко Ю. Геополітика проти безпеки. – Київ: Дух і літера, 2023. – 552 с.
4. Abelow B. How the West Brought War to Ukraine. Understanding How U.S. and NATO Policies Led to Crisis, War, and the Risk of Nuclear Catastrophe / Benjamin Abelow. – Great Barrington, Massachusetts: Siland Press, 2022. – 75 p.
5. Allison G. The New Spheres of Influence [Electronic Resource] / Graham Allison // *Foreign Affairs.* – 2020, February 10. – Mode to Access: <https://surli.cc/flhwfn>.
6. Dutton J. Henry Kissinger's Shifting Views on Ukraine [Electronic Resource] / Jack Dutton // *The Newsweek.* – 2023, January 18. – Mode to Access: <https://surl.li/dhuxap>.
7. Fried D. Kissinger, Brzezinski, and the Promise of Realism [Electronic Resource] / Daniel Fried // *Foreign Policy.* – 2025, August 1. – Mode to Access: <https://surl.li/qssopl>.
8. Goldberg J. World Chaos and World Order: Conversations With Henry Kissinger [Electronic Resource] / Jeffrey Goldberg // *The Atlantic.* – 2016, November 10. – Mode to Access: <https://surl.li/woqlmt>.
9. Goldstein L. What Is Trump's «New Realism» in Foreign Policy? [Electronic Resource] / Lyle J. Goldstein // *The National Interest.* – 2025, July 4. – Mode to Access: <https://surli.cc/blpdem>.
10. Guzman Ch. J. D. Vance Defines the 'Trump Doctrine' [Electronic Resource] / Chad de Guzman // *Time Magazine.* – 2025, June 25. – Mode to Access: <https://www.aol.com/j-d-vance-defines-trump-060824101.html>.
11. Jackson J. Russia Suffering Crippling Loss in Ukraine Threatens World Order: Kissinger [Electronic Resource] / Jon Jackson // *Newsweek.* – 2022, December 16. – Mode to Access: <https://surl.li/adihqk>.
12. Kirshner J. An Unwritten Future. Realism and Uncertainty in World Politics / Jonathan Kirshner. – Princeton: Princeton University Press, 2022. – 186 p.
13. Kirshner J. Trump's 'America First' Is Not Realism [Electronic Resource] / Jonathan Kirshner // *Foreign Affairs.* – 2025, January 22. – Mode to Access: <https://surl.li/xcgqmp>.
14. Kissinger H. How to avoid another world war [Electronic Resource] / Henry Kissinger // *The Spectator.* – 2022, December 17. – Mode to Access: <https://www.spectator.co.uk/article/the-push-for-peace>.
15. Kissinger on Russia: Insights and Recommendations [Electronic Resource] // *Russia Matters.* – 2023, December 1. – Mode to Access: <https://surl.li/obzxcg>.
16. Kofman M., Edmonds J. Russia's Shock and Awe [Electronic Resource] / Michael Kofman, Jeffrey Edmonds // *Foreign Affairs.* – 2022, February 22. – Mode to Access: <https://surl.li/habjuj>.
17. Mearsheimer J. How Not to Run US Foreign Policy [Electronic Resource] / John J. Mearsheimer // *Substack.* – 2025, September 6. – Mode to Access: <https://surli.cc/ivpyxr>.
18. Mearsheimer J. JJM vs. Alexander Dugin [Electronic Resource] / John J. Mearsheimer // *Substack.* – 2024, December 10. – Mode to Access: <https://surl.li/rvfodi>.
19. Mearsheimer J. Talking with Tucker Carlson [Electronic Resource] / John J. Mearsheimer // *Substack.* – 2025, July 31. – Mode to Access: <https://surli.cc/rtkyal>.
20. Mearsheimer J. Trump & Ukraine: I'm Outta Here! [Electronic Resource] / John J. Mearsheimer // *Substack.* – 2025, September 24. – Mode to Access: <https://surli.cc/oegzrx>.
21. Mearsheimer J. Who Caused the Ukraine War? [Electronic Resource] / John J. Mearsheimer // *Substack.* – 2024, August 5. – Mode to Access: <https://mearsheimer.substack.com/p/who-caused-the-ukraine-war>.
22. Motyl A. J. The Surrealism of Realism: Misreading the War in Ukraine / Alexander J. Motyl // *World Affairs.* – 2015. – Vol. 177. – № 5. – P. 75–84.
23. Pompeo M. Trump Must not Reward Putin for His Aggression in Ukraine [Electronic Resource] / Mike Pompeo // *Financial Times.* – 2025, August 22. – Mode to Access: <https://surli.cc/mtzrbj>.
24. Stockmen S. Trump's Foreign Policy May Be Crude, but It's Realist [Electronic Resource] / Sarah Stockmen // *The New York Times.* – 2025, March 7. – Mode to Access: <https://surli.cc/tumjfg>.

25. Walt S.M. How Trump Will Be Remembered [Electronic Resource] / Stephen M. Walt // Foreign Policy. – 2025, June 30. – Mode to Access: <https://surl.li/nffvba>.
26. Walt S.M. What Putin Got Right [Electronic Resource] / Stephen M. Walt // Foreign Policy. – 2023, February 15. – Mode to Access: <https://foreignpolicy.com/2023/02/15/putin-right-ukraine-war>.
27. We Are Now Living in a Totally New Era – Henry Kissinger [Electronic Resource] // Financial Times. – 2022, May 9. – Mode to Access: <https://surl.li/pnaury>.

References:

1. Potiekhin, O. (2025). The World Order According to Franklin D. Roosevelt and Its Dismantling. *Problems of World History*, 2 (30), 70–103. DOI: <http://doi.org/10.46869/2707-6776-2025-30-5>. [In Ukrainian].
2. Potiekhin, O. (2024). Nuclear Blackmail during the Russo-Ukrainian War. In *Historia localis. Historia globalis. Kyiv: Institute of World History of the NAS of Ukraine, Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine* (pp. 571–585). [In Ukrainian].
3. Potiekhin, O., Klymenko, Yu. (2023). *Geopolitics versus Security*. Duh i Litera. [In Ukrainian].
4. Abelow, B. (2022). *How the West Brought War to Ukraine. Understanding How U.S. and NATO Policies Led to Crisis, War, and the Risk of Nuclear Catastrophe*. Siland Press. [In English].
5. Allison, G. (2020, February 10). *The New Spheres of Influence*. Foreign Affairs. <https://surli.cc/flhwn>. [In English].
6. Dutton, J. (2023, January 18). *Henry Kissinger's Shifting Views on Ukraine*. Newsweek. <https://surl.li/dhuxap>. [In English].
7. Fried, D. (2025, August 1). *Kissinger, Brzezinski, and the Promise of Realism*. Foreign Policy. <https://surl.li/qssopl>. [In English].
8. Goldberg, J. (2016, November 10). *World Chaos and World Order: Conversations With Henry Kissinger*. The Atlantic. <https://surl.li/woqlmt>. [In English].
9. Goldstein, L. (2025, July 4). *What Is Trump's «New Realism» in Foreign Policy?* The National Interest. <https://surli.cc/blpdem>. [In English].
10. Guzman, Ch. (2025, June 25). *J.D. Vance Defines the 'Trump Doctrine'*. Time Magazine. <https://www.aol.com/j-d-vance-defines-trump-060824101.html>. [In English].
11. Jackson, J. (2022, December 16). *Russia Suffering Crippling Loss in Ukraine Threatens World Order: Kissinger*. Newsweek. <https://surl.li/adihqk>. [In English].
12. Kirshner, J. (2022). *An Unwritten Future. Realism and Uncertainty in World Politics*. Princeton University Press. [In English].
13. Kirshner, J. (2025, January 22). *Trump's 'America First' Is Not Realism*. Foreign Affairs. <https://surl.li/xcgqmp>. [In English].
14. Kissinger, H. (2022, December 17). *How to Avoid Another World War*. The Spectator. <https://www.spectator.co.uk/article/the-push-for-peace>. [In English].
15. *Kissinger on Russia: Insights and Recommendations* (2023, December 1). Russia Matters. <https://surl.li/obzvgj>. [In English].
16. Kofman, M., & Edmonds, J. (2022, February 22). *Russia's Shock and Awe*. Foreign Affairs. <https://surl.li/habjuv>. [In English].
17. Mearsheimer, J. (2025, September 6). *How Not to Run U.S. Foreign Policy*. Substack. <https://surli.cc/ivpyxr>. [In English].
18. Mearsheimer, J. (2024, December 10). *JJM vs. Alexander Dugin*. Substack. <https://surl.li/rvfodi>. [In English].
19. Mearsheimer, J. (2025, July 31). *Talking with Tucker Carlson*. Substack. <https://surli.cc/rtkyal>. [In English].
20. Mearsheimer, J. (2025, September 24). *Trump & Ukraine: I'm Outta Here!* Substack. <https://surli.cc/oegzrx>. [In English].
21. Mearsheimer, J. (2024, August 5). *Who Caused the Ukraine War?* Substack. <https://mearsheimer.substack.com/p/who-caused-the-ukraine-war>. [In English].
22. Motyl, A. J. (2015). The Surrealism of Realism: Misreading the War in Ukraine. *World Affairs*, 177 (5), 75–84. [In English].
23. Pompeo, M. (2025, August 22). *Trump Must Not Reward Putin for His Aggression in Ukraine*. Financial Times. <https://surli.cc/mtzrbj>. [In English].

24. Stockmen, S. (2025, March 7). *Trump's Foreign Policy May Be Crude, but It's Realist*. The New York Times. <https://surli.cc/tumjfg>. [In English].
25. Walt, S. M. (2025, June 30). *How Trump Will Be Remembered*. Foreign Policy. <https://surli.li/nffvba>. [In English].
26. Walt, S. M. (2023, February 15). *What Putin Got Right*. Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com/2023/02/15/putin-right-ukraine-war>. [In English].
27. Financial Times. (2022, May 9). *We Are Now Living in a Totally New Era – Henry Kissinger*. <https://surli.li/pnaury>. [In English].

Oleksandr Potiekhin, Dr. habil. (History), Senior Research Fellow, Major Research Fellow, State Institution «Institute of World History of the National Academy of Sciences of Ukraine», Kyiv, Ukraine

POLITICAL REALISM IN THE UNITED STATES AS AN IDEOLOGY OF DENIAL OF SUPPORT FOR UKRAINE DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Abstract. *The article examines the role of political realism in U.S. debates on support for Ukraine during Russia's war of aggression, outlining the key realist narratives that frame opposition to assistance to Kyiv.*

The purpose of the article is to analyze the views of American authors who identify themselves as political realists and to assess the internal coherence and empirical validity of their arguments, which portray support for Ukraine as contrary to U.S. national interests. In doing so, the article distinguishes between more 'respectable' realist claims circulating in Washington and explicitly propagandistic positions, and clarifies how these arguments translate into policy prescriptions.

The methodological framework of the study is based on a combination of historiographical analysis and the comparative method. Historiographical analysis made it possible to evaluate the works produced by American political realists who examine U.S. policy toward Ukraine during the Russian-Ukrainian War. The comparative method is applied to determine the extent to which the policies of the Trump administration conformed to the core assumptions and dogmas of political realism.

Scientific novelty. *For the first time in Ukrainian historiography, a comprehensive analysis of the views of American authors who deny the necessity of providing aid to Ukraine during Russian aggression is conducted.*

Conclusions. *Opponents of assistance to Ukraine during Russia's aggression identify themselves as political realists. An analysis of their positions – ranging from apologists of so-called 'Russian greatness' to neo-isolationists – reveals a shared inability to perceive international realities, as well as a fundamental mismatch between artificially constructed dogmatic frameworks and the realities of the modern world. At the same time, it would be analytically inaccurate to classify all self-identified realists (as opposed to idealists) as 'enemies of Ukraine'. A conditional category of 'pro-Ukrainian' realists may be identified as followers of the Brzezinski line. However, such figures were absent both within the Trump administration and among its MAGA supporters. In U.S. policy toward the Russian-Ukrainian war, Donald Trump positioned himself as a 'Neanderthal' political realist, whose approach reflected a simplified and reductionist interpretation of realism.*

Key words: *United States, political realism, Trump administration, Russian-Ukrainian war.*

Надійшла до редколегії: 12.09.2025

ІСТОРИЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США

УДК 327:341.4

Maksym Gardus,

Communication specialist of «Razom We Stand»,
student of Politics and international relations,
European Humanities University,
Vilnius, Lithuania

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7021-0181>

THE EFFECTIVENESS OF ECONOMIC SANCTIONS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF REALIST, LIBERAL AND CONSTRUCTIVIST APPROACHES IN INTERNATIONAL RELATIONS

***Abstract.** This article analyzes how international sanctions affect the political legitimacy of targeted regimes, addressing both domestic and international dimensions. Sanctions, as an instrument of international pressure, are increasingly used to influence the behavior of authoritarian or semi-authoritarian governments. However, their effectiveness in undermining political legitimacy remains a matter of academic debate.*

The aim of this study is to examine the mechanisms through which sanctions affect the perceived legitimacy of ruling regimes among domestic populations and within the international community. The article distinguishes between different types of sanctions – economic, political, and symbolic – and examines their differentiated impact on regime stability and legitimacy.

Methodologically, the research is based on a comparative case study approach, using examples from Russia, Iran, and North Korea. Each case is examined in terms of the pre-existing legitimacy model (traditional, charismatic, or legal-rational), the nature of sanctions imposed, and the regime's strategic responses – including propaganda, repression, and elite consolidation.

The scientific novelty lies in the conceptual integration of theories of legitimacy (Weber, Lipset) with the practice of sanctions as a tool of international relations. This study proposes an analytical framework for evaluating when and how sanctions may erode or, paradoxically, reinforce the legitimacy of a regime.

The study concludes that sanctions do not produce uniform outcomes. In some cases, they trigger a “rally around the flag” effect, strengthening domestic support for the regime through nationalist mobilization and anti-Western rhetoric. In others, prolonged economic hardship undermines the regime's moral and functional legitimacy, especially when opposition forces remain active and visible. The article highlights the need for targeted, well-coordinated sanctions policies that consider the internal political culture and structure of the regime to avoid unintended consequences.

***Key words:** international sanctions, political legitimacy, authoritarian regimes, regime stability, legitimacy crisis.*

***Problem statement.** Sanctions cost billions of dollars every second to the global economy, but more than 60 per cent of them fail to achieve their goals [1]. Why?*

Economic sanctions play an important role in the armoury of international politics, providing states with the ability to exert pressure without direct military intervention. In recent decades, sanctions have been used to counter a variety of challenges, from nuclear proliferation to human rights violations and aggressive actions by states. Nevertheless,

their effectiveness and the ways in which they have been applied remain the subject of intense debate in international relations, with different schools presenting different views on the success of sanctions and their mechanisms of action.

The purpose of the article. The questions this article seeks to answer are: 1) How do realism, liberalism and constructivism interpret the goals and methods of sanctions? 2) What strengths and weaknesses do these theories demonstrate in the context of real international cases? 3) Which approaches are more effective in the current context of global interdependence and geopolitical tensions?

A comparison of these theories is particularly relevant in the current global political climate. Increasing competition between great powers such as the US, China and Russia is accompanied by an increased use of sanctions as an instrument of economic warfare. At the same time, global challenges such as climate change require international cooperation, making it critical to understand how sanctions can be an instrument not only of conflict but also of regulation.

Realism, liberalism and constructivism are the three main schools of international relations, each offering unique approaches to explaining the effectiveness of sanctions. Realists see sanctions primarily as a tool for achieving strategic objectives within a balance of power. For example, John Mersheimer argues that «sanctions are effective only when they are supported or accompanied by stronger means of coercion, such as military force or diplomatic pressure» [2]. In their view, sanctions rarely work in isolation and require more aggressive measures to achieve real change.

In contrast, liberal theorists emphasise the importance of multilateral sanctions that rely on international cooperation and institutional support. Robert Keohane and Joseph Nye note that, in the context of interdependence, «multilateral sanctions supported by international organisations can enhance the legitimacy and effectiveness of economic measures» [3]. Liberalism suggests that sanctions supported by international organisations help create norms and standards that put pressure on states to comply with international rules.

Constructivists, on the other hand, focus on the perception and legitimacy of sanctions. They see sanctions as a tool that helps shape and maintain international norms. Martha Finnemore argues that «the effectiveness of sanctions depends on how they are perceived domestically and internationally and on their conformity to accepted norms and expectations» [4]. According to constructivists, sanctions are successful if their aim is to change the behaviour of a state through influencing the identity and norms that that state shares with the international community.

These theories will be examined in terms of their interpretation of the goals and mechanisms of sanctions, as well as their applicability in the contemporary international order. Thus, the article will focus on a comparative analysis of these three theories, exploring how different schools interpret sanctions, their goals and conditions of effectiveness.

Methodology. This article is theoretical in nature and is based on a comparative analysis of three major theories of international relations: realism, liberalism and constructivism. The main objective of the study is to determine how each of these theories interprets the effectiveness and application of sanctions, as well as to identify their strengths and weaknesses in the context of contemporary international challenges.

The research methodology includes the following steps:

- 1) Selection of theories: Realism, liberalism and constructivism were chosen as the most common and theoretically developed approaches in international relations. These theories are often used to analyse economic sanctions and their political impact.
- 2) Comparison Criteria: Three main criteria were identified for the systematic analysis: the objectives of sanctions (how each theory interprets the objectives and motivations for imposing sanctions); mechanisms of impact: (which tools and processes each theory considers most effective); limitations and risks (what limitations each theory recognises in the application of sanctions);
- 3) Case Selection: Cases representing a variety of sanctions contexts were used to illustrate the theoretical findings: sanctions against Iran under the JCPOA (multilateral liberal approach); sanctions against South Africa under apartheid (the normative role of sanctions from a constructivist perspective); sanctions against Russia after the annexation of Crimea (combination of realist and constructivist motives).
- 4) Source Analysis: Academic publications dealing with theoretical aspects of sanctions as well as empirical data from reports of international organisations such as the UN and the EU were used for the analysis. Key sources include the works of Daniel Drezner (*The Sanctions Paradox*), Robert Keohane and Joseph Nye (*Power and Interdependence*), and Martha Finnemore (*International Norm Dynamics and Political Change*).
- 5) Comparative approach: theories were compared on the basis of their ability to explain real-world cases and predict the effects of sanctions. Particular attention was paid to identifying factors that favour or hinder the successful implementation of sanctions.

This methodological approach allows for the integration of theoretical concepts with practical examples, creating a deeper understanding of the role of sanctions in contemporary international politics.

The main text of the article. **The concept of ‘effectiveness’ of sanctions: a multidimensional approach.** The effectiveness of sanctions is a complex and multidimensional concept that cannot be reduced to immediate changes in the target state's behaviour alone. For a deeper understanding, three key dimensions should be considered: economic, social and political outcomes.

Economic outcomes. The economic effectiveness of sanctions is measured by their ability to cause tangible damage to the target state's economy. For example, sanctions against Iran restricting oil exports led to a significant drop in the country's revenues, forcing it to negotiate on its nuclear programme [3]. However, economic damage itself does not always lead to the desired political changes. In the case of Russia, despite slowing economic growth and restricted access to international capital markets, the Kremlin continued to support policies in Crimea and Donbass [4].

Social outcomes. Sanctions also have a social impact, often not taken into account in calculations of their effectiveness. Restrictions can negatively affect the population, especially vulnerable groups, causing increased poverty and reduced quality of life. For example, sanctions against Iraq in the 1990s led to a humanitarian crisis, although their purpose was to limit the regime's military capabilities [2]. From this perspective, sanctions are considered less effective if they disproportionately affect civilians.

Nevertheless, sanctions can mobilise public opinion inside and outside the targeted state. International sanctions against South Africa during apartheid led to a significant erosion of support for the regime among the white population, hastening its collapse. This case illustrates how sanctions can help change social norms and increase pressure on the ruling regime [2].

Political outcomes. The political effectiveness of sanctions is measured by their ability to achieve their objectives: changing the policy or behaviour of the target state. For example, in the case of the JCPOA, sanctions against Iran were effective because they limited its nuclear programme and enforced international norms [3]. At the same time, sanctions against North Korea, despite significant economic damage, failed to prevent further development of the country's nuclear capability, raising questions about political effectiveness.

On the other hand, sanctions can be partially successful if they delay or deter aggression even if they do not completely prevent it. In Russia's case, sanctions have slowed Crimea's integration into the Russian economy and impeded access to technology for the energy sector, creating long-term costs for the Kremlin [4]. This illustrates that the success of sanctions can be measured by the degree to which they limit the capabilities of the target state, not just by the fact of policy change.

An integrative approach to assessing effectiveness. The effectiveness of sanctions cannot be assessed within a single measurable category. Economic, social, and political outcomes often overlap, creating an integrated impact. For example, sanctions against Iran have been successful through a combination of economic pressure and political dialogue. At the same time, sanctions against Russia have demonstrated normative effectiveness by cementing international rejection of territorial annexation, even if they failed to change its outcome.

Thus, assessing the effectiveness of sanctions should take into account their multidimensional impact. They can be considered successful if they achieve at least one of their objectives: economic damage, social mobilisation or political deterrence. This approach allows for a more accurate analysis of the complex mechanisms of sanctions and their role in international politics.

Emphasise gaps in existing research to position the article as a significant contribution.

Do these theories pay insufficient attention to the humanitarian costs of sanctions? How do the theories account for the rise of digital and cyber-economic sanctions? Gaps in existing research Despite the substantial literature on economic sanctions, there are several key gaps that make further analysis necessary.

1. The Humanitarian Costs of Sanctions. Most theories of international relations focus on the strategic and economic aspects of sanctions, ignoring their humanitarian consequences. The realist approach, for example, emphasises the pursuit of political goals through coercion, often sidestepping the question of how sanctions affect civilians [5]. Liberal and constructivist theories also fail to systematically analyse cases where sanctions worsen access to food, medicine or basic services, as happened in Iraq in the 1990s [2]. These gaps are particularly noticeable in the context of international humanitarian and human rights law.

2. The rise of digital and cyber-economic sanctions. Theories of international relations have little regard for the new reality in which the digital economy is becoming an important arena for sanctions. Contemporary measures such as restrictions on access to global payment systems, technology export bans, and cybereconomic restrictions remain poorly understood. For example, Russia's ban on access to SWIFT in 2022 illustrates how digital sanctions can dramatically alter economic and financial dynamics [4]. However, in the theoretical frameworks of neorealism, liberalism and constructivism, such measures are only superficially considered or ignored altogether.

3. Assessing long-term effectiveness. Existing studies often focus on the short-term effects of sanctions, overlooking their long-term effects. For example, although sanctions against Iran temporarily limited its nuclear programme, the re-imposition of sanctions following the US withdrawal from the JCPOA in 2018 has raised questions about whether the results achieved are sustainable [3]. The impact of sanctions on relations between states and the sustainability of international norms deserves more attention.

A realistic approach to sanctions. Realism in international relations views sanctions as an instrument of pressure aimed at achieving strategic goals and maintaining the balance of power in a world lacking overarching governance. Realists believe that in a world where each country seeks to maximise its security and influence, sanctions serve as a way to subordinate the actions of other states to the interests of the strongest.

Kenneth Waltz, the founder of neorealism, argued that «states are forced to focus on survival, and their actions are driven by security concerns» [5]. In this context, sanctions are an alternative coercive tool through which states can demonstrate their power and extract political concessions from less powerful countries. In his view, economic sanctions rarely change the behaviour of states because states tend to prioritise security and the preservation of power over economic gains. Waltz believed that an international system in which there is no central authority (anarchy) makes states focus on maximising their own security. Therefore, they are willing to tolerate economic hardship if it is necessary to protect their strategic interests.

According to realists, sanctions are most effective when used against weaker states or when supported by major powers. Robert Pape emphasises that sanctions rarely achieve their goals, as states are often willing to make economic sacrifices to protect their strategic interests and security [6]. He argues that sanctions have a destructive effect mainly on the civilian population rather than on the political elite, which can shift the economic burden to the wider population while maintaining control over the situation. In his view, sanctions can also encourage the target state to seek alternative economic and political alliances, which undermines their effectiveness. He emphasises that military or diplomatic means of pressure are usually more effective in achieving political objectives.

John Mersheimer, another prominent realist, is also sceptical about the effectiveness of sanctions. He argues that to achieve political change, sanctions must be accompanied by other forms of pressure, such as military or diplomatic measures [2]. Mersheimer believes that sanctions rarely have a significant impact on state behaviour unless they are backed up by more direct means of coercion. He emphasises that strong states can use sanctions as a complement to force, but only when the adversary is economically challenged or resource constrained. Sanctions cannot change the fundamental interests of states in most cases, as issues of national security and power always take precedence over economic pressure. Thus, he is sceptical about their effectiveness in changing the behaviour of target states.

Realists also emphasise that sanctions can have the opposite effect, strengthening the solidarity of the population around the ruling regime. When citizens feel threatened by external pressure, they often support the government even if the economic situation deteriorates. This phenomenon is supported by the research of Eric Hufbauer, who notes that «sanctions tend to strengthen nationalism and mobilise public opinion in support of the regime rather than undermine it» [1]. For realists, an important conclusion is that sanctions should be targeted at strategically vulnerable points of the state and supported by other means of influence.

Huffbauer concludes that the effectiveness of sanctions is limited: they are only successful in about 1/3 of cases. He argues that sanctions are more effective when used in combination with other policy instruments and in situations where the objectives are relatively insignificant to the target country. He believes that sanctions can be effective as a tool to pressure states, especially when used in co-operation with other countries and in combination with diplomatic measures. Huffbauer emphasises the importance of multilateralism in making sanctions more effective.

Realists believe that sanctions rarely achieve their goal because states seek to maximise security and power rather than economic gains [1]. This perspective emphasises the limited effectiveness of sanctions without accompanying military or diplomatic pressure [5]. However, realism faces criticism for ignoring the role of international public opinion and the symbolic significance of sanctions. For example, sanctions against South Africa in the 1980s played a key role in the international campaign against apartheid, creating a powerful moral message. Realists might underestimate this impact by focusing solely on the balance of power.

Moreover, the realist approach does not always take into account the multilateral nature of modern sanctions, where international coalitions play a central role. In this respect, it may miss the significance of joint pressure, as was the case with the sanctions against Iran that led to the JCPOA [3].

Thus, from a realist point of view, sanctions are one of the instruments of coercion, but their effectiveness is limited. They are most effective when the sanctioned state is dependent on external economic relations and lacks strong domestic support.

A liberal approach to sanctions. Liberal theory in international relations sees sanctions as an effective instrument of influence, especially when implemented multilaterally, in cooperation with international organisations. In contrast to realists, liberals believe that states do not always act solely for security reasons and may be motivated by economic interdependence and international norms. Robert Keohane and Joseph Nye [3] argue that in the context of global interdependence, sanctions supported by international organisations can help create legitimacy and increase pressure on the offending state.

One important aspect of the liberal approach is that multilateral sanctions supported by organisations such as the UN and the EU are perceived as fairer and more effective because they are based on international norms and supported by a broad coalition. Huffbauer, Schott and Elliott point out that sanctions applied at the multilateral level are much more likely to succeed than unilateral measures because they ensure consensus and minimise opportunities for circumventing sanctions through alternative economic linkages [1]. Liberals also emphasise that sanctions become more effective when initiating states offer ways to gradually lift restrictions in exchange for meeting certain conditions, making them a motivating rather than a purely punitive mechanism.

In addition, EU-led sanctions are often accompanied by initiatives aimed at mitigating their negative impact on civilians, reinforcing their humanitarian character. For example, sanctions against Belarus included support for civil society and democratic reforms, demonstrating a balance between economic pressure and political objectives. This emphasises how the liberal approach is able to integrate economic and diplomatic tools to achieve strategic goals [4].

The liberal approach also emphasises the importance of institutions and international norms that facilitate the implementation of sanctions. Diplomatic support

for sanctions, negotiations and the support of international organisations can help change the behaviour of the offending state. Studies show that states are more likely to comply if sanctions are backed by the authority of organisations such as the World Bank or the International Monetary Fund [3]. In such cases, sanctions are perceived not as aggressive intervention, but as a call for compliance with generally accepted norms, which contributes to their legitimisation.

Another important characteristic of the liberal approach is the emphasis on long-term results and the creation of incentives for co-operation. Bruce Russett and John O'Neill emphasise that sanctions work better if they are accompanied by measures to encourage integration and cooperation, including taking into account economic benefits and the prospect of participation in the international system [7]. Liberals believe that sanctions can strengthen international ties and promote mechanisms to prevent further violations.

An example of the effectiveness of the liberal approach is the multilateral sanctions regime against Iran. In 2015, thanks to the joint efforts of the EU, the US, China and Russia, the Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) was concluded to limit Iran's nuclear programme. The multilateral nature of the sanctions and their support by international organisations such as the UN has increased pressure on Iran, forcing it to make compromises [3]. This shows how sanctions can be effective when combined with diplomatic incentives and coordination between different actors.

Thus, the liberal approach to sanctions emphasises interdependence, institutional support and the possibility of constructive engagement with the offending state. In contrast to realists, liberals emphasise the importance of sanctions as a means that not only punishes but also induces compliance with international norms, while giving a chance to return to the international community.

The liberal perspective emphasises the importance of multilateralism and the support of international organisations in making sanctions more effective [4]. However, a key criticism is that liberalism sometimes overestimates the ability of institutions to enforce sanctions. For example, despite numerous sanctions imposed on North Korea through the UN, the country has continued to develop its nuclear programme, demonstrating the limited capacity of international institutions to enforce behavioural change [3].

Ethical issues within liberal theory. Liberal theory emphasises the multilateral nature of sanctions and their legitimacy. However, it is in this approach that a central ethical challenge emerges: how to ensure that sanctions do not disproportionately harm civilians? For example, sanctions against Iraq in the 1990s, which included restrictions on imports of medicine and food, led to a severe humanitarian crisis affecting millions of people [2]. This case has come to symbolise the need to reform sanctions policies to minimize the humanitarian costs.

Liberals propose mitigating the humanitarian impact through the use of so-called 'smart sanctions' targeting ruling elites and key sectors of the economy, such as asset freezes and travel restrictions. However, in practice, the implementation of these measures is often complicated by insufficient information about the structure of the target regimes and their economic system, which limits effectiveness [3].

In addition, liberals tend to underestimate the resistance of states that have a strong national identity or sense of autonomy. For example, Iran, faced with international

sanctions, was able to adapt and strengthen domestic production, partially alleviating economic pressure.

Constructivist approach to sanctions. Constructivist theory of international relations views sanctions not only as an instrument of coercion, but also as a mechanism of norm and identity formation. This approach focuses on the perception of sanctions as fair and legitimate instruments, thereby enhancing their impact. According to constructivists, the success of sanctions depends on how they are perceived both domestically and internationally. If sanctions are supported by the international community and seen as fair, they can contribute to changing the behaviour of the target state [4].

For constructivists, sanctions are a way of expressing collective rejection of certain actions or policies. David Courtwright and George Lopez in their book «The Sanctions Decade» stress that sanctions supported by international organisations such as the UN help to create a global understanding that certain actions are unacceptable [6]. They argue that when sanctions are accompanied by strong support and recognition from the international community, they are perceived by target states as a signal that they need to reconsider their actions. This encourages behavioural change as states want to maintain their status in the international system.

An example is the sanctions campaign against South Africa during the apartheid period. The international community used economic and cultural sanctions to express rejection of racial segregation. The imposition of sanctions was accompanied by symbolic actions, such as the exclusion of South Africa from sporting competitions and cultural exchanges, which increased global pressure on the ruling regime. This case demonstrates how sanctions can be used to build international consensus and advance human rights [2].

Constructivists pay special attention to the humanitarian aspects of sanctions. In their view, sanctions should target ruling elites rather than the population. This approach supports ideas of fairness and legitimacy, which in turn increases pressure on targeted states. Cortright and Lopez note that sanctions that harm civilians can be counterproductive because they generate antipathy and resistance rather than support in the international community [8]. For example, so-called «smart sanctions», which target specific sectors of the economy or financial assets of elites, have been developed as a more humane and effective alternative to traditional sanctions. Sanctions are effective when aimed at achieving diplomatic objectives in combination with multilateral efforts, emphasising the importance of international institutions and norms. However, his emphasis on humanitarian aspects and the importance of minimising harm to civilians also reflects the constructivist idea of the importance of the perception and legitimacy of sanctions in international relations.

An example of the constructivist approach is the sanctions imposed by the international community against Russia after the annexation of Crimea in 2014. These measures, supported by the EU, the US and other countries, were not only economic but also symbolic, demonstrating a global rejection of the violation of international norms of sovereignty. The sanctions signalled the need to respect territorial integrity, forming a new norm regarding acceptable state behaviour. Although Russia adapted to the economic restrictions, the sanctions continued to isolate it in the international arena, confirming the power of collective condemnation [3].

The constructivist approach also emphasises communication and exchange between states. According to Martha Finnemore, sanctions, to be successful, must be seen as part of a broader process that involves the international community, including dialogue, mediation and commitment to shared values [4]. If sanctions are perceived as a tool to protect international norms, this increases their legitimacy and makes targeted countries more likely to comply.

Constructivists emphasise the perception of sanctions and their role in shaping norms [2]. However, this perspective may be too abstract and underestimate economic and political realities. For example, in the case of sanctions against Russia following the annexation of Crimea, the impact on regime behaviour has been limited despite strong international condemnation. This shows that norm formation alone does not always lead to immediate change.

In addition, the constructivist approach faces difficulties in measuring the impact of norms. For example, the impact of sanctions on strengthening norms against aggression is difficult to separate from other factors such as military deterrence or diplomatic pressure.

Ethical aspects from a constructivist perspective. Constructivists see sanctions as a tool for norm formation, but also face the question of their moral justification. Sanctions that aim to promote international norms, such as human rights, may be perceived as legitimate. However, their moral justification is weakened if they cause unintended negative consequences for civilian populations.

An example is the sanctions against South Africa during the apartheid period. Despite the economic and social hardship caused by these measures, their ethical legitimacy was strengthened by their role in combating racial segregation. This case illustrates that the ethical assessment of sanctions often depends on their objectives and perception in the international arena [2].

Thus, the constructivist approach suggests that sanctions are effective not only as a measure of economic pressure, but also as a tool for creating and maintaining norms that give legitimacy to the international system.

Comparative analysis of approaches and recommendations. Researchers who have analysed different theoretical approaches to sanctions conclude that the effectiveness of sanctions depends on the context and objectives, as well as on the support of the international community. Daniel Drezner emphasises that the realist approach better explains the use of sanctions in the context of conflictual international relations, when states are willing to tolerate economic damage for the sake of strategic interests [9].

Table 1. Comparison of theories

Criteria	Realism	Liberalism	Constructivism
Goals of sanctions	Maintaining balance of power, subjugating the opponent	Establishing norms and standards, encouraging cooperation	Shaping norms and identity, creating international consensus
Mechanisms of influence	Economic pressure, reinforced by military coercion	Multilateral actions through international institutions	Moral and symbolic pressure through norms

Criteria	Realism	Liberalism	Constructivism
Limitations	Ignores international public opinion and long-term effects	Limited effectiveness in the absence of strong coordination	Difficulty in measuring influence and long-term changes

He also argues that countries applying sanctions take into account not only short-term costs but also expectations of future conflicts. This creates a paradox: adversaries often impose sanctions but rarely achieve concessions, whereas allies, although less likely to use sanctions, achieve results. The most successful sanctions occur when the initiator cares least about its reputation. Drezner analyses this dynamic through game theory and explores case studies, including Russia's relations with newly independent states.

The notion of legitimacy is important. Sanctions can undermine or strengthen a regime's legitimacy. While realists believe that sanctions often suffer from a loss of popular support, liberals argue that sanctions can be effective if they target the regime rather than the civilian population. However, he notes that realism does not sufficiently take into account the diplomatic potential of sanctions, as pointed out by liberals and constructivists.

Steve Chan explores the concept of «extended deterrence» in the situation around the Taiwan Strait, looking at how sanctions can be used to prevent and avert conflict. He applies various theories of international relations to analyse how sanctions serve as an instrument of influence and balance of power between states, and how they can be used to achieve strategic goals in tense international relations + [10]. Realist theory views sanctions as an instrument of force to deter adversaries. Liberalism emphasises sanctions as a way for states to cooperate and establish common norms. Dependency theory emphasises that sanctions can be used to control economically weaker states. Chang applies these approaches to the situation around the Taiwan Strait, showing how countries seek to influence each other in the context of broader strategic goals.

Fiona MacGillivray and Allan Stama have analysed how political institutions and diplomacy affect the duration and effectiveness of economic sanctions. From a realist perspective, sanctions are an instrument of coercion that strong states use to achieve strategic goals. From a liberalism perspective, sanctions are seen as a means of co-operation and pressure to establish norms and standards. Institutionalism emphasises that the effectiveness of sanctions depends on international organisations and rules [11].

According to Robert Keohane, the liberal approach is most effective when sanctions are supported by multilateral organisations such as the UN and the EU, which creates a legitimacy effect and minimises the possibility of circumventing sanctions through alternative economic ties [3]. He believes that in the context of global interdependence, the multilateral nature of sanctions enhances their impact, especially if accompanied by the offer of incentives for co-operation.

The constructivist view emphasises that sanctions are effective when perceived as a just instrument. Finnemore's research shows that «sanctions work better when they are perceived as defenders of international norms» [4]. Ultimately, constructivists conclude that legitimacy and adherence to shared norms create more pressure on target countries than pure economic influence.

A critical analysis shows that each theory offers a unique perspective but faces limitations in explaining all aspects of sanctions. Realism excels at analysing strategic interests but ignores the role of international opinion. Liberalism emphasises institutions but does not always take into account the resistance of nation states. Constructivism emphasises norms and perceptions but has difficulty measuring their actual impact. Together, these approaches complement each other, creating a more complete understanding of the role of sanctions in international politics. Thus, the findings of most authors emphasise that sanctions work best in multilaterally supported and humanitarian settings, which is consistent with liberal and constructivist perspectives.

Different schools of international relations offer their own recommendations: 1) Realists advise focusing on increasing pressure on elites and key regime structures to create internal fissures and stimulate changes in government behaviour; 2) Liberals recommend combining sanctions with diplomacy and offering ways to lift sanctions when requirements are met to demonstrate that sanctions are not intended to punish the people; 3) Constructivists emphasise the importance of building international consensus so that sanctions are perceived as legitimate and fair, increasing their effectiveness.

Conclusion. Analysing sanctions from the perspectives of realism, liberalism, and constructivism shows that the different theories provide unique perspectives, adding to the understanding of their possibilities and limitations.

The dilemma of moral justification. Sanctions are often faced with a dilemma between the need for coercion and respect for the principles of humanity. The ethical debate centres on the following questions: 1) Is it justified to harm civilians in order to achieve political goals? 2) How to assess the proportionality of sanctions in the context of limited impact on ruling elites? 3) Can sanctions be considered a tool of «just war» in economic terms?

Sanctions remain a crucial yet complex tool in the realm of international relations, embodying the intersection of economics, politics, and morality. While theories such as realism, liberalism, and constructivism provide distinct lenses for understanding their application, the evolving global context calls for a more nuanced and adaptive approach. This article highlights several critical insights and proposes forward-looking recommendations for policymakers and researchers.

Recommendations for Policymakers:

1. Prioritize Multilateral Coordination – sanctions are most effective when implemented through strong international coalitions. Policymakers should strengthen institutional frameworks, such as those of the UN or regional organizations like the EU, to enhance the legitimacy and enforcement of sanctions.
2. Design Targeted and Smart Sanctions – to minimize humanitarian harm, sanctions should focus on political elites and critical economic sectors rather than broad-based measures that disproportionately affect civilian populations. Policymakers can learn from the successes of sanctions that limited Iran's nuclear program while mitigating social impact through humanitarian exemptions.
3. Incorporate Digital and Cyber Sanctions – as global economies become increasingly digitalized, policymakers must explore sanctions targeting cyber operations, cryptocurrencies, and access to digital platforms. This requires collaboration with private technology firms and international regulators to enforce these measures effectively.

4. Integrate Sanctions with Diplomacy – sanctions should not be viewed as an end in themselves but as part of a broader strategy. Combining sanctions with clear diplomatic goals and incentives for compliance increases the likelihood of achieving sustainable outcomes.

Sanctions are not a panacea but a powerful tool when designed and implemented thoughtfully. Policymakers must navigate their use with precision, balancing strategic objectives with ethical considerations. By leveraging insights from multiple theoretical perspectives and adapting to evolving challenges, sanctions can serve as an effective instrument for promoting international stability and justice.

In general, liberals are the most optimistic about sanctions. They believe that sanctions can be an effective tool, especially when applied multilaterally and in combination with diplomacy and an incentive to co-operate. From a liberal perspective, sanctions work better when they are aimed at encouraging compliance with international norms and standards and when they are applied in conjunction with international organisations, making them more legitimate and effective.

List of sources and literature:

1. Hufbauer G. Economic Sanctions Reconsidered [Electronic Resource] / G.C. Hufbauer, J.J. Schott, K.A. Elliott // Peterson Institute for International Economics. – 2007. – Mode to Access: <https://ideas.repec.org/b/iie/ppress/4129.html>.
2. David C. The Sanctions Decade: Assessing UN Strategies in the 1990s. [Electronic Resource] / C. David, G. A. Lopez // Carnegie Endowment for International Peace. – 2000, April 18. – Mode to Access: <https://surl.li/cfswru>.
3. Drezner D. W. The Sanctions Paradox: Economic Statecraft and International Relations / D. W. Drezner. – Cambridge: Cambridge University Press, 1999. – 28 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511549366>.
4. Finnemore M. International Norm Dynamics and Political Change [Electronic Resource] / M. Finnemore, K. Sikkink // International Organisation. – 1998. – 52 (4). – P. 887–917. – Mode to Access: <https://www.jstor.org/stable/2601361>.
5. Keohane R. O. Power and Interdependence: World Politics in Transition [Electronic Resource] / R.O. Keohane, J.S. Nye. – London: Longman, 1989. – 54 p. – Mode to Access: <https://surl.li/spdrhb>.
6. McGillivray F. Political Institutions, Coercive Diplomacy, and the Duration of Economic Sanctions [Electronic Resource] / F. McGillivray, A. C. Stam // Journal of Conflict Resolution. – 2004. – № 48 (2). – P. 154–172. Mode to Access: <https://surl.li/nyvzbo>.
7. Mearsheimer J. J. The Tragedy of Great Power Politics [Electronic Resource] / J. J. Mearsheimer. – New York: W. W. Norton & Company, 2001. – 160 p. – Mode to Access: <https://surl.li/useshw>.
8. Pape R. A. Why economic sanctions do not work [Electronic Resource] / R. A. Pape. // International Security. – 1997. – № 22 (2). – P. 90–136. DOI: <https://doi.org/10.1162/isec.22.2.90>.
9. Russett B. Triangulating Peace: Democracy, Interdependence, and International Organizations [Electronic Resource] / B. Russett, J. Oneal. – New York: W.W. Norton & Company, 2001. – 16 p. – Mode to Access: <https://wwnorton.com/books/9780393976847>.
10. Steve C. Prognosticating About Extended Deterrence in the Taiwan Strait: Implications from Strategic Selection [Electronic Resource] / C. Steve // World Affairs. – 2005. – № 68 (1). – P. 13–25. – Mode to Access: <https://www.jstor.org/stable/20672729>.
11. Waltz K. N. Theory of International Politics [Electronic Resource] / K.N. Waltz, J. Frankel. – 1979. – Mode to Access: <https://surl.li/hcmtrw>.

References:

1. Hufbauer, G. C., Schott, J. J., & Elliott, K. A. (2007). *Economic Sanctions Reconsidered*. Peterson Institute for International Economics. <https://ideas.repec.org/b/iie/ppress/4129.html>. [In English].
2. David, C., & Lopez, G. A. (2000, April 18). *The Sanctions Decade: Assessing UN Strategies in the 1990s*. Carnegie Endowment for International Peace. <https://surl.li/cfswru>. [In English].

3. Drezner, D. W. (1999). *The Sanctions Paradox: Economic Statecraft and International Relations*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511549366>. [In English].
4. Finnemore, M., & Sikkink, K. (1998). International Norm Dynamics and Political Change. *International Organisation*, 52 (4), 887–917. <https://www.jstor.org/stable/2601361>. [In English].
5. Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1989). *Power and Interdependence: World Politics in Transition*. Longman. <https://surl.li/spdrhb>. [In English].
6. McGillivray, F., & Stam, A. C. (2004). Political Institutions, Coercive Diplomacy, and the Duration of Economic Sanctions. *Journal of Conflict Resolution*, 48 (2), 154–172. <https://surl.li/nyvzbo>. [In English].
7. Mearsheimer, J. J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. W. W. Norton & Company. <https://surl.li/useshw>. [In English].
8. Pape, R. A. (1997). Why Economic Sanctions Do Not Work. *International Security*, 22 (2), 90–136. <https://doi.org/10.1162/isec.22.2.90>. [In English].
9. Russett, B., & Oneal, J. (2001). *Triangulating Peace: Democracy, Interdependence, and International Organisations*. W. W. Norton & Company. <https://wwnorton.com/books/9780393976847>. [In English].
10. Steve, C. (2005). Prognosticating About Extended Deterrence in the Taiwan Strait: Implications from Strategic Selection. *World Affairs*, 68 (1), 13–25. <https://www.jstor.org/stable/20672729>. [In English].
11. Waltz, K. N., & Frankel, J. (1979). *Theory of International Politics*. <https://surl.li/hcmtrw>. [In English].

Максим Гардус, експерт з комунікацій «Razom We Stand», студент освітньої програми «Політика та міжнародні відносини», Європейський гуманітарний університет, м. Вільнюс, Литва

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РЕАЛІСТИЧНОГО, ЛІБЕРАЛЬНОГО ТА КОНСТРУКТИВІСТСЬКОГО ПІДХОДІВ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Анотація. У статті досліджується вплив міжнародних санкцій на легітимність політичних режимів, що підпадають під санкції, з акцентом на внутрішніх і зовнішніх аспектах легітимності. Санкції, як інструмент міжнародного тиску, все частіше використовуються для впливу на поведінку авторитарних або напівавторитарних урядів. Однак їхня ефективність у підриві політичної легітимності залишається предметом наукових дискусій.

Метою цього дослідження є аналіз механізмів, за допомогою яких санкції впливають на сприйняття легітимності правлячих режимів внутрішнім населенням та міжнародною спільнотою. У статті розрізняються різні типи санкцій — економічні, політичні та символічні — та досліджується їхній диференційований вплив на стабільність та легітимність режиму.

Методологія дослідження базується на порівняльному підході до вивчення конкретних випадків, використовуючи приклади Росії, Ірану та Північної Кореї. Кожен випадок розглядається з точки зору існуючої моделі легітимності (традиційної, харизматичної або правової-раціональної), характеру накладених санкцій та стратегічних відповідей режиму, включаючи пропаганду, репресії та консолідацію еліти.

Наукова новизна дослідження полягає в концептуальній інтеграції теорій легітимності (Вебер, Лінсет) з практикою санкцій як інструменту міжнародних відносин. Ця робота пропонує аналітичну основу для оцінки того, коли і як санкції можуть підірвати або, парадоксально, посилити легітимність режиму.

Висновки. Санкції не дають однорідних результатів. У деяких випадках вони викликають ефект «згуртування навколо прапора», посилюючи внутрішню підтримку режиму через націоналістичну мобілізацію та антизахідну риторичку. В інших випадках тривалі економічні труднощі підбивають моральну та функціональну легітимність

режиму, особливо коли опозиційні сили залишаються активними та помітними. У статті підкреслюється необхідність цілеспрямованої, добре скоординованої політики санкцій, яка враховує внутрішню політичну культуру та структуру режиму, щоб уникнути небажаних наслідків.

Ключові слова: міжнародні санкції, політична легітимність, авторитарні режими, стабільність режиму, криза легітимності.

Надійшла до редколегії: 11.08.2025

УДК 327 (410+73)

Назарій Луценко,
доктор філософії (історія), асистент,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7552-6504>

ВЗАЄМНІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ США ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ: ПОЛІТИЧНІ НАРАТИВИ, ПОПУЛЯРНА КУЛЬТУРА ТА КОНФЛІКТИ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ (2017–2021 РР.)

Анотація. У статті проаналізовано взаємне сприйняття США та Великої Британії у політичному дискурсі, медійному просторі й популярній культурі та вплив даних чинників на формування двосторонніх відносин. Мета статті – комплексне дослідження культурних та ідентифікаційних чинників, що визначали зміст і динаміку «особливого партнерства» між США та Великою Британією у 2017–2021 рр.

Методологія статті. Використано метод історіографічного аналізу, історико-порівняльний метод для аналізу перебігу офіційних візитів та зустрічей лідерів і міністрів держав. Проведено контент-аналіз медіа ресурсів США та Великої Британії. Застосовано метод культурно-історичної інтерпретації з метою аналізу відображення країн в популярній культурі, що дозволило оцінити вплив політичних та соціальних процесів на їх сприйняття.

Наукова новизна цього дослідження полягає в аналізі американських і британських медіа, популярної культури з метою виявлення специфіки медійних і культурних репрезентацій двосторонніх відносин Вашингтона та Лондона.

Автор доходить висновку, що у 2017–2021 рр. взаємні репрезентації США й Великої Британії у медіа, політичних заявах та культурних наративах відтворювали уявлення про стратегічну близькість держав. Зовнішньополітична стратегія Великої Британії «Глобальна Британія» та стратегія національної безпеки США 2017 року визначали культуру як один із найважливіших чинників формування своєї політики. Протягом 2017–2021 рр. відбулася низка зустрічей лідерів держав, в ході яких звучали символічні заяви на підтвердження «особливості» відносин. Двосторонні конференції відігравали роль ретрансляторів спільних цілей у зовнішній політиці. Водночас у британських та американських медіа тривали гострі дискусії щодо окремих подій, зокрема, Брекзиту, підписання нової торговельної угоди та шлюбу британського принца Гаррі та американської акторки Меган Маркл.

Ключові слова: США, Велика Британія, «особливі відносини», політичні наративи, ідентичність, медіа.

Постановка проблеми. Основою «особливих відносин» між США та Великою Британією є не лише військова співпраця, торгівля та розвідка, але й історико-культурна спорідненість держав. Починаючи з Вінстона Черчилля державні діячі Вашингтона та Лондона часто наголошували на гармонійності американсько-британського союзу, у якому закладені спільні ціннісні орієнтири. Брекзит та зовнішньополітичні експерименти Д. Трампа стимулювали до переосмислення підвалин відносин між обома державами. У Великій Британії Брекзит дав поштовх до рефлексій щодо британської ідентичності. Уряд і консервативні еліти просували образ «Глобальної Британії» (Global Britain) – Британії, що після виходу з ЄС посилить зв'язки з давніми партнерами, зокрема США, щоб компенсувати втрати від дезінтеграції з ЄС. Водночас прагнення Лондона використати ідею спільної англосаксонської ідентичності у контактах з американською стороною наштовхнулися на прагматизм Вашингтона. Адже в цей період відносин між США та Великою Британією ключовою проблемою, яка була надважливою саме для Д. Трампа, стало підписання нової та вигідної торгової угоди. Дійсно, президентська адміністрація зробила ставку на перегляд низки багатосторонніх зобов'язань. Такі підходи мали свої наслідки: у європейських медіа США зображувалися як суспільство політичної поляризації, а президентська адміністрація здавалася європейським таблоїдам нездатною дотримуватися класичних ліберальних стандартів зовнішньої політики.

Аналіз досліджень та публікацій. З огляду на другу адміністрацію президента Д. Трампа дослідження окремих аспектів його політики під час першої адміністрації є актуальною проблемою. Тому у вітчизняній історіографії в останні роки з'явилася низка публікацій, що присвячені вивченню різних аспектів американсько-британських відносин. Варто відзначити публікації А. Грубінка [3], Є. Браїляна [1], О. Войтовича [2], О. Машевського [4]. Однак в контексті даного дослідження особливу увагу варто звернути на окремі праці зарубіжної історіографії. Варто виокремити роботи дослідника Ньюкаслського університету Мартіна Фарра «Дональд Трамп і Борис Джонсон: нереалізовані стосунки» («Donald Trump and Boris Johnson: The Unfulfilled Relationship») [9] та «Дональд Трамп і Тереза Мей: Неймовірні стосунки» («Donald Trump and Theresa May: The Incredible Relationship») [8]. М. Фара проаналізував відносини США та Великої Британії за адміністрації Д. Трампа, детально прослідкувавши риторичну американського президента та британських прем'єрів. Ґрунтовною є стаття дослідника університету Бергамо Мікеля Сала та дослідниці Стефанії Консонні «Табу, таблоїди та Трамп: зліт і сутінки президента США в цифрових мейнстрімних новинних медіа» («Taboo, tabloids and Trump: the rise and twilight of a US President in digital mainstream news media») [7]. У статті проаналізовано ставлення британських медіа до епатажного американського президента.

Метою статті є аналіз культурних та ідентифікаційних вимірів «особливого партнерства» між США та Великою Британією, зокрема, дослідження того, як культурні цінності, історичні наративи, медіадискурси, політичні заяви та елементи національної ідентичності формували зміст і динаміку двосторонніх відносин у період 2017–2021 рр.

Виклад основного матеріалу. Для розуміння того, наскільки культурний елемент впливав на зовнішню політику США та Великої Британії, насамперед маємо акцентувати увагу на офіційних державних документах обох держав. У

Стратегії національної безпеки США зазначено, що культура забезпечує сталість і ефективність функціонування американських державних інституцій. У документі наголошено, що для результативної роботи президентської адміністрації необхідним є цілеспрямований розвиток та підтримка специфічного американського менталітету. Однією з його ключових характеристик визначається «культура готовності та стійкості», яка передбачає не лише психологічну витривалість нації, а й її спроможність швидко та скоординовано реагувати на ризики, що загрожують як національній безпеці, так і фундаментальним демократичним цінностям США. Важливе місце у цьому підході займає робота американських дипломатичних представництв. На них покладається завдання формувати і транслювати назовні цілісне бачення США як держави, що послідовно відстоює принципи демократії, свободи та рівності. Така комунікація адресована не лише міжнародним партнерам, але й внутрішній аудиторії, оскільки підтримання єдності суспільства та довіри до демократичних норм розглядається як елемент національної безпеки. У Стратегії запропоновано концептуалізоване тлумачення того як адміністрація Д. Трампа офіційно визначала «американські цінності». Серед базових ідеалів, на яких має ґрунтуватися суспільний розвиток, виокремлено рівність громадян перед законом та забезпечення рівних можливостей для всіх членів суспільства – як політичних, так і соціально-економічних. У документі простежується й систематичне звернення до історичної спадщини Сполучених Штатів. Через апеляцію до політичної філософії батьків-засновників, зокрема до ідей А. Гамільтона, стратегія підсилює легітимність сучасних політик. Артикулюється теза А. Гамільтона про те, що американська революція спричинила «революцію у людських почуттях», яка радикально змінила хід не лише американської, а й європейської історії. Таким чином, сучасна політична культура США зображується як логічне продовження ідейної традиції, започаткованої наприкінці XVIII століття [14].

У британській зовнішньополітичній стратегії «Глобальна Британія» культура також фіксується як ключовий інструмент міжнародного позиціонування. Її роль трактується ширше, ніж звична «культурна дипломатія»: вона розглядається як засіб підтримки та поширення норм відкритих, демократичних і правових суспільств, що мають стати основою впливу Великої Британії у світі після Брекситу. Розвиток культурного та творчого секторів визначені одним із пріоритетів уряду, оскільки саме ці сфери забезпечують формування позитивного міжнародного іміджу, зміцнюють економіку і виконують функцію стратегічного ресурсу «м'якої сили». У рамках реалізації цієї стратегії особливої ваги набуває діяльність Британської ради – установи, яка через освітні та культурні програми сприяє поширенню британських цінностей, мови та моделі демократичного суспільства. Значні урядові інвестиції продовжують спрямовуватися на підтримку міжнародних академічних ініціатив, таких як стипендії Співдружності, програми Маршала та «Чівнінг» («Chevening»). Через ці канали Лондон вибудовує мережу лояльності та партнерства з майбутніми глобальними елітами, водночас посилюючи свою культурну присутність у світі [12].

Після формального виходу Великої Британії з ЄС у 2020 р. питання американсько-британської торговельної угоди стало центральним елементом політичної програми «Глобальна Британія». Британська сторона наголошувала на історичній спорідненості та спільних правових нормах, тоді як американські

дипломати розглядали питання кризь призму конкретних секторів (сільське господарство, фармацевтика, цифрові послуги). Це знову спричинило розрив між символічною аргументацією Лондона й прагматизмом Вашингтона. Побоювання британців щодо можливого відкриття доступу США до Національної служби охорони здоров'я Великої Британії (National Health Service) чи зміни стандартів продовольства, що використовувалися політичними опонентами на внутрішньому політичному полі, шкодили сприйняттю угоди як частини особливого партнерства.

Протягом 2017–2021 рр. в американській та британській політичній комунікації особливої ваги набули міфи про «англомовну демократію» і цивілізаційне лідерство США та Великої Британії. Вони діяли не лише як елементи політичного символізму, але і як інструменти ідентифікаційної дипломатії, покликані підтримати образи «особливого партнерства» між державами.

Зміст ідеї про «англомовну демократію» полягав у тому, щоб підкреслити історичну тяглість політичних інститутів і презентувати демократію як природний стан англомовного світу. У США цей міф активно використовувався адміністрацією Дональда Трампа, попри очевидний парадокс: президентська риторика часто була контроверсійною щодо інституцій, але одночасно апелювала до нібито виняткової американської політичної традиції. У трампівських виступах 2017–2020 рр. постійно підкреслювалося, що Сполучені Штати як одна з найстаріших демократій завжди прийдуть на допомогу тим, хто її потребує у боротьбі за свободу [11]. Хоча Д. Трамп скептично ставився до універсалістських інтерпретацій ліберального порядку, він активно апелював до ідеї американської «демократичної винятковості», протиставляючи її таким «загрозам», як Китай та імміграція. Водночас у Великій Британії міф про «англомовну демократію» виконував дещо інакшу функцію. Він був одним з ключових ідеологічних фундаментів Брекзиту. У політичних заявах британських політиків протягом 2016–2020 рр. демократія презентувалася як особлива британська традиція, що органічно виросла з парламентаризму, правової автономії, прецедентного права та незалежних інституцій. Брекзитівська риторика активно експлуатувала образ британської демократичної винятковості, стверджуючи, що лише вихід із ЄС дозволить повернути суверенітет. Апеляції до демократичної спадщини стали ключовим інструментом переосмислення британської ідентичності.

Особливо яскраво риторика «англомовної демократії» проявилася в безпековому вимірі відносин США й Великої Британії. У виступах британських та американських посадовців 2017–2021 рр. демократія постає як ідентифікаційна основа партнерства, а також як обґрунтування спільної позиції щодо РФ та Китаю. В офіційних документах уряду, наголошувалося, що співпраця зі США є «природною» саме через спільність політичних і культурних традицій, які формують «демократичний світовий порядок» [12].

Паралельно активно використовувався другий міф – про «цивілізаційне лідерство». У США він був частиною концепції американської винятковості («american exceptionalism»), що передбачала моральну та політичну місію у світі. У низці своїх промов Д. Трамп ніби підсумовував, що США вказують шлях іншим країнам, навіть якщо американська політика відходила від ідеї ліберального інтернаціоналізму [6].

З іншого боку, у Британії міф цивілізаційного лідерства також був присутній в ідеї побудови Глобальної Британії. Після виходу з ЄС уряд прагнув показати, що

Британія не втрачає глобального впливу, а навпаки – повертається до свого історичного призначення світового гравця. Тому в заявах Т. Мей, Б. Джонсона підкреслювалося, що британська культура, мова, право та дипломатія формують «унікальну глобальну роль».

Тепер більш конкретно продемонструємо спільні американсько-британські заяви 2017–2021 рр., де цивілізаційний міф ставав стрижнем аргументації щодо необхідності стримувати авторитарні режими. Наприклад, під час зустрічі держсекретаря США Майка Помпео й британського міністра закордонних справ Домініка Рааба 16 вересня 2020 р. сторони обговорили спільні пріоритети у протидії авторитарним режимам [16].

Продовженням цієї лінії є те, як у квітні 2020 р. США й Велика Британія публічно засудили арешти активістів у Гонконгу й закликали до поваги прав людини та свободи слова, що є ілюстрацією скоординованої риторики [10]. Ще один показовий приклад – це двостороння прес-конференція 3 травня 2021 держсекретаря США Ентоні Блінкена та міністра закордонних справ Великої Британії Б. Джонсона. Сторони підкреслили загальну прихильність «стояти за відкриті суспільства, демократію та права людини» [10].

Особливо важливо згадати державний візит Д. Трампа до Лондона у 2019 році. Під час відзначення річниці спільної висадки союзників у Нормандії («День Д») президент США та прем'єр-міністр Британії зробили спільні заяви про історичну близькість двох народів та побудовані «особливі відносини» [17]. Спільне відзначення такої важливої річниці засвідчувало, що США та Велика Британія зберігають історичну пам'ять про те, що вони були чи не єдиними демократіями, що вистояли попри нацистську загрозу і були лідерами вільного світу. Таким чином цей образ екстраполюється і на події сучасності, де Вашингтон та Лондон разом протистоять диктаторським режимам.

Під час візиту президента США Джозефа Байдена до Великої Британії 10 червня 2021 р. він разом з прем'єр-міністром Борисом Джонсоном ухвалив «Нову Атлантичну хартію», де прямо зазначили про готовність «відстоювати принципи, цінності та інститути демократії і відкритих суспільств», а також активізувати співпрацю з метою захисту прав людини та вільної преси. І насамкінець, на наш погляд, варто згадати, що у червні 2021 року США та Велика Британія разом з партнерами по G7 у комюніке саміту в Карбіс-Бей зафіксували зобов'язання «підтримувати демократії, захищати права людини, зміцнювати вільні інститути та протидіяти загрозам іноземного втручання» [18]. Хоча це було за каденції Дж. Байдена, це є важливим символом того, що США та Сполучене Королівство разом протистоятимуть загрозам демократії.

У 2017–2021 рр. висвітлення британських подій у провідних американських медіа було здебільшого прагматично-аналітичним і часто критичним. Вони систематично приділяли увагу політичній нестабільності у Великій Британії, і часто інтерпретували ці явища як фактори ризику для економіки й безпеки. У медійному дискурсі до проявів цієї нестабільності передусім зараховували Брекзит та часту зміну прем'єр-міністрів. Таку тенденцію можна простежити в аналітичних матеріалах і редакційних текстах провідних американських видань, включно з «Вашингтон Пост» («The Washington Post») і «Нью-Йорк Пост» («New York Times»), які вважали Брекзит джерелом політичного хаосу й економічних ризиків для Британії [5].

Американській аудиторії трансливалися різні інтерпретації британських подій: медіа багато писали про перемовини між держави, перспективи нових угод, давали економічні прогнози та аналітичні оцінки, що підкреслювали ризики. Проведені дослідження медіаландшафту демонструють, що масштабні міжнародні теми висвітлювались у рамках аналітики й пояснювальної журналістики, а риторика залежала від редакційної політики конкретного видання. Таким чином, у медіа не існувало єдиної «позитивної» лінії лояльності до союзника. Натомість статті та публікації варіювались від скептичних до нейтрально-інформативних, про що йдеться в аналізі, який провів Ройтерс Інститут (Reuters Institute) [15].

Важливий маркер – реакція американських медіа на візит президента Д. Трампа до Великої Британії у 2018 році і на персональні контакти між лідерами. Масштабні протести у Великій Британії під час візитів Дональда Трампа детально висвітлювались американськими медіа. Це свідчить про те, що у США не ігнорували суспільну напруженість в Британії та часто подавали ці події в контексті політичних суперечностей навколо ключових фігур.

На відміну від британських таблоїдів, які починаючи ще з 2016 року та в наступні роки активно просуvalи ідею Брекзиту, американські медіа загалом не демонстрували однозначної прихильності до Брекзиту. Навпаки, багато американських аналітичних матеріалів ставили під сумнів економічні наслідки виходу Британії з ЄС і звертали увагу на політичну поляризацію в Британії [15].

Пандемія коронавірусу стала тестом міждержавної координації і культурних моделей кризового керівництва. Обидві країни на різних етапах демонстрували елементи популістської риторики щодо охорони здоров'я. Однак у США пандемія супроводжувалася ще й гострою політичною поляризацією та делегітимацією державних інституцій у певних політичних сегментах, що ще більше посилювало відчуття «дистанціювання» між суспільствами. Спілкування на рівні урядів продовжувалося, але культурні наративи про «успіх/провал» у боротьбі з вірусом впливали на образи партнера [13].

В американських медіа після Брекзиту з'явився дискурс про Британію як країну, що шукає нову роль і може стати цінним, але менш впливовим партнером. Для американської аудиторії спроби Великої Британії підкреслювати «особливість» відносин зі США могли виглядати як прагнення зберегти статус, а не як фундаментальна перевага. Це підкреслювало симетричну проблему: культурна спорідненість не гарантувала політичного пріоритету.

Таким чином, медіадискурси у 2017–2021 рр. формували один із найбільш динамічних пластів взаємного сприйняття США та Великої Британії, оскільки саме в медійному просторі відбувалася боротьба за інтерпретацію трансатлантичних відносин, Брекзиту, президентства Дональда Трампа, протестних рухів та пандемії. Брекзит був ключовим епізодом, у якому британські медіа активно інтерпретували роль США. Дональд Трамп неодноразово висловлював підтримку Брекзиту, називаючи його перемогою суверенітету, що активно підхоплювали британські консервативні медіа. Однак і те, що Д. Трамп критикував ЄС, британську поліцію та висловлював симпатії до британських ультраправих, стало предметом гострих дискусій у британському медіапросторі.

Поп-культурні наративи також відіграли значну роль у сприйнятті США та Великої Британії один одного. Сатиричні британські шоу – «У мене є новини для вас» («Have I Got News For You»), «Сьогодні увечері про минулий тиждень з

Джоном Олівером» («Last Week Tonight with John Oliver») – часто зображали Д. Трампа й Б. Джонсона як «популістських двійників, підкреслюючи взаємний вплив медійних образів. Американські шоу «Суботній вечір наживо» («Saturday Night Live»), «Вечірнє шоу зі Стефаном Колбертом» («The Late Show with Stephen Colbert») висміювали Брекзит як приклад британської політичної дезорієнтації.

Важливим елементом репрезентації американсько-британських відносин у сучасному медіапросторі є кінематограф. Наприклад, серіал американської компанії «Нетфлікс» («Netflix») «Корона» (The Crown) став ключовим інструментом формування глобальної уяви про британську політичну культуру. Адже у даному серіалі демонстрували кризу довіри до інституцій, втрату імперської впевненості та зростання суспільних суперечностей. Для американської аудиторії серіал став зануренням у внутрішню політику Британії, а для британської – інструментом колективного переосмислення ідентичності.

Серіали «Батьківщина» («Homeland»), «Джек Раян» («Jack Ryan») і «Останній кандидат» («Designated Survivor») конструювали образ Великої Британії як союзника США, але такого, що має слабкості. У більшості цих стрічок Британія зображена як держава, яка поступово втрачає глобальну суб'єктність, партнер, що покладається на американські безпекові гарантії, країна, для якої Брекзит створює додаткові ускладнення. Дані репрезентації підкріплювали ідею нерівності у трансатлантичному партнерстві.

У фільмах кінокомпанії «Марвел» («Marvel»), продовженні циклу фільмів «Джеймс Бонд» («James Bond») та «Місія неможлива» («Mission Impossible») США й Британія зображалися як культурні союзники, об'єднані у «цивілізаційний блок». Проте наративи кінематографу 2017–2021 рр. дедалі частіше містили алюзії на непевність американського лідерства, британську ідентичність після Брекзиту, потребу переосмислення партнерства.

Також варто додати, що соціальні мережі «Тікток» («TikTok») та «Твіттер» («Twitter»), який нині перейменований на «Х») стали відображенням нових форм культурної взаємодії. Зокрема, цьому сприяло активне використання Твіттера Д. Трампом. Це стало одним із головних механізмів формування американського образу у британському суспільстві. Його твіти щодо Брекзиту, британської поліції та правих організацій спричинили хвилі критики в британських медіа. Однак «Твіттер» заблокував акаунт Д. Трампа після захоплення Капітолію його прихильниками 6 січня 2021 року.

«Тікток» став простором створення карикатурних образів США і Великої Британії. У соціальній мережі відтворювалися карикатурні образи: акценти, стереотипи, жарти про політичний хаос. Мем-культура у цей період виконувала роль соціальної нормалізації політики й формувала у молоді відчуття «культурної спорідненості».

Однією з тем, що супроводжувалася гострими дискусіями в американському та британському суспільстві на перших шпальтах видань, став шлюб у травні 2018 року британського принца Гаррі та американської акторки Меган Маркл. Британське видання «Сандей Телеграф» («Sunday Telegraph»), поклало надії на те, що драма між принцом та акторкою зблизить держави та покращить політичну співпрацю [20].

Все ж головною проблемою цього шлюбу, яка обговорювалася у суспільстві стало расове питання. Британський «Гардіан» висвітлював подружнє життя пари як

один з можливих способів королівської сім'ї продемонструвати світу свою гнучкість [21]. Водночас «Дейлі Мейл» критикувала шлюбний союз. М. Маркл, на думку видання, не гідна бути членом королівської родини, бо нібито могла мати кримінальне минуле. Британський таблоїд провів так зване розслідування, у якому доводив, що М. Маркл народилася в Комптоні – в районі з чи не найбільшим рівнем злочинності. Очевидно, що це важко назвати саме розслідуванням у повному розумінні цього слова. Однак публікація подібних матеріалів у пресі про видатних особистостей а особливо якщо це стосується королівської родини, спричиняє суспільний резонанс, і не лише у британському суспільстві. Попри те, що британська корона в США може асоціюватися з історичним досвідом поневолення, інтерес до життя королівської родини залишається актуальним для американського суспільства [21].

Показовим прикладом є поширений у масовій культурі романтизований образ британської принцеси в американському культурному просторі. Уявлення формувалися, зокрема, під впливом медійного образу принцеси Діани, яка здобула популярність серед жіночої аудиторії, у тому числі в США. Таким чином, здавалось, що «британська мрія» американських жінок втілювалася в образі М. Маркл. На наш погляд, молоде подружжя стало символом двостороннього партнерства: такого ж складного, що часто викликає суспільний резонанс, дискусії та політичні суперечки. І це все навіть попри те, що зрештою принц Гаррі відмовився від права на королівський трон.

Висновки. У 2017–2021 рр. взаємні репрезентації США та Великої Британії у медіа, політичних заявах, культурних наративах і суспільних дискусіях формували специфічний образ двосторонніх відносин, що поєднував елементи стратегічної близькості та ідентифікаційної невизначеності. «Особливе партнерство» перетворилося на механізм символічного конструювання демократичної спільності, заснованої на тривалих історичних міфах про «англомовну демократію» та цивілізаційне лідерство. У той самий час Брексит у Великій Британії та прихід до влади популістського президента у США спричинили глибші зрушення у взаємному сприйнятті між державами. Медіа США дедалі частіше трактували британську політику як експеримент з популістичним націоналізмом, тоді як британська преса висвітлювала американські політичні конфлікти крізь призму потенційної загрози «кризи ліберальної демократії». Шлюб принца Гаррі та Меган Маркл, дискусії щодо торговельних угод стали маркерами культурної вразливості у відносинах двох держав.

Офіційні прес-релізи, спільні заяви та виступи лідерів Лондона та Вашингтона доводять, що обидві сторони активно підтримували дискурс демократичної солідарності в контексті протидії авторитарним режимам. Водночас реальні політичні рішення й публічні суперечки засвідчили, що «цивілізаційна єдність» не усуває структурних напружень, а радше маскує їх під риторику спільних цінностей.

Досліджувана тема має перспективи і для подальшого наукового аналізу, оскільки США та Велика Британія залишаються одними з найближчих союзників. Системного опрацювання потребує вивчення ролі цифрових медіа та соціальних мереж у переосмисленні образів США та Великої Британії. Також варто зосередитись на вивченні того, як наративи демократичної солідарності співвідносяться з практиками зовнішньої політики обох держав у відносинах з

Китаєм, Росією та країнами «Глобального Півдня», особливо з перемогою Д. Трампа на президентських виборах у США у 2024 р.

Список використаних джерел та літератури:

1. Брайлян Є. Чим важливий військовий союз Великої Британії, Австралії та США [Електронний ресурс] / Єгор Брайлян // АрміяInform. – 2023, 14 березня. – Режим доступу: <http://surl.li/tshye>.
2. Войтович О. Безпековий аспект американо-британських «особливих відносин» (2013–2021 рр.). / Олексій Войтович // Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. – 2025. – № 3. – С. 155–162. DOI: https://doi.org/10.24195/2414_9616.2025-3.24.
3. Грубінко А. Американсько-британські відносини в контексті формування міждержавного об'єднання AUKUS / Андрій Грубінко // Американська історія і політика. – 2024. – № 17. – С. 89–102. DOI: <https://doi.org/10.17721/2521-1706.2024.17.8>.
4. Машевський О. Діяльність Британської ради у країнах Східної та Центральної Європи на початку ХХІ ст. [Електронний ресурс] / Олег Машевський // Європейські історичні студії. – 2018. – № 9. – С. 96–126. – DOI: <http://doi.org/10.17721/2524-048X.2018.09.96-126>.
5. Board E. Britain is Left without a Brexit Plan. It's Headed Toward Disaster. [Electronic Resource] / E. Board // The Washington Post. – 2019, January 15. – Mode to Access: <https://surl.li/vkijyw>.
6. CBS News. Trump at Davos: America First, not America Alone [Electronic Resource] // YouTube channel «CBS News». – 2018. – Mode to Access: <https://surl.li/owmibw>.
7. Consonni S. Taboo, Tabloids and Trump: the Rise and Twilight of a US President in Digital Mainstream News Media / S. Consonni, M. Sala // ESP Across Cultures. – 2021. – № 18. – P. 37–56.
8. Farr M., Cullinane M. Donald Trump and Theresa May: The Incredible Relationship [Electronic Resource] / M. Farr, M. Cullinane // The Palgrave Handbook of Presidents and Prime Ministers From Cleveland and Salisbury to Trump and Johnson / Eds. M. Farr, M. Cullinane. – London: Palgrave Macmillan Cham, 2022. – P. 383–415. – DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-72276-0_17.
9. Farr M. Donald Trump and Boris Johnson: The Unfulfilled Relationship [Electronic Resource] / M. Farr, M. Cullinane // The Palgrave Handbook of Presidents and Prime Ministers From Cleveland and Salisbury to Trump and Johnson / Eds. M. Farr, M. Cullinane. – London: Palgrave Macmillan Cham, 2022. – P. 417–437. – DOI: [10.1007/978-3-030-72276-0_18](https://doi.org/10.1007/978-3-030-72276-0_18).
10. Foreign, Commonwealth & Development Office. UK–US joint press conference, 3 May 2021: Foreign Secretary's statement [Electronic Resource] // Gov.UK. – 2021, May 3. – Mode to Access: <https://surl.li/bkzpc>.
11. Garamone J. Trump: America Will Stand With Those Who Stand for Freedom [Electronic Resource] / J. Garamone // U.S. Department of War. – Mode to Access: <https://surl.li/azrqhc>.
12. Global Britain in a Competitive Age. The Integrative Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy [Electronic Resource] // Gov.UK. – 2021, March 16. – Mode to Access: <https://surl.li/cqfljt>.
13. Nagesh A. Thousands Protest Against Trump's Second UK State Visit [Electronic Resource] / A. Nagesh, N. Johnson // BBC. – 2025, September 17. – Mode to Access: <https://surl.li/gzgjki>.
14. National Security Strategy of the United States of America. December 2017 [Electronic Resource] // The White House. – 2017, December. – Mode to Access: <https://surl.li/ooqccg>.
15. Newman N. Reuters Institute Digital News Report 2019 [Electronic Resource] / N. Newman, R. Nielsen, R. Fletcher // SSRN Electronic Journal. – 2019. – Mode to Access: <https://surl.li/uomvng>.
16. The Guardian. US and UK Condemn Arrest of Hong Kong Democracy Activists [Electronic Resource] // The Guardian. – 2020, April 19. – Mode to Access: <https://surl.li/zapgyg>.
17. The White House. Remarks by President Trump and Prime Minister May of the United Kingdom in Joint Press Conference [Electronic Resource] // The White House. – 2018, July 13. – Mode to Access: <https://surl.li/oiwikc>.
18. The White House. Carbis Bay G7 Summit Communique [Electronic Resource] // The White House. – 2021, June 13. – Mode to Access: <https://surl.li/ecperg>.
19. U.S. Department of State. Secretary Michael R. Pompeo and UK Foreign Secretary Dominic Raab at a Press Availability [Electronic Resource] // U.S. Department of State. – 2020, September 16. – Mode to Access: <https://surl.li/qetchl>.

20. Weidhase N. «Prince Harry Has Gone Over to the Dark Side»: Race, Royalty and US–UK Romance in Brexit Britain. *Love Across the Atlantic* [Electronic Resource] / N. Weidhase // Edinburgh University Press – 2020. – DOI: <https://doi.org/10.1515/9781474452090-020>.
21. Williams K. The Royals and Race: from Victoria and Abdul to Harry and Meghan Markle [Electronic Resource] / K. Williams // The Guardian. – 2017, September 10. – Mode to Access: <https://surl.li/njzxmnn>.

References:

1. Brailian, Y. (2023, March 14). *Why the Military Alliance of the UK, Australia and the USA is Important*. ArmyInform. <http://surl.li/tshye>. [In Ukrainian].
2. Voytovych, O. (2025). The Security Aspect of the American-British ‘Special Relationship’ (2013–2021). *Political problems of international systems and global development*, 3, 155–162. <https://surl.lu/tfdnyk>. [In Ukrainian].
3. Hrubinko, A. (2024) American-British Relations in the Context of the Formation of the Interstate Association AUKUS. *American History & Politics*, 17, 89–102. <https://doi.org/10.17721/2521-1706.2024.17.8>. [In Ukrainian].
4. Mashevskiy O. (2018). The British Council’s Activities in the Eastern and Central Europe at the Beginning of XXI st. *European Historical Studies*, 9, 96–126. <https://doi.org/10.17721/524-048x.2018.09.96-126>. [In Ukrainian].
5. Board, E. (2019, January 15). *Opinion. Britain is Left Without a Brexit Plan. It’s Headed Toward Disaster*. The Washington Post. <https://surl.li/vkijyw>. [In English].
6. CBS News. (2018, 26 January). *Trump at Davos: America First, Not America Alone* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=yBJLXdHAIY>. [In English].
7. Consonni, S., & Sala, M. (2021). Taboo, Tabloids and Trump: the Rise and Twilight of a US President in Digital Mainstream News Media. *ESP Across Cultures*, 18, 37–56. https://doi.org/10.4475/0062_3. [In English].
8. Farr, M., & Cullinane, M. (2022). Donald Trump and Theresa May: The Incredible Relationship. In M. Farr, & M. Cullinane (Eds.), *The Palgrave Handbook of Presidents and Prime Ministers From Cleveland and Salisbury to Trump and Johnson* (pp. 383–415). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-72276-0_17. [In English].
9. Farr, M., & Cullinane, M. (2022). Donald Trump and Boris Johnson: The Unfulfilled Relationship. In M. Farr, & M. Cullinane (Eds.), *The Palgrave Handbook of Presidents and Prime Ministers From Cleveland and Salisbury to Trump and Johnson* (pp. 417–437). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-72276-0_17. [In English].
10. Foreign, Commonwealth & Development Office. (2021, May 3). *UK–US Joint Press Conference, 3 May 2021: Foreign Secretary’s statement*. <https://surl.li/bkzqpc>. [In English].
11. Garamone, J. (2017, February 6). *Trump: America Will Stand With Those Who Stand for Freedom*. U.S. Department of War. <https://surl.li/azrqhc>. [In English].
12. UK Government. (2021, March 16). *Global Britain in a Competitive Age: The Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy*. <https://shorturl.at/dgM36>. [In English].
13. Nagesh, A., Johnson, N. (2025, September 17). *Thousands Protest Against Trump’s Second UK State Visit*. BBC. <https://surl.li/gzqkji>. [In English].
14. The White House. (2017, December). *National Security Strategy of the United States of America*. <https://shorturl.at/HOTZ4>. [In English].
15. Newman, N., Levy, D. A. L., & Nielsen, R. K. (2015). *Reuters Institute Digital News Report 2015*. SSRN Electronic Journal. <https://surl.li/uomvng>. [In English].
16. The Guardian. (2020, April 19). *US and UK Condemn Arrest of Hong Kong Democracy Activists*. The Guardian. <https://surl.li/zapgyg>. [In English].
17. The White House. (2018, July 13). *Remarks by President Trump and Prime Minister May of the United Kingdom in Joint Press Conference*. <https://surl.li/oiwikc>. [In English].
18. The White House. (2021, June 13). *Carbis Bay G7 Summit Communiqué*. <https://surl.li/ecperg>. [In English].
19. U.S. Department of State. (2020, September 16). *Secretary Michael R. Pompeo and UK Foreign Secretary Dominic Raab at a Press Availability*. <https://surl.li/qetchl>. [In English].

20. Weidhase, N. (2020). «Prince Harry Has Gone Over to the Dark Side»: Race, Royalty and US–UK Romance in Brexit Britain. *Love Across the Atlantic*. Edinburgh University Press. <https://doi.org/10.1515/9781474452090-020>. [In English].
21. Williams, K. (2017, September 10). *The Royals and Race: from Victoria and Abdul to Harry and Meghan Markle*. The Guardian. <https://surl.li/njzxm>. [In English].

Nazarii Lutsenko, Ph.D. (History), Assistant Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

MUTUAL REPRESENTATIONS OF THE USA AND GREAT BRITAIN: POLITICAL NARRATIVES, POPULAR CULTURE, AND IDENTITY CONFLICTS (2017–2021)

***Abstract.** The article analyzes the mutual perceptions of the United States and Great Britain in political discourse, the media environment, and popular culture, as well as the influence of these factors on the formation of bilateral relations.*

The purpose of the article is to provide a comprehensive examination of cultural and identity-related factors that shaped the content and dynamics of the special relationship between the USA and Great Britain in 2017–2021.

Methodology. The study employs historiographical analysis and the historical-comparative method to examine the official visits and meetings of state leaders and ministers. Content analysis of U.S. and British media outlets is conducted. In addition, the method of cultural-historical interpretation is applied to analyze the representation of both countries in popular culture, which makes it possible to assess the impact of political and social processes on their mutual perceptions.

The scientific novelty lies in the analysis of American and British media and popular culture in order to identify the specific features of media and cultural representations of bilateral relations between Washington and London.

The article concludes that in 2017–2021 mutual representations of the United States and Great Britain in the media, political statements, and cultural narratives reproduced the idea of strategic closeness between the two states. The United Kingdom's foreign policy strategy "Global Britain" and the U.S. National Security Strategy of 2017 identified culture as one of the key factors in shaping their policy. During 2017–2021, a series of meetings of state leaders took place, accompanied by symbolic statements reaffirming the special nature of bilateral relations. Bilateral conferences functioned as platforms for articulating shared foreign policy objectives. At the same time, intense debates continued in the British and American media regarding specific events, including Brexit, the signing of a new trade agreement and the marriage of British Prince Harry and the American actress Meghan Markle.

Key words: USA, Great Britain, special relationship, political narratives, identity, media.

Надійшла до редколегії: 09.09.2025

**ПРОЄКТ ООН У СТРАТЕГІЇ АМЕРИКАНСЬКОГО МІЖНАРОДНОГО
ЛІДЕРСТВА: ВНЕСОК ДЕРЖАВНОГО ДЕПАРТАМЕНТУ США
(1939–1945 рр.)**

***Анотація.** Друга світова війна змусила союзників переосмислити архітектуру миру. У Вашингтоні ці дискусії розгорталися паралельно з ширшими планами формування нового міжнародного порядку. Метою статті є визначення ролі Державного департаменту США у розробці проєкту Організації Об'єднаних Націй у роки Другої світової війни. У дослідженні продемонстровано, як процес концептуалізації цілей і засад нової міжнародної організації був інтегрований у ширшу стратегію міжнародного лідерства країни.*

Наукова новизна дослідження полягає у висвітленні процесу створення ООН крізь призму стратегічних розробок Державного департаменту США. Це дозволяє унаочнити прагнення американського уряду до забезпечення як символічного, так і інституційного закріплення власного міжнародного лідерства у повоєнному світовому порядку. У статті проаналізовано підходи провідних представників Державного департаменту до проєктування ООН та визначено, яким чином їхні напрацювання вплинули на формування змісту ключових положень Статуту організації.

Методологічну основу дослідження становлять підходи інтелектуальної історії, орієнтовані на аналіз політичного мислення, ідейних структур і механізмів, через які концептуальні уявлення про міжнародний порядок набували практичного виміру в роботі Державного департаменту. У роботі застосовано структурно-функціональний підхід, історико-порівняльний метод та дискурс-аналіз.

Авторка доходить висновку, що пропозиції щодо заснування ООН, розроблені в межах роботи Державного департаменту США, склали концептуальне підґрунтя нової міжнародної організації. Такі представники, як К. Халл, С. Веллз і Л. Пасвольський, відіграли ключову роль у формуванні її засад. Встановлено, що процес створення ООН сприяв утвердженню американського міжнародного лідерства, заклавши в післявоєнну систему міжнародних відносин політичні та ціннісні принципи, які відображали стратегічне мислення США 1940-х років.

***Ключові слова:** зовнішня політика США, міжнародне лідерство, Друга світова війна, Організація Об'єднаних Націй, стратегічне планування.*

***Постановка проблеми.** Створення Організації Об'єднаних Націй, покликаної забезпечити підтримку міжнародного миру, стало одним із провідних результатів стратегічного мислення американського уряду в роки Другої світової війни. Уряд США прагнув не лише виробити ефективну модель глобальної безпеки, а й визначити механізми реалізації власних лідерських амбіцій у новій системі світових інституцій. Розширені в роки війни структури Державного департаменту, орієнтовані на завдання зовнішньополітичного стратегування, відіграли центральну роль у цьому процесі. Розробка концептуальних засад ООН стала, з одного боку, спробою інституціоналізувати американське бачення післявоєнного міжнародного порядку, а з іншого – полем дискусій між різними підходами*

всередині Державного департаменту щодо форм реалізації міжнародного лідерства США.

Аналіз досліджень і публікацій. Упродовж останнього десятиліття інтерес до історії створення ООН помітно посилюється, що пов'язано з кризою ефективності сучасних міжнародних інституцій та їхньою неспроможністю адекватно реагувати на нові загрози й акти агресії. Зростання уваги до ролі США у процесі заснування ООН зумовлене також прагненням Вашингтона утримувати провідні позиції у світовій системі та сучасними тенденціями до унілатералізму в американській зовнішній політиці.

Найбільш ґрунтовно процес проектування ООН, із урахуванням не лише дипломатичних переговорів, а й внутрішньополітичного контексту США, представлено в американській історіографії. Фундаментальним дослідженням цієї проблеми є праця С. Шлезінгера «Акт створення: Заснування Організації Об'єднаних Націй» (2003). Автор підкреслює визначальну роль стратегів Державного департаменту у формуванні концептуальних засад ООН та робить висновок, що саме США задали рамки дискусій на Сан-Франциській конференції 25 квітня – 26 червня 1945 р. [14, р. 72]

Серед новітніх досліджень варто виокремити праці американських істориків С. Вертгайма [22] та Е. Джонстона [6], політологині Л. Мет'юз-Шульц [7], які акцентують на ролі як офіційних, так і неурядових акторів у створенні організації. Інші американські історики, зокрема М. Гетчелл [4], Дж. Скотт-Сміт, Т. Зайлер [13], наголошують, що архітектура ООН формувалася значною мірою під впливом стратегічних пріоритетів зовнішньої політики Сполучених Штатів.

Мета статті – визначити роль Державного департаменту США у розробці проекту ООН в роки Другої світової війни та продемонструвати, яким чином цей процес був інтегрований у ширшу стратегію міжнародного лідерства країни. Досягнення дослідницької мети передбачає виконання таких завдань: з'ясувати політичні та ідеологічні чинники, що впливали на формування американського бачення нової міжнародної організації; проаналізувати концептуальні підходи К. Халла, С. Веллза та Л. Пасвольського до проектування Організації Об'єднаних Націй; порівняти американські проекти, підготовлені Державним департаментом, із положеннями Статуту ООН та оцінити їхній вплив на зміст ключових положень цього документа; визначити місце проекту ООН в історії стратегічної думки США періоду Другої світової війни.

Виклад основного матеріалу. У роки Другої світової війни Державний департамент став провідним агентом стратегування американського міжнародного лідерства. Після німецького вторгнення до Польщі 1 вересня 1939 р. президент Ф.Д. Рузвельт надіслав запит у Державний департамент з настановою приділити особливу увагу довгостроковим проблемам зовнішньої політики. Безпосередня робота Державного департаменту над питаннями бажаного світового устрою розпочалася вже у вересні 1939 р., що засвідчують записи державного секретаря у 1933–1944 рр. К. Халла [5, р. 1625–1626] та співробітника Державного департаменту Г. Ноттера [9, р. 18]. Вони відзначали, що початок бойових дій у Європі спонукав США ефективно використати час до втягнення у конфлікт.

Із метою визначення й концептуалізації довгострокових стратегічних орієнтирів зовнішньої політики у грудні 1939 р. у Державному департаменті було сформовано нові міжвідомчі підрозділи. Ними стали Консультативний комітет з

проблем міжнародних відносин (Advisory Committee on Problems of Foreign Relations), трансформований у 1942 р. у комітет з питань післявоєнної зовнішньої політики (Advisory Committee on Postwar Foreign Policy), та Відділ спеціальних досліджень (Division of Special Research). Підрозділи мали об'єднати ресурси уряду для вироблення нових зовнішньополітичних засад США [5, р. 1632].

Напад Японії на Перл-Харбор 7 грудня 1941 р. і вступ США у війну активізував інтелектуальні зусилля Державного департаменту. 14 серпня 1941 р. за результатами зустрічі Ф.Д. Рузвельта і прем'єр-міністра Великої Британії Вінстона Черчилля на воєнно-морській базі на о. Ньюфаундленд була укладена Атлантична хартія [17]. Одним із ідейних джерел американсько-британської декларації стала промова Ф.Д. Рузвельта 6 січня 1941 р. перед Конгресом, що отримала назву «Чотири свободи». У ній президент проголосив потребу у формуванні нового порядку на основі чотирьох індивідуальних свобод: свободи слова, віросповідання, свободи від злиднів і страху [11].

Атлантична хартія складалася з восьми пунктів, що проголошували відмову від територіальних анексій, підтверджували право всіх націй на самовизначення, наголошували на необхідності рівного доступу до світової торгівлі та ресурсів, співпраці у сфері економічного й соціального розвитку, а також декларували прагнення до миру, що гарантує гідне життя людей без страху й злиднів. 1 січня 1942 р. на основі принципів, задекларованих Атлантичною хартією, двадцятьма шістьма державами була підписана Декларація Об'єднаних Націй, що оформила антигітлерівську коаліцію, а також визначила завданням союзу створення постійної міжнародної організації, якою у 1945 р. стала Організація Об'єднаних Націй.

За свідченнями державного секретаря у 1944–1945 рр. Е. Стеттініуса, відтоді одним із першочергових завдань в роботі Державного департаменту та його підрозділів став пошук шляхів перетворення ідеалів Атлантичної хартії на реальну архітектуру міжнародних відносин [16, р. 42–43]. Серед важливих складових американської міжнародної стратегії років Другої світової війни стала ідея створення міжнародної організації, яка б замінила недостатньо ефективну Лігу Націй та забезпечила стабільний післявоєнний порядок.

Відмова в американському істеблішменті від ідеї збереження Ліги Націй була зумовлена низкою факторів. По-перше, організація асоціювалася з невдалим досвідом міжвоєнного періоду. По-друге, існував ризик, що збереження старої структури дозволить європейським імперіям закріпити довоєнний статус-кво. Відповідно, саме на США, на думку К. Халла, покладали особливі сподівання «малі держави», розраховуючи на американське лідерство у повоєнному світі [5, р. 1661]. По-третє, нова організація забезпечувала можливості для втілення американських ініціатив та зменшувала зовнішній тиск на США у процесі міжнародних обговорень [5, р. 1637].

Вашингтон наполягав на тому, що нова міжнародна організація має бути сформована ще до завершення війни, аби забезпечити наявність готового механізму для дій у повоєнний період. На переконання керівництва Державного департаменту, США повинні були зайняти сильну позицію у «війні ідей», що неминуче розгорнеться після завершення бойових дій [21, р. 88, 285]. Саме тому, наголошував К. Халл, США мали бути готові запропонувати світу конкретну програму реалізації задекларованих принципів, щоб уникнути «капітуляції американського лідерства» [21, р. 264].

До батьків-засновників ООН справедливо зараховують К. Халла, С. Веллза та Л. Пасвольського. Доцільно окреслити їхні підходи, які суттєво вплинули як на концептуальні засади майбутньої організації, так і на формування її інституційної структури. Спільним підґрунтям їхньої роботи була, по-перше, ідея об'єднання держав навколо міжнародної організації як інструменту досягнення взаєморозуміння та співпраці [2]. По-друге, ООН мусила стати виразником уявлень про засади міжнародної стратегічної політики, що ґрунтується на «незмінних духовних цінностях» [19]. Останні мали бути співзвучні з ідеалами, проголошеними у «Чотирьох свободах» американського президента та Атлантичній хартії, що б засвідчило морально-політичне лідерство США у розбудові нового світопорядку.

Вагому роль у ранніх розробках концептуальних засад нової організації відіграв заступник держсекретаря у 1937–1943 рр. С. Веллз. Показово, що під час Атлантичної конференції у серпні 1941 р. він консультував президента, а також правив текст, запропонований В. Черчиллем. У поглядах С. Веллза на післявоєнний міжнародний устрій важливе місце посідав принцип регіоналізму як механізм запобігання монополії на владу великих держав. С. Веллз виступав за створення регіональних підструктур, які б діяли як самостійні складові загальної архітектури безпеки, інтегрованої в глобальну систему.

С. Веллз розглядав міжамериканські відносини як взірць регіонального співробітництва, в межах якого спільне реагування на загрози, що виникають за межами Західної півкулі, тлумачилося як колективна відповідальність усіх держав американських континентів [21, р. 283]. Такий підхід був зумовлений прагненням уникнути ситуації, за якої США мусили б втручатися в будь-який локальний конфлікт. Зокрема, С. Веллз застерігав від необхідності «використовувати американських солдатів чи літаки щоразу, коли спалахувала б балканська суперечка» або інші локальні інциденти, що не становили безпосередньої загрози США. Водночас С. Веллз визнавав, що лише тоді, коли регіональні механізми безпеки вичерпають свої можливості, має відбуватися втручання на загальносвітовому рівні [21, р. 291].

С. Веллз наполягав, що ООН має володіти реальними засобами і механізмами дії (не лише декларативними, як у випадку Ліги Націй), і бути здатною ухвалювати політичні й навіть військові рішення для підтримання миру [21, р. 284]. Згідно з його баченням, роль США має бути водночас і регіональною, і універсальною: від допомоги у стабілізації окремих частин світу до лідерства у створенні умов, сприятливих для розвитку демократії. На думку С. Веллза, світ опинився на роздоріжжі, і рішення, яке ухвалить США, визначить не лише їхню власну долю, а й долю всієї міжнародної спільноти [21, р. 316–317].

Регіоналістський підхід С. Веллза суперечив позиції К. Халла, що зумовило поступове усунення першого з процесу формування нової організації. Держсекретар виступав за універсалістський підхід, аргументуючи свою позицію тим, що посилення регіональних структур може з часом призвести до конфліктів між цілими регіонами, внаслідок чого ООН буде складніше зберігати нейтралітет та ефективність. Зокрема, К. Халл підкреслював, що регіональні союзи мають тенденцію створювати ієрархічні відносини, в яких одна чи дві великі держави домінують над меншими учасниками, що, в свою чергу, суперечить принципам рівноправного міжнародного співробітництва. Натомість універсальна організація,

на думку К. Халла, забезпечує більш ефективну платформу для врегулювання суперечок і створення умов для стабільного миру [5, р. 1644–1645].

На нашу думку, з погляду стратегічних інтересів США, універсалістський підхід дозволяв ефективно руйнувати традиційні сфери впливу європейських великих держав, пропонуючи замість цього систему загальної участі й рівних прав. На рівні риторики США апелювали до принципів недискримінації, а на практиці прагнули забезпечити власну присутність у будь-якому регіоні світу. Саме тому К. Халл наполягав, що США мають не просто долучитися до створення нової міжнародної організації, а очолити цей процес і забезпечити своє лідерство в її подальшому функціонуванні [5, р. 1699].

За дорученням Ф. Д. Рузвельта робота над проектом статуту ООН розпочалася у Державному департаменті з жовтня 1942 р. Уже на початку березня 1943 р. в результаті внутрішніх дискусій члени Консультативного комітету у переважній більшості виступили за створення організації на універсальній, а не регіональній основі [5, р. 1639–1640]. Після конференцій у Каїрі й Тегерані (1943 р.) уряд зосередився над формулюванням конкретних пропозицій щодо механізмів її роботи. До середини літа того ж року основні положення були підготовлені, що відкрило шлях до подальших міжнародних перемовин [9, р. 576–581].

Однією з ключових фігур у просуванні американського бачення повоєнного світового порядку був Л. Пасвольський, спеціальний помічник К. Халла з питань стратегічного планування зовнішньої політики [9, р. 19]. Він народився на території сучасної України – у м. Павлоград (Дніпропетровська обл.), на початку ХХ ст. його родина емігрувала до США. К. Халл характеризував Л. Пасвольського як економіста й спеціаліста з міжнародних відносин із «чудовими здібностями», тому й доручив помічникові «зайнятися повоєнним майбутнім» [5, р. 1626].

Над концепцією міжнародної організації Л. Пасвольський працював від вересня 1939 р. Він розглядав зовнішню політику США як таку, що пройшла шлях від прагнення бути «залишеними в спокої» до усвідомлення необхідності активного впливу на формування світу, який би відповідав американським інтересам і цінностям [10, р. 2]. Л. Пасвольський вважав міжнародну організацію одним із головних інструментів утілення політики США у партнерстві з однодумцями, що мало слугувати безпеці й процвітанню країни, а також закріпити її роль як рушійної сили організованої міжнародної системи [10, р. 11–17].

У межах діяльності Консультативного комітету Л. Пасвольський керував проектом з розробки структури та цілей ООН. Процес цієї роботи описаний виконавчим секретарем підрозділу Г. Ноттером. Будучи істориком за фахом, він докладно фіксував хід дискусій, що супроводжували процес післявоєнного планування. У 1949 р. вийшла його праця «Підготовка післявоєнної зовнішньої політики 1939–1945» (Postwar Foreign Policy Preparation, 1939–1945), яка містить підготовлені комітетом звіти й меморандуми щодо стратегічного планування часів війни. Зокрема, в опублікованих документах представлено декілька проектів міжнародної організації з визначенням її цілей, функцій та структури, що готувалися із грудня 1943 р. по липень 1944 р. [9, р. 576–606].

Фінальний проект від 18 липня 1944 р. став основою для перемовин у Думбартон-Оксі (серпень – жовтень 1944 р.) між США, Великою Британією, Китаєм та СРСР. Конференція була скликана з метою сформуванню образ та структурне підґрунтя міжнародної організації. Опублікований за її результатами

документ переважно дублював пропозиції США та містив велику кількість прямих текстових запозичень з них. Так майже дослівно було перенесено положення про методи співпраці в межах організації, такі як медіація, арбітраж, економічні міри, застосування сили за умови неефективності інших заходів [9, р. 596; 18].

В узгоджених положеннях, на нашу думку, було закладено зовнішньополітичні пріоритети США. Центральною ідеєю стала багатостороння, відкрита співпраця суверенних держав як альтернатива регіональним блокам і традиційним сферам впливу [18]. Поглиблення співпраці у політичній, економічній, соціальній та гуманітарній сферах передбачало створення спеціалізованих агенцій у межах структури нової організації [18]. США таким чином прагнули ініціювати створення інституційної мережі, в якій могли відігравати вагомую роль і реалізовувати власне бачення міжнародного порядку.

Згідно з пропозиціями, узгодженими в Думбартон-Оксі, до складу ООН мали увійти Генеральна Асамблея, Рада Безпеки (у формулюванні, поданому в американському проєкті – Виконавча Рада), Міжнародний Суд, Секретаріат і допоміжні установи. Одним із центральних питань стало наділення Ради Безпеки повноваженнями, достатніми для підтримки миру та протидії агресії.

Підхід США передбачав, що постійні члени Ради Безпеки після війни зосередять у своїх руках основну частину світової військової могутності та нестимуть найбільшу відповідальність у сфері забезпечення миру й безпеки [10, р. 8]. І К. Халл, і С. Веллз сходилися на думці, що підтримання миру можливе лише за умови тісної співпраці великих гравців, а прийняття США на себе провідної ролі у системі міжнародних обов'язків відповідає життєво важливим інтересам Америки [5, р. 1666–1667; 31, р. 103].

На ідею координації зусиль «великих держав» уплинула Рузвельтова концепція «чотирьох поліцейських», уособлюваних США, СРСР, Великою Британією та Китаєм. Уперше Ф. Д. Рузвельт окреслив її в розмові з В. Молотовим у 1942 р. На його думку, виконання великими державами функцій з підтримання миру мало стати гарантією стабільності на найближчу чверть століття [8]. У бесіді з В. Черчиллем він наголошував на непрактичності залучення до прийняття основних міжнародних рішень надто великої кількості країн [8]. З огляду на позицію Ф. Д. Рузвельта, американська сторона на перемовинах пропонувала створити Генеральну Асамблею як форум всіх держав, який забезпечує принцип рівності, однак не може ініціювати силові заходи чи санкції [5, р. 1710].

Концепція «чотирьох поліцейських» не була закріплена документально. Більше того, вона нагадувала чергову форму поділу світу. Зокрема, К. Халл висловлював занепокоєння, що «поліцейські» можуть узяти на себе відповідальність за окремі регіони світу і утворити таким чином нові сфери впливу [3, р. 26], хоча Ф. Д. Рузвельт заперечував прагнення зробити з ООН наддержаву з атрибутами примусової влади [15]. У цьому питанні Л. Пасвольський проявив реалізм у стратегічному мисленні: на його думку, питання миру слід було розглядати з погляду неминучості конфлікту між великими та малими країнами [23, р. 107]. Однак у процесі занепаду європейських імперій суверенні держави могли б засвідчувати свою незалежність, приєднуючись до міжнародної організації. Остання мала об'єднувати країни в єдину глобальну політичну та економічну мережу, яка, з одного боку, забезпечувала б лідерство великих держав і закріплювала за ними особливі повноваження, а з іншого – заохочувала б «малі»

держави до активної участі в дипломатії через систему ООН.

Отже, завданням Державного департаменту стало формування таких інституційних механізмів, які б забезпечили США важелі впливу в межах нової організації, але одночасно не суперечили задекларованим принципам універсальності та рівності її членів. Ідея запровадження права вето в Раді Безпеки ООН стала компромісним рішенням, яке частково віддзеркалювало концепцію Ф. Д. Рузвельта. Право вето, по-перше, мало надати США можливість впливати на розвиток ситуації в різних регіонах світу та, по-друге, мало запобігти примусу великих держав до небажаних зовнішньополітичних втручань.

25 квітня – 26 червня 1945 р. у Сан-Франциско відбулася міжнародна конференція за участі 50 держав, фіналом якої стало створення ООН та підписання її статуту. Гаррі Трумен, який обійняв президентську посаду після смерті Ф. Д. Рузвельта 12 квітня 1945 р., у виступі на конференції закликав делегатів стати «архітекторами кращого світу» та наголосив, що Сполучені Штати «не були ізольованими під час війни і не можуть дозволити собі ізоляцію в мирний час» [1]. Конференція мала символічне значення: вона відбувалася на території США, а Вашингтон фактично контролював її організаційні процеси. Як зазначає американський історик Стівен Шлезінгер, державний секретар та інші члени американської делегації прагнули надати конференції виразно американського тону, просуваючи цінності й стратегічні цілі США [14, р. 79]. Е. Стеттініус, який замінив К. Халла на посаді держсекретаря у 1944 р. підкреслював, що у вступних словах Преамбули Статуту ООН свідомо закладено відсилку до початку Конституції США, що символізує турботу про добробут народів світу та можливість реалізації «чотирьох свобод» для всього світу [16, р. 51].

Американський проєкт ООН склав основу для Статуту ООН, підписаного 26 червня 1945 р. У статтях 1 і 2 було збережено ключові формулювання, запропоновані США: цілі організації, визначення ООН як центру для узгодження дій держав у досягненні спільних завдань, а також принцип суверенної рівності членів. Структурна модель, представлена у проєктах 1943–1944 рр. – Генеральна Асамблея як універсальний форум, виконавчий орган із повноваженнями у сфері безпеки та міжнародний суд – була відтворена в розділах IV–VII Статуту [20].

Концепція Державного департаменту розглядала післявоєнний порядок не лише як систему колективної безпеки, а й як механізм міжнародного економічного та соціального співробітництва, що відображало прагнення реалізувати засади Атлантичної хартії. Американські пропозиції лягли в основу створення Економічної і соціальної ради ООН. Відповідні положення були включені до розділу IX Статуту, де закріплено завдання сприяти підвищенню добробуту, зайнятості та економічного розвитку [20].

Однією з центральних американських ідей було закріплення особливої ролі великих держав у підтриманні миру. Первинна відповідальність за міжнародний мир і безпеку, покладена на Раду Безпеки, відображена у статті 24. Механізм «єдності голосів», що передбачав необхідність згоди всіх постійних членів виконавчого органу, був включений до статті 27 й мав забезпечити дієздатність організації [20]. Хоча США відстоювали широкі прерогативи вето, зокрема право блокувати рішення про санкції, застосування сили чи визначення загрози миру, у Сан-Франциско було погоджено компромісний варіант, що передбачав обов'язкове утримання від голосування держави – сторони конфлікту [4].

Висновки. Формування американського бачення нової міжнародної організації у роки Другої світової війни визначалося поєднанням політичних та ідеологічних чинників: прагненням закласти стабільний повоєнний порядок на вигідних для США умовах та орієнтацією на принципи, задекларовані «чотирма свободами» Ф. Д. Рузвельта й Атлантичною хартією. Ключові представники Державного департаменту – К. Халл, С. Веллз і Л. Пасвольський – стали провідними архітекторами концептуальних засад майбутньої організації. Дискусії між універсалістським і регіоналістським підходами відображали різні бачення шляхів реалізації американського міжнародного лідерства, хоча й не ставили під сумнів необхідність провідної ролі США. Обидві моделі передбачали активну позицію Вашингтона, проте саме універсалістська концепція відкривала ширші можливості впливу та ефективніші механізми колективної безпеки.

Американські пропозиції стали основою Статуту ООН. До остаточного тексту було включено ключові принципи, сформульовані в межах роботи Державного департаменту: цілі та методи діяльності організації, принцип суверенної рівності держав, структура органів (Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, Міжнародний Суд, Секретаріат), а також положення про економічне й соціальне співробітництво. Основні механізми підтримання міжнародної безпеки, запропоновані США, включно з концепцією «єдності великих держав» і правом вето постійних членів Ради Безпеки, збережено у Статуті.

Американське бачення стало відправною точкою переговорів та формування міжнародного консенсусу. Пошук моделі ООН також віддзеркалив стратегічні наміри США 1940-х років – поєднати ідеологічний універсалізм із структурними механізмами, що забезпечували провідну роль США у новій системі міжнародних відносин.

Список використаних джерел та літератури:

1. Address to the United Nations Conference in San Francisco. April 25, 1945 [Electronic Resource] / Harry S. Truman // Harry S. Truman Presidential Library and Museum. – Mode to Access: <https://bit.ly/47CUCw0>.
2. Department of State Adviser on Political Relations, 6 January 1942 // Cordell Hull Papers: microfilm. – Box 65, Reel 35. – Middelburg: Roosevelt Institute for American Studies.
3. Gaddis J. L. The United States and the Origins of the Cold War, 1941–1947 / John Lewis Gaddis. – New York: Columbia University Press, 2000. – 432 p.
4. Getchell M. The United Nations and the United States [Electronic Resource] / Michelle Getchell. – New York: Oxford University Press, 2017. – Mode to Access: <https://surl.lt/iuomod>.
5. Hull C. The Memoirs of Cordell Hull. / C. Hull. – New York: Macmillan Company, 1948. – 938 p.
6. Johnstone A. Dilemmas of Internationalism: The American Association for the United Nations and US Foreign Policy, 1941–1948 / Andrew Johnstone. – New York: Routledge, 2009. – 212 p.
7. Mathews-Schultz L. The Untold History of the United Nations, the US State Department, and Organized Interests in the Postwar Era / Lanethea Mathews-Schultz // Social Science History. – 2020. – Vol. 44 (2). – P. 197–122.
8. Memorandum of Conference Held at the White House, by Mr. Samuel H. Cross, Interpreter, 29 May 1942 [Electronic Resource] // Office of the Historian. – Mode to Access: <https://surl.li/fpsfls>.
9. Notter H. Postwar Foreign Policy Preparation, 1939–1945. – Connecticut: Greenwood Press, 1975. – 726 p.
10. Pasvolsky L. The Development of U.S. Foreign Policies and Their Objectives: A Lecture Delivered by Mr. Leo Pasvolsky at the Naval War College / Leo Pasvolsky // Naval War College Information Service for Officers. – 1951. – Vol. 3. – № 5. – P. 1–18.
11. President Franklin Roosevelt's Annual Message (Four Freedoms) to Congress (1941) [Electronic Resource] // National Archives and Records Administration. – Mode to Access: <https://surl.li/ejmliv>.

12. Proposals For The Establishment of a General International Organization 1944 [Electronic Resource] // Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1944, October 7 // Teaching American History. – Mode to Access: <https://surl.li/ereznp>.
13. Rofe J. S. The UN and the Postwar Global Order / J. Simon Rofe, Giles Scott-Smith, Tom Zeiler // Journal of Contemporary History. – 2019. – Vol. 54. – № 2. – P. 256–264.
14. Schlesinger S. C. Act of Creation: The Founding of the United Nations / Stephen C. Schlesinger. – New York : Basic Books, 2004. – 374 p.
15. Statement to the Press by President Roosevelt. Post-War Security Organization Program. 15 June 1944 [Electronic Resource] // Office of the Historian. – Mode to Access: <https://surl.li/tcadxf>.
16. Stettinius E. R. Charter of the United Nations: Report to the President on the Results of the San Francisco Conference / E. R. Stettinius. – Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1945. – 270 p.
17. The Atlantic Charter. 14 August 1941 [Electronic Resource] // The Avalon Project at Yale Law School. – Mode to Access: <https://surl.li/yglvza>.
18. The United Nations Dumbarton Oaks Proposals for a General International Organization. 1944 [Electronic Resource] // Cornell University Library Digital Collections. – Mode to Access: <https://surl.li/wpwmtc>.
19. The War and Human Freedom: Address by the Secretary of State, broadcast over all national radio networks, July 23, 1942. – Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1942. – 11 p.
20. United Nations Charter [Electronic Resource] // United Nations. – Mode to Access: <https://surl.li/bjszrs>.
21. Welles S. The Time For Decision / Sumner Welles. – London: Hamish Hamilton, 1944. – 331 p.
22. Wertheim S. Instrumental Internationalism: The American Origins of the United Nations, 1940–3 / Stephen Wertheim // Journal of Contemporary History. – 2019. – Vol. 54. – № 2. – P. 265–283.
23. Williams A. Leo Pasvolsky and an Open World Economy / Andrew Williams // Progressivism and US Foreign Policy between the World Wars. – New York: Palgrave Macmillan, 2017. – P. 91–113.

References:

1. *Address to the United Nations Conference in San Francisco*. (1945, April 25). Harry S. Truman Presidential Library and Museum. <https://bit.ly/47CUCw0>. [In English].
2. Department of State Adviser on Political Relations. (1942, January 6). *Cordell Hull Papers* [Microfilm, Box 65, Reel 35]. Manuscript Division, Library of Congress. Copy held at the Roosevelt Institute for American Studies, Middelburg. [In English].
3. Gaddis, J. L. (2000). *The United States and the Origins of the Cold War, 1941–1947*. Columbia University Press. [In English].
4. Getchell, M. (2017). *The United Nations and the United States*. Oxford University Press. <https://surl.li/iuemod>. [In English].
5. Hull, C. (1948). *The Memoirs of Cordell Hull*. Macmillan Company. [In English].
6. Johnstone, A. (2009). *Dilemmas of Internationalism: The American Association for the United Nations and U.S. foreign policy, 1941–1948*. Routledge. [In English].
7. Mathews-Schultz, L. (2020). The Untold History of the United Nations, the U.S. State Department, and Organized Interests in the Postwar Era. *Social Science History*, 44 (2), 197–222. [In English].
8. *Memorandum of Conference Held at the White House by Mr. Samuel H. Cross, Interpreter*. (1942, May 29). Office of the Historian. <https://surl.li/fpsfls>. [In English].
9. Notter, H. (1975). *Postwar Foreign Policy Preparation, 1939–1945*. Greenwood Press. [In English].
10. Pasvolsky, L. (1951). The Development of U.S. Foreign Policies and Their Objectives: A Lecture Delivered at the Naval War College. *Naval War College Information Service for Officers*, 3 (5), 1–18. [In English].
11. *President Franklin D. Roosevelt's Annual Message (Four Freedoms) to Congress*. (1941). National Archives and Records Administration. <https://surl.li/ejmliv>. [In English].
12. *Proposals for the establishment of a general international organization*. (1944, October 7). Teaching American History. <https://surl.li/ereznp>. [In English].
13. Rofe, J. S., Scott-Smith, G., & Zeiler, T. (2019). The UN and the Postwar Global Order. *Journal of Contemporary History*, 54 (2), 256–264. [In English].
14. Schlesinger, S. C. (2004). *Act of Creation: The Founding of the United Nations*. Basic Books. [In English].

15. *Statement to the Press by President Roosevelt: Post-War Security Organization Program*. (1944, June 15). Office of the Historian. <https://surl.li/tcadxf>. [In English].
16. Stettinius, E. R. (1945). *Charter of the United Nations: Report to the President on the Results of the San Francisco Conference*. U.S. Government Printing Office. [In English].
17. *The Atlantic Charter*. (1941, August 14). The Avalon Project at Yale Law School. <https://surl.li/yglvza>. [In English].
18. *The United Nations Dumbarton Oaks Proposals for a General International Organization*. (1944). Cornell University Library Digital Collections. <https://surl.li/wpwmtc>. [In English].
19. *The War and Human Freedom: Address by the Secretary of State, Broadcast over all National Radio Networks, July 23, 1942*. (1942). U.S. Government Printing Office. [In English].
20. United Nations. (1945, June 26). *United Nations Charter*. <https://surl.li/bjszrs>. [In English].
21. Welles, S. (1944). *The Time for Decision*. Hamish Hamilton. [In English].
22. Wertheim, S. (2019). Instrumental Internationalism: The American Origins of the United Nations, 1940–1943. *Journal of Contemporary History*, 54 (2), 265–283. [In English].
23. Williams, A. (2017). Leo Pasvolsky and an Open World Economy. In *Progressivism and U.S. Foreign Policy between the World Wars* (pp. 91–113). Palgrave Macmillan. [In English].

Oleksandra Kotliar, Ph. D. student (History), Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE UN PROJECT IN THE STRATEGY OF AMERICAN INTERNATIONAL LEADERSHIP: THE CONTRIBUTION OF THE U.S. DEPARTMENT OF STATE (1939–1945)

Abstract. *World War II forced the Allies to rethink the architecture of peace. In Washington, this debate unfolded alongside broader plans for a new international order. Competing visions of collective security, legitimacy, and institutional authority shaped the contours of wartime planning. These discussions also reflected shifting assumptions about the distribution of power after victory.*

The article aims to identify the role of the U.S. Department of State in developing the United Nations Organization (UN) project during World War II. The study demonstrates how the process of conceptualizing the goals and foundational principles of the new international organization was integrated into the country's broader strategy of international leadership.

The scientific novelty of this research lies in analyzing the creation of the UN through the lens of the State Department's strategic planning, revealing the U.S. government's aspiration to secure both the symbolic and institutional foundations of its leadership in the postwar global order. The article examines the approaches of key State Department figures to designing the UN and identifies how their intellectual contributions influenced the content of its Charter.

The methodological framework is grounded in the approaches of intellectual history, focusing on the analysis of political thought, ideological structures, and the mechanisms through which conceptual ideas of international order acquired practical form in the work of the State Department. The study employs a structural-functional approach, a historical-comparative method, and discourse analysis.

The author concludes that the proposals for the establishment of the UN developed within the State Department provided the conceptual basis for the new international organization. Figures such as Cordell Hull, Sumner Welles, and Leo Pasvolsky played a decisive role in shaping its foundations. The study establishes that the process of the UN's creation contributed to consolidating American international leadership by embedding into the postwar international system the political and value principles that reflected the strategic thinking of the United States in the 1940s.

Key words: *U.S. foreign policy, international leadership, World War II, United Nations, strategic planning.*

Надійшла до редколегії: 20.09.2025

ВПЛИВ ОСОБИСТОСТІ ПРЕЗИДЕНТА НА УХВАЛЕННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ У США

***Анотація.** Стаття присвячена впливу особистості президента США на процес ухвалення зовнішньополітичних рішень. Оскільки цей процес чітко не прописаний, президент США як голова виконавчої влади має широкі зовнішньополітичні повноваження, а також можливості обходити обмеження з боку законодавчої влади. З огляду на провідну роль президента США у процесі ухвалення зовнішньополітичних рішень, метою статті є розкрити можливості впливу його особистості на цей процес і на характер прийнятих рішень.*

***Методологічною основою** дослідження є критичний аналіз наукової літератури у поєднанні із застосуванням логіко-інтуїтивного та проблемно-хронологічного методів у межах системного підходу. За допомогою описового методу охарактеризовано моделі співпраці президента США з оточенням у процесі ухвалення зовнішньополітичних рішень.*

Виявлено, що вплив особистісного чинника президента США на ухвалення зовнішньополітичних рішень має вирішальне значення. Науковій новизні дослідження додає визначення переважаючого виміру особистості президента за П'ятифакторною моделлю Р. Макрея та П. Кости-молодшого, що сприяє кращому розумінню як преференцій президента у зовнішній політиці, так і його стилю взаємодії з оточенням у процесі вироблення рішень.

***Висновки.** Поведінка президента США на посаді і ведення ним зовнішньої політики безпосередньо залежать від особистісного чинника. Це було продемонстровано на прикладі ухвалення Дж. В. Бушем рішення про військову інтервенцію в Ірак і намагання в подальшому мінімізувати негативні наслідки цього рішення. Також особистісний чинник був основною причиною інертної зовнішньої політики Б. Обама, що показали події у Сирії, та гіперактивної і непередбачуваної зовнішньої політики Д. Трампа, зокрема у питанні врегулювання російсько-української війни.*

***Ключові слова:** особистість президента США, ухвалення зовнішньополітичних рішень, П'ятифакторна модель особистості, особистісний чинник.*

***Постановка проблеми.** У процесі вироблення та ухвалення зовнішньополітичних рішень у США особистість президента відіграє чи не головну роль. Очевидно, що усю підготовчу роботу виконує його оточення, однак остаточне рішення залежить суто від нього. Вивчення особистості президента США дає змогу краще розуміти характер його поведінки за тих чи інших обставин, його схильність реагувати на виклики у той чи інший спосіб, а відтак пояснити, чому було ухвалене певне конкретне рішення. Також слід зважати на можливості, якими послуговується президент у процесі вироблення зовнішньополітичних рішень з огляду на його повноваження. Вони доволі широкі, однак це не гарантує безпомилковості у зовнішній політиці. Прорахунки і фіаско трапляються, не зважаючи на, здавалося б, раціональний вибір. Чому це відбувається і чи завжди усе залежить від особистості при владі залишається відкритим питанням.*

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про зростаючий інтерес до ролі особистості у процесі вироблення та ухвалення зовнішньополітичних рішень. Така проблематика привертає увагу як політичних психологів, так і спеціалістів, які вивчають і розвивають «Аналіз зовнішньої політики» як дисципліну у межах теорії міжнародних відносин.

Для дослідження особистості при владі, зокрема президента США, базовими є праці М. Херманн, Дж. Поста, Дж. Ренсона, С. Рубенцера і Т. Фашингбауера та ін. Пропонована стаття більший наголос робить не на «особистісний чинник» як такий, а на окремі аспекти процесу ухвалення зовнішньополітичних рішень у США і можливості президента у цьому процесі. Звідси і підбір відповідних досліджень.

Теоретичні основи прийняття зовнішньополітичних рішень розглядали українські дослідники І. Жовква, В. Головченко та ін. Їхній доробок доповнено працями зарубіжних вчених, які аналізували окремі аспекти зовнішньополітичного процесу у США за участю президента. Наприклад, Д. Савой обґрунтовує персоналізм як одну з можливостей для президента вести зовнішню політику в обхід бюрократичних інституцій [15]. П. Котрелл піднімає питання влади як такої у руках президента і легітимності її застосування у міжнародних відносинах [5]. Його висновки деталізує Г. Хаштедт, досліджуючи можливості президента за допомогою Ради національної безпеки обходити законодавчі обмеження щодо зовнішньої політики [6]. З огляду на взаємодію президента з оточенням, Д. Сноу та П. Хені характеризують три моделі ухвалення зовнішньополітичних рішень, а саме формалістичну, змагальну та колегіальну, вибір якої залежить від особистого стилю президента у відносинах з підлеглими [16]. Своєю чергою, Б. Джентлсон на прикладі адміністрацій Дж. Буша, В. Клінтона і Дж. В. Буша розглядає відносини президента і його команди з Конгресом, коли виникала потреба у застосуванні збройних сил США за кордоном [9].

У складних зовнішньополітичних ситуаціях президент завжди стоїть перед нелегким вибором, усвідомлюючи відповідальність за ухвалене рішення. А. Мінтц та К. Де Роуен аналізують межі цього вибору та упередження, які на нього впливають. Наприклад, чому президент Дж. Буш не продовжив операцію «Буря в пустелі» і не усунув С. Хусейна від влади в Іраку [10, с. 82]. Або чому його син, президент Дж. В. Буш, плануючи військову інтервенцію в Ірак, не розглядав можливості, що там дійсно немає зброї масового знищення [10, с. 42]. Часто президент з оточенням потрапляють у пастку феномену групового мислення, який досліджений у класичній праці І. Дженіса [8]. Альтернативою груповому мисленню сьогодні є моделі множинного мислення і консенсусу/розбіжностей, описані К. Барром та А. Мінтцом [14, с. 269–287]. Ці моделі, а також зазначені вище випадки безпосередньо детермінуються особистістю президента.

Мета дослідження – розкрити можливості впливу особистості президента на процес ухвалення зовнішньополітичних рішень і на характер прийнятих рішень.

Виклад основного матеріалу. Тривалий час дослідження процесу прийняття зовнішньополітичних рішень базувалося на моделі раціонального вибору (моделі раціонального актора) і на організаційній (бюрократичній) моделі. Згідно з моделлю раціонального вибору, ухвалення рішення є результатом добре продуманого та аргументованого вибору, зробленого актором (державою) відповідно до його стратегічних цілей та інтересів. Цей актор поводить себе свідомо і

раціонально, а відтак реалізація ухваленого рішення дає змогу досягти бажаного на міжнародній арені. Натомість організаційна модель вказує на те, що прийняття рішення є результатом функціонування і взаємодій низки уповноважених державних органів, що працюють відповідно до певних правил і процедур. Відтак ефективність прийняття рішення залежить від злагодженої роботи цих бюрократичних інституцій [3, с. 38–39].

Слід зазначити, що держава у контексті такої предметної дисципліни, як Аналіз зовнішньої політики, надто абстрактна, а тому її конкретизують через політичного лідера (президента чи главу уряду), уповноваженого ухвалювати зовнішньополітичні рішення. Відповідно, модель раціонального вибору та організаційна (бюрократична) взаємопов'язані, оскільки однотайність серед політичного керівництва держави потребує колегіального схвалення, яке водночас виступає гарантом від ірраціонального вибору. Тобто президент як очільник виконавчої влади у США взаємодіє з кабінетом, а за потреби і з Конгресом.

У сучасних умовах прийняття зовнішньополітичних рішень є колективним процесом, до якого залучають усе більше учасників. Мова йде про так звані малі групи, що формуються навколо політичного лідера. Саме така практика притаманна зовнішньополітичному процесу у США, де президент має у підпорядкуванні Раду національної безпеки і може створювати кабінети **ad hoc** та дорадчі групи за потребою. У межах моделі малих груп розрізняють формалістичну (характеризувала роботу адміністрацій Г. Трумена, Д. Ейзенхауера, Р. Ніксона), змагальну (була запроваджена в адміністрації Ф. Рузвельта) і колегіальну (переважала в адміністрації Дж. Кеннеді) [2, с. 18].

Якщо розглядати зовнішню політику з точки зору теорії еліт, то її (політику) формулюють як відповідь на потреби економічної і політичної систем держави. Але не на всі потреби однаково зважають. Чомусь саме ті, що перебувають у центрі уваги, відповідають інтересам доволі обмеженого прошарку суспільства – еліти. Завдяки впливам та обійманню високих посад представники еліти подають свої інтереси як національні, на основі яких і розробляється зовнішня політика. Наприклад, за адміністрації Дж. Картера до процесу вироблення зовнішньополітичних рішень було залучено чимало експертів, які входили до Тресторонньої комісії, створеної у 1973 р. з метою активізації співпраці між США, країнами Західної Європи та Японією. В адміністрації Р. Рейгана на ухвалення зовнішньополітичних рішень впливали члени Комітету з питань поточної загрози, створеного у 1976 р. для попередження про прояви перманентної небезпеки з боку СРСР [6, с. 230–231]. В адміністрації Дж. В. Буша провідний вплив на зовнішню політику мали неоконсерватори – члени мозкового центру «Проект нового американського століття» (Project for New American Century – PNAC) [1, с. 10–11].

Незалежно від моделі прийняття зовнішньополітичних рішень, роль Президента США незмінно залишається ключовою. Бюрократизм або владу урядових структур сьогодні обходить **персоналізм** – уповноваження президентом окремих осіб вирішувати складні зовнішньополітичні питання, які з тих чи інших причин не може ефективно врегулювати держдепартамент. Це стало помітно за каденції Б. Обами, коли на початку 2009 р. займатися комплексними проблемами у відносинах США з Афганістаном та Пакистаном було призначено досвідченого дипломата Р. Холбрука. Впливові індивіди здатні вирішувати гострі чи незручні

для президента проблеми, позаяк це не під силу громіздкій і повільній урядовій інституції, звиклій виконувати рутинні завдання [15, с. 215].

Запорукою успішного персоналізму є довіра до професійних якостей індивіда. Гнучко використовуючи свою владу, президент у співпраці з таким індивідом може оптимізувати зовнішньополітичний процес, а відтак і роботу держдепартаменту. Зовнішня політика стає більш персоналізованою, але для президента головне результативність, а не те, хто саме її забезпечив, Держдепартамент чи його спеціальний представник. Прикладом прояву персоналізму стало рішення президента Д. Трампа за рекомендацією І. Маска та департаменту урядової ефективності про закриття Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). 3 лютого 2025 р. США припинили фінансування понад 80% міжнародних програм, а решту було передано у відання Держдепартаменту [13, с. 97]. Складно говорити, як саме це впливає на оптимізацію зовнішньополітичного процесу, адже сьогодні як ніколи підтверджується теза, що США не настільки потужні, щоб одноосібно досягати своїх цілей на міжнародній арені.

На думку експертів, успішна зовнішня політика залежить від здатності США своїм **лідерством та легітимним авторитетом** вести за собою інші держави [5, с. 338]. Однак заявлена президентом Дж. В. Бушем глобальна війна з тероризмом поставила під сумнів спроможність США подолати цю загрозу навіть у коаліції з державами-союзниками. Ба більше, зовнішня політика США набула екстремістського характеру: військова інтервенція в Ірак, втручання у внутрішні справи Пакистану з метою переслідування бойовиків Аль-Каїди, тортури над ув'язненими терористами підважували легітимність такої поведінки. Якою б могутньою не була держава, реальна влада у сучасному світі зосереджується у колективних руках, тому США не можуть завжди чинити так, як хочуть. Питання лідирувати чи ні залежить від Президента, а от про домінування вже не йдеться.

Завдяки широті своїх повноважень як глави виконавчої гілки влади і відсутності конституційного закріплення механізму здійснення зовнішньої політики, президент США у цій царині може обходити обмеження з боку Конгресу, використовуючи угоди виконавчої влади (не потребують ратифікації), письмові коментарі до законів чи угод (або роз'яснення щодо інтерпретації їхніх положень), спеціальних посланників для особливих доручень. Як головнокомандувач збройних сил США Президент може застосовувати їх за кордоном без згоди Конгресу у неоголошених війнах упродовж 60 днів з можливістю продовжити цей термін. Наприклад, у 2011 р. Б. Обама застосовував війська проти режиму М. Каддафі у Лівії понад 60 днів і не питав дозволу Конгресу, бо його адміністрація трактувала це як «гуманітарну операцію» і наземні сили не залучалися [6, с. 175].

Часто буває так, що **радник з питань національної безпеки** має більший вплив на президента щодо ведення зовнішньої політики чи прийняття певних рішень, ніж держсекретар. Радник є людиною президента і його кандидатура не потребує затвердження Сенатом, на відміну від кандидатури на посаду держсекретаря. Рада національної безпеки працює при президенті і непідзвітна Конгресу. Тому виходить, що основні зовнішньополітичні рішення ухвалюються президентом за рекомендаціями РНБ, а держдепартаменту та іншим відомствам передаються для забезпечення реалізації. Цікаво у цьому контексті було спостерігати за зміною позиції К. Райс – радниці Дж. В. Буша, яка спочатку поділяла точку зору держсекретаря К. Пауелла щодо дипломатичного

врегулювання з Іраком, але невдовзі під тиском таких «важковаговиків», як віце-президент Р. Чейні та міністр оборони Д. Рамсфельд, почала підтримувати військову інтервенцію, розуміючи, що цього хотів сам президент. У підсумку, держсекретарю нічого не залишалось, як погодитися з рішенням адміністрації про інтервенцію [11, с. 68–70].

Трапляється, що працівників РНБ викликають на слухання комітетів Палати представників та Сенату із закордонних справ чи з розвідки для надання свідчень. Наприкінці жовтня 2019 р. на слуханнях у Конгресі у ході розслідування політичного скандалу, спричиненого неоднозначною телефонною розмовою між президентами Д. Трампом та В. Зеленським, свідчив директор з європейських справ РНБ підполковник А. Віндман. Він був одним з небагатьох співробітників адміністрації, що мали доступ до тієї телефонної розмови, а відтак висловлював занепокоєння щодо неприпустимості вимагати від іноземної держави (України) розслідувати діяльність громадянина США (Хантера Байдена – сина головного опонента Трампа Дж. Байдена), бо це виглядало як політична маніпуляція. Скандал переріс у процедуру імпичменту, щоправда, Сенат виправдав президента, а от Віндмана звільнили з РНБ [7]. У даному випадку дотримання професійного обов'язку зіграло проти Віндмана. Цікаво, що на виклик з боку Конгресу того чи іншого працівника РНБ для надання свідчень адміністрація президента може відреагувати відмовою, мотивуючи її тим, що призначення даного працівника Сенат не затверджував. А Віндман проігнорував «пораду» адміністрації не давати свідчень, не в останню чергу тому, що має українське походження. Тим не менше, у контексті вироблення зовнішньополітичних рішень адміністрація президента та РНБ зазвичай можуть виступати як такий собі «закритий клуб».

Окрім РНБ, на процес вироблення зовнішньополітичних рішень можуть впливати віце-президент, глава адміністрації, перша леді, а також очільники розвідувальних служб. Наприклад, віце-президент А. Гор в адміністрації В. Клінтона був експертом з питань Росії, а віце-президент Р. Чейні був настільки впливовим в адміністрації Дж. В. Буша, що навіть мав свою раду національної безпеки у складі 35 осіб. Глава цієї ж адміністрації Е. Кард після терористичних атак на США 11 вересня 2001 р. очолював Раду з питань внутрішньої безпеки, а також створив Групу Білого дому з питань Іраку. Перша леді Х. Клінтон активно займалася питаннями прав жінок, а М. Обама – питаннями молоді [6, с. 185–189]. Що стосується розвідувальних служб, то слід зазначити, що директор ЦРУ завжди є людиною президента і веде нагляд за поточними таємними операціями, які відбуваються з дозволу президента. Водночас, за допомогою довірених осіб та працівників розвідслужб він може обходити обмеження, накладені Конгресом зовнішньополітичні ініціативи, як це показав скандал «Іран – контраст» у 1986 р. Що цікаво, в адміністрації Р. Рейгана ні держсекретар Дж. Шульц, ні міністр оборони К. Вайнбергер не були поставлені до відома про таємне фінансування нікарагуанських антиурядових угруповань «контраст» за рахунок продажу зброї в Іран за посередництва Ізраїлю. Хоча після перегляду справи виявилось, що це не зовсім так. Те саме стосувалося і віце-президента Дж. Буша [19].

Звісно, що розвідувальний продукт, який виробляє Розвідувальне співтовариство США, це не єдине джерело інформації для президента. Мозкові центри, лобісти, медіа, а також особисті контакти дають широкий спектр альтернатив, але якою саме інформацією буде послуговуватися президент,

залежить суто від нього. Також від нього залежить, як буде налагоджена робота в команді, адже жоден лідер не спроможний ефективно опрацьовувати великі масиви інформації, щоб не втратити критичне мислення.

Зазвичай, у кризові періоди до вироблення зовнішньополітичних рішень залучений президент і невелике коло його радників та довірених осіб. Рішення стратегічного характеру, наприклад, про стримування впливу СРСР на початку «холодної війни», розробляються у межах держдепартаменту і передаються на схвалення президенту, а от рішення щодо оборонної політики, які потребують бюджетних витрат, залежать також від Конгресу. Виходить, що незважаючи на широту повноважень, президент США має враховувати *об'єктивні обмеження* організаційного (бюрократичного) характеру. Окрім того, слід вказати на такі обмеження, як: «спадок» попередника – новообраному президенту складно піти проти вже здійснюваних зовнішньополітичних програм (щоправда, це не стосується Д. Трампа); межі політичних можливостей – заявлені високі цілі чи глобальні зміни не завжди досяжні на практиці (наприклад, оголошення Дж. В. Бушем глобальної війни з тероризмом); часовий ліміт – президенту фізично не вистачає часу займатися усіма питаннями державної ваги, тому з власного вибору він більше уваги приділяє або зовнішній політиці, або внутрішній; партійна приналежність – коли президент не має у Конгресі достатньої підтримки, яка б гарантувала схвалення його міжнародних ініціатив та ратифікацію підписаних ним міжнародних угод (наприклад, як це відбувалося з голосуванням про військову допомогу Україні за адміністрації Дж. Байдена або з ратифікацією Договору СНО-3, який підписав Б. Обама) [16, с. 108–112].

Звісно, що розглядати президентів суто як політичних акторів, не досліджуючи природу їхньої **особистості**, було б доволі поверхнево. Від особистості залежить стиль вироблення та ухвалення рішень, характер взаємодії з підлеглими, повнота опрацювання інформації, спосіб реагування на виклики. Наприклад, сьогодні президенти США у співпраці з оточенням віддають перевагу формалістичній та колегіальній моделям, практично відмовившись від змагальної. Їм бракує політичної енергії і впевненості Ф. Рузвельта, невгамовний апетит якого до занурення у політичні деталі спонукав створювати конкурентне середовище і в дебатах з підлеглими знаходити оптимальне рішення. Натомість формалістична модель – найбільш популярна серед президентів-республіканців – забезпечує ієрархічний порядок, структурованість та дисципліну у процесі прийняття зовнішньополітичних рішень. Для Р. Ніксона це давало змогу контролювати зовнішню політику, оскільки через свою надмірну підозрілість він не довіряв навіть держдепартаменту, доки не призначив держсекретарем Г. Кіссінджера. Водночас, завдяки цій моделі президент за бажанням може уникати надмірного особистого залучення і передавати відповідальність за вироблення зовнішньої політики довіреним особам (так практикували Дж. Форд, Р. Рейган та Дж. В. Буш).

Альтернативою формалістичній є колегіальна модель, яку застосовують переважно президенти-демократи. Тут навколо президента формується група з радників, помічників, членів кабінету, які пропонують свою точку зору на питання зовнішньої політики, а президент задає напрямок колективній роботі. Цю модель застосовували як досвідчений у зовнішній політиці Дж. Буш, так і не зовсім досвідчений В. Клінтон, який швидко вчився на посаді. Стратег Б. Обама до складу РНБ залучив членів з Національної економічної ради, щоб ефективніше впоратися з

наслідками економічної кризи 2008 р. Усі троє мали хороші відносини з підлеглими, любили комунікувати і були впевнені у своїй здатності переконувати інших (детальніше див.: 16, с. 119–128).

Незалежно від моделі співпраці президента з оточенням, намагання досягти оптимального до вимог ситуації рішення не завжди забезпечує ефективність зовнішньої політики. Наприклад, президент Дж. В. Буш не мав досвіду ведення зовнішньої політики, але це компенсувала його команда. Рішення про військову інтервенцію в Ірак нагадувало продовження незавершеної справи після операції «Буря в пустелі», сили міжнародної коаліції повалили режим С. Хусейна за три тижні, що вважалося повною військовою перемогою, однак вона не означала мир. За планом адміністрації Дж. В. Буша передбачалося, що порядок і безпеку в країні забезпечать загони іракської поліції та окремі військові підрозділи, а також сили держав-партнерів по коаліції. Натомість американські війська мали повернутися додому впродовж кількох місяців після виконання місії. Така прямолінійна логіка обернулася серйозною проблемою для президента, коли в Іраку почалася громадянська війна, яку тривалий час не вдавалося приборкати, навіть незважаючи на збільшення військового контингенту США у 2007 р. Для порівняння: за час активної фази операції (березень – квітень 2003 р.) загинуло 139 американських військових, тоді як за три роки після неї – близько 3 тисяч [9, с. 375–382].

Виявляється, що держдепартамент провів ретельне дослідження стану політичної, економічної, правової систем Іраку для розробки стратегії повоєнного розвитку країни. Документ за назвою «Майбутнє Іраку» готувало 17 робочих груп держдепартаменту у співпраці з іракськими бізнесменами, юристами, інженерами та іншими спеціалістами, а також провідними американськими експертами. Його ключовим висновком було твердження про те, що Ірак не сприйнятливий до демократії, а іноземні окупаційні війська рано чи пізно стануть об'єктом невдоволення серед місцевого населення і мішенню для партизанського руху. Але чомусь адміністрація Дж. В. Буша проігнорувала це, так само як і подібні висновки Ради з міжнародних відносин, Центру стратегічних і міжнародних досліджень, Корпорації РЕНД, Американського інституту миру [9, с. 411–412]. Якщо це був політичний вибір, він мав би мати підстави.

Експерти сходяться на думці, що у даному випадку спрацював феномен групового мислення. За його ознаками вузьке коло осіб з оточення президента, залучених до процесу ухвалення рішення (віце-президент Р. Чейні, міністр оборони Д. Рамсфельд, його заступник П. Волфовіц, радниця з питань національної безпеки К. Райс, її заступник С. Хедлі, очільник адміністрації Е. Кард, старший радник Р. Перл, головний політичний радник К. Роув), стало доволі закритим до зовнішніх впливів. Його учасники раціоналізували обраний президентом напрям дій щодо Іраку; були переконані у моральності військової інтервенції; стереотипно сприймали режим С. Хусейна як слабого противника; поділяли ілюзію своєї невразливості і були впевнені у легкій перемозі; мінімізували власні сумніви, щоб досягти консенсусу. На К. Райс та держсекретаря К. Пауелла, які висловлювали контраргументи щодо інтервенції, було вчинено прямий тиск, відтак з'явилася «одностайність» суджень [8, с. 197–198; 10, с. 41–44]. А спробу Б. Скоукрофта (якого Дж. В. Буш залучав до оцінки стану національної розвідки та потреб її реформування і добре знав як радника з питань нацбезпеки свого батька)

застерегти від помилкових намірів, що він зробив у відкритому листі через Wall Street Journal, сприйняли як підрив репутації і не взяли до уваги [17, с. 522–525].

Очевидно, що оточення Дж. В. Буша працювало на вже зроблений ним вибір щодо врегулювання «іракського питання», а Р. Чейні та Д. Рамсфельд прирівнювали опонентів військової інтервенції до прихильників «умиротворення» А. Гітлера у 1938 р. [10, с. 104]. Визначальним чинником, що вплинув на вибір президента, був, скоріше за все, особистісний. За П'ятифакторною моделлю, розробленою Р. Макреєм та П. Костою-молодшим, домінуючим виміром особистості Дж. В. Буша є «екстраверсія», що поєднує в собі авантюризм, енергійність, самовпевненість, спонтанність. Політичні лідери такого типу демонструють рішуче мислення і шукають гострих відчуттів та новизни, вони імпульсивні й готові ризикувати, відчують себе відкритими до зовнішнього світу і хочуть уваги. Високий рівень екстраверсії передбачає енергійну вдачу і прагнення влади. Екстраверти наділені великим оптимізмом щодо досягнення цілей і намагаються отримати винагороду за їхнє досягнення (детальніше див.: 12, с. 222).

У випадку з Дж. В. Бушем, який не любив ретельно вивчати обставини, що склалися, для ухвалення рішень, домінувала його ірраціональна самовпевненість, що межувала з нерозсудливістю. Сприймаючи режим С. Хусейна як загрозу для США, він був готовий її знешкодити, не чекаючи, поки вона матеріалізується. Перекоаний у правильності і моральності своїх дій, Президент не міг допустити чогось подібного на теракти 11 вересня. За санкцією Ради Безпеки ООН чи без неї Дж. В. Буш продовжував воювати проти тероризму, це була його історична місія і він мав досягти успіху. Його не відлякувала відповідальність, оскільки впевненість у перемозі переважала усі застереження. А от попередники на посаді – В. Клінтон (переважаючий вимір особистості – «відкритість новому досвіду») і Дж. Буш («сумлінність») – навряд чи наважилися б так ризикувати [11, с. 62–74].

Отже, рішення про військову інтервенцію в Ірак було ухвалене через особистісний вплив президента та узгодженість думок серед членів його команди. Спрацював феномен групового мислення, який часто призводить до помилкових рішень, оскільки однотайність у межах групи досягається штучно. Альтернативою є модель множинного мислення, коли у процесі ухвалення рішення заохочуються різні думки членів групи, однак замість пошуку консенсусу це може спричинити конфлікт усередині групи, розбалансованість у роботі і параліч самого рішення. Тому оптимальною можна вважати модель консенсусу/розбіжностей, у межах якої розглядають різні точки зору та варіанти, але досягають консенсусу. Члени групи організовані і продукують ефективні рішення, хоча не обов'язково розділяють думку колег. Прикладом роботи такої моделі було рішення адміністрації Дж. В. Буша 2006 р. про суттєве збільшення американського військового контингенту в Іраку. А рішення про його виведення у 2011 р. адміністрація Б. Обама ухвалювала у складній ситуації множинного мислення [14, с. 270–272].

Тут також не обійшлося без впливу особистісного чинника, адже Б. Обаму часто критикували за нерішучість і непослідовність у зовнішній політиці. Профіль Президента не має чітко вираженого домінуючого виміру. Помірний рівень «екстраверсії» збалансовують «поступливість» і «сумлінність», тому у різних ситуаціях Б. Обама, здавалося, поведився не зовсім зрозуміло. Наприклад, у 2008 р. він обіцяв вивести американський контингент з Іраку, вказуючи на те, що сама інтервенція, яку почав Дж. В. Буш, а також нарошування в країні американської

військової присутності – це безперспективна справа. Тим не менш, після виведення військ у 2011 р. і заяви про успішне завершення війни проти тероризму (що насправді було заслугою його попередника), у 2014 р. адміністрації Б. Обами довелося знову повертатися в Ірак [18, с. 13]. Тобто, виконуючи свої передвиборчі обіцянки, президент намагався бути послідовним, але виявився недалекоглядним.

Яскраво простежується вплив особистісних характеристик Б. Обами на прикладі Сирії і визначених ним «червоних ліній»: емоційні заяви («екстраверсія»), а потім раціональні і виважені судження («сумлінність», «поступливість»). Для Б. Обами це була раціональна гнучкість при ухваленні зовнішньополітичних рішень, хоча сприймалася вона швидше як слабкість [4, с. 107–108]. На фоні нерішучої зовнішньої політики Б. Обами і ще повільнішої, якщо можна так сказати, зовнішньої політики Дж. Байдена активність Д. Трампа на міжнародній арені перевищує усі очікування. Однак активність не завжди означає результативність, що поступово починає усвідомлювати друга адміністрація Д. Трампа.

Висновки. Як засвідчує дослідження, особистість президента є визначальною, коли йдеться про ухвалення зовнішньополітичних рішень у США. Наділений широкими конституційними повноваженнями щодо ведення зовнішньої політики, президент разом зі своїм оточенням на практиці може їх розширювати, а також долати різні бюрократичні обмеження. Від особистісних характеристик президента залежить не лише стиль його взаємодії з підлеглими та організація роботи адміністрації, а й зовнішньополітичний «почерк». Зрозуміло, що кожен лідер держави певною мірою стає заручником обставин і змушений реагувати на виклики національним інтересам, що постають під час його каденції. Проте характер реакції буде залежати саме від особистості президента. Якщо припустити, що на місці Дж. В. Буша 11 вересня 2001 р. був би його батько Дж. Буш, або президенти Б. Обама, Дж. Байден чи Д. Трамп, скоріше за все їхня реакція на теракти вилася б у створення міжнародної антитерористичної коаліції для відсічі Аль-Каїди на території Афганістану. Однак малоімовірно, щоб хтось з них наважився на військову інтервенцію в Ірак. Навіть Д. Трамп, особисті показники «екстраверсії» якого перевищують рівень «екстраверсії» Дж. В. Буша, не ризикнув би розпочинати для США другу війну, бо від природи схильний домовлятися на вигідних йому умовах, аніж конфліктувати.

Як жодне інше дослідження, вивчення особистості президента США дає змогу краще розуміти характер ухвалених ним зовнішньополітичних рішень. І якщо особистісні риси лідерів можна уніфікувати, визначити певні типи особистості і теоретично передбачити варіанти їхньої поведінки, це не гарантує від похибки, оскільки динаміка і взаємозалежність особистісних рис, що є рушієм кожної особистості, річ унікальна і узагальненню не піддається. Більше того, контекст міжнародних відносин, щодо якого ухвалюються зовнішньополітичні рішення, завжди інший. Тому дослідження зовнішньої політики США крізь призму особистості президента не масштабується, а залишається конкретним одиничним дослідженням визначеного президента і зовнішньої політики його адміністрації. Звідси й унікальність зовнішньополітичного «почерку» кожного президента.

Вплив особистості лідера на ухвалення зовнішньополітичних рішень варто досліджувати не лише на прикладі США. Без сумніву, такі дослідження стануть корисними для політичного керівництва і дипломатії України для налагодження

контактів і залучення більшої кількості держав-партнерів до спільного протистояння російській військовій агресії.

Список використаних джерел та літератури:

1. Габро І. «Мозкові центри» і процес прийняття зовнішньополітичних рішень адміністрацією Президента США Дж. Буша-молодшого / Ірина Габро // Американська історія та політика. – 2016. – № 2. – С. 9–14. DOI: <http://doi.org/10.17721/2521-1706.2016.02.9-14>.
2. Головченко В. Прийняття зовнішньополітичних рішень в США: теорія і практика / В. Головченко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2013. – Вип. 116 (1). – С. 15–22.
3. Жовква І. Прийняття зовнішньополітичних рішень як наука / І. Жовква // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2012. – Вип. 111 (1). – С. 37–42.
4. Пик С. Вплив «особистісного чинника» на прийняття зовнішньополітичних рішень в адміністрації президента Б. Обами / Світлана Пик // Політикус. 2021. – № 4. – С. 105–109. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-4.16>.
5. Cottrell P. Hope or Hype? / P. Cottrell // Foreign Policy Analysis. – 2011. – № 7. – P. 337–358.
6. Hastedt G. American Foreign Policy. 9th ed. / G. Hastedt. – Boston: Pearson, 2011. – 416 p.
7. Jaffe G. White House Official to Tell Impeachment Investigators He Feared Trump's Demands of Ukraine Would Undermine National Security [Electronic Resource] / G. Jaffe // The Washington Post. – 2019. – October 29. – Mode to Access: <https://surl.li/shdkre>.
8. Janis I. Victims of Groupthink. A Psychological Study of Foreign-policy Decisions and Fiascoes / I. Janis. – Boston: Houghton Mifflin Company, 1972. – 277 p.
9. Jentleson B. American Foreign Policy. The Dynamics of Choice in the XXI Century. 3rd ed. / B. Jentleson. – N. Y.; London: W. W. Norton & Company, 2007. – 626 p.
10. Mintz A. Understanding Foreign Policy Decision Making / A. Mintz, K. DeRouen Jr. – Cambridge University Press, 2010. – 224 p.
11. Pyk S. 'Personal Factor' Influence on the Foreign Policy Decision-Making in the President George W. Bush Administrations / Svitlana Pyk. – Challenges and Prospects of the Implementation of Political, Historical, Philosophical, and Sociological Research Amidst Digitalization. – Riga: Baltija Publishing, 2022. – P. 58–77. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-197-8-5>.
12. Pyk S. Personality Factor Influence in Foreign Policy Decision Making (the Five-Factor Model of Personality Prism) / Svitlana Pyk // Przegląd Strategiczny. – 2024. – № 17. – P. 217–229. DOI: <https://doi.org/10.14746/ps.2024.1.15>.
13. Pyk S. President Donald Trump's Administration: Personality and Personalism / Svitlana Pyk // United States: Politics, Society, and Culture – 2025. Proceedings of Academic Conference in Memoriam of Professor Borys Honchar / Ed. by N. Gorodnia. – Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2025. – March 6–7. – P. 95–97.
14. Routledge Handbook of Foreign Policy Analysis Methods / Ed. by P. Mello, F. Ostermann. – London; N.Y.: Routledge, 2023. – 602 p.
15. Savoie D. Power: Where Is it? / D. Savoie. – McGill-Queen's University Press, 2010. – 313 p.
16. Snow D. American Foreign Policy in a New Era / D. Snow, P. Haney. – Boston: Pearson, 2013. – 496 p.
17. Sparrow B. The Strategist. Brent Scowcroft and the Call of National Security / B. Sparrow. – N. Y.: Public Affairs, 2015. – 752 p.
18. Stephens B. What Obama Gets Wrong. No Retreat, No Surrender / B. Stephens // Foreign Affairs. – 2015. – Vol. 94 (5). – P. 13–16.
19. The Iran-Contra Affair 30 Years Later: A Milestone in Post-Truth Politics. Declassified Records Recall Official Deception in the Name of Protecting a Presidency [Electronic Resource] / National Security Archive. – 2016, November 25. – Mode to Access: <https://nsarchive.gwu.edu/briefing-book/iran/2016-11-25>.

References:

1. Gabro, I. (2016). 'Think Tanks' and the Process of Making Foreign Policy Decisions by Administration of U.S. President G. W. Bush. *American History and Politics*, 2, 9–14. <http://doi.org/10.17721/2521-1706.2016.02.9-14>. [In Ukrainian].

2. Golovchenko, V. (2013). Foreign Policy Decision Making in the USA: Theory and Practice. *Aktual Problems of International Relations*, 116 (1), 15–22. [In Ukrainian].
3. Zhovkva, I. (2012). Foreign Policy Decision Making as a Science. *Aktual Problems of International Relations*, 111 (1), 37–42. [In Ukrainian].
4. Pyk, S. (2021). ‘Personal Factor’ Influence on the Foreign Policy Decision-Making in the President Barack Obama Administrations. *Politicus*, 4, 105–109. <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-4.16>. [In Ukrainian].
5. Cottrell, P. (2011). Hope or Hype? *Foreign Policy Analysis*, 7, 337–358. [In English].
6. Hastedt, G. (2011). *American Foreign Policy*. Pearson. [In English].
7. Jaffe, G. (2019, October 29). *White House Official to Tell Impeachment Investigators He Feared Trump’s Demands of Ukraine Would Undermine National Security*. The Washington Post. <https://surl.li/shdkre>. [In English].
8. Janis, I. (1972). *Victims of Groupthink. A Psychological Study of Foreign-Policy Decisions and Fiascoes*. Houghton Mifflin Company. [In English].
9. Jentleson, B. (2007). *American Foreign Policy. The Dynamics of Choice in the XXI Century*. W. W. Norton&Company. [In English].
10. Mintz, A., & DeRouen, K., Jr. (2010). *Understanding Foreign Policy Decision Making*. Cambridge University Press. [In English].
11. Pyk, S. (2022). ‘Personal Factor’ Influence on the Foreign Policy Decision-Making in the President George W. Bush Administrations, In *Challenges and Prospects of the Implementation of Political, Historical, Philosophical, and Sociological Research Amidst Digitalization: Scientific Monograph*. Baltija Publishing (pp. 58–77). <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-197-8-5>. [In English].
12. Pyk, S. (2024). Personality Factor Influence in Foreign Policy Decision Making (the Five-Factor Model of Personality Prism). *Przegląd Strategiczny*, 17, 217–229. <https://doi.org/10.14746/ps.2024.1.15>. [In English].
13. Pyk, S. (2025). President Donald Trump’s Administration: Personality and Personalism, In Gorodnia, N. (ed.), *Proceedings of the International Scientific Conference. «USA: Politics, Society, Culture – 2025»* (pp. 95–97). Kyiv, Taras Shevchenko National University of Kyiv. [In English].
14. Mello, P., & Ostermann, F. (Eds.). (2023), *Routledge Handbook of Foreign Policy Analysis Methods*. Routledge. [In English].
15. Savoie, D. (2010). *Power: Where Is It?* McGill-Queen’s University Press. [In English].
16. Snow, D., & Haney, P. (2013). *American Foreign Policy in a New Era*. Pearson. [In English].
17. Sparrow, B. (2015). *The Strategist. Brent Scowcroft and the Call of National Security*. Public Affairs. [In English].
18. Stephens, B. (2015). What Obama Gets Wrong. No Retreat, No Surrender. *Foreign Affairs*, 94 (5), 13–16. [In English].
19. *The Iran-Contra Affair 30 Years Later: A Milestone in Post-Truth Politics. Declassified Records Recall Official Deception in the Name of Protecting a Presidency* (2016, November 25). National Security Archive. <https://nsarchive.gwu.edu/briefing-book/iran/2016-11-25>. [In English].

Svitlana Pyk, Ph. D. (Political Sciences), Associate Professor, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine

PRESIDENT’S PERSONALITY AND THE U.S. FOREIGN POLICY DECISION-MAKING

Abstract. *This article examines the impact of the U.S. President’s personality on the process of foreign policy decision-making. Since this process is not clearly institutionalized, the President, as head of the executive branch, possesses broad foreign policy powers, including the ability to bypass certain constraints imposed by the legislative branch.*

Given the President’s leading role in shaping foreign policy decisions, the article aims to identify the ways in which presidential personality influences both the decision-making process and the nature of the decisions adopted, with particular attention to leadership style, interaction

with advisers, and the use of institutional powers to overcome bureaucratic and legislative constraints.

The methodological framework of the study is based on a critical analysis of academic literature, combined with the application of logical-intuitive and problem-chronological methods within a systemic approach. Using the descriptive method, the article outlines models of presidential interaction with advisers and the executive environment in the process of foreign policy decision-making.

The study's scientific novelty lies in demonstrating that the personal characteristics of the U.S. President play a decisive role in foreign policy decision-making, as well as in identifying the dominant personality dimension of the President using the Five-Factor Model, developed by R. McCrae and P. Costa Jr., which contributes to a deeper understanding of both presidential foreign policy preferences and leadership style.

Conclusions. The behavior of U.S. Presidents in office and their conduct of foreign policy directly depend on personality traits. This is illustrated by George W. Bush's decision to launch a military intervention in Iraq and his subsequent efforts to mitigate its negative consequences. Personality factors also contributed to the cautious foreign policy of Barack Obama, as demonstrated by events in Syria, and to the hyperactive and unpredictable foreign policy of Donald Trump, particularly in relation to the settlement of the Russian-Ukrainian war.

Key words: *U.S. presidential personality, foreign policy decision-making, the Five Factor Model of personality, personality factor.*

Надійшла до редколегії: 10.09.2025

ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА

УДК 327(73:8):[314.15:005.21

Катерина Вакарчук,

кандидат політичних наук, доцент,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова,
м. Одеса, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7352-5316>

Володимир Дубовик,

кандидат політичних наук, доцент,
Провідний дослідник Центру
європейського політичного аналізу,
м. Вашингтон, США

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2340-9509>

МІГРАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ АДМІНІСТРАЦІЙ Д. ТРАМПА ЩОДО КРАЇН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ

Анотація. В статі проаналізовано основні напрямки міграційної стратегії США щодо країн Латинської Америки за двох адміністрацій Д. Трампа. Окреслено основні прогнози і перспективи впровадження нових заходів та їх наслідки для регіону в цілому. Відображено реакцію Мексики, Бразилії, Колумбії та ряду центральноамериканських республік на нову міграційну політику США.

Метою дослідження є розгляд міграційної стратегії президента Д. Трампа, визначення її впливу та наслідків для країн Латинської Америки, політичної та економічної взаємодії з регіоном.

Методологія дослідження базується на поєднанні теорії політичного реалізму, міждисциплінарного підходу та дискурс-аналізу. Ключовим підходом в новій міграційній стратегії є теорія політичного реалізму, яка передбачає захист національної безпеки та скорочення потоків нелегальних мігрантів до США. Метод дискурс-аналізу дозволив імплементувати у статті офіційні виступи, огляди та узагальнення, статистичні дані та ін. Міждисциплінарний підхід спряв максимальному залученню різних галузей знань з даної проблематики.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що проведено розгляд нової міграційної стратегії США щодо країн Латинської Америки, проаналізовано останні за п'ять років аналітичні дані, звіти, виступи офіційних діячів держав. Проведено порівняльний аналіз з міграційною політикою попередніх адміністрацій США.

Висновки. Міграційна стратегія США сприяє пошуку альтернативи незаконній міграції в країнах Латинської Америки та багатосторонньої співпраці в регіоні. Головною ідеєю стратегії є збереження національних інтересів США, що розглядає нелегальну імміграцію, як загрозу внутрішньому порядку. Міграційна стратегія базується не на довгостроковій регіональній співпраці, а виключно на інтересах США.

Ключові слова: міграційна стратегія, безпека, національні інтереси, зовнішня політика США, Латинська Америка, міграція, міжнародні відносини.

Постановка проблеми. Проблема нелегальної міграції в США завжди була актуальною під час перебування при владі будь-якого президента та, особливо, гострою стала в останні десятиліття. Жорсткі міграційні заходи, при вступі на другий президентський термін, не стали несподіванкою. Проте масштаби здійснених заходів здивували багатьох, адже кадри «наймасштабнішої депортації» в історії США на початку 2025 року облетіли весь світ. У період першого президентства Д. Трампа значна увага приділялася будівництву «стіни» між США та Мексикою, однак тепер акценти змінилися. Нова міграційна стратегія спрямована на контроль та обмеження доступу нелегальних мігрантів на територію США, підвищення безпеки і пошуку альтернативи незаконній міграції в країнах Латинської Америки, розширення обов'язку третіх країн приймати мігрантів та мультисторонньої співпраці в регіоні. Значним також є тиск США на латиноамериканські уряди, перенесення відповідальності і утримання нелегальних мігрантів в інших країнах.

Аналіз досліджень та публікацій. Серед досліджень міграційної політики США щодо країн Латинської Америки можна зазначити монографію О. Малиновської [4] про міграційну політику в глобальному контексті, в якій розглянуто теоретичні підходи до аналізу міграційної політики, міжнародно-правові документи у сфері міграції та ін. Серед українських дослідників з вивчення країн Латинської Америки плідною є робота Н. Шевченко, А. Косенко-Сологуб [9].

Українські дослідники О. Краєв, Є. Костогривов та І. Фечко стверджують, що нова міграційна стратегія зосереджена на стримуванні та обмежувальній політиці США щодо мігрантів з Латинської Америки [3]. В статі проаналізовано роботи та інтерв'ю українського американіста В. Дубовика та дослідниці з вивчення країни Латинської Америки К. Вакарчук [2; 6; 18]. Актуальними для дослідження даної проблематики залишаються новинні канали та аналітичні звіти й узагальнення, інформаційні ресурси, виступи офіційних державних осіб [10; 11; 13; 17].

Теоретико-методологічна основа дослідження. Одним із ключових меседжів приходу Д. Трампа до влади була концепція «America First», що передбачає, зокрема, захист національної безпеки та економіки через обмеження нелегальної імміграції. Головною ідеєю став захист національних інтересів, міграційна стратегія США розглядала нелегальну міграцію як загрозу внутрішньому порядку. Можна також виокремити і елементи популізму в імплементації нової стратегії Д. Трампа. Адже, реалізація заявлених тез є майже неможливою, так як може призвести до катастрофічних економічних наслідків. Фактор контролю і стримування, повернення до домінування США в регіоні, є ключовим у нових підходах США. В рамках неореалістичного підходу дослідник О. Бетс вважає, що для розуміння міграційної політики важливо враховувати чинник безпеки. Саме конфлікти між державами розглядаються як наслідок порушення балансу сили на міжнародній арені та впливають на міграційну політику [4].

Також корисним є метод дискурс-аналізу: у виступах Д. Трампа присутня риторика, яка спирається на страх, расову нетерпимість та виклики щодо культурної ідентичності. Міждисциплінарний підхід дозволяє ширше висвітлити дане питання, тому що міграційна стратегія стала інструментом не лише зовнішньої політики, але й потужним елементом внутрішньої боротьби, торкається економічних, правових, культурних та соціальних факторів також.

Метою даної статі є аналіз та розкриття нової міграційної політики США під час правління Д. Трампа щодо країн Латинської Америки.

Виклад основного матеріалу. Сучасні міграційні процеси є безпрецедентними за своїми масштабами, мають кардинальні наслідки в економіці, політиці, безпеці. В умовах глобалізації міграційна політика виступає як частина міжнародної політики. У ХХІ ст. міграційна політика держави є частиною планів та стратегій розвитку кожної країни. У США проживає найбільше мігрантів в світі, питання міграційної стратегії стояло гостро під час останніх президентських виборів. Основними цілями нової адміністрації Д. Трампа стало обмеження легальної імміграції різними способами та зміни національної системи міграції.

За першої каденції Д. Трампа була відсутня зовнішньополітична стратегія в класичному вигляді. Так звана «доктрина Трампа» критикувала попереднього Президента Б. Обаму, суперечливим було будівництво стіни на кордоні між Мексикою та США. Йшла дискусія про кошти, які можна було спрямувати на більш нагальні потреби, які були витрачені нераціонально. На думку Д. Трампа, стіна змогла б зупинити несанкціонований продаж наркотиків, зменшити наплив нелегалів, бандитських угруповань та ін. Його метою була зміна стратегії міграційної політики в цілому. Частково йому вдалося це зробити, що привело до збільшення нелегальних мігрантів біля кордонів США [18].

Ідеологічно дії Д. Трампа спираються на ідею захисту чи навіть «очищення» США від нелегалів. З кожним роком фіксація на нелегалах як ключовій загрозі національній безпеці та навіть ідентичності США лише зростає. Від своєї першої президентської кампанії у 2016 р. Д. Трамп вміло використовує цю тему, штучно підсилюючи увагу частини американців до неї аж до певної істерії. Завжди, поруч з Д. Трампом його радник Стівен Міллер, який опікується цим напрямком. Потік мігрантів до США нерідко подається як «вторгнення» в офіційних джерелах [14].

Треба визнати, що і авторитетні дослідники долучились до роздування загрози від притоку «латінос», тобто вихідців з Латинської Америки, до США. Зокрема дуже відомий американський політолог та вчений Семюел Гантінгтон, автор знаменитого «Зіткнення цивілізацій», писав про це в своїй книзі «Хто ми та імміграція» (2004 р.), де він зазначав, що збільшення «латінос» «розділяє Сполучені Штати на два народи, дві культури та дві мови». Цілком зрозуміло, що ця книга спричинила запеклу дискусію у науковому середовищі [12].

Так, на думку українського дослідника В. Дубовика, «нині все частіше згадують термін «нативізм», який походить від політичної партії ХІХ століття у США. Вона виступала за те, щоб корінні американці, які мешкають у країні багато поколінь, мали більше прав порівняно з тими, хто прибув нещодавно і вважався людьми «другого сорту». Автор зауважує, що «це улюблена тема Трампа: він повторює, що нелегальна імміграція змінює Америку, а близькі до нього люди називають це «розмиванням крові» Америки, зміною генофонду нації. Демографія така у США, що незабаром білі американці будуть в меншості, і багато хто в оточенні Трампа через це переживає. Є така теорія, запозичена з Франції, про grand replacement, тобто заміну, витіснення білих громадян» [6;16].

Резонансним можна назвати переформатування Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (НАФТА), і потребу «повного повторного обговорення», участі в організації Мексики та Канади, через погрози США вийти з неї. Вдалось укласти нову угоду, яка була перейменована на ЮСМКА (United States-Mexico-

Canada Agreement, USMCA) у 2018 р., і почала діяти з 1 січня 2020 р. ЮСМКА замінила об'єднання НАФТА, яке майже 25 років визначало торгівельно-економічні відносини в країнах Північної Америки, було однією з найбільших зон вільної торгівлі у світі [18].

У період першого президентства Трампа пріоритети були зроблені на будівництві «стіни» Трампа між США та Мексикою, але зараз все змінилося. Ми бачимо більш жорсткі заходи антиміграційної стратегії, за допомогою військових, примусової депортації нелегалів з країни. Розпорядження про роз'єднання сімей мігрантів, які незаконно прибули до США, стало ще однією негативною стороною міграційною політики Д. Трампа. Важливим, однак, є те, що в другий президентський термін, Трамп погодився залишити Закон про захист «мрійників» (англ. – DREAMers, від DREAM Act – Закон про розвиток, допомогу та освіту неповнолітніх іноземців). Залишилася DACA (Deferred Action for Childhood Arrivals) – програма, що захищає нелегалів від депортації в тих випадках, коли вони привезені в США дітьми, і дозволяє їм отримати дозвіл на роботу в країні [2].

Також було призупинено низку програм, які дозволяли іммігрантам тимчасово оселитися в країні. Зокрема, програму «Uniting for Ukraine», за якою в'їжджали українці після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну 2022 р. Це рішення заблокувало в'їзд іммігрантів, що приїжджали з деяких найбільш нестабільних і небезпечних місць у світі. Крім України, програми пропонували тимчасовий захист іммігрантам з Куби, Гаїті та Венесуели за спеціальним гуманітарними паролями [5].

Ще однією новиною стало оголошення відновлення програми «Залишайся в Мексиці», офіційна назва – «Migrant Protection Protocols». Ця програма вимагала від мігрантів чекати на розгляд їхньої справи судом на мексиканському боці кордону. Було створено спеціальні імміграційні суди поблизу кордону, в яких розглядалися справи мігрантів. Джо Байден зупинив програму у 2021 р., критикуючи умови утримання мігрантів на мексиканській стороні як жалюгідні та небезпечні. Однією з суперечливих частин антиміграційної стратегії був наказ про розлучення сімей мігрантів і відокремлення дітей від батьків.

Основною метою впровадження програми стало унеможливлення використання системи надання притулку для довгострокового перебування. Ця політика мала негативні наслідки для десятків тисяч людей, оскільки близько 30 тисяч осіб чекали на притулок у прикордонних містах Мексики в перший президентський термін Трампа. Уряди двох країн працювали над завершенням програми та забезпеченням доступу постраждалих до житла і медичної допомоги. В результаті політики «нульової толерантності», коли влада затримувала нелегальних мігрантів та розлучала їх з дітьми, відправляючи їх у спеціальні притулки, понад дві тисячі дітей були відокремлені від батьків протягом 2017 – 2021 років. Тільки після засудження міжнародною спільнотою Трамп підписав указ, який припинив практику вилучення дітей у нелегальних мігрантів [7].

На території США, за оцінками експертів, станом на 2025 рік перебуває близько 11 млн нелегальних мігрантів, половина з яких є мексиканцями. Різні президенти США проводили депортації, так у 2012 році під час правління Барака Обами було депортовано понад 409 000 осіб, а у 2024 році за Джо Байдена – понад 271 000 осіб, згідно з даними уряду США [1].

В перший день свого президенства 20 січня 2025 року Д. Трамп підписав указ про заборону видачі громадянства США дітям, які народжені на території США, а їх батьки незаконно там перебувають, або матір тимчасово перебуває за візою, коли батько не є громадянином США. Трамп назвав «безглуздою» чинну вже півтора сотні років норму, що дає змогу народженим на території США автоматично отримувати американське громадянство. Однак одного президентського указу в цьому випадку недостатньо, оскільки право на громадянство за народженням прямо гарантоване Чотирнадцятою поправкою Конституції США. Обговорення правової сторони цього питання триває в американських судах, зокрема у Верховному Суді США.

За перші 10 днів свого перебування при владі під час другої каденції Д. Трамп підписав дев'ять з десяти законів, які стосувалися лише питань імміграції. Було введено надзвичайний стан на південному кордоні США та сформовано військові підрозділи на межі з Мексикою. Також здійснювалися рейди імміграційних служб на робочих місяцях, відбувались відмови в судових розглядах, відбулось скасування Угоди Флорес і тощо. Угода Флорес (Flores Settlement Agreement) – це частина міграційної стратегії США, правовий прецедент, що визначає, яким чином можуть утримувати неповнолітніх мігрантів, які потрапили до США без документів; встановлює мінімальні стандарти утримання та звільнення дітей-мігрантів, які були затримані на території США [15]. Також скасовано практику «спіймай і відпусти» (catch and release), у рамках якої правоохоронні органи відпускали на свободу мігрантів на час очікування слухань в імміграційному суді Д. Трамп також неодноразово заявляв, що скасує розпорядження, яке не дозволяло федеральній міграційній владі проводити рейди в церквах і школах [8].

Після вступу на посаду Д. Трамп призупинив переселення на територію США значної кількості біженців, що вже пройшли перевірку. Було скасовано гуманітарний пароль для іммігрантів з Куби, Гаїті, Венесуели і Нікарагуа, ставлячи понад 500 тисяч людей у правову невизначеність. Також були скасовані попередні практики щодо звільнення мігрантів під час очікування судових слухань і введено ідеологічну перевірку іммігрантів. Реакція країн Латинської Америки включала обурення такими депортаційними заходами США. Так, Бразилія викликала представника США для пояснень щодо поводження з депортованими громадянами, проте не відмовилася від прийому депортаційних рейсів. Президент Бразилії вимагав «гідної депортації» та створення умов для повернення до Бразилії [2].

Неочікуваним стало припинення програми надання притулку особам, які рятуються від авторитарних режимів, унаслідок чого тисячі людей опинилися заблокованими на мексиканському боці кордону. Особливе занепокоєння викликали дії США у президентки Мексики. Клаудія Шейнбаум відкрито висловила незгоду з американською міграційною політикою, хоча в приватних розмовах погодилася виконати низку вимог адміністрації Д. Трампа щодо повернення мігрантів. Вона прагнула уникнути відкритої конфронтації з США, що погрожували Мексиці впровадженням суворих торговельних тарифів. Залякування високими тарифами, якщо Мексика не буде приймати мігрантів, викликало напругу у відносинах між США та Мексикою. Президент Мексики подала скаргу на порушення прав мексиканців та намагалася знизити рівень напруги, особливо коли було введено 10000 тисяч військових на південний кордон США.

У відповідь уряд Мексики ініціював програму «Мексика обіймає Вас», спрямовану на інтеграцію мігрантів. Офіційна назва «Mexico te abraza» – ініціатива уряду Мексики, спрямована на підтримку мігрантів, які повертаються до Мексики добровільно або були депортовані. Вона передбачає доступ до пільгових соціальних ініціатив, покриття витрат на повернення додому та забезпечення безкоштовних медичних послуг. Президентка Мексики зобов'язалася посилити захист мексиканців «по той бік кордону», зміцнити консульські установи та сприяти поверненню мексиканців на батьківщину. Пріоритетним питанням її президентського терміну визначалася «імміграційна криза», вирішення якої вбачається через тісне співробітництво зі США. На думку К. Шейнбаум, легальна імміграція до США та Канади могла б суттєво допомогти у вирішенні проблеми міграції, оскільки їхні економіки потребують робочої сили. Водночас для запобігання міграційній кризі у майбутньому, на її думку, слід посилити інвестиції у країни Центральної Америки, які є джерелом мігрантів. Мексика реалізує такі соціальні проекти як «Молодь будує майбутнє» та «Сіючи життя» (ісп. «Jóvenes Construyendo el Futuro» і «Sembrando Vida») у Сальвадорі, Гондурасі, Гватемалі та Белізі, створюючи робочі місця у цих країнах. К. Шейнбаум вважає, що Сполучені Штати мають спроможності, аби підтримати набагато більше молоді у Центральній Америці, аби їй не довелося емігрувати [9].

Дії адміністрації Д. Трампа щодо здійснення масових депортацій нелегальних мігрантів з США знаходяться в центрі уваги країн Центральної Америки. Після Мексики такі країни, як Гондурас, Гватемала та Сальвадор мають найбільшу кількість громадян, що нелегально проживають у США. Президент Сальвадору Найіб Букеле, переобраний у 2024 році, має гарні відносини з Д. Трампом, він навіть відвідав інавгурацію Д. Трампа. Тому, критики з боку уряду Сальвадору щодо посилення заходів проти нелегальних мігрантів не було. Під час першої каденції Д. Трампа вони активно співпрацювали у сфері міграційної політики, незважаючи на суперечливі моменти, такі як спроби скасувати програму «Статус тимчасового захисту» (TPS), яка захищає близько 200 тисяч сальвадорців від депортації (всього в США близько 741 тисяч сальвадорців). Наразі ситуація в Сальвадорі стабільна і контрольована урядом, що вигідно відрізняє країну від інших держав регіону, які зіштовхуються з серйознішими викликами, зокрема у сфері безпеки та управління міграційними потоками.

Президент Коста-Рики Р. Чавес зайняв позиції, близькі до політики Д. Трампа, та висловлює свою прихильність зміцненню історичних і дружніх відносин між обома країнами. Гватемала також готова прийняти депортованих громадян для налагодження більш дружніх відносин з новою адміністрацією США [3].

Президент Колумбії Густаво Петро – єдиний лідер Латинської Америки, який на початку публічно заблокував депортаційні рейси США. Колумбія є історично одним з найбільших партнерів США в регіоні. Президент Колумбії відмовився від прийняття двох військових літаків США й обурився поведінкою з висланими мігрантами, які в кайданах поверталися додому. Трамп у відповідь пригрозив запровадити каральні тарифи і санкції, і зупинити прийом заявок на візи в посольстві США в Боготі. Після певного тиску США на Колумбію, колумбійський уряд відправив свої літаки для повернення додому своїх громадян [8].

Висновки. Таким чином, як і в перший термін, Д. Трамп демонструє антимигрантську стратегію щодо країн Латинської Америки. Це лише розпалює

ситуацію в регіоні, не сприяє конструктивному діалогу та зменшує вплив Сполучених Штатів. Введення мит та погрози не сприяють консолідації країн Західної півкулі, виробленню єдиного міжнародного порядку денного. Ця жорстка політика Вашингтону може сприяти пошуку країнами Латинської Америки нових союзників та, зокрема, посиленню Китаю в регіоні, що зрештою суперечить глобальним амбіціям США.

Міграційна політика США завжди була ключовою у формуванні зовнішньополітичної стратегії в регіоні. Антиміграційна жорстка риторика була сформована під час першого президентського терміну Д. Трампа у владі, і з певними змінами була відновлена зараз. Безпрецедентним став указ про обмеження отримання американського громадянства за правом народження, наразі заблокований судами. Було призупинено переселення десятків тисяч біженців, які вже пройшли перевірку і отримали дозвіл на переселення до США. Використання погроз та торговельних обмежень додатково ускладнило співробітництво між державами Західної півкулі. Це похитнуло дружні відносини з багатьма державами регіону. Неоднозначна міграційна стратегія та негативне ставлення до вихідців з країн Латинської Америки адміністрації Д. Трампа спонукає латиноамериканські країни до пошуку нових геополітичних партнерів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бичек С. Мексика готує десятки притулків в очікуванні масових депортацій зі США [Електронний ресурс] / С. Бичек // Київ24 news. – 2025, 20 січня. – Режим доступу: <https://bit.ly/40CJxa3>.
2. Вакарчук К. Міграційна політика Д. Трампа щодо країн Латинської Америки [Електронний ресурс] / К. Вакарчук // Матеріали міжнародної наукової конференції «США: Політика, Суспільство, Культура-2025» 6–7 березня 2025 р. / ред. Н. Д. Городня; КНУ імені Тараса Шевченка. – Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2025. – С. 117–120. – Режим доступу: <https://bit.ly/47BHfur>.
3. Красв О. Міграційна політика Д. Трампа щодо Мексики та Центральної Америки. Передвиборчий блеф чи послідовна стратегія [Електронний ресурс] / О. Красв, Є. Костогризів, І. Фечко. // Рада зовнішньої політики «Українська призма». – 2024. – Режим доступу: <https://bit.ly/4evdYoB>.
4. Малиновська О. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія [Електронний ресурс] // О. Малиновська. – Київ: НІСД, 2018. – 472 с. – Режим доступу: <https://surl.li/cukzmx>.
5. Перепечко І. Трамп позбавив правового статусу в США 530 тис. мігрантів з Латинської Америки [Електронний ресурс] / І. Перепечко // Бабель. – 2025, 22 березня. – Режим доступу: <https://bit.ly/44dqQMD>.
6. Порошук Н. У США повертається ідеологія «білого націоналізму». Експерт-американіст вказав на тривожні сигнали [Електронний ресурс] / Н. Порошук // Главком. – 2025, 8 березня. – Режим доступу: <http://bit.ly/40fnEgW>.
7. У США 2 тисячі дітей були розлучені зі своїми батьками-мігрантами за півтора місяці [Електронний ресурс] // BBC NEWS Україна. – 2018, 16 червня. – Режим доступу: <https://bit.ly/3JtmF7M>.
8. Шварц Д. Колумбія не прийняла «депортаційні» рейси з США // [Електронний ресурс] / Д. Шварц // DW. – 2025, 26 січня. – Режим доступу: <https://bit.ly/4hJepNJ>.
9. Шевченко Н. Мексика: основні тренди зовнішньої політики за перші 100 днів адміністрації президентки К. Шейнбаум [Електронний ресурс] / Н. Шевченко., А. Косенко-Сологуб, І. Фечко // Рада зовнішньої політики «Українська призма» – 2024. – Режим доступу: <https://bit.ly/4nws7AW>.
10. Які укази Трамп підписав у перший день у Білому домі [Електронний ресурс] // BBC News Україна. – 2025, 21 січня. – Режим доступу: <https://tinyurl.com/23je9erx>.

11. Four tears in a Day [Electronic Resource] // ProPublica. – 2025, February 7. – Mode to Access: <https://bit.ly/44KaKdl>.
12. Johnson Kevin R. and Hing Bill Ong, National Identity in a Multicultural Nation: The Challenge of Immigration Law and Immigrants [Electronic Resource] // Michigan Law Review – 2005. – Vol. 103. – Issue 6. – Mode to Access: <https://tinyurl.com/mt9apwda>.
13. Latin American migration summits off as leaders tread carefully with Trump [Electronic Resource] // France 24. – 2025, January 29. – Mode to Access: <https://bit.ly/4nqDEXj>.
14. Protecting the American People Against Invasion [Electronic Resource] // The White House. – 2025, January 20. – Mode to Access: <http://bit.ly/4nMBZvs>.
15. Sciamanna J. History and Update on Flores Settlement [Electronic Resource] / J. Sciamanna // CWLA. – 2019, August 21. – Mode to Access: <http://bit.ly/3TZpK0J>.
16. The ‘Great Replacement’ Theory, Explained [Electronic Resource] // National Immigration Forum. – n.d. – Mode to Access: <http://bit.ly/40elGNT>.
17. Trump Revives ‘Remain in Mexico’ Policy as Part of Anti-Immigration Crackdown [Electronic Resource] // The Guardian. – 2025, January 29. – Mode to Access: <https://bit.ly/439Yf9U>.
18. Vakarchuk K. Joe Biden s Foreign Policy towards Latin America / K. Vakarchuk // BINTEL. – 2021. – № 1 – P. 59–68.

References:

1. Bychek, S. (2025, January 20). *Mexico Is Preparing Dozens of Shelters in Anticipation of Mass Deportations from the United States*. Kyiv24 news. <https://bit.ly/40CJxa3>. [In Ukrainian].
2. Vakarchuk, K. (2025). D. Trump's Migration Policy Towards Latin American Countries. In Gorodnia, N. (ed.), *Proceedings of the International Scientific Conference. «USA: Politics, Society, Culture – 2025»* (pp. 117–120). Kyiv, Taras Shevchenko National University of Kyiv. <https://bit.ly/47BHfur>. [In Ukrainian].
3. Kraiev, O., Kostohryzov, Ye., & Fechko, I. (2024). *D. Trump's Migration Policy Towards Mexico and Central America. Election bluff or Consistent Strategy*. Foreign Policy Council Ukrainian Prism. <https://bit.ly/4evdYoB>. [In Ukrainian].
4. Malynovska, O. (2018). *Migration Policy: Global Context and Ukrainian Realities: Monography*. NISI. <https://surl.li/cukzmx>. [In Ukrainian].
5. Perepechko, I. (2025, March 22). *Trump Stripped 530,000 Migrants from Latin America of Their Legal Status in the US*. Babel. <https://bit.ly/44dqQMD>. [In Ukrainian].
6. Poroshchuk, N. (2025, March 8). *The Ideology of ‘White Nationalism’ is Returning in the U.S. An American Expert Calls for Alarming Signals*. Glavcom. <http://bit.ly/40fnEgW>. [In Ukrainian].
7. BBC News Ukraine. (2018, June 16). *In the US, 2,000 Children Were Separated from Their Migrant Parents in a Month and a Half*. <https://bit.ly/3JtmF7M>. [In Ukrainian].
8. Schwartz, D. (2025, January 26). *Colombia Did Not Accept ‘Deportation’ Flights from the U.S.* DW. <https://bit.ly/4hJepNJ>. [In Ukrainian].
9. Shevchenko, N., Kosenko-Solohub, A., & Fechko, I. (2024). *Mexico: Key Foreign Policy Trends in the First 100 Days of President K. Sheinbaum's Administration*. Foreign Policy Council Ukrainian Prism. <https://bit.ly/4nwS7AW>. [In Ukrainian].
10. BBC News Ukraine. (2025, January 20). *What Executive Orders Did Trump Sign on His First Day in the White House?* <https://tinyurl.com/23je9erx>. [In Ukrainian].
11. *Four Tears in a Day*. (2025, February 7). ProPublica. <https://bit.ly/44KaKdl>. [In English].
12. Johnson, Kevin R., & Hing, B. O. (2005). *National Identity in a Multicultural Nation: The Challenge of Immigration Law and Immigrants*. *Michigan Law Review*, 103 (6). <https://tinyurl.com/mt9apwda>. [In English].
13. *Latin American Migration Summits off as Leaders Tread Carefully with Trump*. (2025, January 29). France 24. <https://bit.ly/4nqDEXj>. [In English].
14. The White House. (2025, January 20). *Protecting the American People Against Invasion*. <http://bit.ly/4nMBZvs>. [In English].
15. Sciamanna, J. (2019, August 21). *History and Update on Flores Settlement*. CWLA. <http://bit.ly/3TZpK0J>. [In English].
16. *The ‘Great Replacement’ Theory, Explained*. (n.d.). National Immigration Forum. <http://bit.ly/40elGNT>. [In English].

17. The Guardian. (2025, January 29). *Trump Revives 'Remain in Mexico' Policy as Part of Anti-Immigration Crackdown*. <https://bit.ly/439Yf9U>. [In English].
18. Vakarchuk, K. (2021). Joe Biden's Foreign Policy towards Latin America. *BINTEL*, 1, 59–68. [In English].

Kateryna Vakarchuk, Ph. D. (Political Science), Associate Professor, Odesa I.I. Mechnikov National University, Odesa, Ukraine

Volodymyr Dubovyk, Ph. D. (Political Science), Associate Professor, Senior Fellow, Center for European Policy Analysis, Washington, USA

MIGRATION STRATEGY OF DONALD TRUMP'S ADMINISTRATIONS TOWARDS LATIN AMERICA

***Abstract.** The article analyzes the main directions of the United States' migration strategy towards the countries of Latin America during the two administrations of President Donald J. Trump. It outlines the key forecasts and prospects for the implementation of new migration measures and examines their potential consequences for the region as a whole. The study reflects the reactions of Mexico, Brazil, Colombia, and a number of Central American republics to the new migration policy of the United States and assesses its broader implications for regional dynamics.*

The primary goal of the research is to examine the migration strategy of President Donald J. Trump, to identify its influence, and to determine its consequences for the countries of Latin America, as well as for political and economic interaction between the United States and the region. In particular, the study explores the extent to which migration policy has been employed as a foreign policy tool and assesses its impact on U.S. relations with Latin American states within the broader framework of international relations.

The methodological framework of the research is based on the combination of political realism theory, an interdisciplinary approach, and discourse analysis. Political realism is applied as the key approach in the new migration strategy, emphasizing the protection of national security and the reduction of illegal migration flows to the United States. Discourse analysis made it possible to incorporate official speeches, analytical reviews, generalizations, and statistical data into the study, while the interdisciplinary approach ensured the involvement of various fields of knowledge related to this issue.

The scientific novelty of the study lies in the analysis of a new U.S. migration strategy towards the countries of Latin America, based on analytical data, reports, and official statements of state representatives over the last five years. The article also provides a comparative analysis of this strategy with the migration policies of previous U.S. administrations.

The article concludes that the U.S. migration strategy contributes to the search for alternatives to illegal migration in the countries of Latin America and to the development of multilateral cooperation in the region. At the same time, it marks a departure from previous policies aimed at long-term regional cooperation, reflecting a unilateral and security-driven approach focused exclusively on the national interests of the United States, which considers illegal immigration a threat to domestic order and national security. This reframing of migration from a humanitarian or economic issue into a matter of national security has also intensified challenges in relations with Latin American states, while still encouraging limited forms of multilateral cooperation.

Key words: migration strategy, security, national interests, U.S. foreign policy, Latin America, migration, international relations.

Надійшла до редколегії: 15.09.2025

УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА В АМЕРИЦІ

УДК 93+94 (7/8)+94(477) «1907/1914»

Олег Купчик,

кандидат історичних наук, доцент,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9908-3752>

ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНЦІВ У БРАЗИЛІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ГАЗЕТИ «РАДА»)

***Анотація.** Початок російського повномаштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р. обумовив чергову хвилю масової міграції українців за кордон. Більшість з них знайшли притулок у країнах Європи, менше – у Північній Америці. Зовсім небагато українців зупинилось у країнах Південної Америки, зокрема в Бразилії, де перед ними постали виклики адаптації, облаштування побуту, працевлаштування, оволодіння новою мовою та ін. Такі ж проблеми мали українці в Бразилії на початку ХХ ст., коли туди почалася масова імміграція українців.*

***Мета статті** – висвітлення головних проблем життя та основних форм і методів діяльності українців у Бразилії на початку ХХ ст. крізь призму матеріалів газети «Рада».*

***Методологічну основу** дослідження склали методи історичного джерелознавства. Застосувавши методи науково-історичного пошуку, автор виявив та відібрав із матеріалів газети «Рада» джерела, які стосуються українців у Бразилії на початку ХХ ст. Використавши метод історичного аналізу він проаналізував інформацію із цих джерел.*

***Наукова новизна** статті полягає в тому, що у науковий обіг впроваджено матеріали преси про життя і діяльності українців у Бразилії протягом 1907–1914 років*

***Висновки.** У статті крізь призму матеріалів газети «Рада» розкрито життя і діяльність українців у Бразилії 1907–1914 рр. Ці матеріали подавались у рубриці «Українці в Америці» і здебільшого були передруком із газет і журналів бразильських українців, а саме «Прапор» і «Зоря» (Курітіба), «Праця» (Прудентополіс). Окремі публікації готували власні кореспонденти газети «Рада» – про життя у Бразилії українців-галичан та українців-наддніпрянців.*

Загалом опубліковані у газеті «Рада» статті розповідали про повсякденне життя і труднощі українців у Бразилії, їхню культурно-освітню та церковну діяльність. Зокрема йшлося про важкі умови праці, сухий тропічний клімат, нестачу води, шахрайство імміграційних агентів. Повідомлялось про заснування національної організації «Товариство імені Шевченка», проведення різних культурних заходів. Окрему увагу приділено діяльності «Просвіти» та заснуванню українських шкіл, проблеми «бразиліанізації» українських дітей. Водночас згадано про «Бразильську Україну», основу якої склали українці штату Парана.

***Ключові слова:** Бразилія, газета «Рада», імміграція, Парана, плантація, українська діаспора.*

***Постановка проблеми.** Початок російського повномаштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р. обумовив чергову хвилю масової міграції українців за кордон. Більшість з них знайшли притулок у країнах Європи, менше у США та*

Канаді. Зовсім небагато українців зупинилось у країнах Південної Америки. Там перед ними постали виклики, а саме проблема адаптації, облаштування побуту, працевлаштування, оволодіння іспанською чи португальською мовами та ін. Зі схожими проблемами українські мігранти зіткнулись у Бразилії на початку ХХ ст.

Аналіз досліджень і публікацій. Примітно, що у радянський час матеріали газети «Рада» залишились осторонь уваги істориків. Не були вони опубліковані й сучасними дослідниками (О. Владика [1], О. Сущенко [2], С. Ціпко [3]). Попри те, можливість розв'язання цієї наукової історико-джерелознавчої проблеми забезпечена матеріалами преси, а саме газети «Рада», яка виходила у Києві в 1907–1914 рр.

Мета дослідження полягає у тому, щоб крізь призму матеріалів газети «Рада» розкрити життя і діяльність українців Бразилії в 1907–1914 рр. Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язати такі завдання, а саме: висвітлити головні проблеми повсякденного життя українців у Бразилії, а також визначити основні напрямки, форми і методи їх громадської діяльності на початку ХХ ст.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до матеріалів газети «Рада» інформування нею про життя і діяльність українців у Бразилії розпочалось відразу у 1907 році, коли газета почала виходити. До її закриття у 1914 році, у зв'язку зі вступом Російської імперії у Першу світову війну, на сторінках газети періодично подавалась інформація про українців у Бразилії, а саме про їх соціальні проблеми (важкі умови праці, сухий тропічний клімат, нестачу води, ошуканство з боку імміграційних агентів), також про громадську діяльність в сфері культури, освіти та релігії. Більшість матеріалу був передруком у рубриці «Українці в Америці» відомостей із періодичних видань українців Бразилії, а саме газет і журналів «Зоря», «Прапор», «Праця». Окремі публікації були підготовлені власними кореспондентами. Сталим висвітленням життя і діяльності українців у Бразилії редакція газети «Рада» сприймала їх як невід'ємну частину закордонного українства.

З життя українців у Бразилії

Українська часопись в Бразилії «Зоря» повідомляє, що до президії бразилійської республіки ходила українська депутація в справі українських шкіл. Віце-президент Монтеіро прийняв депутацію дуже прихильно, проте нічого поки-що не міг для їх зробити. Попрохав їх ще подождати до найближчого одкриття конгресу, де справа українсько-бразилійських шкіл напевне буде порішена. (*З життя українців у Бразилії // Рада. – 1907. – 16 грудня.*)

Українська часопись в Бразилії

Роскинувся український народ по всьому світові. Домашні злидні женуть його з рідної батьківщини, не тільки на Кавказ, на Амур та в середню Азію, а й далеко за окіян до Америки в Канаду, Сполучені Держави, Бразилію, та інші країни. На далекій чужині більше ніж де земляки наші почувають себе самотніми, почувають потребу організуватися. Та на жаль, далеко не всі вони можуть провести в життя свої бажання. В північній Америці українці мають свої товариства, видають газети «Свобода», «Канадійський фермер» та інші.

В південній Америці українців теж багато розкидано по різних державах. До останнього часу вони майже нічим не виявляли свого національного життя.

Тепер воно потроху серед них починає прокидатися. Почта принесла нам з Бразилії де-кілька примірників української часописі «Зоря», в якій находимо цікаві відомості про життя наших земляків у далекій чужій стороні. Як видно з газети, навкруги самого міста Курітиби живе до 50,000 українців, а скільки ж то їх розкидано по інших місцях Бразилії. І всі вони живуть окремим життям, нічого не знають один про одного. Це все здебільшого, прості робітники, ремесники. Останніми часами українська інтелігенція в Курітибі, якої тут дуже мало, склала товариство «Просвіта», добула український друкарський шріфт (черенки) і випустила вже два числа газети «Зоря». Нашою програмою, пише перша в південній Америці українська часопись, буде ні що інше, як моральна, просвітна та економічна робота, а до справ релігійних ми не думаємо пхати свого носа, бо це річ наших священиків».

І справді, як видно з подальших статей газети, курітибчанам дуже бракує інтелігентних українських сил, особливо ж учителів та свіцьких священиків».

На останній сторінці «Зорі» друкується португальською мовою фельетон про українців.

В українському тексті ще дуже багато всяких помилок, але це й зрозуміло, коли ми зважимо, що газета виходить в друкарні, яка ніколи нічого українського в себе не бачила. Тепер курітибчане турбуються про те, щоб завести свою власну друкарню.

Бажаємо добрим замірам наших земляків за окіяном як найскоріше здійснитися. Першу українську газету в південній Америці ми вітаємо од щирого серця і певні, що вона справить своє велике діло, не допустить загинути для України десяткам й сотням тисяч українського народу, які тепер марно пропадають, розсіяні між чужинцями.

«Зоря» виходить раз у два тижні по четвергах і коштує на перший погляд дуже дорого: 7000 рейсів, але коли це перекласти на наші гроші, то вийде зовсім не так багато – всього 5 крб. на рік. Адреса редакції: Rua Conselheiro Barradas №-r 194. Curitiba. Brazil. М. Л. (*Український часопис в Бразилії // Рада. – 1907. – 18 грудня*).

У Бразилії

Бразилійська українська газета «Зоря» повідомляє, що в колонії Нова Одеса в Сан-Павльо живе багато українців з Галичини і тих, що повтікали з Росії під час розрухів в Одесі. Де-які з їх матроси з броненосця «Потемкин», князь Тавричеській». (*У Бразилії // Рада. – 1907. – 29 грудня*).

З життя земляків у Бразилії

З Курітиби столиці Парани в Бразилії (південна Америка), д. Яків Каровець до «Русл.» пише, що 8 марта сього року у їх засновано нове українське «Товариство імени Шеченка». Т-во має на меті підтримувати всіма силами свою українську народність, свій обряд і свої прадідні звичаї, допомагати своїм членам в разі слабости і видавати свій часопис під назвою «Основа». Т-во має чотири класи членів: основателів, звичайних, що платять 10 мільрайсів ступу і 1 м. місячно, та спомагаючи і почет. Члени «Т-ва ім. Шевченка» взивають і просять всіх українців бразилійських вписуватися в члени сього товариства і звертаються особливо до українців в Ріо Кляро, а межі ними до д. Бабірецького, на котрого мають надію, що цю вість про це нове т-во подасть до відому першій українській громаді в Ріо Кляро і спонукає українців до численного вступлення в т-во, щоб призбирати чим скорше фонди й розпочати корисну для українців діяльність добродійну і

видавання часопису «Основа». *(З життя земляків у Бразилії // Рада. – 1908. – 21 травня).*

Вісти з Парани (полуденна Америка)

Курітибська українська газета «Зоря» повідомляє, що українці в Парані межи собою, а навіть і де-інде позакладали багато крамниць, які все далі розвиваються. Окрім того паранські українці мають уже кілька своїх водних барбаків (лісопилен) та млинів, по де-яких колоніях виробляють полотно, а найбільше розвинули хліборобство. Коли Парана ще кілька літ перед цим діставала з сторони картоплю, цибулю, кукурудзу та масло, то тепер не тільки що тих продуктів не потребує з сторони, а ще й сама вивозить їх до інших провінцій. Багато українці мають і жита, завели там льон і гречку *(Вісти з Парани (полуденна Америка) // Рада. – 1908. – 25 травня).*

Земляки в Бразилії

Нещодавно до Курітиби прибуло 278 емігрантів українців з Галичини. Емігранти від'їхали на колонію Бом Жардін. Має прибути ще 1000 емігрантів. До Парани приїжджають тепер євреї з Росії. Приїздить багато голоти з інших станів бразилійських, а всі яко законтрактовані робітники до залізниці Сан Павльо Ріо Гранде. Приїхало трохи самотніх чоловіків і з України. Та, як пише курітибська українська «Зоря», для Парани треба побільше хліборобських семей, щоб краще розвинути там хліборобство. Вибіратися на заробітки до Парани нічого. Інженера Гурського, котрий привіз був робітників з Європи до залізниці Сан Павльо-Ріо Гранде, мали ті робітники убити, бо не додержано їм обіцяної заплати. *(Земляки в Бразилії // Рада. – 1908. – 28 травня).*

На підмогу вдові Марка Каганця

На підмогу вдові Марка Каганця, якого вбито в Коропці, підчас виборів у Галичині до віденського парламенту, українці і в південній Америці – в Бразилії та Аргентині за прикладом своїх північних товаришів, так саме взяли за збирання жертв. *(Зоря). (На підмогу вдові Марка Каганця // Рада. – 1908. – 1 червня).*

Московські агітатори в Парані

Курітибська українська «Зоря» повідомляє, що оце нещодавно до Парани загостили два московські священики. Приїхали вони ніби то зібрати на московські церкви та школи в Аргентині, але справді вони мають на меті винюхати, чи не вдалося б там якось усадовитись. Московські агенти привернули до себе щось більше двох тисяч українців в Аргентині, а тепер заходжуються ще коло українців і в Парані. Але в Парані народ свідоміший і напевно агітація їх не матиме успіху. *(Московські агітатори в Парані // Рада. – 1908. – 21 червня).*

Емігранти

Нещодавно до Бразилії (Південна Америка) прибуло разом 140 чолов, – здебільшого українців з України російської та Галичини. Мали вони всі стати на роботу при залізниці Сан-Павльо – Ріо-Гранде, але одні цілими гуртами тікають від роботи, бо кажуть, що не оплатиться їм робота, нічого не зароблять, а ще й за харч винні зостануться; доводиться працювати по 12 годин у день. Через Курітибу недавно проїхало 5 вагонів з емігрантами, найбільш з бобрецького та тернопільського пов. із Галичини. Везуть їх в позамиканих вагонах, щоб не повтікали, бо було вже, як везли транспорт з 150 робітників, то й половини не довезло на місце. Тікають люде і шукають собі іншої роботи. *(Зоря). (Емігранти // Рада. – 1908. – 26 червня).*

Емігранти

Протягом двох тижнів, як повідомляє українська курітибська «Зоря», до Бразилії приїхало щось коло 600 емігрантів і між ними мало не ціла половина самих українців. (*Емігранти // Рада. – 1908. – 10 липня*).

З Бразилії. Емігранти

Недавно до Курітиби прибуло 278 емігрантів українців з Галичини. Має прибути ще з 1.000. До Парани приїздять тепер євреї з Росії. Приїздить також багато людей з інших бразилійських колоній і всі, як законтрактовані робітники на залізну дорогу Сан-Павло-Ріо. Приїхало трохи людей і з України російської. (Діло). (*З Бразилії. Емігранти // Рада. – 1908. – 27 липня*).

Земляки в Бразилії

До бразилійської Парани, як повідомляє «Зоря», приїздить дуже багато українців емігрантів з Галичини. Оце й не що давно прибуло туди знов 150 переселенців-українців. Зважаючи на такий зріст українців у Парані, «Зоря» зазначає, що коли вони зорганізуються й не сваритимуться між собою, то можуть узяти верх там. Українці в Парані беруться вже до торгівлі й промислу. Миж иншим Остап Прокопак в Люцені заклав велику гарбарню, Микита Булик в Дорізоні має великий склад краму блаватнього, залізного й галантерейного, Андрій Огебовський в Прудентополіс торгує блаватними матеріями, Максим Жолондек в Дорізоні має свій магазин колоніального краму і т. ин. Взагалі українці в Парані сами беруться до торгівлі, бо тут немає євреїв, які б їх виручили. (*Земляки в Бразилії // Рада. – 1908. – 12 вересня*).

Українська школа в Курітибі

З нагоди ювілею австрійського цісаря Франц-Йосифа I українці-галичани, що живуть в Парані (Полуденна Америка), постановили одкрити українську школу в Курітибі, а редакція газети «Зоря» закликає жертвувати на тую ціль. Фонд на цю школу має зватись: «Бразилійські Русини в пам'ять ювілею їх Величности Маєстату Цісаря Франца-Йосифа I зложили першу руську школу». (*Українська школа в Курітибі // Рада. – 1908. – 20 вересня*).

Перший рік «Зорі»

З числом 28 курітибського українського часопису «Зоря» (Бразилія) минув перший рік її існування. Редакція й адміністрація «Зорі» докладала й докладає всіх зусиллів, щоб перший український часопис в полуденній Америці удержати. Але на жаль бразилійські українці якомсь не дуже дбають про це і не охоче передплачують його. (*Перший рік «Зорі» // Рада. – 1908. – 29 листопада*).

Осторога

В бразилійській українській «Зорі» Дмитро Мусак із Сан-Павльо Ріо Гранде остерігає, щоб туди українці не селилися, бо там самі гори, а нема води; уряд хоче тільки мати робітників до будови залізниці й через те заохочує людей до поселення. Д. Мусак радить українцям селитися в колонії Сан Педро. Він нарікає, що українці не слухають своїх людей, а даються ошукувати чужим дурисвітам і потім бідують. (*Осторога // Рада. – 1908. – 3 грудня*).

Початки національного руху в Бразилії

До бразилійської «Зорі» пишуть з Прудентополіса, що національний рух помаленьку, в елементарній поки що формі, зростає поміж тамтешніми українцями, і прокидається надія у де-кого з емігрантів, що незабаром можна буде закласти

українське товариство, яке стане показним фактором в культурному і політичному життю переселенців і надасть йому більшої сили і змісту. А поки що маємо тут тільки такі прояви національного життя, що свідчать тільки про те, що згадки про рідний край не вмерли в емігрантів. Так на Різдво місцеві аматори виставляли п'єску «Ніч Віфліємська». Ця примитивна річ дуже подобалася глядачам, що склалися з інтелігенції, міщан і нових переселенців селян, які допіру тільки прибули до Прудентополіса. Аматори готують до вистави також і «Наталку Полтавку» Котляревського. На другий день свят завітали до українських переселенців музики й заграли колядок. Всі ці, на перший погляд, дрібниці мають в житті емігрантів де-яке значіння, бо будять у них думку про далекий рідний край. («Зоря»). *(Початки національного руху в Бразилії // Рада. – 1909. – 10 лютого).*

Українські колонії в бразилійській Парані

В бразилійській Парані зараз живуть тисяч 50-60 українців. Живуть вони численними гуртами по таких колоніях: «Miguel Calmon», «Senador Correia», «Jesuino Marcondes», «Xavier da Silva», «Tayo Vpiranga». Живуть по цих колоніях українці здебільшого разом з поляками. (Діло). *(Українські колонії в бразилійській Парані // Рада. – 1909. – 29 березня).*

Халепа через темноту

В маї місяці до Парани, в Бразилії, прибула сила переселенців, здебільшого самі тільки галицькі українці. Та багацько горя зазнали вони, поки нарешті добралися сюди. Вони їхали через Трієст і доїхали спершу через Сан-Павля на нову колонію коло Ідларе й Сапапеа над морем межі Сантос та Паранагва. Клімат там нездоровий для наших людей, бо дуже гарячий. Вони хотіли до Парани, а їх висадили в Сан-Павльо. Коли довідались вони, що приїхали не до Парани, то зараз же й стали вибиратися звідти. Хто що міг, то забрав з собою, а решту полишали і йшли по-над морем до Парани. Дороги там ніякої нема і мусіли нещасні люде дертися по корчах, дряпатися по горах, аж поки якимось зайшли в одне містечко Іднаре. Тут вони здибались з одним францісканом, котрий говорив поморавському, і він уже поміг їм добратись до Парани. Тоді саме був там один корабель, що від'їзжав до Паранагва, і забрав їх. А вже з Паранагва взяли їх на кошт еміграційний і довели до Парани. Вся ця халепа сталася з темними українцями через те, що вони не звернулись були за потрібною порадою перед своїм від'їздом до еміграційного українського товариства «Провидіне» у Львові (Ринок, ч. 10), а воно подає всякі вказівки про виїзд до Бразилії зовсім даром. (Зоря). *(Халепа через темноту // Рада. – 1909. – 4 червня).*

На українські школи в Парані

На українські школи в Парані (Бразилія) пожертвував австрійський цісарь Франц Йосиф з нагоди 60-літнього ювілею свого царювання 1,500 корон. Ці гроші зараз переховуються в айстро-угорському консульстві в Куритібі. *(На українські школи в Парані // Рада. – 1909. – 6 червня).*

Винародовлення українців

В Куритібі, в Полудневій Америці, живе чимало українських переселенців. Якоїсь певної організації, що єднала б їх до купи, немає. Найбільший вплив на них мають місіонери, особливо католицькі, що, умовивши їх перейти на латинство, помаленьку винародовлюють їх. (Прапор) *(Винародовлення українців // Рада. – 1910. – 13 лютого).*

Колонія Шавієр да Сільва

Українські переселенці колонії Шавієр да Сільва дуже бідують через те, що миші знищили чисто всі засіви їх. З цього приводу було подано прохання бразилійському урядові про матеріальну допомогу, але й досі ще нічого в цій справі не зроблено. (Прапор). (*Колонія Шавієр да Сільва // Рада. – 1910. – 13 лютого*).

«Народня Друкарня»

Товариство ім. Т. Шевченка в Куритибі на 1 декабля скликало збори куритибських українців в справі видання нової української газети. Збори після дебатів ухвалили назвати нову газету «Прапор» і на редактора її вибрали д. Клима Гутковського. Крім того, збори зробили такі постанови: 1) вибрати незалежний комітет з восьми осіб і доручити йому видавати «Прапор», подбати про заснування як найшвидче своєї власної друкарні і зібрати для цього фонди та завідувати ними; 2) розіслати по всіх колоніях заклик про те, щоб скрізь засновано було комітети для зібрання на згадану справу грошей і розповсюдження газети; 3) кожен такий комітет з колонії має вибрати з поміж себе одного уповноваженого, котрий мусить хоч один раз на рік приїхати на загальні збори товариства з справозданням про становище громадської роботи в його околиці; 4) організація, що має дбати про всю цю справу, зватиметься «Народня Друкарня». (Прапор). (*«Народня Друкарня» // Рада. – 1910. – 13 лютого*).

Школа імени Тараса Шевченка

В Куритибі (Бразилія) в декабрі місяці засновано українську школу імени Тараса Шевченка. На чолі цієї школи стоїть д. Іван Кутний. З кожного школяра за науку помісячно беруть по 2 мілі. Коли хто посилає до школи кількох дітей разом, то платить дешевше – по 1 мілі за дитину. Кожний школяр дурно одержує потрібні книжки. Заснував школу д. Клим Гутковський. (Діло). (*Школа імени Тараса Шевченка // Рада. – 1910. – 13 лютого*).

Шевченківський вечір

В колонії Прудентополіс (Бразилія) 5 юля відбувся вечір, присвячений пам'яті Т. Шевченка. Вечір розпочався промовою священника О. Рафаїла, який пояснив через що саме всі українці мусять шанувати пам'ять Т. Шевченка. Після цього були співи і декламації творів Т. Шевченка, хор проспівав кілька народніх пісень. Взагалі вечір пройшов дуже гарно і лишив по собі гарне вражіння. (*Шевченківський вечір // Рада. – 1910. – 23 липня*).

Тов-во «Просвіта» в Итапарі

В кінці априля цього року в колонії Итапара (Бразилія) засновано т-во «Просвіта». 30 мая відбулися перші загальні збори тов-ва, на яких було вибрано уряд тов-ва. В раду тов-ва пройшли: Павло Шульган (голова), Павло Квасниця (тов. голови), Йосафат Тадра (секретарь), Ємиліян Кушнір (скарбник), Прокіп Борейко, Тамко, П'ятничка, Лука Сагатий, Іван Нагорний, Роман Заворотюк, Федь Ключковський та Іван Панас, Поки-що товариство налічує 48 членів. (*Тов-во «Просвіта» в Итапарі // Рада. – 1910. – 23 липня*).

Народній з'їзд в Куритибі

Центральний комітет «Народньої Друкарні» в Куритибі (Бразилія) скликає на 31 юля (нов. ст.) народній з'їзд. З'їзд має розглянути справи «Народньої Друкарні», вибрати новий центральний комітет; на з'їзді буде прочитано реферати

про народню освіту та народню організацію. (*Народній з'їзд в Куритибі // Рада. – 1910. – 23 липня*).

Українське шкільництво в Бразилії

На народнім з'їзді бразильських українців ухвалено заснувати «Українську раду шкільну» в Прудентополісі, головнім місті бразилійської України. В склад цієї ради входять: голова, його заступник, краєвий інспектор, двоє секретарів, двоє радних і двоє контрольорів. Рада має старатися, щоб в кожній українській колонії була добре зорганізована школа, був учитель та щоб той учитель мав відповідне удержання. Про фонди для шкільної ради має старатися товариство «Шкільний Союз», яке для цього засновано. (*Українське шкільництво в Бразилії // Рада. – 1910. – 15 жовтня*).

Просвітний рух в Парані

Куритибський «Прапор» пише, що українці в селі Іпіранга зібралися 27 септембра с. р. на збори і ухвалили збудувати «народній дім», в якому будуть школа і читальня. Теперішній дім, де міститься школа, призначено під квартиру для будучого священника. На зборах ухвалено заснувати читальню «Просвіти», до якої вписалося вже більше 50 членів. Членську вкладку призначено в першій місяці на 500 рейсів (коло 50 сотиків), а в дальших на 200 рейсів. На недавнім з'їзді паранських українців в Куритибі піде тепер просвітна робота по селах живішим кроком під проводом о.о. Василян. (*Просвітний рух в Парані // Рада. – 1910. – 24 жовтня*).

Українські школи в Бразилії

Останніми часами бразилійські українці позаводили по колоніях українські школи, в яких учить, хто може, бо учителів фахових там нема. В муніципії Прудентполіс є такі українські школи:

- 1) На лінії Децембро (Decembro) одкрито в фебруалі школу, дітей вчиться 18; учителькою є панна Наталія Кринда, учить у власнім домі;
- 2) На лінії Новембро (Novembro) по спільній нараді поселенців українців одкрито школу, до якої вписалося 29 дітей; Учителем є пан Лука Ключковський. Колонія має власний шкільний дім;
- 3) На лінії Вісконде Гуарапуава школу провадить п. Стефан Скрипка. Дітей учащає до школи 26. Колонія має власний шкільний дім. Вже п'ятий рік, як існує школа.
- 4) Лінія Накар має власний шкільний дім, але стоїть пустою, бо нема учителя.
- 5) Жезуїно Маркондес. Учителем п. Семен Кукуруза. Учащає до школи дітей 58 дітей.
- 6) Рію Прето. Є власний громадський дім шкільний, до котрого учащало 25 дітей. Тепер через брак дітей школа замкнена. Минувшого року учителював п. Андрей Макогон.
- 7) Місто Прудентполіс має великий шкільний дім; ходять до школи 45 – 50 дітей, Учителює п. Василь Равлик.
- 8) Барра Гранде. На першій секції, власний громадський дім шкільний. Ходить до школи 32. Учителює п. Никита Дутчак.
- 9) На другій секції, школа в приватнім домі, до котрої учащає 40 дітей. Учителем п. Йосип Ратушний.
- 10) Колонія Віценти Машядо. Побудовано шкільний дім, котрий стоїть пустою, бо нема учителя.

- 11) Сан Жвон. Школа в приватнім домі, дітвори 21 учащає до школи. Учителює п-на Анна Грицишина.
- 12) Лінія Гуарапуава має власний шкільний дім, до котрого ходить 24 дітей. Учителює п. Дмитро Куйбіда.
- 13) Колонія Капанема (Capanema) має власний шкільний дім, до котрого ходить 18 дітей, учителював п. Василь Гаврон.
- 14) Колонія Едуардо Шавес (Eduardo Chaves). Є громадський шкільний дім. Учащає 15 дітей, учителем є п. Іван Мельницький.
- 15) Колонія Сетембро (Setembro) має дві школи. Учителює в одній п. Теодор Кукуруза, а в другій п. Теодор Миханин.
- 16) Колонія Пікірі (Piquiri) має власний дім, до якого ходить 37 дітей. Учителем є п. Петро Вербіцький.
- 17) Есперанса. 29 дітей, учителем є п. Григорій Білань.
- 18) Санта Андраде. Школа власна, дуже рядно вибудована, вже два літа стоїть пустою.
- 19) Іваї, перша секція, має власний шкільний дім. Дітвори ходить до школи 32. Учителює п. Никифор Музика.
- 20) Іваї, друга секція, має власний дім шкільний, котрий вже два роки стоїть пустою.
- 21) Колонія Парана (Parana). На першій половині одкрито школу в приватнім домі де учащає 35 дітей, учителює п-ні Ксеня Москалик.
- 22) Паран (Parana). На другій половині вже побудували власний дім, та кілька разів годилися з учителем, але через непорозуміння не можуть прийти до згоди і дітвора дичіє.
- 23) Кандідо де Абреу. Школа в приватнім домі. Учуться дітей 33, учителює п-ні Явдоха Роняк.
- 24) Коль. Нова Галіція. Цього року школи нема. Минувшого року учителював п. Василь Почапський.
- 25) Консуль Поль. Школи нема. Перед тим учителював п. Кінаш.
- 26) Сенадор Коррея. Дітей учащає до школи 51. Учителю п. Константин Шидловський.
- 27) Коль. Итапара. Дітей 45 ходить до ше коли. Учителює п. Павло Шульман.

Ще є українські школи на нових колоніях Жезуїно Маркондес, Сенадор Коррея і Итапара. (*Українські школи в Бразилії // Рада. – 1911. – 7 червня.*)

Вісті з Парани

1-го сентября, як пише прудентопольський «Прапор», прибуде з Львова в Рійо, кораблем «Atlanta», п. Микола Заячківський, інспектор товариства «Народна Торговля», потім приїде до Прудентополіса, а звідпіль поїде по українських колоніях в Парані. Мета його подорожі та, щоб побачити чи вдасться, провести план «Народньої Торговлі», в справі одкриття торговельного дому. «Народна Торговля» у Львові має намір заложити в Парані свій дім торговельний. Крам фабричний спроваджувала б з Австрії, а колоніальні скуповувала б на місці, а колоніям доставляла б крам, спроваджений з вибраних міст Бразилії.

13 іюня ц. р. на кол. Visconge de Guarapava, коло Прудентополісу, відбувся в школі під проводом о. ігумена М. Шкирпана, річний іспит шкільних дітей. При прикрашеній в зелень входній брамі, з своїм учителем п. Іваном Скрипкою, дожидали діти запрошених гостей. Як ті прибули, привітали їх привітною піснею і

впровадили до прикрашеної в зелень, прибраної школи. Тут розпочався молитвою іспит. На завданні питання діти діти відповідали сміливо, відважно і добре; відчитували з своїх книжок виразно й відповідали зрозуміло, що перечитали. Як в мові українській так і бразилійській та в писанні зробили школярі гарний поступ. Особливо цікавились запрошені гості і родичі, як докладно відповідали діти на питання устні й письменні на таблиці з рахунків. Тому по закінченню іспиту голова о. Шкирпан похвалив дітвора за їх пильність в науці, обдарував кожного школярика малою книжечкою та заохотив, щоб під час вакацій не дармували, але перечитували собі уважно отримані книжечки. Після співу гостям і присутнім родичам многоліття, розійшлась весела дітвора шкільна до своїх домів.

В Антонію Кандідо побудували українці коло церкви красний дім шкільний.

Нова Галиція. Хоча й мало там колоністів-українців, однак не маючи користи з школи, яка там існує, стараються вибудувати свій власний шкільний дім, на котрий вже приготовляється матеріал.

В Жангаді дітвори шкільної багато, та вона дичіє, бо родичі не стараються за школу. Вже скільки разів найнято вчителя і одкрито школу, та що ж, знайшлися такі люде, котрим школа не до смаку. Хоча й самі письменні, але, ані своїм дітям, не дадуть способу до науки, ані чужим дадуть учитися. (Браз. Прапор). (*Вісті з Парани // Рада. – 1911. – 2 липня*).

Бразилія. (Од власного кореспондента)

Українського населення в Бразилії налічується до 60,000 душ, в тім найбільше в провінції Парана. Де які міста, як наприклад Прудентополіс (має до 10,000 українців) майже чисто українські. В останніх двох роках (1909–1910) прибуло до Парани, через порт Paranaqua 7572 душ, з того в р. 1909, 5033 душ, а в р. 1910 – 2539. Отже іміграція в 1910 р. була майже в два рази менша, як в році попереднім. Більша половина імігрантів походить з Австрії, переважно українці й поляки, а саме: в 1909 р. 2663 душі, в 1909 р. – 1498 душ. За Австрією йдуть Росія й Германія. Імігрантів з Росії було в 1909 р. – 674, в 1910 р. – 475, з Германії в 1909 р. – 1132, в 1910 р. – 362. Зменшення іміграції пояснюється між іншим трудностями, які робить бразилійське правительство спеціально для переселення до Парани. В 1910 р. заложило правительство в провінції Парана нові колонії на просторіні 52,449 гектарів з числом населення 10,059 душ, в тім більша половина українців з поляками – 6.815 душ. (*Бразилія. (Од власного кореспондента) // Рада. – 1911. – 1 листопада*).

В українських колоніях

В бразиліянському «Місіонері» поміщено цікавий опис міста Прудентополіса в Бразилії. Місто це має сильний український характер. На 31 кам'яниць є 18 в руках українців, 7 – польських, 4 – німецьких, 2 – бразилійських, і одна турецька. На три школи – одна українська, яку ведуть с. с. служебниці, учителів в школі 105; на три церкви – одна українська з двома священиками. (*В українських колоніях // Рада. – 1912. – 23 лютого*).

Лихо російським емігрантам в Південній Америці

Міністерство закордонних справ розіслало скрізь по губерніях записку для загального розпублікування про лихе становище емігрантів з Росії в Південній Америці.

Головні колонії російських підданців в Америці роскидані в штатах Ріо-Гранде до-суль, де живуть переважно українці і великороси, Парана – українці і

поляки, Мінас-Жераес і Сан-Пауло – німці і латиші. В консульство в Ріо-Жанейро всі емігранти-робітники скаржаться на те, що, брошури, які поширює в Росії бразильська переселенчеська пропаганда, і повідомлення про умови життя в Бразилії далеко не відповідають дійсності, що на цих місцях і в незвичному кліматі їм жити тяжко, і, крім того, дає себе відчувати недбайливість бразильського уряду, переселенчеських чиновників і парах одних слуг до багажу переселенців, з яким часто загублюється майно і струменти переселенців, необхідні для добування зарібку ремесниками. З штата Сан-Пауло скаржаться на такі умови, що роблять життя в колонії неможливим; недобрий клімат, лихі санітарні умови, сила шкідливих мух і комах, жовта пропасниця, насильства переселенчеських чиновників над переселенцями під час вибору колоній, погана вода, неврожайна земля, ошуканства переселенчеських агентів і т. інших. Хазяї примушують робітників працювати під зливою, спати в мокрій одежі, годують самим тільки бобом. Російське міністерство, оповіщаючи про все це, радить переселенцям не їхати туди, а також не слухать агентів, що закликають на переселення. (*Лихо російським емігрантам в Південній Америці // Рада. – 1912. – 28 липня*).

Українські колонії в Парані (Південна Америка)

В останні роки українці почали переселятись до Парани, де їх живе скільки десятків тисяч. В де-яких околицях українські колонії досить гарно розвиваються, прогресуючи в економічній і культурній життю. У колонії Єсуїно Маркопдес «крім української школи існує також заложена скільки років тому читальня «Просвіти» з 40 членами» На північний схід од Прудентополісу лежить друга нова колонія Сенадор Коррея, віддалена від городу на 42 кілометри, котра знаходиться серед лісів з родючою землею. Живе у ній 85 українських родин з повітів: равського, сокальського, підгаєцького, бережанського і цетановського. З початку 25 родин повернулись до Галичини, інші-ж zostались, бо земля добре родила жито, пшеницю і каву. Скільки десятків родин садять риж і каву. Коли у 1911 р. вплив еміграції значно вирос, утворено нову колонію відділену на 3 милі від Сенадор Коррея з тою самою назвою. Посеред колонії є українська часовня і школа. Це найбільший центр української еміграції. В інших колоніях є дуже мало українців. З городів найбільше є українців у Прудентополісі, де вони мають 14 магазинів власних, школу, церкву і просвітне товариство. (*Українські колонії в Парані (Південна Америка) // Рада. – 1912. – 13 грудня*).

В Бразилії

На нову українську казенну школу дав дозвіл президент Парани д-р Кавальканти колоністам в Гважувірі. П. президент одвідував школи в мунісіпіум Кампо Ларго, в оселі Рійо Верде а Байшо. Це використували вдачно наші земляки та просили про казенну підмогу для тамошньої української школи. П. президент згодивсь на школу українсько-бразилійську. Колоністи з Гважувірі будують нову школу, а тим часом і в старій школі вчать (*В Бразилії // Рада. – 1913. – 13 квітня*).

Конгрес паранський

Конгрес паранський на представлення сенатора п. Сапорського, дав урядову допомогу українській школі в колонії Іваї. (*Конгрес паранський // Рада. – 1913. – 13 квітня*).

Роковини Шевченка в Бразилії

Українська колонія в Прудентополісі справляла 14 марта роковини Шевченка гарною вечіркою. Сцену прибрано було пальмами, рушниками, килимами. По

середині стояв великий портрет Шевченка. Були декламації, співи хорові і поодиноких голосів. Закінчилося свято національним українським гімном. (*Роковини Шевченка в Бразилії // Рада. – 1913. – 2 травня*).

Українські вистави в Прудентополісі

Українські вистави в Прудентополісі відбулися 6 квітня та на Великдень. Ставили «Мартина Борулю». Комедія пройшла з великим успіхом. Дохід од вистав піде на «Народній дім». (*Українські вистави в Прудентополісі // Рада. – 1913. – 2 травня*).

«Народній дім» в Прудентополісі

Українці в Прудентополісі заходилися збудувати свій «Народній дім». Поки що зібрано на цю ціль небагато грошей. (*«Народній дім» в Прудентополісі // Рада. – 1913. – 2 травня*).

Еміграція до Парани та Аргентини

Безземелля, неврожай та всякі інші нещастя за останні часи дуже збільшили на Україні число переселенців до Бразилії та Аргентини. В Галичині та Буковині між сільською людністю знов розсіваються тисячі відозв і крутяться численні еміграційні агенти, які заохочують до еміграції і використовують теперішню скрутну пору, обіцяють то ґрунти, то польові роботи. Наша сільська інтелігенція відноситься дуже рівнодушно до тої появи і не старається спинити тієї злочинної агітації, не знаючи, яке пекло жде наших людей в тім захвальованім раю. Парана і Аргентина – це не Канада, ані не Злучені Держави північної Америки. Полуднево-американські краї, до яких мандрують наші люде, цілком не пригожі для нашої еміграції і наражають емігрантів на великі матеріяльні і моральні втрати. Передовсім не відповідає нам тамошній клімат, який зносять тільки привичні до спеки і суші італійці, іспанці і португальці; – Наділи землі достати тепер що раз трудніше і треба місяцями ждати на те, коли уряд призначить наділ в якій дикій недоступній околиці. Багато людей утікає проте часто з таких колоній або й вертається додому. Навіть як би справді хто заробив яке майно, то і так не певний свого, бо нещастя там трапляються дуже часто, а що не знищить клімат, то поїсть сарана, від якої тяжко оборонитися. Окрім того, і Парана, і Аргентина занедбані щодо управи: в обох краях ніхто не є безпечний перед визиском, а навіть розбоєм, урядники легковажать собі цілком закони, які і так не є прихильні для переселенців, а великі пани визискують людність безкарно. В краю нема ані доброго садівництва, ані достаточної опіки і забезпечення (хоч би, приміром, перед нападами дикунів і так званих бурлак), ані національного шкільництва. Власті стараються винародовити чужу напливову людність і розміщують тому переселенців у мішаних оселях, не допускаючи до заснування національних колоній. Шкільництво в чужих руках, а навіть священики мусять знати краєві мови, щоб дістати місце між своїми землякам, одним словом, проти еміграції до згаданих країв промовляє усе і тому ми повинні всілякими способами не допускати до того.

Багатьох людей спокушають обіцянки, що в Аргентині при польових роботах наробляється от 10 до 15 корон денно, не вчисляючи в це харчів і помешкання, та що облесні відозви обіцяють за жнива, за 110 днів, од 1,100 до 1,500 корон заробітку.

В 1911 р. еміграційне товариство вислало було до Аргентини свого підпоручника, п. Йордана, щоб розглянувся в аргентинських відносинах і що ж,

п. Йордан подібно, як і інші совісні люде, переконався, що Аргентина – це край визиску для бідного емігранта. Проте, пише він ось що: «Коли візьмемо пересічний денний заробіток при польових роботах (4 корони), то за 23 робочих дні можна заробити на місяць 92 кор., а за 4 місяці жнив 368 кор., чого не вистане навіть на кошти дороги туди і назад, на що треба коло 500 корон. Такі то правдиві відносини в Аргентині». (*Еміграція до Парани та Аргентини // Рада. – 1913. – 26 травня*).

Перепис української людности в Бразилії

Українців у Бразилії живе тепер багато, але скільки саме їх там – ніхто не знає. Офіціальні звідомлення показують загальне число емігрантів, що прибули з 1820 по 1912 рік до Бразилії, – 3,146,255.

Згадується в цьому звідомленні нарізно про австрійців, росіян, французів і т.д., але нічого не говориться про українців, так ніби їх в Бразилії зовсім нема.

Це дуже шкодить нашим землякам і от тепер редакція українського часопису в Прудентополісі «Праця» звернулася до своїх передплатників і читачів, а в першій лінії до духовенства, щоб вони допомогли їй зібрати статистичний матеріал що до числа всіх українців в Бразилії.

Щиро бажаємо нашим землякам якнайшвидче довести цю дуже користну справу до найкращого кінця. (*Перепис української людности в Бразилії // Рада. – 1913. – 11 червня*).

З бразилійських звичаїв

З «Праці» довідуємося, що в Прудентополісі на страшний четверг ввечері відбулося в місцевім сінематографі представлення «Життя і страсті Ісуса Христа» – дохід пішов на електричне освітлення місцевої церкви. На туж ціль в великодну суботу аматори поставили «Мартина Борулю». (*З бразилійських звичаїв // Рада. – 1913. – 11 червня*).

Українські школи в Бразилії

В квітні посвячено й одкрито на лінії Сетембро українську народню школу у власному будинкові, поставленому на приватні кошти з жертв колоністів. Школа на Сетембро є вже двадцять другою українською школою в окрузі Прудентополіс. (*Українські школи в Бразилії // Рада. – 1913. – 11 червня*).

Улиця Тараса Шевченка в бразилійському місті

Міська Рада в Марешаль Маллет, на засіданню у квітню с. р. назвала улицу, що веде з міста Маллет на колонію III, улицею українського кобзаря Т. Шевченка. Польські радники були проти цього, намагаючись, щоб улицу цю назвати «руською», не допускаючи до назви «Тараса Шевченка», – хоч самі назвали одну з улиць в Маллет улицею «Коперніка». Одначе голова ради родовитий бразиліянин, чужинець, нам дальший, пан Помпев, обстав за українцями, кажучи, що раз читав життя Тараса Шевченка в перекладі португальським і що великий цей поет заслугує вповні того, щоб іменем його назвати улицу міста М. Маллет, а тим самим вчинити відповідно бажанням українського народу, колонії Ріо Клярро. (*Улиця Тараса Шевченка в бразилійському місті // Рада. – 1913. – 11 червня*).

Еміграція до Полудневої Америки

Бувають тижні, що через Мисловиці переходить день в день по чотири, а то й п'ять надзвичайних поїздів, переповнених емігрантами, які виїзять до Америки через Антверпен або Амстердам.

В Мисловицях емігранти попадають до рук усяких шахраїв, які забірають в них гроші й складають такі контракти, підписавши які емігранти стають невільниками.

Умови праці в тропічних округах неможливі. Є біля Мадера-Рівер залізнична лінія, яку будували галичани, й 500 з них за три місяці загинуло в лісах. Коли котрий падав працюючи, відтягали його в бік і закопували. (*Еміграція до Полудневої Америки // Рада. – 1913. – 10 липня*).

Вулиця Т. Шевченка

Міська рада в Маешалл-Малет (в Бразилії) на засіданню порішила назвати одну вулицю міста – вулицею Т. Шевченка. Особливо обстоював це голова ради, значний бразилієць, кажучи що він читав біографію Т. Шевченка в португальським перекладі й висловлюється за те, що великий поет заслужив того, щоб назвати його іменем вулицю міста М.-Малет. (*Вулиця Т. Шевченка // Рада. – 1913. – 31 липня*).

Осип Мартинець

Редактор часопису «Праця» у Бразилії помер після довгої недуги 18 жовтня цього року. Родом він був з Галичини, де скільки літ учителював і тільки 1912 р. приїхав у Бразилію, де приймав діяльну участь в просвітних заходах місцевих українців. (*Осип Мартинець // Рада. – 1913. – 12 листопада*).

Заклик бразилійського українця

Вже не перший раз чуємо кличі до праці у народнім життю – до єдності між нашими переселенцями, до роботи впершої, а всетаки застаємося позаду. Вміємо гнути спину, тужити за тим, чого не маємо, а не прикладаємо рук, праці, щоб нею вибороти свою кращу долю. Серед нас Українців, у Бразилії нема ще того великого розуміння «Просвіти», яке єсть в старім краю серед наших людей. Нам треба руки прикладати до того всього, що до просвіти веде, закладаючи школи, товариства, читальні, передплачувати часописи. Бо тільки таким чином станемо свідомими себе – розуміємо свій народ, – а тоді й чужий нас пошанує. Буває, що найдуться люде, що працюють і раді б працювати у народнім житті, так що ж – власні діти кидають колоди під ноги. – Так – треба нам більше розуміння про життя народне більше витривалости, завзяття, більше роботи.

Боже великий, Єдиний
Сили в Тебе благаю,
Просвіти, правди і волі
Моїй Україні бажаю
Олекса Кузишин.

Цей заклик (подаємо в скороченню) надруковано в українській газеті «Праця», що виходить в Бразилії; в Південній Америці. (*Заклик бразилійського українця // Рада. – 1913. – 8 грудня*).

Шевченкове свято в Бразилії

В кінці марта відбувсь в колонії Итапара відчит про «Життя і значіння Тараса Шевченка». Досить простора школа, де відбувсь відчит, не могла помістити слухачів. Багато народу мусіло під вікнами слухати про життя національного генія. В народі видко було велике зацікавлення, коли лектор о. Януарій Коциловський згадав про де-які подробиці з життя Шевченка.

По відчиті в палкій бесіді п. Григорій Сеньків заявив що і в цій колонії незабаром відкриється читальня, де колоністи будуть мати надію частіше читати і в своїй хаті здобудуть «і силу і волю». Проспівавши «Ще не вмерла», всі учасники

розійшлись пізнім вечером до своїх хат. (*Шевченкове свято в Бразилії // Рада. – 1914. – 1 травня*).

Бразиліяне

В прудентопольським двохтижневику «Праця», що його видають Василяни, знаходимо такі звістки про життя тамошніх українців.

В Еспірансі і Барадарсі відбулися відчити про життя і значіння Шевченка. В Прудентополі був відчит про правдиву просвіту і її завдання. На цих всіх відчитих було велике число українців.

Статистику українського населення в Парані вже закінчили.

Редакція «Праці» постаралася, щоб, дізнавшись, оголосити загальне число русинів-українців, що поселилися у полудневій Америці. В провінції С. Павльській на жаль зробити це не можливо. Тут українські люде мешкають по приватних плантаціях кави, та начеб невільники 20 віку працюють на користь чужинців-багатирів. З опису життя цих людей, зробленого о. Рафаїлом Криницьким, можна гадати, що цей народ страчений цілковито, бо вже діти, перше покоління, забувають рідну мову (*Бразиліяне // Рада. – 1914. – 14 травня*).

З життя емігрантів

Пишуть нам наші земляки з Парани (Бразилія): Ми тут дуже сумуємо без рідної мови – нераз подумаєш про рідний край – що там діється – що чути на Україні?.. А навкруги чужа мова, тай годі... Живемо в Парані на колонії Аффонсо Ценна – є колоністів і поляків і німців і бразиліян, а українців мало та й ті не миряться, бо темні. «Українці в Парані живуть тихо – не чути їх не видно в публичних діях. Ніяких маніфестацій народніх, нічого не чути. Бо ми розкидані по між чужими».

Ювілей Шевченківський святкували в Прудентополісі, де найбільше є українців. Де не де у тихій хатині колоніста тихенько Батька Кобзаря споминали. За Україну нашу далеку молились... Мріями за океян летіли... Село наше українське з білими хатками снилось...

Навкруги все чуже – небо не наше – зірки інші... Замість сосни – піньорі і гарні вони та не рідні. Замість дуба та липи – якісь незнайомі «канга» та «імбуя»... Замість яблоні та сливи «гвавіково» з ягодами жовтими одгонить шкипидарем...

Пшениця не родить зовсім, а жито частенько пропадає. Минулого літа в цілій Парані ні одного зерна не зібрали. Якась іржа знищила до щенту. Морози поморозили баштани – Кукуруза та фіхсон (чорна квасоля) вродили.

Заробітки погані – скрізь зменшують робітників і в урядових помірах земляних на будівлі доріг... А лісопильні поставали, роботи немає. – «Герва мате» (чай парагвайській) котра є головним продуктом вивоза за гряницю в Парані – спала в ціні так, що млини, котрі труть її, поставали.

В місяці маю (15-го) ц. р. з Куритиби виходить партія пішаків кругом світу, є поміж ними двоє з України, і росіянин, а інші (6) поляки. Пішаки підуть через Парану, Санта Катарину, Ріо-Гранде до Суль (в Бразилії) та через республику Уругвай, Аргентину, Чилі, Перу-Еквадор, Колумбію, Центральну Америку, Америку північну, Канаду, Бляску, Сибір, Росію Європейську, Австрію, Францію, Іспанію й Африку.

Будуть знимати типи, фотографувати збірки рослин, звірят і мінералів; будуть збирати їх і висилати науковим інституціям, та читати лекції й писать

кореспонденції з подорожі кругосвітньої. (*З життя емігрантів // Рада. – 1914. – 4 червня*).

Шевченкове свято в бразилійській школі

Шкільний комітет на Дорізоні в Бразилії справляв Шевченкове свято. В невеликій шкільній залі зроблено підвиснення, на котрім поставили стіл, покритий національними килимами. До столу і до підвиснення були прибиті великі трьохметрові листи з пальми. В горі вони схилилися один до одного і зформували гарну арку. В тій арці й помістився портрет Шевченка. Прийшли дівчата колоністів і увінчали батька вінцем з живих квітів, спустивши по пальмових листах розкішні китиці до столу... Зібралася повна школа слухачів-Українців.

Щирим словом повитав вічнопам'ятного Півця України один українець-учитель, що прочитав про Шевченкову діяльність і муки за щастя України. По скінченню реферата, щось з 20 учнів виступило з декламацією Шевченкових віршів. З великим одушевленням і надзвичайною смілістю виступали діти перед численною публікою, бажаючи приєднатись і собі до всеукраїнського свята. Майже всі були українці з Галичини. (*Шевченкове свято в бразилійській школі // Рада. – 1914. – 19 червня*).

Висновки. У статті крізь призму матеріалів газети «Рада» розкрито життя і діяльність українців у Бразилії протягом 1907–1914 років. Подана у рубриках газети «Українці в Америці», «Українці в полудневій Америці», «Українці в Бразилії» інформація здебільшого була передруком відомостей з друкованих органів бразильських українців, а саме газети «Праця» (Прудентополіс), часопису «Зоря» і газети «Прапор» (Куритиба). Окремі публікації готувались власними кореспондентами газети. Вони стосувались життя та діяльності у Бразилії українців-галичан та українців-наддніпрянців.

Загалом в опублікованих статтях було описано повсякденне життя українців у Бразилії. Зокрема йшлося про пошук кращих соціально-економічних умов життя. Саме він став причиною імміграції у Бразилію українців Галичини і Наддніпрянщини. На території Австро-Угорської і Російської імперій тоді діяли імміграційні компанії, які агітували переселятись у Бразилію, обіцяючи іммігрантам стабільну роботу і гарну зарплату. Австрійський і російський уряди попереджали підданих про складне становище переселенців, сухий тропічний клімат і важкі умови праці, а також ошуканство з боку імміграційних агентів. Проте українці іммігранти прагнули іммігрувати, «не знаючи, яке пекло жде наших людей в тім захвальованім краю».

Відповідно до матеріалів газети «Рада», чимало українців у Бразилію їхало працювати на будівництві залізниці Сан-Пауло – Ріо-Гранде. Вони вимушено погоджувались на кабальні контракти, за якими «робітники стають невільниками». Проте злякавшись розповідей про невиплачену заробітну платню і пекельні умови роботи (сильна спека, гірська місцевість, нестача води, велика смертність), ще в дорозі чимало українських іммігрантів повтікало, так і не прибувши до «місця призначення». Деякі з них взагалі повернулись додому. Інші «українські люде мешкають по приватних плантаціях кави, та наче невільники 20 віку працюють на користь чужинців-богатирів». Зрештою більшість з українських переселенців добрались до сусіднього із Сан-Паулу південнішого штату Парана, більш сприятливішого для проживання і праці. Хоча й там часто переживали неврожай (чи втрату врожаю через гризунів), а звідти відсутність роботи і фінансову скруту.

За даними газети «Рада» у 1909 році у штаті Парана проживало вже 50-60 тис. українців. На той час деякі з них вже були там власниками крамниць і займались торгівлею. Кореспондент газети відзначав, що українці тут «беруться до торгівлі, бо тут немає євреїв, які б їх виручили». Водночас деякі з українців володіли лісопильнями чи млинами. Окремі виготовляли полотно. Більшість з українських переселенців займалось хліборобством і вирощували картоплю, кукурудзу, цибулю, льон, гречку, жито, які продавали як у самому штаті Парана, так і до сусідніх із ним штатів.

Найбільше українських іммігрантів осіло в місті Прудентополіс, яке за висловом редакції газети «Рада» вже тоді мало «сильний український характер». Станом на 1911 рік в місті проживало бл. 10 тисяч українців. Їх вплив у місті з кожним роком зростає. Підтверджує це те, що вже з наступного року із 31-ї кам'яниці (рахуй крамниці) в місті – 18 належало українцям, із 3-х шкіл – одна була українською, із 3-х церков – одна також була українською.

Йшлося на сторінках газети «Рада» й про політичну діяльність українців у Бразилії. Зокрема українська інтелігенція зауважувала, що українці в Бразилії не мають «якоїсь певної організації, що єднала б їх до купи» і водночас наголошувала, що «коли вони зоорганізуються й не сваритимуться між собою, то можуть узяти верх». З цією метою 8 березня 1908 р. у місті Куритиба створено «Товариство імені Шевченка».

Окреме місце обійняла тема діяльності бразильських українців у сфері освіти, культури і релігії. На шпальтах газети «Рада» повідомлялось про українські делегації до керівництва країни чи штату з проханнями дозволити відкрити національні школи. Їх турбувало, щоб не став «цей [український] народ страчений цілковито, бо вже діти, перше покоління, забувають рідну мову». На відкриття українських шкіл у вигляді пожертв збирались гроші. Фінансову допомогу іноді надавали уряд штату, бразильський і австрійський уряди. Зрештою в 1910 році в м. Куритиба засновано українську школу імені Тараса Шевченка (директор д-р Іван Кутний). Станом на 1911-й рік в муніципалітеті Прудентополіс функціонувало понад 30 українських шкіл. Деякі з них мали власні будівлі, інші розташовувались в приватних житлах українців. Навчання дітей було платним. Засновано «Українську раду шкільну» і товариство «Шкільний союз», який вишукував грошові фонди для школи.

Особливу увагу бразильські українці приділяли самоосвіті. Вони заснували товариство «Просвіта» (Куритиба, 1907). Ці товариства існували по колоніях, де проживали і працювали українці. Вони мали власні читальні.

Для інформування бразильських українців про діяльність їх організацій, а також про події в південно-західній і південно-східній Україні ще в 1907 році в місті Куритиба заснували двотижневий часопис «Зоря». Він стало виходив протягом 1907–1908 років, але надалі зіткнувся з фінансовими труднощами, бо за зізнанням редакції часопису «бразильські українці якимось чином не дуже дбають... і не охоче передплачують його». В 1910 році в Куритибі заснували газету «Прапор» (редактор д-р Клим Гутковський). Натомість у м. Прудентополіс засновано газету «Праця» (редактор Осип Мартинець).

Організовані й проведені українцями Куритиби й Прудентополіса культурні заходи, за їх переконанням, «будили думку про далекий рідний край». На Різдво українські аматорські театральні колективи виступали там з виставою «Ніч

Вифлеємська». Під час національних свят вони ставили вистави «Наталка Полтавка», «Мартин Боруля». На вечорах пам'яті Т. Шевченка читали його вірші, виголошувались доповіді про значення Кобзаря, хори виконували українські пісні, читці декламували вірші, усі співали гімн «Ще не вмерла Україна».

Газета «Рада» повідомляла, що українці-галичани Бразилії реагували на окремі події в південно-західній Україні. Зокрема вони збирали кошти на допомогу вдові українського громадсько-політичного діяча Марка Каганця, якого убили в 1908 році під час виборів до галицького парламенту. Більше того, газета «Рада» інформувала про плани львівського торговельного дому «Народна торгівля» відкрити власну філію у Парані. Ця філія мала експортувати європейські товари у Бразилію і навпаки імпортувати бразильські товари у Європу.

За газетою «Рада» невід'ємним учасником життя і діяльності українців у Бразилії була українська греко-католицька церква та українська православна церква. Їх священники завжди виступали співорганізаторами українських заходів у Парані. Серед них були отці Януарій Коциловський, Рафаїл Криницький та інші. Саме вони повідомляли про проросійську діяльність в Бразилії московських попів, їх агітацію серед українських прихожан, щоб ті перейшли до Російської православної церкви. Щоправда їх діяльність не дала істотного результату. Бразильські українці залишились вірними українській церкві.

Водночас на шпальтах газети «Рада» також не випадково йшлося про українсько-польські відносини. Польська громада в Парані також була чисельною. Саме вона в м. Маллет (штат Парана) опиралась найменуванню однієї з вулиць міста іменем Тараса Шевченка, пропонуючи замість цього назву «Руська». Проте тоді українців підтримав мер міста, який у португальському перекладі читав біографію Т. Шевченка і був у захваті від життя і творчості українського Кобзаря.

Загалом висвітлення газетою «Рада» українського життя у Бразилії впродовж 1907–1914 років було пов'язане зі штатом Парана та його містами Куритиба, Прудентополіс, Маллет та кількома десятками сіл, які й склали для читача т.зв. «Бразильську Україну».

Список використаних джерел та літератури:

1. Владика О. «В дитинстві розмовляли тільки українською», – Віторіо Соротюк про українців у Бразилії [Електронний ресурс] / Владика Олена // Локальна історія. – 2020. – № 7. – Режим доступу: <https://surl.li/jwqija>.
2. Слущенко Оскар. Nache Ihude всюди. Українська діаспора в Бразилії [Електронний ресурс] / Оскар Слущенко // Локальна історія. – 2020. – № 7. – Режим доступу: <https://surl.lu/wwbchz>.
3. Ціпка С. Три хвилі української еміграції до Бразилії, 1890–1940-ті рр.: історичний огляд до 130-річчя українського поселення [Електронний ресурс] / Сергій Ціпка // Україна модерна. – 2022. – Ч. 32–33. – С. 40–66. – Режим доступу: <https://surl.li/vbwtkr>.

References:

1. Vladyka, O. (2020). "In Childhood, We Spoke Only Ukrainian", – Vitorio Sorotyuk about Ukrainians in Brazil. *Local History*, 7. <https://surl.li/jwqija>. [In Ukrainian].
2. Slushchenko, O. (2020). Nache Ihude Everywhere. Ukrainian Diaspora in Brazil. *Local History*, 7. <https://surl.lu/wwbchz>. [In Ukrainian].
3. Tsipko, S. (2022). Three Waves of Ukrainians Immigration to Brazil, 1890s–1940s: A Historical Overview on the 130th Anniversary of Ukrainian Settlement. *Ukraine Moderna*, 32–33, 40–66. <https://surl.li/vbwtkr>. [In Ukrainian].

Oleh Kupchyk, Ph. D. (History), Associate Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

LIFE AND ACTIVITIES OF UKRAINIANS IN BRAZIL IN THE EARLY 20th CENTURY (BASED ON MATERIALS FROM THE NEWSPAPER “RADA”)

***Abstract.** The outbreak of Russia’s full-scale invasion of Ukraine on February 24, 2022, triggered another wave of mass migration of Ukrainians abroad. Most of the migrants found refuge in European countries, fewer in North America, and only a small number in South America, especially in Brazil, where they faced challenges of adaptation, everyday settlement, employment, and the acquisition of Spanish or Portuguese. Similar problems confronted Ukrainian migrants in Brazil at the beginning of the 20th century, during the period of mass immigration.*

Therefore, the article aims to highlight the challenges of everyday life as well as the principal forms and methods of activity of Ukrainians in Brazil at the beginning of the 20th century, as reflected in materials from the newspaper “Rada”.

The scientific novelty of the study lies in introducing into scholarly circulation press materials covering the life and activities of Ukrainians in Brazil during 1907–1914.

The methodological framework of the research is based on approaches of historical source studies. By applying scientific and historical research methods, the author identified and selected from the newspaper “Rada” sources related to Ukrainians in Brazil in the early 20th century and analyzed them using the method of historical analysis.

Conclusions. Through the prism of materials from the newspaper “Rada”, the article reveals the life and activities of Ukrainians in Brazil during 1907–1914. These materials were published in the column “Ukrainians in America” and were mostly reprints from Brazilian Ukrainian newspapers and journals, including “Prapor” and “Zoria” (Curitiba) and “Pratsia” (Prudentópolis). Some publications were prepared by correspondents of the newspaper “Rada” and focused on the lives of Ukrainian immigrants from Galicia and the Dnipro region.

Overall, the articles published in “Rada” described the everyday life of Ukrainians in Brazil, as well as their cultural, educational, and religious activities. Particular attention was paid to harsh working conditions, the dry tropical climate, water shortages, and fraud by immigration agents. The materials also reported on the establishment of the national organization the “Shevchenko Society”, cultural initiatives, the activities of “Prosvita”, the founding of Ukrainian schools, and the problem of the ‘Brazilianization’ of Ukrainian children. The emergence of ‘Brazilian Ukraine’, formed primarily by Ukrainians in the state of Paraná, was also noted.

***Key words:** Brazil, newspaper “Rada”, immigration, Parana, plantation, Ukrainian diaspora.*

Надійшла до редколегії: 11.09.2025

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ – СЕРЦЕ УКРАЇНИ У ЧИКАГО

Анотація. Стаття присвячена історії заснування і діяльності Українського Національного Музею (УНМ) в Чикаго, – однієї із найбагатших українських колекцій у Сполучених Штатах Америки.

Мета дослідження – донести до широкого загалу науковців в Україні історію створення Українського Національного Музею як унікальної культурної інституції, висвітлити діяльність її провідних діячів, що своєю відданою працею забезпечили успіх музею і його визнання як установи, метою якої є презентувати Україну, її історію та культуру у багатоманітному американському середовищі. Важливим моментом в дослідженні є висвітлення умов створення Українського Національного музею на тлі складних історичних подій, адже Український Національний Музей засновувався у важкий час для української історії, культури і музейництва.

Дослідження базується на джерелах, які досі були невідомими і вводяться в науковий обіг вперше: офіційні документи УНМ, протоколи засідань, кореспонденцію, фінансові звіти, інформацію про музейні колекції і виставки, спогади творців музею, рукописи та фотоархів.

Наукова новизна. Український Національний Музей в Чикаго успішно діє сімдесят чотири роки. За час свого існування він став символом України в Сполучених Штатах, місцем, куди стікаються туристи з усіх куточків світу. В той же час, в Україні про цю установу знають не так багато. Донести історію Музею, головні напрямки діяльності, інформацію про багатство музейної колекції і унікальність архівної скарбниці покликане дане дослідження.

Висновки. Український Національний Музей заснований українською елітою в еміграції, його початок був ініційований відомими лідерами та меценатами української громади у США, що змогли закласти надійну основу для подальшої успішної діяльності в напрямку збереження української культурної спадщини. До цього часу існувала стереотипна думка, що музей в Чикаго був створений молодими українськими емігрантами, які щойно прибули до Сполучених Штатів, не мали жодного досвіду в галузі музейної справи. Дослідження музейного архіву спростовує цю думку, – Український Національний Музей створювали люди досвідчені, активні в українському політичному житті, маючи досвід успішних проєктів, як Мирослав Сіменович, президент виставкового комітету Українського Павільйону на Всесвітній Виставці Поступу Прогресу в Чикаго 1933 р. Засновники підходили до справи створення музею з великою відповідальністю, подбали про його документальну основу, – статут, статус непрофільної організації, звільненої від сплати податків у США. Українські меценати передавали цінні колекції у музей, тим самим створюючи його унікальну скарбницю. Цим пояснюється феномен установи, що отримала гідний статус амбасодора української культури за океаном.

Ключові слова: Український національний музей в Чикаго, українська діаспора, Мирослав Сіменович, Каленик Лисюк, українське мистецтво в діаспорі.

Постановка проблеми. Хто побував в Українській околиці Чикаго і не відвідав Український національний музей, той в околиці нічого не бачив. Адже, не

можна оминати місце, що називають серцем українського Чикаго. Сюди з'їжджаються туристи з усіх куточків світу, щоб дізнатися про Україну. Музей відвідують політики, представники мистецтва, шоубізнесу та відомі люди. Сюди приводять дітей, щоб не забували своєї землі далеко поза океаном. Музей розмістився на затишному перехресті вулиць Superior & Oakley [57, р. 502], та, здається, стояв тут спокон віків... Хто ж заснував цю перлину української культури і чим вона заслужила собі визнання у Чикаго та далеко за його межами? Щоб зрозуміти, зазірнемо в історію Українського національного музею.

Аналіз досліджень та публікацій. Стаття підготовлена на основі ґрунтовних досліджень провідного фахівця з історії української еміграції в штаті Іллінойс, США, професора Іллінойського університету в Урбана Шампейн, – Мирона Куропася, зокрема «Ukrainians of Chicagoland» [77] та «The Ukrainian Americans. Roots and aspirations 1884 – 1954» [75]. Важливим джерелом є періодичні видання «На Слідах» [38; 43; 46; 48; 52; 55], «Музейні Вісті» [35; 37; 41; 51; 63], редактором яких був музейний діяч Каленик Лисюк. Згадані журнали є особливо цінним матеріалом, бо видавалися Українським Національним Музеєм і згодом стали рідкісними, адже їх тираж був невеликим. Водночас найширшою групою джерел для дослідження історії Українського національного музею в Чикаго є документи архіву Музею: офіційні документи, звіти, протоколи засідань, статuti, кореспонденція, листи та світлини. Використання первинної джерельної бази дозволяє розкрити сторінки історії заснування Музею і його діяльності, які досі залишалися невідомими. Архівні джерела вводяться в науковий обіг вперше.

Метою даної публікації є систематизований огляд історії створення Українського національного музею як унікальної культурної інституції, що презентує Україну, її історію та культуру у багатоманітному американському середовищі. Значну увагу приділено аналізу діяльності Музею, внеску провідних співробітників, очільників та меценатів, що своєю відданою працею забезпечили успіх музею і його визнання як однієї з головних українських установ у США.

Виклад основного матеріалу. Часом створення Українського Національного Музею (далі – УНМ) вважається вересень 1952 року [58, р. 1]. Засновниками були молоді українські патріоти, що тільки-но прибули до Сполучених Штатів Америки: Юліян Каменецький (1892 – 1973) – історик, педагог, активний громадсько-політичний діяч, пластун [32, р. 1]; Орест Городиський (1918 – 2014) – вивчав юриспруденцію в Українському Вільному Університеті, перекладач, колекціонер, знавець української геральдики та фалеристики [17, р. 1]; Олекса Ганкевич (1906 – 1969), який студіював філософію в Львівському університеті, активіст студентського патріотичного руху у Львові в 30-ті рр. ХХ ст. [59, р. 1].

Люди з високим рівнем освіти, маючи гуманітарний фах, глибоко розуміли необхідність створення Музею. В післявоєнний час українські видання за кордоном били на сполох та повідомляли про жахливу руйнацію і розграбування колекцій музеїв, знищення шедеврів архітектури і мистецтва в Україні під більшовиками та під час Другої світової війни [45, с. 3]. Точилася гостра дискусія про втрату Музею Визвольних змагань у Празі, що був захоплений смершем (підрозділом радянської контррозвідки), та вивезений у невідомому напрямку [47, с. 466]. На фоні втрати найбагатшої колекції, зібраної українцями в еміграції, прийшло розуміння, що музеї слід засновувати подалі від кордонів СРСР, куди не дотягнеться рука тоталітарного режиму [42, с. 17].

Щойно прибувши на новий континент та зіткнувшись із першими непростими кроками адаптації до нового життя, важкою працею на залізниці, забезпечення родин із маленькими дітьми, молоді люди все ж зрозуміли важливість та необхідність створити музей і архів в Чикаго. Вже понад пів століття тут існувала міцна українська громада, відома своїми церквами та організаціями, успішною елітою, масовими заходами та подіями [16, р. 1].

Першими ініціативами засновників було зібрати документи, старі книги, фото, періодику, які зберігалися в родинах перших емігрантів та іноді опинялися на смітниках, адже відбувалася асиміляція молодших поколінь. На думку О. Ганкевича, Ю. Каменецького та О. Городиського, чимало із вартісних свідчень та документів вже були втрачені [13, р. 1 – 3]. Згадані чинники доводили нагальну потребу створення Музею для збереження української національної спадщини. Один із його засновників, Орест Городиський у своєму рукописі про історію заснування інституції зазначав: «Збереження пам'яті про працю міжвоєнної еміграції було тим першим поштовхом створення архіву. Багато організацій, які існували в міжвоєнний період, а то й раніше, в своїх протоколах і касових книгах, зберегли прецікавенні образи праці й жертвенності тодішніх емігрантів. Ще не маючи приміщення, почали надходити експонати, головню книжки, а також архівні матеріали, часописи, фотографії чи архіви організацій. Праця ініціаторів, до яких пристав Юліян Каменецький (був тоді Станичним пластової Станиці в Чикаго мала поважний успіх» [18, р. 2020].

Добра ідея нічого не вартує без фінансової підтримки. Трійка новоприбулих ентузіастів звернулася до лідера української громади в Чикаго, доктора Мирослава Сіменовича [59, с. 1 – 3]. Відданий Україні, відомий добродієць Мирослав Сіменович підтримав та долучився до створення музею. Стараннями ініціаторів розпочалася робота з організації Музею. Спогади Ореста Городиського про участь М. Сіменовича: «Ініціаторам вдалося зацікавити «старого», бо ще з перед 1-ї Світової війни, громадського і політичного діяча др. Мирослава Сіменовича, знаного лікаря і активного члена в Гетьманському русі [77, р. 48]. Др. М. Сіменович очолив на Основуючих Загальних Зборах провід Музею. Статут для Музею виготовив Микола Бараболяк» [18, р. 2021].

У 1953 році створено тимчасовий керуючий орган (кураторію) Архіву-Музею, до складу якої увійшли Юліян Каменецький – голова, Осип Кочан – заступник, Олекса Ганкевич – архівар і бібліотекар, Михайло Баран – скарбник, Орест Городиський – писар, а також – вільні члени – Анастасія Кочан та д-р Маркіян Терлецький [52, с. 30]. Протягом року ці добродії провели титанічну роботу, звертаючись до усіх громадських та церковних організацій, заохочуючи до співпраці фінансові установи. Спогади про перші кроки в організації колекції розповідають про кропітку працю її організаторів: «Вечорами, після важкої фізичної праці на хліб насущний, обходили доми старих та нових емігрантів та збирали предмети народного мистецтва, історичні пам'ятки, знімки, книжки, часописи і журнали і зносили їх до тимчасово випрошеного приміщення» [38, с. 18]. В перші три роки архівар Олекса Ганкевич зібрав 5 995 цінних архівних документів, чим подивував музейчиків [5, с. 395].

Першими меценатами, що передали Музеєві твори мистецтва, експонати української старовини та етнографії, були подружжя Анастасія і Осип Кочани з

міста Джоліет (штат Іллінойс) та Михайло Баран, який зберіг рідкісні видання української преси та книжок, як з України, так і з еміграції в Америці [44, с. 56].

Музейники берегли історичні документи, протоколи. Тепер вони розповідають, що Перші загальні збори, на яких були присутні 65 осіб, відбулися 18 вересня 1954 р. у приміщенні Дому Українського Народного Союзу за адресою 841-845 N. Western Avenue. На Зборах були прийняті офіційна назва установи (Архів-Музей), статут, визначено розмір членського внеску (50 центів), вирішено розпочати збір коштів на придбання власного приміщення для Музею [63, с. 29]. Час був непростий для такої ініціативи.

У грудні 1954 року була організована Перша музейна виставка. За відсутності власного приміщення, вона відбулася у залі школи о. Василя при Катедрі св. о. Миколая і була представлена тематичними відділами: «Українське Чикаго у минулому», «Українські видання та преса в еміграції», «Доба Української Народної Республіки і Гетьманату», «Українська Повстанська Армія», «Перша Українська Дивізія «Галичина». Матеріали для неї становили як музейні експонати, так і речі, надані із приватних колекцій (Осипа та Анастасії Кочан, Петра Олексієнка, Степана Голяша, Ореста Городиського та ветеранів Першої Української Дивізії «Галичина». Виставку відвідало 637 глядачів [2, с. 5].

50-ті роки минулого століття були періодом, коли по всій Америці засновувалися нові українські установи та інституції, але потерпали від тієї ж проблеми, – браку коштів: «Найбільші труднощі в організації осередків української культури, це приміщення. Тільки Вініпег здобувся на власне приміщення. В Клівленді професору Леоніду Бачинському вдалося примістити архів-музей в залі православної церкви. Архів-музей НТШ в Нью Йорку досі не має кутка. Домівка в Лос Анджелесі досі без приміщення. Архів в Чикаго має куток в кімнаті Пластової домівки» [6, с. 31].

Мирослав Сіменович став меценатом, що надав п'ять тисяч у фонд створення музею, а саме на придбання приміщення. 1956 року був куплений будинок за адресою 2453 W Chicago Ave. Вартість будинку на той час становила 23,000 доларів. Акція збору коштів в громаді не мала особливого успіху, отож доктор Сіменович взяв на себе сплату кредиту (моргічу) при купівлі будинку. Оплата всіх послуг теж лягла на його плечі. Мирослав Сіменович став першим президентом новоствореної інституції [20, с. 26]. Непрості умови із організації та придбання власного музейного приміщення збереглися у спогадах засновників: «Музей не мав ніякого спонзора, опирався виключно на матеріальну поміч ентузіастів музейного діла. М. Сіменович купив мешканевий (житловий) триповерховий будинок. Не було це ідеальне приміщення, але з тим моментом зібрані матеріали дістали приміщення» [30, р. 1].

Через два роки в історії музею сталася ще одна важлива подія. 1958 р. відбулося об'єднання Архіву-Музею із Українським національним музеєм з Онтаріо (штат Каліфорнія, США), засновником і президентом якого був знаний колекціонер Каленик Лисюк [27, с. 27–30]. Об'єднані установи прийняли назву «Український національний музей» та взяли за основу Статут Українського національного музею із Онтаріо [62, с. 29]. Офіційно 16 серпня 1958 р. музейні експонати із Каліфорнії були перевезені до Чикаго [73, р. 1–4]. 26 жовтня того ж року відбулося відкриття Українського національного музею в Чикаго.

Президентом обрано д-ра Мирослава Сіменовича, заступником – Каленика Лисюка [63, р. 1].

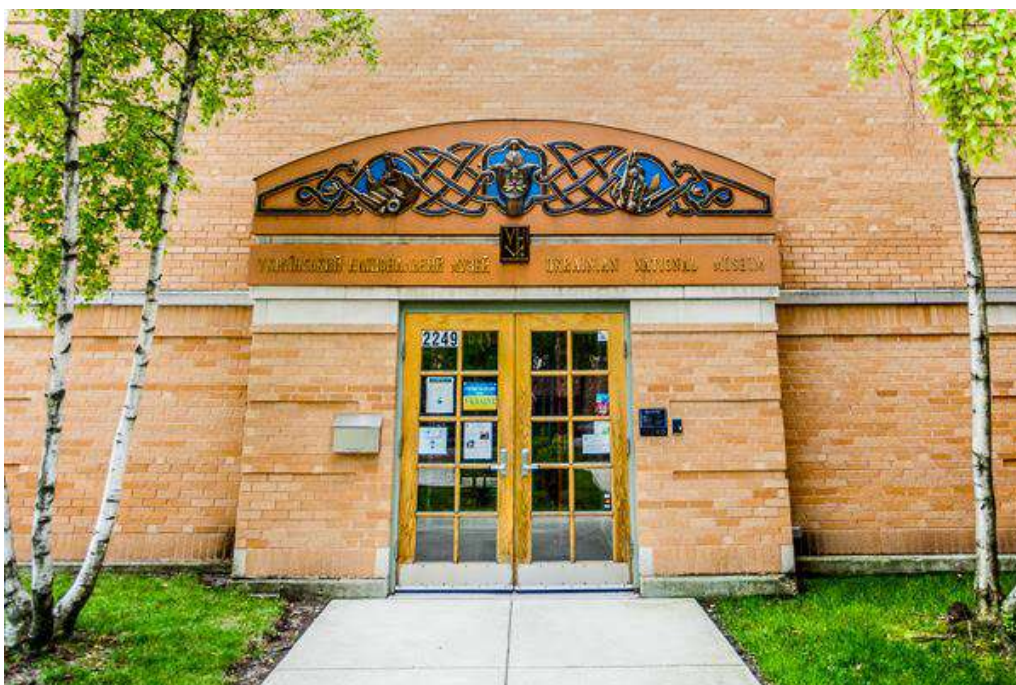
Політичний діяч, колекціонер, музейник, Каленик Лисюк залишив зворушливі спогади з часу оновлення експозиції після об'єднання музеїв: «Після відкриття Музею учні парафіяльних шкіл відвідали Музей. По дві кляси до полудня і по дві кляси після полудня відвідували щодня. Одного дня приходять учні школи св. Миколая і один хлопчик каже: «Це мій дідо!», показуючи на портрет генерала Трутенка. Учні не вірять і кличуть п. Д. Ніжанківську, щоб пояснила. На запит хлопця, як його ім'я, він гордо відповідає: «Я син доктора Трутенка, а це мій дідо!» Учні здивовані й зніяковіли. Тоді один каже: «А мій тато вирізує тризуби!». Другий каже: «А моя мама має на стіні килим дуже волохатий!». Кожен учень хотів щось сказати. Як зрадив один учень, як на стіні де фото УПА, він пізнав свого тата. Обличчя хлопця сяло гордістю. В Музеї є образ, де Петро відвідує в тюрмі гетьмана Полуботка. Питаю хлопців, що є на тім образі? Дивляться хлопці, і один каже: «Той, що сидить, намовляє того, що в кайданах, втікати з тюрми». Запитую дівчаток. Думають. Одна відповідає: «Той, що в кайданах, то мусить бути українець, а той, що коло нього, той мусить бути москаль-вартівник». «Чому так думаєш?» питаю її. «Мусить бути українець, бо в кайданах, а той мусить бути москаль, бо вони закували наш нарід у кайдани». Даю її медалю за влучну відповідь. За два дні пройшло коло 350 дітей. Дітвора приводить своїх знайомих американських дітей, щоб показати, що ми українці також маємо свій музей» [43, с. 32]. Традиція приводити учнів шкіл українознавства до Музею залишилася і до цього часу. Кожної суботи його відвідує з пів сотні маленьких українців. Вони допитливо придивляються до старих ятаганів з колекції Каленика Лисюка, заглядають у старі рукописи та читають листи американських президентів до лідерів української громади.

Музей набирив популярності і ставав відомий в мультикультурному мегаполісі. Колекції розросталися. Шлях експонатів до музейної скарбниці був різним. Пан Володимир Галушка написав жартівливі спогади, назвавши їх «Це були черевики і ложка». Будучи ветераном-дивізійником, зумів привезти до Америки ці дві речі періоду війни. Дружина норвилася викинути «непотріб» у сміття, «Але що жінка знає?, – жартував пан Володимир, – Чи вона була колись комбатантом?». Отож, передав збережені речі відповідальному за військовий відділ у музеї, Оресту Городиському [16, р. 1]. Так колекція УНМ збільшувалася, отож виникла потреба в просторішому приміщенні. Від 1975 року він був офіційно звільнений від сплати податків як неприбуткова установа [26, р. 1]. У 1992 р. було придбане нове приміщення за адресою 2249 W Superior St. Після проведення підготовчо-організаційних робіт, 3 грудня 1994 р., музейні експонати були перевезені у новий будинок [69, р. 1076].

Успіх та визнання прийшли до Музею завдяки постійній праці музейних діячів, його керівників, часто волонтерів та добровольців, що жертвували для установи кошти та присвячували час для організації виставок, постійних експозицій, впорядкуванні архіву і бібліотеки. За час існування УНМ, його очолювали: Мирослав Сіменович (1954–1967), лікар, відома постать в українській громаді Чикаго; Ілля Мула (1967–1970), правознавець, громадський діяч; Роман Верес (1970–1980), науковець-бібліограф; Еміліян Басюк (1980–1988), фаховий

бібліотекар, Юрій Грицеляк (1988–2000), лікар, Ярослав Ганкевич (2000–2014), фінансист [72, р. 1–4].

Із 2014 року і по сьогоднішній день президентом УНМ є Лідія Ткачук, бібліотекар за фахом, яка багато років була директором медичної бібліотеки в Чикаго. Відданість музею, щоденна праця на всіх музейних ділянках, – від культурної і мистецької до господарської та економічної, вміння налагоджувати співпрацю з іншими установами як українськими, так і американськими і міжнародними, – є запорукою успіху і визнання музею на сьогоднішній день. Завдяки пані Лідії цінні експонати, що стосуються визвольних змагань України, побували на виставках в Києві, – виставка «За волю України» в Музеї історії України в Другій світовій війні (розташований під монументом Мати-Батьківщина) та в Литві, – у Музеї військової історії імені Вітаутаса Великого в Каунасі та повернулися назад до Чикаго. У 2018 році Чиказький Альянс музеїв удостоїв Лідію Ткачук почесним званням «Лідер громади» за її багаторічну і віддану працю для Українського національного музею [70].

Центральний вхід в Український Національний Музей

На сьогоднішній день УНМ займає триповерховий будинок за адресою 2249 W Superior [57, с. 502]. У музейних залах розміщені постійні виставки народного мистецтва та етнографії: представлений традиційний народний одяг, що репрезентує різні регіони України; народно-прикладне мистецтво: традиційна косівська кераміка та взірці різьби по дереву та зразки архітектури; музичні інструменти, – від кобзи Василя Ємця, відомого бандуриста-віртуоза, до модерного контрабасу гурту Калуш Оркестра, на якому вони здобули перемогу на пісенному конкурсі Євробачення. Виставка писанок, – цінна колекція, що налічує понад тисячу оригінальних писанок, найстаріша з яких, – сторічна писанка. В музеї представлені експонати давньої історії України, зокрема трипільські керамічні статуєтки, що датуються 2 – 2,5 тисяч років тому, та історії козаччини – експонати першої половини XVII – початку XVIII ст., козацька зброя (шаблі, ятагани,

стародавні пістолі, козацька печатка, бунчук, булави та перначі), портрети гетьманів Богдана Хмельницького, Івана Мазепи, Павла Полуботка, Данила Апостола та ін.; копія Конституції Пилипа Орлика; а також унікальна колекція митрополита Андрея Шептицького. Нумізмати́ка та боністи́ка – представлені грошові одиниці України від найдавнішої гривні до сучасних візців та колекційних монет. Виставка ДіПі таборів присвячена історії українських іммігрантів після Другої світової війни, їх непростому шляху до Сполучених Штатів. Оновлена виставка пам'яті жертв Геноциду-Голодомору в Україні 1932–1933 рр. Відвідувачі люблять виставку про Український Павільйон під час Всесвітньої виставки Поступу прогресу у Чикаго 1933 року. Виставка малярства українського художника Корнила Устияновича. Еспозиція артефактів і світлин присвячена українським військовим в Армії США. Цікавою є експозиція оригінального офісу американського сенатора Володимира Дудича. Постійно діє виставка про сучасну російсько-українську війну і захист України від агресора. На виставці представлені експонати-дарунки від захисників з лінії фронту, прапори, картини художників, фотографії і навіть комікси.

У Музеї зберігається понад 100 тисяч одиниць архівних матеріалів з історії та культури України, історії української громади в Чикаго, велика колекція діаспорної періодики. Працювати з унікальною архівною колекцією приїжджають науковці із багатьох країн світу – Німеччини, Франції, Польщі, Канади, Аргентини, Тайваню, Південної Кореї, з різних штатів Америки і, звичайно ж, з України. Бібліотека нараховує понад 30 000 одиниць книг, найстаріша з яких – видання Святого Письма XVII століття [71, р. 65].

Виставкова зала на першому поверсі Музею

Традиційно в УНМ кожен першу п'ятницю місяця відкривається нова мистецька виставка. Найновіші виставки, що відбулися в музеї: «Дерево життя», – мистецька виставка традиційних витинанок Софі-Марти Фрезер та картин Катерини Ткаченко. «Не вмирає Душа наша», – виставка картин Євгенії Сакевич-Далас, «Не всі з них» – фото-виставка литовських фотографів Антанаса Суткуса, «хрещеного батька» литовської фотографії, та його молодших послідовників Артураса Морозоваса і Тадаса Казакавічюса. Виставка фотографій «Не всі з них» про українських біженців у Литві відбулася при підтримці Генерального консульства Литви в Чикаго, Генерального консульства України в Чикаго та Українського Національного музею. Виставка до 75-літнього ювілею Пластової станиці в Чикаго. Виставка робіт Володимира Подлевського і Світлани Мойсєвої,

мистецька виставка приурочена до ювілею місцевого художника Романа Вовка. Наприкінці 2024 року була організована виставка петриківського розпису канадської художниці українського походження Катерини Криволап. На основі архівних матеріалів музею, у березні 2025 р. архівістом Галиною Парасюк підготовлена виставка «ЕКО» присвячена творчості відомого митця Едварда Козака. Весняний період позначився малярськими виставками Тетяни Іващенко «Celebration of Life» та Юрія Бандери «Перехрестя світів».

З початку липня 2025 р. у Музеї і вперше у Сполучених Штатах відбулося відкриття фотовиставки Говарда Г. Баффетта (Howard G. Buffett) «Мужність нації». Це – добірка вражаючих світлин, зроблених під час повномасштабної війни в Україні Говардом Г. Баффеттом, засновником та генеральним директором Фонду Говарда Г. Баффетта. Американський благодійник перетнув кордон з Україною з камерою в руках приблизно через шість тижнів після того, як РФ розпочала повномасштабне вторгнення в лютому 2022 року. Відтоді він здійснив понад 20 поїздок в Україну, зокрема до Бучі, Харкова, Сум, Херсона, Вугледара, Слов'янська та Бахмута. Світлини, зроблені ним в період з квітня 2022 року по січень 2025 року, включаючи два місяці на лінії фронту, демонструють увесь жах війни, стійкість ЗСУ та мужність українців.

Етнографічна експозиція на другому поверсі Музею

Музей долучився до проекту вишивання рушника єдності «Цвіт вишиванки», що бере свій початок з м. Тернополя. Рушник вишивається із 2014 року і на ньому представлені регіони України та країни, де проживають українці. Вишивати орнамент від американських українців випала честь УНМ. Три майстрині-вишивальниці розробили традиційний буковинський взір – дерево життя і втілили його на рушникові. Далі рушник, що мандрує по світу, об'єднуючи усіх українців, поїде до Аргентини.

Доброю традицією є проведення майстер-класів із традиційного українського мистецтва, як писанкарство (напередодні Великодня), створення різдвяних декорацій-павуків, ляльки-мотанки та петриківського розпису. Відбуваються

презентації книг – як українських, так і американських авторів (Вахтанг Кіпіані, Ярослав Мартинюк, Даніель Григорчук, Володимир Мула), та проходять відеопокази художніх та документальних стрічок.

Щорічно Музей відвідує від 10 000 до 12 000 осіб. В рамках проекту чиказьких музеїв «Open House Chicago», куди включений УНМ, відбувається День відкритих дверей [8]. У цей час музей відвідує декілька тисяч туристів. В 2019 році Музей було внесено у перелік з більш як 200 місць, які варто відвідати у чотиримільйонному місті Чикаго.

Висновки. Український національний музей заснований українською елітою в еміграції з ініціативи відомих лідерів та меценатів української громади у США, які змогли закласти надійну основу для подальшої успішної діяльності в напрямку збереження української культурної спадщини. До цього часу існувала стереотипна думка, що музей в Чикаго був створений молодими українськими емігрантами, які щойно прибули до Сполучених Штатів, не мали жодного досвіду в галузі музейної справи. Дослідження музейного архіву спростовує цю думку, – Український національний музей створювали люди досвідчені, активні в українському політичному житті, маючи досвід успішних проектів, як, наприклад, Мирослав Сіменович, президент виставкового комітету Українського павільйону на Всесвітній виставці поступу прогресу в Чикаго 1933 р. Засновники підходили до справи створення музею з великою відповідальністю, подбали про його документальну основу, – статут, статус непрофільної організації, звільненої від сплати податків у США. Українські меценати також передавали цінні колекції у Музей, тим самим створюючи його унікальну скарбницю. Цим пояснюється феномен установи, що отримала гідний статус амбасадора української культури за океаном.

Список використаних джерел та літератури:

1. Анкета Українського Національного Музею // Музейні Вісті. – 1957 (Рік III). – С. 29.
2. Бараболяк М. Перша виставка Музею-Архіву / М. Бараболяк // Свобода. – 1955. – 14 січня (№ 8). – С. 5.
3. Басюк Е. За нове, обширне і модерне приміщення для Українського Національного Музею в Чикаго / Е. Басюк // Америка. – 1982. – № 205. – С. 3.
4. Басюк Е. Місія Українських музеїв в діаспорі / Е. Басюк // Свобода. – 1982. – 3 червня (№ 102). – С. 3.
5. Басюк Е. Український Національний Музей імені доктора Мирослава Сіменовича / Е. Басюк // Українці в Чикаго і Ілліной: в тисячоліття хрещення України. Збірник – Довідник / За ред. Маркусь Д. – Чикаго: Semkiw & Semkiw, 1989. – 395 с.
6. Бачинський Л. Завдання музею на вигнанні / Л. Бачинський // На слідах. On the Traces. – 1955. – № 2. – С. 30–31.
7. Бачинський Л. Організація Музеїв: Матеріяли для дискусії / Л. Бачинський // На слідах. On the Traces. – 1955. – № 4. – С. 3–4.
8. Бюлетень. Жовтень – Грудень, 1996 р. // Archive of the Ukrainian National Museum of Chicago, IL. (AUNM). – Box 31. – Folder 7. – Sheet 1–3.
9. Виставка відзнак і доповідь «Церква і миряни» // AUNM. – Box 31. – F. 7 [newspaper clipping]. – Sheet 1–2.
10. Від Українського Національного Музею // Музейні Вісті. – 1957 (Рік III). – С. 27.
11. Відгуки про злуку музеїв. Повідомлення Українського Національного Музею // Музейні Вісті. – 1958 (Рік IV). – С. 39.
12. Відкриття Українського Національного Музею в Онтаріо, Каліфорнія // На слідах. On the Traces. – 1955. – № 3. – С. 15–28.

13. Відозва. Український Національний Музей. Чикаго, 12 квітня, 1964 р. Рукопис // AUNM. – Вох 31. – Folder 7. – Sheet 1–3.
14. Вісті Українського Національного Музею в Шикаго. Українське Життя. 14 червня, 1962 р. // AUNM. – Вох 31. – Folder 7 [newspaper clipping]. – Sheet 1.
15. Всегромадська справа в розбудові музею в Чикаго. Управа музею. Музейна хроніка. Манускрипт, 1986 р. // AUNM. – Вох 3. – Folder 1.
16. Галушка В. Музейне – Українське Життя. 31 травня 1958 р. / В. Галушка // AUNM. – Вох 31. – Folder 7 [newspaper clipping]. – Sheet 1.
17. Горенко А. Український Національний Музей Українське Життя. 30 листопада, 1958 р. / А. Горенко // AUNM. – Вох 31. – F. 7 [newspaper clipping]. – Sheet 1–4.
18. Городиський О. Український Музей в Чикаго [рукопис] / О. Городиський // AUNM. – Вох 4. – F. 1. – Sheet 2021.
19. Дністровий Ю. З Шикаго до Лос Анджелос / Ю. Дністровий // На слідах. On the Traces. – 1956. – № 3 (7). – С. 22–25.
20. До українського загалу Шикаго і околиць Повідомлення Українського Національного Музею // Музейні Вісті. – Чикаго. – 1958 (Рік IV). – С. 26.
21. 3 нагоди першого випуску // На слідах. On the Traces. – 1955. – № 1. – С. 2.
22. Заклик до Чикагівської громади. – Українське Життя. – 21 грудня 1957 р. // AUNM. – Вох 31. – F. 7 [newspaper clipping]. – Sheet 1–11.
23. Заклик Українського Національного Музею і бібліотеки в Каліфорнії // На слідах. On the Traces. – 1955. – № 2. – С. 32–34.
24. Запрошення на загальні збори Українського Національного Музею. 18 вересня, 1958 р. // AUNM. – Вох 31. – F. 7. – Sheet 1.
25. Засідання Ради директорів Українського Національного Музею від 24 квітня 1999 р. // AUNM. – Вох 31. – F. 7. – Sheet 1.
26. Звернення управи Українського Національного Музею ім. Д-ра М. Сіминовича в Чикаго. 10 жовтня 1971 р. // AUNM. – Вох 31. – F. 7. – Sheet. 1.
27. Злука музеїв // Музейні Вісті. – Чикаго. – 1959 (Рік V). – С. 27 – 30.
28. Каменецький Ю. Каленик Лисюк. Українське Життя. – 1 листопада, 1958 р. / Ю. Каменецький // AUNM. – Вох 31. – F. 7. – Sheet 1–2.
29. Каменецький Ю. Осередок української культури в Шикаго. – 8 серпня 1954 р. / Ю. Каменецький // AUNM. – Вох 31. – F. 7. – Sheet 1–2.
30. Каменецький Ю. Український Архів-Музей у Чикаго: 3 перспективи років. Українське Життя. – 3 червня 1956 р. / Ю. Каменецький // AUNM. – Вох 31. – F. 7. – Sheet 1–2.
31. Каменецький Ю. Український Музей в Шикаго, дійсність. Листопад 1954. / Ю. Каменецький // Archive of the UNM of Chicago, IL; Вох 31. – F. 7. – Sheet. 1–3.
32. Каменецький Ю. Український Національний Музей в Шикаго (1952 – 1962). – Українське Життя. – 10 липня, 1962 р. / Ю. Каменецький // AUNM. – Вох 31. – F. 7. – Sheet 1.
33. Коляда 2000 – Різдвяне звернення Українського Національного Музею // AUNM. – Вох 31. – F. 7. – Sheet. 1.
34. Комунікат Українського Національного Музею в Чикаго від 6 червня 1995 р. // AUNM. – Вох 4. – F. 2. – Sheet. 15.
35. Кущинський А. За словом – діло Повідомлення Українського Національного Музею // Музейні Вісті. – 1958 (Рік IV). – С. 31–36.
36. Кущинський А. Іменини д-ра Мирослава Сіминовича Українське Життя. – 16 березня, 1963 р. / А. Кущинський // AUNM. – Вох 31. – F. 7. – Sheet. 1–3.
37. Кущинський А. Музейна справа на тлі сучасної епохи життя української нації / А. Кущинський // Музейні Вісті. – 1957 (Рік III). – С. 3–6.
38. Кущинський А. Український Національний Музей – українська амбасада в Америці // На слідах. On the Traces. – 1956. – № 3 (7). – С. 18–20.
39. Лист до секретаря Українського Національного Музею п. Юлії Назаревич від 5-го січня 1989 р. // AUNM. – Вох 4 [President's archival Material 1988 – 1994]. – F. 1. – Sheet. 439.
40. Лист до президента Українського Національного Музею в Чикаго від Олійника А., Генерального консула України в Чикаго, 14 квітня 1993 р. // AUNM. – Вох 4. – F. 1. – Sheet. 2039.

41. Лисюк К. До українського громадянства і членів музею / К. Лисюк // Музейні Вісті. – Чикаго. – 1957 (Рік III). – С. 1–2.
42. Лисюк К. Охорона музеїв на випадок війни / К. Лисюк // На слідах. On the Traces. – 1956. – № 3 (7). – С. 17–18.
43. Лисюк К. Шляхом світлої традиції / К. Лисюк // На слідах. On the Traces. – 1955. – № 1. – С. 30–32.
44. Мистецька збірка панства Кочанів // Дніпро. – Альманах. – Чикаго, 1959. – С. 56.
45. Міллер М. Нищення останніх національно-історичних пам'яток України / М. Міллер // Музейні Вісті. – Чикаго. – 1957 (Рік III). – С. 3–4.
46. Музей Визвольної Боротьби України у Празі // На слідах. On the Traces. – 1956. – № 1 (5). – С. 3–7.
47. Наріжний С. Як рятували Музей Визвольної Боротьби України / С. Наріжний. – Цюрих, 1959. – 466 с.
48. Олексієнко П. Я відвідав Музей в Онтаріо / П. Олексієнко // На слідах. On the Traces. – 1956. – № 3 (7). – С. 21–22.
49. Перегляд з діяльності Музею – квітень 1989 // AUNM. – Вох 4 [President's archival Material 1988 – 1994]. – F. 1. – Sheet 496.
50. Пластовий музей в Клівленді // Музейні Вісті. – Чикаго. – 1957 (Рік III). – С. 17.
51. Повідомлення Українського Національного Музею // Музейні Вісті. – Чикаго. – 1958 (Рік IV). – С. 24–35.
52. Повідомлення Українського Національного Музею // На слідах. On the Traces. – 1956. – № 3 (7). – С. 30.
53. Порядок нарад управи Українського Національного Музею в Чикаго від 2-го лютого 1989 р. // AUNM. – Вох 4 [President's archival Material 1988 – 1994]. – F. 1. – Sheet. 470.
54. Привітання з Різдом від управи Українського Національного Музею // AUNM. – Вох 31. – F. 7. – Sheet. 1.
55. Промова проф. Ю. Каменецького, директора Українського Музею в Шікаго // На слідах. On the Traces. – 1955. – № 3. – С. 21.
56. Протокол Загальних зборів Українського Національного Музею від 4 го червня 1988 р. в Домі сеньйорів 2355 вест Чікаго евеню // AUNM. – Вох 4 [President's archival Material 1988 – 1994]. – F. 1. – Sheet 216.
57. Протокол Надзвичайних Загальних Зборів Українського Музею в Чікаго, які відбулися в приміщенні музею 30 травня 1990 р. о 7-й год. вечора // AUNM. – Вох 4 [President's archival Material 1988 – 1994]. – F. 1. – Sheet 502.
58. Святочне відкриття У. Н. Музею. Українське Життя. – 13 вересня, 1958 р. // AUNM. – Вох 31. – F. 7 [newspaper clipping]. – Sheet 1–2.
59. Святочне відкриття У. Н. Музею. Українське Життя. 26 жовтня 1958 р. // AUNM. – Вох 3. – F. 7 [newspaper clipping]. – Sheet 1.
60. Семчишин М. В пошані до минулого, з думкою про майбутнє. Посвячення дому архіву-Музею в Чікаго // Українське Життя в Чікаго. – 1956 р. – 1 липня.
61. Склад Управи Українського Національного Музею в Чікаго і Ради директорів на 1990 / 1991 роки // AUNM. – Вох 4 [President's archival Material 1988 – 1994]. – Folder 1. – Sheet 512.
62. Справорозуміння уступаючої управи Українського Музею ім. Д-ра М. Сіминовича в Чікаго. Протокол // AUNM. – Вох 31. – Folder 7. – Sheet 1–11.
63. Статут Українського Національного Музею в Онтаріо, Каліфорнія // Музейні Вісті. – Чикаго. – 1957 (Рік III). – С. 29–30.
64. Український Національний Музей в Чікаго. Уповноваження Д-ра М. Сіменовича і Каленика Лисюка покликали до життя тимчасову Управу Українського Національного Музею. Українське Життя. 13 вересня, 1958 р. // AUNM. – Вох 31. – F. 7 [newspaper clipping]. – Sheet 1.
65. Український Національний Музей в Шікаго (1951–1962) Українське Життя. 10 червня, 1962 р. // AUNM. – Вох 31. – Folder 7 [newspaper clipping]. – Sheet 1–4.
66. Фотоколекція етнографічної виставки Анни Кучми. Січень, 1981 р. // AUNM. – Вох 17. – Folder 5. – Sheet 1–23.
67. Цимбалістий Б. Чому Генеалогічна секція? Українське Життя. 28 липня, 1985 р. / Б. Цимбалістий // AUNM. – Вох 31. – Folder 7 [newspaper clipping]. – Sheet 1–2.

68. Чотири дні в Чикаго. Репортаж Леоніда Полтави. Український Національний Музей // AUNM. – Box 31. – Folder 7 [newspaper clipping]. – Sheet 1–2.
69. Ще раз про виставку Музею-Архіву. Шікаго, ІЛ. // AUNM. – Box 31. – F. 7. – Sheet 1.
70. Щербльовський В. Лист-запрошення президента Українського Національного Музею на засідання у справі обговорення набутої посілості бувшої Словацької Церкви для потреб нашої громади, 23 квітня 1991 р. / В. Щербльовський // AUNM. – Box 4 [President's archival Material 1988 – 1994]. – F. 2. – Sheet 1076.
71. Daley Richard. Mayor of Chicago. Letter, January 3, 1990 // AUNM. – Box 4 [President's archival Material 1988 – 1994]. – F. 2. – Sheet 830.
72. Generations. A Documentary of Ukrainians in Chicago. – Chicago: Ekran, 1999. – 65 p.
73. Passport. UNM of Chicago // AUNM. – Box 4. – Folder 23. – Sheet 1–4.
74. Passport's Guide to Ethnic Chicago: a Complete Guide to the Many Faces & Cultures of Chicago / Lindberg R. – Lincolnwood, 1997. – 379 p.
75. The Ukrainian Americans. Roots and Aspirations 1884 – 1954. / Kuropas M. – Toronto: University of Toronto Press, 1991. – 534 p.
76. UNM Historical Events. Manuscript // AUNM. – Box 4. – Folder 23. – Sheet 1–8.
77. Ukrainians of Chicagoland / Kuropas M. – Chicago: Arcadia. – 2006. – 128 p.

References:

1. Ukrainian National Museum Questionnaire. (1957). *Museum News*, (III), 29. [In Ukrainian].
2. Barabolyak, M. (1955, January 14). The First Exhibition of the Museum-Archive. *Svoboda*, (8), 5. [In Ukrainian].
3. Basyuk, E. (1982). For a New, Spacious and Modern Building for the Ukrainian National Museum in Chicago. *America*, (205), 3. [In Ukrainian].
4. Basyuk, E. (1982, June 3). The Mission of Ukrainian Museums in the Diaspora. *Svoboda*, (102), 3. [In Ukrainian].
5. Basyuk, E. (1989). Ukrainian National Museum Named after Dr. Myroslav Simenovich. In Markus, D. (Ed.), *Ukrainians in Chicago and Illinois: in the Millennium of the Baptism of Ukraine. Collection – Directory*. Semkiw & Semkiw. [In Ukrainian].
6. Bachynskyi, L. (1955). The Task of a Museum in Exile. *Na Slidakh. On the Traces*, 2, 30–31. [In Ukrainian].
7. Bachynskyi, L. (1955). Museum Organization: Materials for Discussion. *Na Slidakh. On the Traces*, 4, 3–4. [In Ukrainian].
8. *Bulletin. October–December, 1996*. (1996). (Box 31, Folder 7, Sheets 1–3) Archive of the Ukrainian National Museum of Chicago, Chicago, IL, U.S. (AUNM). [In Ukrainian].
9. *Exhibition of Awards and Report «Church and Laity»*. (n.d.). (Box 31, Folder 7 [newspaper clipping], Sheets 1–2), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
10. From the Ukrainian National Museum. (1957). *Museum News*, (III), 27. [In Ukrainian].
11. Opinions on the Merger of Museums. Message of the Ukrainian National Museum. (1958). *Museum News*, (IV), 39. [In Ukrainian].
12. Opening of the Ukrainian National Museum in Ontario, California. (1955). *Na Slidakh. On the Traces*, 3, 15–28. [In Ukrainian].
13. *Appeal. Ukrainian National Museum. Chicago, April 12, 1964*. [Manuscript]. (1964). (Box 31, Folder 7, Sheet 1–3), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
14. *News from the Ukrainian National Museum in Chicago*. [Ukrainian Life]. (1962, June 14). (Box 31, Folder 7, Sheet 1), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
15. *Public work in the Development of the Museum in Chicago. Museum Board. Museum Chronicle*. [Manuscript]. (1986). (Box 3, Folder 1), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
16. Galushka, V. (1958, May 31). Museum – Ukrainian Life. (Box 31, Folder 7 [newspaper clipping], Sheet 1), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
17. Gorenko, A. (1958, November 30). Ukrainian National Museum Ukrainian Life (Box 31, Folder 7 [newspaper clipping], Sheet 1–4), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
18. Horodyskyi, O. (n.d.). Ukrainian Museum in Chicago [manuscript]. (Box 4, Folder 1, Sheet 2021), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].

19. Dnistrovyi Yu. From Chicago to Los Angeles. (1956). *Na Slidakh. On the Traces*, 3 (7), 22–25. [In Ukrainian].
20. To the Ukrainian Community of Chicago and the Surrounding area, a Message from the Ukrainian National Museum. (1958). *Museum News* (IV), 26. [In Ukrainian].
21. On the Occasion of the First Issue. (1955). *Na Slidakh. On the Traces*, 1, 2. [In Ukrainian].
22. *Appeal to the Chicago Community*. [Ukrainian Life]. (1957, December 21). (Box 31, Folder 7 [newspaper clipping], Sheets 1–11), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
23. Appeal of the Ukrainian National Museum and Library in California. (1955). *Na Slidakh. On the Traces*, 2, 32–34. [In Ukrainian].
24. *Invitation to the General Meeting of the Ukrainian National Museum*. (1958, September 18). (Box 31, Folder 7, Sheet 1), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
25. *Meeting of the Board of Directors of the Ukrainian National Museum of April 24, 1999*. (1999). (Box 31, Folder 7, Sheet 1), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
26. *Address of the Board of the Dr. M. Siminovich Ukrainian National Museum in Chicago*. (1971, October 10). (Box 31, Folder 7, Sheet 1), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
27. Union of Museums. (1959). *Museum News*, (V), 27–30. [In Ukrainian].
28. Kamenetskyi, Y. (1958, November 1). Kalenyk Lysyuk. [Ukrainian Life]. (Box 31, Folder 7 [newspaper clipping], Sheets 1–2), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
29. Kamenetskyi, Y. (1954, August 8). The Center of Ukrainian Culture in Chicago. (Box 31, Folder 7 [newspaper clipping], Sheets 1–2), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
30. Kamenetskyi, Y. (1956, June 3). Ukrainian Archive-Museum in Chicago: From the Perspective of Years. *Ukrainian Life*. (Box 31, Folder 7, Sheets 1–2), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
31. Kamenetskyi, Y. (1954, November). Ukrainian Museum in Chicago, reality. (Box 31, Folder 7 [newspaper clipping], Sheets 1–3), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
32. Kamenetskyi, Y. (1962, July 10). Ukrainian National Museum in Chicago (1952 – 1962). [Ukrainian Life]. (Box 31, Folder 7 [newspaper clipping], Sheet 1), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
33. *Kolyada 2000 – Christmas Message of the Ukrainian National Museum*. (n. d.). (Box 31, Folder 7, Sheet 1), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
34. *Communiqué of the Ukrainian National Museum in Chicago dated June 6, 1995*. (1995). (Box 4, Folder 2, Sheet 15), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
35. Kuschynsky, A. (1958). Behind the Word – the Deed. Report of the Ukrainian National Museum. *Museum News*, (IV), 31–36. [In Ukrainian].
36. Kuschynskyi, A. (1963, March 16). Name Day of Dr. Myroslav Siminovich. [Ukrainian Life]. (Box 31, Folder 7 [newspaper clipping], Sheets 1–3), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
37. Kuschynsky, A. (1957). Museum Work Against the Background of the Modern Era of the Life of the Ukrainian Nation. *Museum News*, (III), 3–6. [In Ukrainian].
38. Kuschynsky, A. (1956). Ukrainian National Museum – Ukrainian Embassy in America. *Na Slidakh. On the Traces*, 3 (7), 18–20. [In Ukrainian].
39. *Letter to the Secretary of the Ukrainian National Museum, Ms. Yulia Nazarevych, dated January 5, 1989*. (Box 4 [President's Archival Material 1988 – 1994], F. 1, Sheet 439), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
40. *Letter to the President of the Ukrainian National Museum in Chicago from Oliynyk A., Consul General of Ukraine in Chicago*. (1993, April 14). (Box 4, F. 1, Sh. 2039), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
41. Lysyuk, K. (1957). To Ukrainian Citizenship and Museum Members. *Museum News*, (III), 1–2. [In Ukrainian].
42. Lysyuk, K. (1956). Protection of Museums in Case of War. *Na slidakh. On the Traces*, 3 (7), 17–18. [In Ukrainian].
43. Lysyuk, K. (1955). On the Path of the Bright Tradition. *Na slidakh. On the Traces*, 1, 30–32. [In Ukrainian].
44. Art Collection of the Kochanov Family. (1959). *Dnipro. – Almanac*, 56. [In Ukrainian].
45. Miller, M. (1957). The Destruction of the Last National Historical Monuments of Ukraine. *Museum News*, (III), 3–4. [In Ukrainian].
46. Museum of Liberation Struggle of Ukraine in Prague. (1956). *Na Slidakh. On the Traces*, 1 (5), 3 – 17. [In Ukrainian].

47. Narizhnyi, S. (1959). *How the Museum of the Liberation Struggle of Ukraine was saved*. N.p. [In Ukrainian].
48. Oleksienko, P. I visited the Museum in Ontario. (1956). *Na Slidakh. On the Traces*, 3 (7), 21–22. [In Ukrainian].
49. Review of the Museum's Activities – April 1989. (1989). Box 4 [President's archival Material 1988 – 1994], Folder 1, Sheet 496), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
50. Plast Museum in Cleveland. (1957). *Museum News*, (III), 17. [In Ukrainian].
51. Message from the Ukrainian National Museum. (1958). *Museum News*, (IV), 24–35. [In Ukrainian].
52. Message from the Ukrainian National Museum. (1956). *Na Slidakh. On the Traces*, 3 (7), 30. [In Ukrainian].
53. *Procedure for Meetings of the Board of the Ukrainian National Museum in Chicago dated February 2, 1989*. (1989). (Box 4 [President's archival Material 1988 – 1994], Folder 1. – Sheet 470), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
54. *Merry Christmas from the Board of the Ukrainian National Museum*. (n.d.). (Box 31, Folder 7, Sheet 1, AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
55. Speech by Prof. Yu. Kamenetsky, Director of the Ukrainian Museum in Chicago. (1955). *Na Slidakh. On the Traces*, 3, 21. [In Ukrainian].
56. *Minutes of the General Meeting of the Ukrainian National Museum of June 4, 1988 at the House of Seniors, 2355 West Chicago Avenue*. (1988). (Box 4 [President's archival Material 1988 – 1994], Folder 1, Sheet 216), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
57. *Minutes of the Extraordinary General Meeting of the Ukrainian Museum in Chicago, held at the museum on May 30, 1990 at 7 p.m.* (1990). (Box 4 [President's archival Material 1988 – 1994], Folder 1, Sheet 502), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
58. *Festive opening of the U. N. Museum*. [Ukrainian Life]. (1958, September 13). (Box 31, Folder 7 [newspaper clipping], Sheets 1–2), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
59. *Festive opening of the U.N. Museum*. [Ukrainian Life]. (1958 p., October 26). (Box 3. – Folder 7 [newspaper clipping], Sheet 1), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
60. Semchyshyn, M. (1956, July 1). In Honor of the Past, with Thoughts about the Future. Dedication of the Archive-Museum House in Chicago. *Ukrainian Life in Chicago*. [In Ukrainian].
61. *Composition of the Board of Directors of the Ukrainian National Museum in Chicago for 1990/1991*. (1991). (Box 4, F. 1, Sheet 512), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
62. *Memorandum of Understanding of the Transferring Board of the Dr. M. Siminovich Ukrainian Museum in Chicago. Minutes*. (n.d.). (Box 31, Folder 7, Sheets 1–11), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
63. Charter of the Ukrainian National Museum in Ontario, California. (1957). *Museum News*, (III), 29–30. [In Ukrainian].
64. *Ukrainian National Museum in Chicago. The Mandate of Dr. M. Simenovich and Kalenyk Lysiuk called into Existence the Temporary Board of the Ukrainian National Museum*. [Ukrainian Life]. (September 13, 1958). (Box 31, Folder 7 [newspaper clipping], Sheet 1), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
65. *Ukrainian National Museum in Chicago (1951–1962)*. [Ukrainian Life]. (1962, June 10). (Box 31, Folder 7 [newspaper clipping], Sheets 1–4), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
66. *Photo Collection of Anna Kuchma's Ethnographic Exhibition*. (1981, January). (Box 17, Folder 5, Sheets 1–23), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
67. Tsybalytsky, B. (1985, July 28). Why the Genealogical Section? [Ukrainian Life]. (Box 31, Folder 7 [newspaper clipping], Sheets 1–2), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
68. *Four Days in Chicago. Report by Leonid Poltava. Ukrainian National Museum*. (n.d.). (Box 31, Folder 7 [newspaper clipping], Sheets 1–2), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
69. *Once again about the exhibition at the Museum-Archive. Chicago, IL*. (n.d.). (Box 31, Folder 7 [newspaper clipping], Sheet 1), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
70. Shechblovsky, V. (1991, April 23). Invitation Letter from the President of the Ukrainian National Museum to a Meeting to Discuss the Acquired Estate of the Former Slovak Church for the Needs of our Community. (Box 4, Folder 2, Sheet 1076), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In Ukrainian].
71. Daley, Richard. Mayor of Chicago. Letter, (1990, January 3). (Box 4 [President's archival Material 1988 – 1994], Folder 2, Sheet 830), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In English].
72. *Generations. A Documentary of Ukrainians in Chicago*. (1999). Ekran. [In English].

73. *Passport. UNM of Chicago*. (n.d.). (Box 4, Folder 23, Sheets 1–4), AUNM, Chicago, IL, U.S. [In English].
74. Lindberg, R. (1997). *Passport's Guide to Ethnic Chicago: a Complete Guide to the Many Faces & Cultures of Chicago*. Lincolnwood. [In English].
75. Kuropas, M. (1991). *The Ukrainian Americans. Roots and Aspirations 1884–1954*. University of Toronto Press. [In English].
76. *UNM Historical Events. Manuscript*. (n.d.). (Box 4, Folder 23, Sheets 1–8), AUNM, Chicago, IL, U.S.
77. Kuropas, M. (2006). *Ukrainians of Chicagoland*. Arcadia. [In English].

Halyna Parasiuk, Ph. D.(History), Archivist of the Ukrainian National Museum in Chicago, Chicago, IL, U.S.

UKRAINIAN NATIONAL MUSEUM – THE HEART OF UKRAINE IN CHICAGO

Abstract. *This article is dedicated to the history of the foundation and activities of the Ukrainian National Museum (UNM) of Chicago, one of the richest Ukrainian collections in the United States.*

The goal of this research is to bring to a broad audience of scholars in Ukraine the history of the creation of the Ukrainian National Museum as a unique cultural institution, highlight the work of its leading figures who ensured the museum's success through their dedicated efforts, and its recognition as an institution aimed at presenting Ukraine, its history, and culture in the diverse American environment. An important aspect of the study is shedding light on the conditions under which the Ukrainian National Museum was created against the backdrop of complex historical events. The museum was established during a difficult time for Ukraine's history, culture, and museology. In Ukraine, which was suffering from wars and under the oppression of the Soviet totalitarian system, when historical monuments were destroyed, and the true history was banned, museums were being created in the democratic world whose purpose was to preserve Ukrainian national heritage outside the borders of Ukraine.

Scientific Novelty. *The Ukrainian National Museum of Chicago has been successfully operating for seventy-four years. Over its existence, it has become a symbol of Ukraine in the United States, a place where tourists from all over the world come. At the same time, however, not many in Ukraine are familiar with this institution. This research aims to convey the history of the museum, its main areas of activity, information about the richness of its collections, and the uniqueness of its archival treasures. The research is based on a wide range of sources, including official documents of the Ukrainian National Museum, meeting protocols, correspondence, financial reports, information about the museum's collections and exhibitions, memoirs of the museum's creators, manuscripts, and photo archives. The study draws on sources that were previously unknown and are introduced into scientific circulation for the first time.*

Conclusions. *The Ukrainian National Museum was founded by the Ukrainian elite in emigration, its beginning was initiated by well-known leaders and patrons of the Ukrainian community in the USA, who were able to lay a reliable foundation for further successful activities in the direction of preserving the Ukrainian cultural heritage. Until now, there was a stereotypical opinion that the museum in Chicago was created by young Ukrainian emigrants who had just arrived in the United States and had no experience in the field of museum work. A study of the museum archive refutes this opinion – the Ukrainian National Museum was created by experienced people, active in Ukrainian political life, with experience of successful projects, such as Myroslaw Simenowych, president of the exhibition committee of the Ukrainian Pavilion at the World Exhibition in Chicago in 1933. The founders approached the matter of creating the museum with great responsibility, took care of its documentary basis - the charter, the status of a non-profile organization, exempt from paying taxes in the USA. Ukrainian patrons donated valuable collections to the museum, thereby creating its unique treasury. This explains the*

phenomenon of the institution receiving the worthy status of an ambassador of Ukrainian culture overseas.

Key words: *Ukrainian National Museum of Chicago, Ukrainian diaspora, Myroslaw Simenowych, Kalenyk Lysuk, Ukrainian art in the diaspora.*

Надійшла до редколегії: 24.07.2025

УДК 373.5:94(411.4)+316.7

Наталія Пошивайло-Таулер,
віце-президентка Світового Конгресу Українців,
очільниця освітньої референтури СФУЖО,
м. Мельбурн, Австралія
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2810-0981>

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА В ШТАТІ ВІКТОРІЯ, АВСТРАЛІЯ, ТА В НОВІЙ ЗЕЛАНДІЇ (1947–2025 РР.)

Анотація. У статті простежено історію становлення та розвитку українського шкільництва в м. Мельбурні, штат Вікторія, Австралія, та в Новій Зеландії від початку імміграції туди українців після Другої світової війни і включаючи період пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Проаналізовано чинники, що вплинули на організацію, розвиток і функціонування українських суботніх і недільних шкіл у багатокультурному суспільстві Австралії та Нової Зеландії в порівнянні з українським шкільництвом у США, з урахуванням їх географічної віддаленості від України.

Метою даної статті є дослідження становлення, еволюції розвитку й сучасного стану українського шкільництва в штаті Вікторія (Австралія) та Новій Зеландії у контексті діяльності українських громад, релігійних і громадських організацій, а також визначення його ролі у збереженні національної ідентичності українців за межами Батьківщини.

Методологія дослідження ґрунтується на використанні міждисциплінарного та системного підходів, загальнонаукових методів аналізу, синтезу, порівняння, аналогії та історико-типологічного методів.

Наукова новизна. Визначено основні етапи розвитку осередків українського шкільництва в Австралії та Новій Зеландії, зокрема діяльність рідної школи, їх зміни під впливом асиміляції та прибуття нових хвиль української імміграції. Проведено аналогії з сучасним становищем українського шкільництва у США, визначено спільні проблеми, характерні для українських шкіл в діаспорі.

Висновки. Авторка доходить висновку, що утворення української рідної школи в штаті Вікторія та в інших штатах Австралії, і спорадично в Новій Зеландії, від початку відбувалося під впливом політичних, економічних, географічних, родинних та інших обставин. Водночас з відновленням Україною незалежності та поповненням української діаспори в Австралії та Новій Зеландії новими членами, відбулося кількісне збільшення існуючих громадських організацій, і систематичне наповнення українських шкіл новими учнями. У цей же час з'явилися ознаки асиміляції та втрати інтересу до традиційної української освіти у суботніх школах в родинях нащадків першої хвилі імміграції з одного боку, та створення нових шкіл і освітніх осередків через повномасштабне вторгнення РФ в Україну – з другого.

Ключові слова: Австралія, Нова Зеландія, Мельбурн, українська діаспора, освіта, українське зарубіжне шкільництво, українознавство, українська громада.

Постановка проблеми. Друга світова війна спричинила глобальні політичні, соціальні та економічні зміни в усьому світі, що зумовило активізацію міграційних процесів і появу нових осередків української діаспори. Для українців, які опинилися в Австралії, постало питання організації громади, створення умов для релігійного та культурного життя, а також формування середовища, здатного забезпечити національне виховання молоді для збереження національної ідентичності української громади. І хоча історія української діаспори в Австралії загалом ґрунтовно досліджена, однак питання становлення українського шкільництва вимагає окремого системного аналізу – з урахуванням регіональної географічної специфіки, соціокультурних викликів і трансформаційних процесів останніх десятиліть.

Дана стаття є спробою системно простежити організацію українського шкільництва та змодельовати подальший розвиток української освіти у даному регіоні на прикладі українських шкіл в австралійському місті Мельбурні, штат Вікторія, та у Новій Зеландії.

В умовах глобалізації, цифровізації та зростання асиміляційних тенденцій українські школи в діаспорі залишаються ключовими осередками збереження національної ідентичності, передачі мови, традицій та історичної пам'яті новим поколінням. Актуальність теми посилюється обставинами останнього десятиліття – пандемією COVID-19, новими хвилями вимушеної міграції, спричиненої війною РФ проти України, і необхідністю переосмислення ролі українського шкільництва у багатокультурному освітньому просторі Австралії та Нової Зеландії.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема розвитку українського шкільництва в Австралії та Новій Зеландії належить до малодосліджених напрямів української діаспорної педагогіки та діаспорознавства. Окремі відомості зустрічаються у працях істориків, культурологів та освітян, що висвітлюють процеси становлення українських громад після Другої світової війни. Джерельну базу дослідження становлять збірники Наукового товариства імені Тараса Шевченка в Австралії, зокрема видання за редакцією В. Литвина [9], Т. Ляховича [10], І. Прашка [15], А. Теодоровича [20], які подають матеріали про діяльність українських церковних, культурних і освітніх організацій у середині ХХ століття. Цінні відомості містяться у звітах Союзу Українських Організацій Австралії (СУОА) [19; 7], Союзу Українок Австралії [18], а також у спогадах активних учасників та засновників шкільництва, О. Стефин [22] та Н. Пошивайло-Таулер [5]. Дослідження В. Євтуха, Є. Камінського, О. Ковальчук [6], С. Романюк [16] та О. Дякової [4] розглядають розвиток української освіти за кордоном у ширшому контексті збереження національної самобутності та соціокультурному контексті, наголошуючи на значенні мовно-культурної освіти у вихованні дітей діаспори, дотичних до розвитку українського шкільництва та українознавства на теренах Австралії.

Водночас бракує цілісних досліджень, які б поєднували історичний, соціокультурний та освітній виміри розвитку українських шкіл в Австралії та Новій Зеландії з урахуванням сучасних викликів – асиміляції, цифрової трансформації та нових міграційних потоків після 2014 і 2022 років. Саме це й обумовлює потребу в спеціальному дослідженні та визначає наукову новизну та актуальність даної статті.

Метою даної статті є дослідження процесу становлення, розвитку та сучасного стану українського шкільництва в штаті Вікторія (Австралія) та Новій Зеландії, як напрямку діяльності українських громад, релігійних і громадських організацій, а також визначення його ролі у збереженні національної ідентичності українців за межами Батьківщини.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань: 1) простежити історичні передумови виникнення українських шкіл у діаспорі після Другої світової війни; 2) визначити основні етапи розвитку та організаційного становлення українського шкільництва у Вікторії (Австралія) й Новій Зеландії; 3) проаналізувати вплив асиміляційних процесів і нових хвиль імміграції на діяльність українських шкіл; 4) з'ясувати головні тенденції, проблеми та перспективи розвитку української освіти в сучасних умовах в Австралії та Новій Зеландії.

Виклад основного матеріалу. Українська діаспора в Австралії та Новій Зеландії бере початок від закінчення Другої світової війни, коли значна кількість українців опинилася в Західній Європі, зокрема в Західній Німеччині й Австрії, Італії, – окупаційних зонах США та Великої Британії. Загалом кількість українських переміщених осіб, так званих ДіПі (від англ. «Displaced Persons», «D.P.») з території СРСР становила 800 тисяч осіб, і ще близько 170 тисяч – з Волині й Галичини [9]. За даними Центрального представництва української еміграції в Німеччині, в різних зонах окупації кількість українських емігрантів на кінець березня 1946 року складала 206 871 осіб. ООН наддала право вільного вибору нової країни поселення усім ДіПі у лютому 1946 року [9].

Переважна більшість прагнула опинитися у розвинених демократичних країнах, не зруйнованих війною і з перспективою особистісного розвитку та самореалізації. Важливо, що ДіПі – це інтелігенція, освітяни та митці, політики, церковні діячі й військовики, які брали участь в українському національному русі та розбудові Української держави, її господарства, культури, освіти, науки. Пріоритетним напрямком для них, як і за попередніх хвиль української еміграції, залишалася Північна Америка. Але через обмеження імміграційної політики США та Канади, свої кордони для біженців з Європи, зокрема і українців, відкрили країни Латинської Америки, Австралія й Нова Зеландія, які потребували притоку робочої сили в сільському господарстві, видобувній промисловості, будівництві. У період між 1945 і 1965 роками понад 2 000 000 мігрантів прибули до Австралії, серед них – тисячі українців, які заклали основи організованого громадського життя. Більшість іммігрантів запросив уряд Британської співдружності націй і сплатив більшу частину вартості проїзду, щоб вони могли дістатися до Австралії та Нової Зеландії. Натомість новоприбулим довелося відпрацювати в нових країнах за укладеним контрактом два роки на попередньо узгоджених робочих місцях, на які направляв уряд.

Попри складні обставини, виснажливу фізичну працю, невизначені перспективи, перші українські переселенці прагнули зберегти свою українськість, прищепити любов до Батьківщини своїм дітям. Вони усвідомлювали, що збереження мови й культури є основою самоідентифікації, тому разом із церковними і громадськими діячами розпочали організацію освітніх осередків для дітей. З цієї ініціативи в Австралії та Новій Зеландії згодом розбудувалася мережа рідних шкіл – суботніх та недільних шкіл українознавства, що набули поширення в

США, Канаді та інших країнах з українською діаспорою (у даній статті термін «рідна школа» вживається у значенні мережі закладів, які виконують функції української національної школи та закладів духовно-культурних центрів, покликаних виховувати молоде покоління в українських традиціях). Початки українського шкільництва в Австралії та Новій Зеландії були натхненні ідеями рідного шкільництва Тараса Шевченка, і в еміграції набули важливого значення для збереження української національної ідеї для майбутнього у звільненій від комуністично-більшовицької окупації Україні [21].

Шкільна система й навчальний процес в українських школах Австралії, як і сама українська громада в Австралії, формувалися досить швидко, враховуючи вплив австралійської шкільної системи та особливості української громадської діяльності на континенті. Водночас цей процес був природнім, йшов не згори, а з ініціативи і потреби в своїй, українській, освіті кожної української родини, що опинилася в іноетнічному середовищі. Так, навчання рідної мови починалося з домівки – спершу від матері, а потім – у групі матерів, які збиралися разом і навчали рідної мови дітей гуртом. Поступово виділялися перші організатори навчання і створювалися стаціонарні рідні школи. Цей процес ми розглянемо на прикладі австралійського штату Вікторія.

Розвиток української етноідентифікації через шкільництво в Австралії можна простежити, досліджуючи українські школи, засновані у Мельбурні та регіоні з 1950-х років і до сьогодення.

Першою українською школою у Мельбурні та всьому штаті Вікторія стала Українська братська школа імені митрополита Андрея Шептицького, заснована у травні 1950 р. На 1951 р. в ній навчалось 30 учнів, а до 1959 р. – понад 120. У 1985 р. кількість учнів досягла 213, але з початку 1990-х років через асиміляційні процеси почала поступово зменшуватися.

Часто створення школи починалося з приватної ініціативи і за долучення громади школа зростала до великого навчального закладу. Так, рідна школа імені Лесі Українки в Нобл Парку, заснована у 1954 році, спочатку розміщувалася в домівці вчительки Тетяни Сліпецької і мала вісім учнів, згодом перемістилася до католицької школи, а потім – до Народного дому. У 1973 р. в школі вже навчалось 102 учня й працювало 15 учителів, а педагогічна (методична) школа при ній здійснювала підготовку вчителів українознавства для всієї Вікторії.

Часом з ініціативою заснувати школу виступала церква. Українське католицьке братство Св. Верх. Ап. Петра і Павла на нараді 10 червня 1951 р. постановило відкрити українську школу. Навчання перших 30 учнів, розділених на два класи, почалося 28 липня 1951 р. До 1954 року кількість учнів зросла до 70 – п'ять класів. Далі кількість учнів у цій школі мала таку динаміку: 1957 р. – 82 учня, 1958 р. – 117, 1959 р. – 127, 1961 р. – 143, 1963 р. – 155, 1965 р. – 107, 1970 р. – 158, 1975 р. – 147, 1980 р. – 152, 1985 р. – 213. Пізніше кількість учнів зменшувалася: 1990 р. – 157 учнів, 1997 р. – 102, 2020 р. – 42, 2025 р. – 44. Відповідно зменшувалася і кількість вчителів: до 1992 р. було сумарно більше 80-ти вчителів, у 1997 р. – 15 [1, 14].

Станом на 2012 рік в Австралії діяло дев'ять українських шкіл, а також курси української мови у Суботній школі мов у Сідней. Загальна кількість учнів зменшилася з 289 у 2010 р. до 271 у 2012 р., а кількість учителів – із 45 до 46, що

засвідчило стабільність педагогічного складу попри поступове скорочення контингенту учнів [12].

3 жовтня 2009 року Українська центральна шкільна рада в Австралії проводила курси української мови й культури для дорослих у Мельбурні, де навчалося до 26 осіб щорічно. Подібні програми діяли також у Канберрі та Аделаїді. У 2011 р. було прочитано цикл лекцій з історії України для дорослих. Це стало важливим кроком до розширення вікових меж українознавчої освіти в діаспорі.

Значну роль відіграє підтримка австралійської влади. Так, уряд Вікторії підтримує етнічні школи через часткове фінансування та навчальні курси для педагогів, сприяє впровадженню сучасних технологій у викладанні через щорічні вишколи онлайн та у навчальних групах мережі акредитованих етнічних мовних шкіл (Community Languages Victoria, CLV). Українські школи проходять державну акредитацію та зобов'язані дотримуватися вимог навчальних програм штату Вікторія для етнічних шкіл, відповідати вимогам відділу освіти щодо навчальних програм, безпеки учнів і методики навчання мов.

Паралельно зі становленням перших українських шкіл почалася й організація координації їх діяльності. 30 серпня 1952 року під час наради, скликаної Українським католицьким братством святих апостолів Петра і Павла, єпископ Іван Прашко наголосив на необхідності організації шкільництва у формі Шкільної ради, яка б об'єднала діяльність українських шкіл у Мельбурні та його околицях. На той час уже рік діяли дві українські школи, одна – Братська школа при церкві Св. Августина, друга – в районі Бродмедовс [1]. До першої Шкільної ради увійшли В. Лещинський (голова), М. Клодзінський, І. Умриш, Д. Нитченко і Т. Ляхович. По мірі стрімкого зростання кількості українських шкіл та їх учнів, робота Шкільної ради ставала все потрібнішою.

У березні 1953 року в українських школах Вікторії навчалося вже понад 250 учнів. З 1950 по 1963 рр. в Мельбурні та Вікторії діяло 17 українських рідних шкіл. При чому, вони суттєво збільшилися. Так, перша українська Братська школа ім. Митрополита Шептицького в Мельбурні зросла з 30 учнів у 1951 р. до 155 учнів у 1963 р. Школа ім. Івана Франка в Саншайні, заснована у березні 1953 р., у 1960 р. мала вже 160 учнів, школа імені Лесі Українки, заснована у 1954 році, школа в районі Бродмедовс у 1962 р. мала 23 учня.

5 березня 1953 року в Мельбурні відбулася Перша вчительська конференція, на якій було ухвалено єдині навчальні програми й затверджено дотримання правопису за словником Г. Голоскевича. Гаслом українського шкільництва став вислів Марії Дейко: «Свою Україну любіть» [1; 3].

Паралельно зі становленням українських шкіл відбувалося й організаційне оформлення української громади Австралії. 3 травня 1954 р. було офіційно зареєстровано Українську громаду Вікторії (УГВ), до складу якої увійшла Шкільна рада. Це надало українським школам право на офіційну діяльність у штаті. У співпраці з іншими штатами було проведено Перший учительський з'їзд 4 серпня 1956 року в Мельбурні [1; 15], який започаткував створення Української центральної шкільної ради в Австралії (УЦШР), яка діє дотепер.

До 1959 р. українські школи в Австралії мали семирічну програму, а після Другого з'їзду вчителів у 1960 р. навчання було продовжено до дев'яти років. Водночас у 1960 р. було започатковано Школу українознавства, випускники якої

заохочувалися до педагогічної праці. А після Третього з'їзду УЦШР у 1962 р. організовано дворічну педагогічну школу на базі Шкіл українознавства.

Навчання в українських школах в Австралії традиційно відбувається щосуботи. Програми включають такі предмети як українська мова, література, історія, географія, культура та спів. З огляду на завдання української шкільної освіти, формування її змісту потребувало прискіпливої уваги. Провідну роль у підготовці навчальних матеріалів відіграла педагогиня і письменниця Марія Дейко, авторка семи підручників для українських шкіл діаспори, виданих в 1957–1980 рр. Вони містять біографії українських класиків, поезії, оповідання й граматичні вправи, адаптовані до різних вікових груп. Ці підручники використовувалися не лише в Австралії, а й у США, Канаді та Західній Європі [3].

Велика увага приділяється інтеграції учнів суботніх шкіл в культурне життя української громади та апробації здобутих ними знань і навичок. Найкращі результати забезпечують публічні заходи і концерти, які є частиною співпраці українських шкіл з громадами. Школи влаштовують відзначення Дня матері, закінчення шкільного року та Дня Св. Миколая, беруть участь у фестивалях культур тощо. При школах час від часу працюють гуртки українського танцю, проводяться заняття представниками Спілки Української Молоді (СУМ) і Пласту.

Особливістю українського шкільництва в діаспорі стала інтеграція мовно-культурного навчання з елементами українознавства – історії, географії, національних традицій, літератури та музики. Важливим заохочувальним чинником для розвитку української освіти стало визнання Міністерством освіти штату Вікторія 1974 року української мови предметом матурального курсу середньої освіти. А з 1975 р. – по всій Австралії. Це дало можливість учням отримувати державне оцінювання знань з української мови, що зараховувалося під час вступу до університетів.

Проте в 2018 р. українські школи у Австралії втратили цей статус через недостатню кількість учнів протягом 2009, 2010, 2011, які щорічно записувалися на курс української мови в межах вимог державного сертифікату освіти у Вікторії – VCE (Victorian Curriculum Examination) [17]. Програма потребує набору щонайменше 15 учнів, які будуть протягом трьох років навчатися на матуральному курсі акредитованої української суботньої школи. Незважаючи на це, українські освітні осередки зберегли свій статус акредитованих етнічних мовних шкіл у мережі CLV (Community Languages Victoria). У 2023 році УЦШР (Українська Центральна Шкільна Рада) підняла питання відновлення матурального курсу з української мови у різних штатах Австралії. Штат Південна Австралія має державний екзамен і курс «Мова і культура» («Language and Culture», Stage 1 and Stage 2 на матуральному рівні. У 2025 р. на заклик Української центральної шкільної ради та СУОА (Союзу Українських Організацій Австралії) активізувалася робота над відновленням сертифікації української мови як іноземної у кожному штаті на рівні матурального курсу етнічних шкіл. Було поширено опитувальник для членів українських громад Австралії, включно з Вікторією, для збору інформації від батьків школярів 10–15 років, які планують навчатися в українських суботніх школах з метою складання державного екзамену.

Прикладом адаптивності до викликів, пов'язаних із втратою державного екзамену, є запровадження вивчення української мови у штаті Вікторія на рівні отримання державного освітнього сертифікату – VCE VET Ukrainian (Victorian

Certificate of Education Vocational Education and Training, Level II and III in Applied Languages). З 2023 р. навчання проводиться очно та дистанційно кваліфікованими вчителями Української школи імені Лесі Українки в Нобл Парку, які мають відповідну сертифікацію для викладання цього курсу [24]. У межах цієї програми учні опановують українською мовою професійно орієнтовані навички, розвивають мовні модулі для працевлаштування та можуть отримати зарахування до основного курсу VCE, VCE Vocational Major (VCE VM) або Victorian Pathways Certificate (VPC). Деякі програми також передбачають оцінювання (scored assessment), результати якого можуть бути враховані під час формування підсумкового рейтингу (ATAR) для вступу до університетів Австралії.

Важливу роль у розвитку національного шкільництва відіграють доброчинці українського походження, зокрема родина Рудевичів із Мельбурна, яка пожертвувала понад 1,5 млн австралійських доларів на освітні та культурні проекти і щорічно дарує кошти на премію учням 7–12 класів за написання творів. У 2020 році нагороди отримали 19 учнів, 2021 р. – 30 учнів, 2022 і 2023 рр. – 46 учнів, 2024 р. – 54 учні по усій Австралії [8].

Для забезпечення якості української освіти значна увага приділяється співпраці з українськими науково-методичними центрами. Учителі та члени управи УЦШР постійно беруть участь у вебінарах відділу освіти, Асоціації етнічних шкіл, Міжнародного інституту освіти, культури і зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» (МІОК), Світової координаційно-виховної освітньої ради (СКВОР), Світової федерації українських жіночих організацій (СФУЖО).

Відповідно до протоколу XXI з'їзду УЦШР, станом на 2022 р. в Австралії працювало дев'ять українських шкіл [11]. З початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну до Австралії прибуло понад 11 400 громадян України [23]. Потік новоприбулих українців вплинув на українське шкільництво: у 2022 р. кількість учнів у школах значно зросла, навчання пропонувалося безкоштовно, учні отримували у користування комп'ютери, підручники та необхідне для навчання обладнання. Педагогічні колективи деяких шкіл поповнилися новими вчителями з України. Приплив нових учнів спричинив важливі зміни для українських суботніх шкіл, особливо після майже двох років локдауну в Австралії в зв'язку з пандемією COVID-19, і підсилив необхідність адаптації навчальних програм для учнів з України, для яких українська мова є першою, а не набутою, розширення та створення нових навчальних класів, збільшені кількості вчителів.

Але ми спостерігаємо, що у 2025 році, переважна більшість – до 80% у порівнянні з 2022 роком – новоприбулих українців покинули українські суботні школи. Деякі українські учні залишалися на дистанційному навчанні у своїх школах в Україні, але їх з кожним роком ставало все менше через різницю в часі, труднощі адаптації в англomовному середовищі. У 2025 р. Міністерство освіти і науки України створило порядок зарахування результатів навчання дітей українських біженців, здобутих за кордоном у школах, які зареєстровані і визнані як українські заклади освіти [12]. Така можливість реєстрації українських суботніх шкіл як освітніх осередків з українознавчим компонентом у МОН та зарахування результатів навчання додає гнучкості для українських біженців у виборі продовження навчання в українських суботніх школах. Рішення про реєстрацію буде прийнято УЦШР з врахуванням внутрішніх і зовнішніх чинників, як,

наприклад, запит від новоприбулих українців на таку освіту і відповідність українських шкіл австралійському законодавству.

Важливою тенденцією останніх років стало поєднання традиційних методів навчання із сучасними підходами – впровадження мультимедійних ресурсів, онлайн-занять, тематичних проєктів, інтегрованих уроків українознавства та патріотичного виховання через молодіжні організації. Разом із тим, школи стикаються з викликами – зменшенням учнів, обмеженою кількістю педагогічних кадрів та асиміляційними процесами серед молодого покоління.

Позитивним явищем останніх років є відродження інтересу до української мови та культури внаслідок національного піднесення, спричиненого війною РФ проти України. Цей фактор сприяв утворенню нових класів, шкіл та гуртків, особливо серед і для новоприбулих родин після 2022 р., хоча до 2025 р. спостерігалось суттєве зменшення кількості новоприбулих учнів у школах. У Сполучених Штатах Америки, де українське шкільництво є також важливою ланкою збереження національної ідентичності, мови та культури теж є низка подібних проблем. Насамперед те, що навчання в більшості українських суботніх шкіл триває лише 32 суботи на рік, тобто фактично одна повноцінна шкільна четверть у вимірі академічних годин. За цей короткий період вчителі мають охопити великий обсяг матеріалу, що суттєво обмежує можливості поглибленого вивчення предметів, індивідуального підходу до учнів та розвитку у них критичного мислення.

Ще однією серйозною проблемою є недостатнє оновлення підручників, які використовуються у суботніх школах. Хоча провідна координаційна освітня інституція США – Шкільна рада при Українському конгресовому комітеті Америки (УККА) – вже має значний фонд навчальних матеріалів, багато з них застарілі та не відображають сучасних мовних, освітніх і культурних реалій України. Така ж проблема існує і в Австралії та інших країнах з українською діаспорою. У зв'язку з цим постає необхідність створення сучасних навчальних програм та підручників, що відповідають віковим особливостям дітей, які народилися або вирости в американському іноетнічному середовищі, для яких українська є, по суті, другою, а то і третьою мовою.

Для того щоб українське шкільництво в діаспорі мало сталий розвиток і відповідало було готовим до сучасних освітніх викликів, надзвичайно важливо налагоджувати тісну співпрацю з провідними освітніми установами в Україні. Саме такий підхід дозволяє не лише зберегти національну ідентичність серед молодого покоління українців за кордоном, а й забезпечити високий рівень навчання.

У цьому контексті важливим кроком стало підписання Шкільною радою при УККА в США, в особі її очільника Юрія Косачевича, угоди про співпрацю з Карпатським національним університетом імені Василя Стефаника 17 березня 2025 р. У рамках цієї співпраці університет зобов'язується надавати кваліфікованих фахівців для розробки науково обґрунтованих навчальних програм з різних предметів, адаптованих до потреб діаспорних шкіл українознавства. Також планується створення методичних рекомендацій для вчителів і оновлення підручників, які відповідатимуть сучасним освітнім стандартам та реаліям. Це відкриває нові можливості для якісного навчання українських дітей у США, та можливості відтворення позитивного досвіду на ширшу діаспорну спільноту,

зокрема в Австралії та Новій Зеландії, сприяє зміцненню освітнього мосту між Україною та її світовою громадою.

Українське шкільництво Австралії та США поєднує і проблема організації підсумкового шкільного тестування, що дозволило б продовжити навчання в Україні. Внаслідок повномасштабної війни багато українських дітей були змушені залишити територію материкової України й опинилися в різних країнах світу, зокрема у США. Це створило значні труднощі для тих випускників, які бажають продовжити освіту в українських вищих навчальних закладах, оскільки для вступу необхідно скласти національний мультипредметний тест (НМТ). 2024 р. проведення цього іспиту вдалося організувати у трьох штатах – Нью-Йорк, Каліфорнія та Іллінойс. Однак у 2025 р. лише штат Іллінойс зміг забезпечити проведення НМТ. Таким чином, саме Чикаго цього року було єдиним містом у США, де українські абітурієнти з різних штатів мати можливість скласти НМТ. У зв'язку з цим постає нагальна потреба в розширенні партнерської мережі серед українських громадських, освітніх і культурних організацій у різних штатах США. Лише завдяки спільним зусиллям можна надалі забезпечити рівний доступ до української освіти для кожного учня, незалежно від того, де він опинився.

Окрім налагодження освітніх партнерств і організації умов для здачі НМТ, надзвичайно важливо також залучати професійних педагогів з України, які б могли приїжджати до США і надавати практичну допомогу суботнім школам. Такі фахівці здатні поділитися сучасними освітніми підходами, провести лекції, майстер-класи та практичні заняття з учнями та вчителями. Прикладом такої успішної ініціативи є візит в 2025 р. професорки Національного університету «Києво-Могилянська академія» Тетяни Нагорняк, запрошеної за сприяння Фондації Києво-Могилянської академії в США. Співпраця з українськими вищими навчальними закладами та педагогами має велике значення для підвищення якості освіти в діаспорі та забезпечення живого зв'язку між українською шкільною традицією й сучасними освітніми процесами в Україні.

Українське шкільництво в Новій Зеландії, де українська громада була кількісно значно менша за австралійську, мало кілька спроб становлення. Згадки про перші осередки навчання зустрічаємо у Велінгтоні, столиці Нової Зеландії з 1951 р., як напрямку діяльності «Українського клубу». Також домашні осередки навчання існували у містах Окленд і Крайстчорч, де невеликі групи українців оселилися по прибутті з Європи після Другої світової війни і сформували національні громади. З 1951 до 1991 рр. українського шкільництва у традиційному значенні тут не було. При громадських організаціях у Велінгтоні, де керівництво «Українського Клубу» мало досвід роботи у таборах ДіПі в Німеччині, Окленді та Крайстчорчі діти брали участь у хорових виступах на концертах до визначних свят, батьки виписували книги та дитячі журнали з Канади, США та Аргентини, були створені громадські бібліотеки для обміну українськими книгами та, подекуди, платівками.

Власне, становлення українського шкільництва у форматі суботніх шкіл та освітніх факультативних курсів відбулося у 2000-х роках. Перші заняття з української мови та традицій проводилися факультативно у 2004 році в Окленді, паралельно з репетиціями танцювальної групи «Калина», а першу повноцінну суботню школу було відкрито у 2011 році в м. Окленд, завдяки роботі Об'єднання українців Нової Зеландії (ОУНЗ Північ). Школа мала 11 учнів і трьох вчителів. У 2011 р. за сприяння Посольства України в Австралії та Новій Зеландії було

отримано фінансування на закупівлю підручників з українознавства та української літератури з України. На жаль, школа проіснувала тільки два роки і припинила свою діяльність через брак коштів та переїзд в інші міста людей, зацікавлених у відвідуванні та викладанні у школі. На 2025 рік ведеться робота, спрямована на відновлення роботи дитячих факультативних занять у м. Окленді.

У місті Крайстчерч, де також сформувалася активна українська громада, з 2018 до 2023 рр. діяла Українська культурна школа, організована Об'єднанням українців Нової Зеландії (ОУНЗ Південь). Заняття проводилися щосуботи у центрі «Te Nārua Halswell» і були спрямовані на вивчення української мови, пісень, традицій та історії України. У 2024 р. факультативні заняття для дітей відновилися після перерви так як вдалося знайти педагогів, для проведення занять [13].

Висновки. Аналіз джерел дає підстави стверджувати, що українське шкільництво в Австралії та США, частково, у Новій Зеландії сформувалося як стійкий освітньо-культурний феномен української діаспори, який впродовж десятиліть забезпечував збереження національної ідентичності, передачу національних цінностей, мови та історичної пам'яті наступним поколінням.

З часу створення перших шкіл та шкільних рад у штаті Вікторія в Австралії українська освіта пройшла кілька етапів еволюції – від освітніх ініціатив у таборах ДіПі і при церквах (перша українська школа у Вікторії була Братська Школа і друга школа при церкві Св. Августина, Братська Школа у Мельбурні існує до цього часу і є потужним освітнім осередком) до розгалуженої системи суботніх та недільних шкіл, що діють як частина австралійської структури етнічної освіти. Так українське шкільництво в Австралії і, зокрема у Мельбурні, продовжує свою діяльність, як частина організованої української спільноти.

Українське шкільництво у Вікторії (Австралія) та в Новій Зеландії є результатом багаторічної праці громад, духовенства, жіночих і молодіжних організацій, які від початку імміграції усвідомлювали значення освіти для збереження національної ідентичності. Історичний розвиток українських суботніх і недільних шкіл відображає спадкоємність поколінь – від учителів-ентузіастів 1950-х років до сучасних педагогів, які використовують цифрові технології та поєднують австралійські стандарти освіти із українознавчим змістом освіти.

Українська освіта в Австралії та Новій Зеландії – це живий організм, який зазнає впливів та змін, зумовлених глобальними економічними, військовими і політичними чинниками, зокрема трансформаційними та асиміляційними процесами, які різко прискорилися з 2022 р. і пов'язані з повномасштабним вторгненням РФ в Україну. З одного боку, ми спостерігаємо відновлення інтересу до вивчення української мови та патріотичного виховання, з другого боку – даються взнаки результати асиміляційних процесів, які призвели до скорочення контингенту учнів, зміни навчальних програм та браку фінансових ресурсів.

Незважаючи на асиміляційні процеси та природне зменшення чисельності учнів, українські школи залишаються центрами громади, простором сталого діалогу між поколіннями різних хвиль імміграції й кристалізації самоідентичності. Їхня діяльність є прикладом збереження культурних традицій українців у багатокультурному середовищі й свідченням того, що освіта – один із найефективніших механізмів збереження національної пам'яті.

Для подальшого розвитку українського шкільництва за кордоном важливо забезпечити системну підтримку з боку Української держави – як у матеріальному,

так і в методичному вимірах, адже підтримка співвітчизників за кордоном є сучасною нормою міжнародного права, і відповідає національним інтересам України. Це сприятиме інтеграції українських шкіл діаспори у світовий освітній простір та утвердженню позитивного іміджу України у світі.

Таким чином, українське шкільництво в Австралії (Вікторія) та, спорадично, у Новій Зеландії, як і в США, не лише підтримує свої функції, а й динамічно адаптується до нових умов. На прикладі українського шкільництва в Австралії та Нової Зеландії можемо стверджувати, що саме школа сьогодні стала чи не найважливішим чинником збереження національної ідентичності українців, які проживають за межами України. Попри обмежені ресурси, ці школи виконують важливу функцію консолідації громади, об'єднуючи дітей і дорослих навколо української культурної спадщини.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бронницький І. Українці в Австралії, Матеріали до історії поселення українців в Австралії / І. Бронницький // Українське Шкільництво в Австралії. – Мельборн – Австралія / НТШ в Австралії. Бібліотека Українознавства. – Ч. 15. – Мельбурн: СУОА, 1966. – С. 697–768.
2. Гай-Нижник П. Українці в Австралії: документальні свідчення [Електронний ресурс] / Павло Гай-Нижник // Павло Гай-Нижник: особистий сайт. – Режим доступу: <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc/2013doc.australia.php>.
3. Дейко Марія Олексіївна [Електронний ресурс] / П. П. Ротач // Енциклопедія Сучасної України / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк; НАН України, НТШ. – К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-21281>.
4. Дякова О. Роль українських освітньо-наукових закладів Австралії у збереженні ідентичності української діаспори / О. Дякова // Освіта і управління. – 2011. – № 1. – С. 151–157.
5. Електронна розсилка Об'єднання українців Нової Зеландії (Північ), 2010–2012 рр. // Особистий архів авторки.
6. Євтух Є. Зберігаючи українську самобутність / Є. Євтух, Є. Камінський, О. Ковальчук, В. Трощинський. – Київ: Інтел, 1992. – 100 с.
7. Звіти Союзу Українських Організацій Австралії. 14–16 березня 2025 [Електронний ресурс] // Архів Союзу українських організацій Австралії. – Режим доступу: <https://afuo.org.au/zyizd2025>.
8. Княжий дарунок панства Рудевичів [Електронний ресурс] // Союз українських організацій Австралії. – 2014, липень. – Режим доступу: <https://surl.li/oxjgwk>.
9. Литвин В. Українська делегація АБН на Австралію і Нову Зеландію / В. Литвин, М. Шегедин // Українці в Австралії: Матеріали до історії поселення українців в Австралії. – Мельбурн: НТШ в Австралії, 1966. – С. 846–855.
10. Ляхович Т. Українці в Австралії: Матеріали до історії поселення українців в Австралії / Т. Ляхович. – Мельбурн: НТШ в Австралії, 1966. – С. 30–51.
11. Матеріали XXI з'їзду УЦШР 2025 // Архів Української центральної шкільної ради у Мельбурні, Австралія.
12. Освітні можливості для дітей за кордоном [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки. – 2025, 14 серпня. – Режим доступу: <https://surl.li/yhpmzw>.
13. Об'єднання Українців Нової Зеландії (Південь) [Електронний ресурс]. – Б.д. – Режим доступу: <https://www.uanzsouth.org.nz/uk/about-school>.
14. Павленко В. Українське шкільництво і українознавство на теренах Австралії. / В. Павленко // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки Міжвідомчий збірник наукових праць. – 2009. – С. 230–236.
15. Прашко І. Українська католицька церква в Австралії й Новій Зеландії / І. Прашко // Українці в Австралії: Матеріали до історії поселення українців в Австралії. – Мельбурн: НТШ в Австралії, 1966. – С. 74–141.
16. Романюк С. Сучасні тенденції розвитку рідномовної освіти закордонних українців [Електронний ресурс] / Світлана Романюк // Читиво. – Режим доступу: <https://surl.li/ylqqnr>.

17. Світовий Конгрес Українців. Звіт Союзу Українських Організацій Австралії за 2008 – 2013 рр. [Електронний ресурс] // Світовий Конгрес Українців. – 2014. – Режим доступу: <https://surl.li/sddtkh>.
18. Союз Українок Австралії ім.Княгині Ольги / Відп.ред. С. Добрянська-Радивіл. – Мельбурн – Сідней: СУА, 2001. – 373 с.
19. Союз Українських Організацій Австралії. AFUO Report 2012 // Особистий архів авторки.
20. Теодорович А. Українська автокефальна православна церква в Австралії й Новій Зеландії / А. Теодорович // Українці в Австралії: Матеріали до історії поселення українців в Австралії. – Мельбурн: НТШ в Австралії, 1966. – С. 169–198.
21. Шологон Л. Українське педагогічне товариство «Рідна Школа» (1881–1939 рр.). / Лілія Шологон // Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис «Галичина». – 2019. – № 32. – С.143–149. DOI: <https://doi.org/10.15330/gal.32.143-149>.
22. SBS Ukrainian – SBS Українською, Noble Park: Ukrainian Celebrations – Нобл Парк: Українські святкування [Електронний ресурс] // FYYD. – 2019, жовтень. – Режим доступу: <https://fyyd.de/episode/5325777>.
23. Learning from Australia’s response to war in Ukraine [Electronic Resource] // Refugee Council of Australia, Learning from Australia’s response to war in Ukraine. – 2025, 24 February. – Mode to Access: <https://surl.li/hdlugz>.
24. Ukrainian Community School Noble Park Victoria [Electronic Resource]. – Mode to Access: <https://www.ukrainianschoolnp.com.au/copy-of-about-us-1>.

References:

1. Brozniytskyi, I. (1966, January). Ukrainians in Australia: Materials on the History of Ukrainian Settlement in Australia. *Ukrainian Schooling in Australia. Shevchenko Scientific Society in Australia, Library of Ukrainian Studies, 15*, 697–768. [In Ukrainian].
2. Hai-Nyzhnyk, P. (2013, March 5). *Ukrainians in Australia: Documentary Evidence*. Pavlo Hai-Nyzhnyk: personal website. <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc/2013doc.australia.php>. [In Ukrainian].
3. Rotach, P. (2007). Deyko Maria Oleksiivna. In Dziuba, I., Zhukovskyi, A., & Zhelezniak, M. (Eds.), *Encyclopaedia of Modern Ukraine*, <https://esu.com.ua/article-21281>. [In Ukrainian].
4. Dyakova, O. (2011). The Role of Ukrainian Educational and Scientific Institutions in Australia in Preserving the Identity of the Ukrainian Diaspora. *Education and Management, 1*, 151–157. [In Ukrainian].
5. *Electronic newsletter of the Northern Branch of the Association of Ukrainians in New Zealand*. (2010–2012). Personal archive of the author, Melbourne, Australia. [In Ukrainian].
6. Evtukh, Ye., Kaminskyi, Ye., & Kovalchuk, O. (1992). *Preserving Ukrainian Distinctiveness*. Intel. [In Ukrainian].
7. *Reports of the Australian Federation of Ukrainian Organisations of Australia*. (2025, March 14–16). Archive of the Australian Federation of Ukrainian Organisations, Melbourne, Australia. <https://afuo.org.au/zyizd2025>.
8. *Princely gift of the Rudevych Family*. (2014, July). Australian Federation of Ukrainian Organisations. <https://surl.li/oxjgwk>. [In Ukrainian].
9. Lytvyn, V., & Shehedyn, M. (1966). The ABN Ukrainian Delegation to Australia and New Zealand. In *Ukrainians in Australia: Materials on the History of Ukrainian Settlement in Australia* (pp. 846–855). Shevchenko Scientific Society in Australia. [In Ukrainian].
10. Liakhovych, T. (1966). Ukrainians in Australia. In *Materials on the History of Ukrainian Settlement in Australia* (pp. 30–51). Melbourne: Shevchenko Scientific Society in Australia. [In Ukrainian].
11. *Materials of the 21st Annual Meeting of the Ukrainian Central School Council*. (2025). Archive of the Ukrainian Central School Council in Melbourne, Australia. [In Ukrainian].
12. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2025, August 14). *Educational Opportunities for Ukrainian Children Abroad*. <https://surl.li/yhpmzw>. [In Ukrainian].
13. *Ukrainian Community School Overview*. (n.d.). Southern Branch of the Association of Ukrainians in New Zealand. <https://www.uanzsouth.org.nz/uk/about-school>. [In Ukrainian].
14. Pavlenko, V. (2009). Ukrainian Schooling and Ukrainian Studies in Australia. *International Relations of Ukraine: Academic Research Findings*, 230–236. [In Ukrainian].

15. Prashko, I. (1966). Ukrainian Catholic Church in Australia and New Zealand. In *Ukrainians in Australia: Materials on the History of Ukrainian Settlement in Australia*. (pp. 74–141). Shevchenko Scientific Society in Australia. [In Ukrainian].
16. Romaniuk, S. (n.d.). *Modern Tendencies in Native-language Education for Ukrainians Abroad*. Chtyvo. <https://surl.lu/ylqqnr>. [In Ukrainian].
17. Ukrainian World Congress. (2014). *Report of the Australian Federation of Ukrainian Organisations 2008–2013*. <https://surl.li/sddtkh>. [In Ukrainian].
18. Dobrianska-Radyvil, S. (Ed.). (2001). *Princess Olga Ukrainian Women's Association in Australia*. Ukrainian Women's Association in Australia. [In Ukrainian].
19. *Reports of the Australian Federation of Ukrainian Organisations of Australia*. (2012). Archive of the Australian Federation of Ukrainian Organisations, Melbourne, Australia.
20. Theodorovych, A. (1966). Ukrainian Autocephalous Orthodox Church in Australia and New Zealand. In *Ukrainians in Australia: Materials on the History of Ukrainian Settlement in Australia*. (pp. 169–198). Shevchenko Scientific Society in Australia. [In Ukrainian].
21. Sholohon, L. (2019). *Ukrainian Pedagogical Society "Ridna Shkola" (1881–1939)*. *Local History and Cultural Journal Halychyna*, 32, 143–149. <https://doi.org/10.15330/gal.32.143-149>.
22. SBS Ukrainian – SBS Ukrainian. (2019, October). *Noble Park: Ukrainian Celebrations*. FYFD. <https://fyfd.de/episode/5325777>. [In English & Ukrainian].
23. *Learning from Australia's Response to the War in Ukraine*. (2025, February 24). Refugee Council of Australia Analytical Report. <https://surl.li/hdlugz>. [In English].
24. Ukrainian Community School, Noble Park, Victoria. (n.d.). <https://www.ukrainianschoolnp.com.au/copy-of-about-us-1>. [In English].

Nataliya Poshyvaylo-Towler, Vice-President of the Ukrainian World Congress (UWC), Head of the Educational Board of the World Federation of Ukrainian Women's Organisations (WFUWO), Melbourne, Australia

FORMATION AND DEVELOPMENT OF UKRAINIAN COMMUNITY SCHOOLING IN THE STATE OF VICTORIA, AUSTRALIA AND IN NEW ZEALAND (1947–2025)

Abstract. *The article is devoted to the study of the formation, historical evolution, and contemporary state of Ukrainian community schooling in Melbourne (State of Victoria, Australia) and in New Zealand, beginning with the first post-World War II Ukrainian immigration waves, continuing through the period of, taking into account geographic distance from Ukraine, community structures, identity-preservation challenges, and changing migration dynamics.*

The main goal of the research is to explore the development stages of Ukrainian community schooling centres (historically referred to as Ridna Shkola – “Native School”), their transformation under assimilation pressures, and their revitalisation through new waves of Ukrainian immigration. The article also defines the role of diaspora schools in sustaining Ukrainian national identity, language, and cultural knowledge outside the homeland.

The research methodology is based on interdisciplinary and systemic analytical frameworks, using general scientific research methods including analysis, synthesis, comparison, analogy, and historical-typological approaches.

Conclusions. *The article identifies common institutional and community-driven challenges faced by Ukrainian diaspora schools globally, including motivation gaps, limited access to modern Ukrainian-language educational resources, pedagogical adaptation in diaspora contexts, volunteer staffing, and intergenerational identity engagement and management.*

Key words: *Australia, New Zealand, Melbourne, Ukrainian diaspora, Education, Ukrainian community schooling, Ukrainian studies, Ukrainian community.*

Надійшла до редколегії: 16.07.2025

Артем Кошелєв,

доктор філософії (історія), асистент,
Київський національний університет

імені Тараса Шевченка,

Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6713-9993>

ПОСТКОЛОНІАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ МИНУЛОГО США: РЕВІЗІЯ РОЛІ АФРОАМЕРИКАНЦІВ ТА КОРИННИХ НАРОДІВ У СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ АМЕРИКАНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

***Анотація.** Стаття має на меті проаналізувати постколоніальні підходи до осмислення минулого Сполучених Штатів Америки у сучасних академічних дослідженнях, що здійснюються в американських університетах. Автор на основі власного досвіду участі у програмі підвищення кваліфікації «Програма академічних інститутів з американістики для науковців» («Study of the U.S. Institutes for Scholars») в 2025 р., організованій за підтримки Державного департаменту США, розглядає як у рамках американських студій осмислюється історичний досвід афроамериканців і корінних народів Північної Америки. Увагу приділено семінарам і лекціям, що відбувалися в університетах Сієтла, Тюлейна (Новий Орлеан) та Джорджтауна (Вашигтон), де проблеми расової, культурної та історичної пам'яті аналізувалися крізь призму постколоніальної теорії.*

***Методологічна основа дослідження** поєднує якісний аналіз академічного дискурсу з елементами включеного спостереження, порівняльний аналіз освітніх практик, а також концептуальний аналіз постколоніальних теоретичних категорій, що застосовуються в сучасній американській історіографії.*

***Наукова новизна** дослідження полягає у виявленні тенденції інтеграції постколоніальних стратегій у викладання історії США, що зумовлює ревізію усталених історичних наративів і сприяє включенню до них раніше маргіналізованих груп. Визначено, що сучасна американська гуманітаристика дедалі частіше звертається до концептів «колоніальної травми», «расового часу» та інших аналітичних інструментів переосмислення національного минулого.*

***Висновки.** Продемонстровано, що постколоніальний підхід у сучасній американській академічній гуманітаристиці не лише сприяє переосмисленню власного минулого, але й формує новий тип історичної свідомості, у центрі якої перебуває визнання досвіду – «інших» – афроамериканців, корінних народів, етнічних і культурних меншин. Такий підхід забезпечує перегляд традиційних уявлень про американську історію, зокрема про її засадничі наративи свободи, демократії та прогресу, у контексті критики колоніалізму та расової ієрархії.*

***Ключові слова:** постколоніальні студії, США, афроамериканці, корінні народи, історична пам'ять, критична фабуляція, расовий час.*

Однією з характерних ознак сучасних демократичних суспільств, яку можна виділити з точки зору їхнього гуманітарного розвитку, є здатність до критичного осмислення власного минулого і «залучення» до нього раніше виключених членів спільноти. Перегляд усталених уявлень про свою історію крізь призму таких категорій як «провина», «травма», «геноцид», «знуцання», «приниження»,

«відставання» можуть підважити відчуття власної величі або беззаперечної правоти дій нації в певні періоди власної історії. Однак саме такі тенденції розвитку гуманітаристики в університетах США мав можливість спостерігати доктор філософії, асистент кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн історичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка Артем Олександрович Кошелєв, беручи участь у престижній програмі підвищення кваліфікації в США – «Програма академічних інститутів з американістики для науковців» («Study of the U.S. Institutes for Scholars», SUSI) впродовж червня – серпня 2025 року.

«Програма академічних інститутів з американістики для науковців» підтримується та спонсорується Державним департаментом США. Її метою є поглиблення розуміння науковцями з різних країн світу суспільства, культури, цінностей та інститутів Сполучених Штатів. Програма функціонує з 50-х років ХХ століття, регулюється Актом Фулбрайта, і є елементом м'якої сили американської зовнішньої політики з часів «холодної війни».

Загальна тривалість стажування складала шість тижнів. Приймаючою установою учасників програми впродовж чотирьох тижнів був Єзуїтський католицький університет м. Сієтл, заснований 1891 р. Туди прибули викладачі та науковці з 18 країн Європи, Азії, Африки, Південної та Центральної Америки. Це створювало унікальну атмосферу культурного обміну та ознайомлення з академічним досвідом фахівців з різних куточків світу. Окрім перебування у Сієтлі, програма стажування передбачала так звані польові дослідження – відвідування інших міст та університетів США в різних частинах країни. Зокрема, впродовж останніх двох тижнів учасники відвідали м. Монтгомері в штаті Алабама, м. Новий Орлеан у Луїзіані та м. Вашингтон, округ Колумбія.

Вимогою стажування була підготовка та участь у семінарах, які були організовані на базі Університету Сієтлу (м. Сієтл), Університету Тюлейн (м. Новий Орлеан) й Університету Джорджтауна (м. Вашингтон). Додатково передбачалось обов'язкове відвідування музеїв, галерей і тематичних заходів, присвячених американській історії, культурі та суспільству. Загалом впродовж перебування у США, вдалося взяти участь у 22 наукових семінарах та воркшопах, відвідати 13 музеїв, вісім меморіалів і меморіальних комплексів, а також два культових кладовища, зокрема Арлінгтонське у штаті Вірджинія.

Семінари та воркшопи у згаданих університетах мали інакший формат у порівнянні із звичними заняттями в українських університетах. Скоріше їх можна назвати лекціями із залученням аудиторії до дискусії. Тим не менш, підготовка до них передбачала ознайомлення із дослідженнями з тематики семінару, які пропонував кожен викладач окремо. Варто згадати, що з боку приймаючої сторони у програмі взяли участь 25 професорів не лише з трьох університетів, на базі яких відбувалося навчання, але й інших установ. Наприклад, з Університету штату Вашингтон та Єльського університету, які є одними з найкращих освітніх та наукових центрів країни.

Тематика семінарів відповідала загальній ідеї програми і була присвячена культурі, суспільству, інституціям, історії та ідентичності в США. Для кращого розуміння діапазону тем, наведемо кілька тем, запропонованих організаторами: «Сучасні американські студії», «Технології в суспільстві», «Мовознавство та регіональні відмінності у США», «Американська література та мистецтво», «Сучасна американська музика та популярна культура» тощо.

Однак у цьому огляді ми б хотіли зробити акцент на семінарських заняттях, присвячених саме історії США та методикам її дослідження. Зокрема, цій проблематиці було присвячено приблизно 25% усієї програми стажування. Виділимо кілька тем таких семінарів: 1) демократичні простори та історія громадських парків; 2) час, ідентичність і національна історія; 3) історія Північно-Західного узбережжя; 4) батьки-засновники та американська ідея; 5) право і демократія; 6) музика, пам'ять і маронна культура у формуванні літературного Нового Орлеана.

Це неповний перелік тем, які охоплювали проблематику минулого США, але серед них варто відзначити семінари, які використовували досягнення постколоніальних стратегій у вивченні американської історії.

Постколоніальна теорія – багатогранний підхід, який досліджує наслідки колоніалізму як для колонізаторів, так і для колонізованих, аналізуючи складну динаміку влади, що виникає під час і після колоніального досвіду [3]. Динаміка влади у даному контексті означає процес формування, розподілу, застосування і зміни влади у відносинах між людьми, групами чи державами.

У контексті становлення і розвитку США, на перший погляд, може виглядати дивним, що до минулого країни історики застосовують постколоніальні стратегії. З одного боку, формально країна здобула незалежність від Британської імперії наприкінці XVIII ст. Однак сам характер 13-ти колоній, які сформували і розбудували вихідці з Британських островів та кількох інших країн Європи, не дозволяє назвати їх завойованими. Населення цих колоній довгий час відчувало спорідненість із Великою Британією. Економічний та політичний тиск з боку метрополії загострився після Семилітньої війни (1756 – 1763 рр.), однак і тоді серед місцевих мешканців залишалося багато лоялістів, які не прагнули незалежності від імперії. Іншими словами, застосовувати постколоніальні стратегії до США з точки зору їхнього колоніального минулого у складі Британської імперії виглядає не зовсім коректним. З іншого боку, прийнято вважати, що США також ніколи не були завойовницькою імперією з підкореними народами в тому вигляді, якими були Британська, Іспанська або Французька держави.

Відтак виникає запитання, на чому саме роблять акцент дослідники, які використовують категорії постколоніалізму в оцінках минулого США? Перш за все, у межах програми стажування представники різних університетів зосереджували уваги на взаємовідносинах між американськими білими колоністами, афроамериканським населенням і корінними індіанськими народами Північної Америки. Зокрема, на семінарських заняттях професорки Університету Вашингтона (м. Сієтл, штат Вашингтон) докторки Ібрахіми Хабіби та професорки університету Сієтла (м. Сієтл, штат Вашингтон) Крістини Робертс було детально обговорено історію афроамериканського та корінного населення саме в категоріях «колонізації» та «постколоніальної травми». Будуючи свої заняття на низці досліджень з даної тематики [2; 4; 5; 6; 7; 8], згадані науковиці були виразниками ідеї перегляду минулого США саме в категоріях постколоніальних студій.

З одного боку, з цієї точки зору, історія країни супроводжувалась травмуючим досвідом (і, більше, геноциду) корінних народів Північної Америки в процесі просування колоністів у глиб континенту. Не занурюючись у деталі згаданих досліджень, ключовою ідеєю цього напрямку осмислення американської історії є твердження, що історія Сполучених Штатів є історією колоніального захоплення

поселенського типу. У межах цього типу колоніалізму відбувалось систематичне витіснення, знищення та підкорення корінних народів, чиє існування, культура й права були маргіналізовані, ареал проживання – обмежений у резерваціях, а їхнє життя зведене до фоновій ролі в національному наративі США, який маскується під історію прогресу, демократії та «нації іммігрантів». В одному з найбільш відомих досліджень, присвячених цій тематиці – «Історія корінних народів Сполучених Штатів» («An Indigenous Peoples' History of the United States») – авторка Роксана Данбар-Ортіс так завершує вступ до своєї роботи: «Ця книга намагається розповісти історію Сполучених Штатів як колоніальної держави поселенського типу – держави, яка, подібно до колоніальних європейських держав, знищила та підкорила оригінальні цивілізації на територіях, якими вона тепер править. Корінні народи, які нині перебувають у колоніальних відносинах із США, жили й процвітали на цій землі протягом тисячоліть, перш ніж були переселені до фрагментованих резервацій та економічно знищені» [4; с. 14]. Ці міркування науковиці можна вважати певним спільним знаменником для усіх подібних ревізійністських досліджень минулого США у відносинах із корінним населенням на сучасному етапі розвитку академічної історичної дисципліни в країні.

Окремо варто згадати ідеї переосмислення ролі афроамериканського населення в історії США. Це довготривалий тренд як суспільно-політичного, так і академічного життя країни, який вписується у межі так званих афроамериканських студій. Зокрема, впродовж останніх років широкого розголосу набув відомий журналістський проект під назвою «Проект 1619» («Project 1619») [1], який став основою палкої суспільно-політичної дискусії серед американських публіцистів, науковців та політиків. Щодо академічних підходів до переоцінки методів вивчення впливу рабства на життя темношкірих громадян та їхнього внеску в історію США, варто згадати два знакових дослідження: есе Саїдії Гартман «Венера у двох діях» («Venus in Two Acts») [5] і статтю Майкла Ханчарда «Афро-модерність: темпоральність, політика та африканська діаспора» («Afro-Modernity: Temporality, Politics, and the African Diaspora») [6]. Саме на базі ідей, викладених у цих дослідженнях, будувалась робота на семінарах наукового стажування. Коротко окреслимо ці ідеї.

В есе «Венера у двох діях» Саїдія Гартман акцентує увагу на проблемах архівних джерел до вивчення історії рабства. Питання полягає не в тому, що їх недостатньо. Проблема, як стверджує авторка, лежить глибше, у самому характері архівів. Дослідниця визначає архіви, які містять в собі джерела з рабства, як такі, що самі по собі формують колоніальний тип історії. Архів не просто зберігає пам'ять про рабство, він створений насильством: це місце, де поневолених зображують як речі, тіла, об'єкти, борги, а не як живих суб'єктів. Образ Венери, яка символізує чорношкіру дівчинку-рабиню в цьому есе, – це фігура, яка постійно з'являється в архіві, але ніколи не говорить, її історія уривчаста, фрагментарна, перетворена на порнографію або бухгалтерію. Письменник або історик не може просто «оживити» чи «озвучити» Венеру – це було б повторенням насильства. Відтак Гартман розробляє і застосовує метод «критичної фабуляції» («critical fabulation») – спроби переписати історію, базуючись не лише на фактах, а й на уяві, емпатії, мовчанні та припущенні [5].

Ключовою ідеєю статті Майкла Ханчарда «Афро-модерність: темпоральність, політика та африканська діаспора» є твердження, що расова нерівність має не лише

матеріальний або правовий вимір, а й темпоральний – вона структурує час по-різному для панівних і підлеглих груп. «Расовий час» («racial time») означає, що чорні спільноти історично були змушені жити в іншому ритмі. Вони увесь час перебували у стані очікування, затримки, запізнення, «культурного відставання». Автор аналізує, як афродіаспорні рухи в США, Латинській Америці, на Карибах та в Африці в ХХ столітті намагалися перевизначити цей час. Вони прагнули створити власну темпоральність, у якій чорні люди є суб'єктами історії, а не об'єктами очікування. Цей процес автор називає «time appropriation» – «привласнення часу» як форму політичного й культурного супротиву [6].

З наведених прикладів ми бачимо, що сучасний академічний дискурс американських університетів увійшов у тренд переосмислення минулого у категоріях постколоніальних студій. Так, з точки зору прихильників цього підходу, білі американські громадяни розглядаються не лише, як засновники найсильнішої демократії в історії людства і носії ідеї прогресу та просвітництва, але й як представники колоніального руху, який пригноблював і знищував інші народи та культури.

Безумовно, це лише один з напрямків досліджень, які набувають популярності, і він не є домінуючим. Постколоніальні дослідження історії США продовжують існувати із тим, що можна назвати «класичними» історичними наративами. Однак згадану тенденцію важливо виділити і приділити їй увагу, адже вона не лише поглиблює наше розуміння сучасних тенденцій в історіописанні США, але й дозволяє зафіксувати тренди соціокультурного розвитку країни.

Список використаних джерел та літератури:

1. Кошелєв А. «Проект 1619»: переосмислення ролі темношкірого населення в американській історії [Електронний ресурс] / Артем Кошелєв // США: політика, суспільство, культура – 2025 Матеріали міжнародної наукової конференції «США: Політика, Суспільство, Культура-2025» 6–7 березня 2025 р. / ред. Н. Д. Городня; КНУ імені Тараса Шевченка. – Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2025. – С. 233–236. – Режим доступу: <https://lnk.ua/jVWPwydNk>.
2. Cherniavsky E. «Refugees from this Native Dreamland»: Life Narratives of Occupy Wall Street / E. Cherniavsky // Biography. – 2014. – Vol. 37. – № 1. – P. 278–296.
3. Christiansen S. Postcolonial Theory [Electronic Resource] / S. Christiansen // Research Starters: Political Science. – 2021. – Mode to Access: <https://lnk.ua/q462LJz4J>.
4. Dunbar-Ortiz R. An Indigenous Peoples' History of the United States / R. Dunbar-Ortiz. – Boston: Beacon Press, 2014. – 296 p.
5. Hanchard M. Afro-Modernity: Temporality, Politics, and the African Diaspora // Public Culture. – 1999. – Vol. 11. – № 1. – P. 245–268.
6. Hartman S. Venus in Two Acts / S. Hartman // Small Axe: A Caribbean Journal of Criticism. – 2008. – Vol. 12. – № 2. – P. 1–14.
7. Lippi-Green R. English with an Accent: Language, Ideology, and Discrimination in the United States / R. Lippi-Green. – London; New York: Routledge, 1997. – 286 p.
8. Orange T. There There / T. Orange. – New York: Vintage, 2019. – 304 p.

References:

1. Kosheliev, A. (2025, March). "The 1619 Project": Rethinking the Role of African Americans in U.S. History. In Gorodnia, N. (ed.), *The USA: Politics, Society, and Culture – 2025* (pp. 233–236). Kyiv, Taras Shevchenko National University of Kyiv. <https://lnk.ua/jVWPwydNk>. [In Ukrainian].
2. Cherniavsky, E. (2014). "Refugees from this Native Dreamland": Life Narratives of Occupy Wall Street. *Biography*, 37 (1), 278–296. [In English].
3. Christiansen, S. (2021). *Postcolonial Theory*. Research Starters: Political Science. EBSCO. <https://lnk.ua/q462LJz4J>. [In English].

4. Dunbar-Ortiz, R. (2014). *An Indigenous Peoples' History of the United States*. Beacon Press. [In English].
5. Hartman, S. (2008). *Venus in two acts*. *Small Axe: A Caribbean Journal of Criticism*, 12 (2), 1–14. [In English].
6. Hanchard, M. (1999). Afro-Modernity: Temporality, Politics, and the African Diaspora. *Public Culture*, 11 (1), 245–268. [In English].
7. Lippi-Green, R. (1997). *English with an Accent: Language, Ideology, and Discrimination in the United States*. Routledge. [In English].
8. Orange, T. (2019). *There There*. Vintage. [In English].

Artem Kosheliev, Ph. D. (History), Assistant Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

POSTCOLONIAL APPROACHES TO THE STUDY OF THE U.S. PAST: REVISION OF THE ROLE OF AFRICAN AMERICANS AND INDIGENOUS PEOPLES IN CONTEMPORARY RESEARCH AT AMERICAN UNIVERSITIES

***Abstract.** One of the defining features of contemporary democratic societies is their capacity for critical reflection on their own past and for the inclusion of historically excluded groups into national historical narratives. In recent decades, this tendency has increasingly manifested itself in the humanities at U.S. universities, where established interpretations of American history are being reconsidered through concepts of colonialism, trauma, race, and power.*

The article aims to analyze postcolonial approaches to interpreting the past of the United States within contemporary academic research conducted at American universities. Drawing on participation in the Study of the U.S. Institutes for Scholars (SUSI) program organized with the support of the U.S. Department of State, the author examines how the historical experience of African Americans and Indigenous peoples of North America is conceptualized within the framework of American Studies. Particular attention is given to seminars and lectures held at Seattle University, Tulane University (New Orleans), and Georgetown University (Washington, D. C.), where issues of racial, cultural, and historical memory were analyzed through the lens of postcolonial theory.

The methodological framework of the study combines qualitative analysis of academic discourse with elements of participant observation, comparative analysis of teaching practices, and conceptual analysis of postcolonial theoretical categories employed in contemporary U.S. historiography.

The scientific novelty of the research lies in identifying the growing tendency to integrate postcolonial strategies into the teaching of U.S. history, which leads to a revision of established historical narratives and promotes the inclusion of previously marginalized groups. The article demonstrates that contemporary American humanities increasingly engage with the concepts of 'colonial trauma', 'racial time', and other analytical tools for reinterpreting the national past.

***Conclusions.** It is shown that the postcolonial approach in modern American academia not only contributes to rethinking the nation's own past but also shapes a new type of historical consciousness centered on recognizing the experiences of the 'others' – African Americans, Indigenous peoples, and ethnic and cultural minorities. Such an approach enables a critical reconsideration of traditional perceptions of American history, particularly its foundational narratives of freedom, democracy, and progress, within the broader critique of colonialism and racial hierarchy*

***Key words:** postcolonial studies, United States, African Americans, Indigenous peoples, historical memory, critical fabulation, racial time.*

Надійшла до редколегії: 08.09.2025

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА НОВОЇ ТА НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ АМЕРИКАНІСТИКИ**

АМЕРИКАНСЬКА ІСТОРІЯ ТА ПОЛІТИКА НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

№ 20

**Голова редколегії – д-р іст. наук, проф. Машевський Олег Петрович
Заступник голови редколегії – канд. іст. наук, доц. Таран Макар Анатолійович
Відповідальний секретар – канд. іст. наук, доц. Сухобокова Ольга Олегівна
Технічний редактор – доктор філос. (історія), ас. Кошелев Артем Олександрович**

**ЖУРНАЛ ВИДАЄТЬСЯ ЗА ПІДТРИМКИ
«УКРАЇНСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ АМЕРИКАНІСТИКИ»**

**Комп'ютерна верстка
Скульська Ірина Петрівна**

Автори статей несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей. Тексти подаються в авторській редакції.

Підписано до друку 20.12.2025. Формат 60x84 1/8.

Папір офс. № 1. Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. 13,84. Обл.-вид. арк. 14,88.

Тираж 100 прим. Замовлення № 030624.

ТОВ “Видавництво “Юстон”

01034, м. Київ, пр. Перемоги, 62-Б, оф. 2 тел.: (044) 360-22-66,

www.yuston.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 4973 від 09.09.2015 р.